

Taru Tirkkonen

AJATTELUN KIEMUROITA

Fiktiivisten henkilöiden diskurssimaailmat Terry Goodkindin romaanissa *Wizard's First Rule*

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen yliopisto

Kirjallisuus

Toukokuu 2012

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Humanistinen osasto	
Tekijät – Author Taru Tirkkonen			
Työn nimi – Title AJATTELUN KIEMUROITA: Fiktiivisten henkilöiden diskurssimaailmat Terry Goodkindin romaanissa <i>Wizard's First Rule</i>			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Kirjallisuus	Pro gradu -tutkielma ☒	Toukokuu 2012	147 s.+ liite 4 s.
	Sivuainetutkielma ☐		
	Kandidaatin tutkielma ☐		
	Aineopintojen tutkielma ☐		
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Aineistona on Terry Goodkindin fantasiaromaani <i>Wizard's First Rule</i>. Tutkimuksessa kysytään, millaisiksi teos esittää henkilöiden ajatus- eli diskurssimaailmat, miten ja miksi nämä diskurssimaailmat syntyvät, muuttuvat ja häviävät, ja vaikuttavatko sivuhenkilöiden diskurssimaailmat päähenkilön, eli Richardin, diskurssimaailmoihin.</p> <p>Tutkielma perustuu narratologialle, ja pääteorianana on diskurssimaailmateoria. Diskurssimaailmat ymmärretään fiktiivisten henkilöiden pääsisäisiksi ajatusmaailmoiksi, ja ne on koottu Peter Stockwellilta ja Marie-Laure Ryanilta. Niitä ovat episteemiset maailmat, jotka sisältävät tosina pidetyt uskomukset; spekulatiiviset laajentumat, jotka ovat henkilöiden epävarmoja oletuksia; intentiomaailmat, jotka sisältävät henkilöiden suunnitelmat ja intentiot; velvoitemaailmat, jotka sisältävät velvollisuudet; toivemaailmat, jotka sisältävät toiveet; ja fantasiamaailmat, jotka sisältävät henkilön itseään koskevat uskomukset. Lisäksi diskurssimaailmoja ovat teeskennellyt maailmat, joiden tarkoituksena on huijata toisia. Lisäksi käytetään toiminnan teoriaa, joka käsittelee toimintaa ja tekoja ja toimien ja tekojen syitä. Stockwellin ja Ryanin lisäksi tärkeimpiä teoreetikoita ovat muun muassa Lubomír Doležel ja Georg Henrik von Wright.</p> <p>Episteemisiä maailmoja on kaikilla henkilöillä ja ne vaikuttavat suurimpaan osaan kaikista diskurssimaailmoista. Kun henkilöt jakavat tietoja, heidän episteemiset maailmansa vaikuttavat muiden diskurssimaailmoihin. Episteemisten maailmojen jälkeen eniten vaikuttavat spekulatiiviset laajentumat ja velvoite- ja intentiomaailmat. Spekulatiiviset laajentumat pohjautuvat suureksi osaksi episteemisille maailmoille, ja tarjoavat niiden lisäksi pohjaa ajattelulle. Intentio- ja velvoitemaailmat taas ohjaavat toimintaa ja neuvovat, miten käyttää tietoja ja oletuksia. Fantasia- ja toivemaailmat vaikuttavat vain Richardin ja Kahlanin diskurssimaailmoihin, ja toivemaailmojen vaikutus on heilläkin hyvin mitätön. Teeskenneltyjä maailmoja on lähinnä Richardilla ja Darken Rahlilla, eivätkä ne synnytä, muuta tai hävitä yhtäkään diskurssimaailmaa. Ne syntyvät vain muiden diskurssimaailmojen toteuttamiseksi.</p> <p>Kokemukset ja tunteet vaikuttavat kaikkien henkilöiden diskurssimaailmoihin ainakin jossain määrin. Välittäminen ja rakkaus muodostavat muun muassa suojelemiseen tähtäviä intentio- ja velvoitemaailmoja. Raivo saa aikaan esimerkiksi tappamiseen tähtäviä intentio- ja velvoitemaailmoja, ja pelko muun muassa vaikeuttaa ajattelua ja aiheuttaa salaisuuksien pitämiseen tähtäviä intentiomaailmoja. Lisäksi diskurssimaailmat itse vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi episteemiset maailmat korvautuvat ajoittain toisilla episteemisillä maailmoilla, ja jotkin spekulatiiviset laajentumat muuttuvat episteemiseksi maailmoiksi. Syynä tähän on yleensä tiedon lisääntyminen. Myös halu toteuttaa intentio- tai velvoitemaailmoja synnyttää diskurssimaailmoja. Kahlanilla ja Richardilla myös fantasiamaailmat vaikuttavat muihin diskurssimaailmoihin, mutta samanlaista vaikutusta ei näy muilla. Lisäksi diskurssimaailmat aiheuttavat tunteita, jotka puolestaan vaikuttavat diskurssimaailmoihin.</p>			
Avainsanat – Keywords narratologia, mahdollinen maailma, teko, toiminta, diskurssimaailma, episteeminen maailma, spekulatiivinen laajentuma, intentiomaailma, velvoitemaailma, toivemaailma, fantasiamaailma, teeskennelty maailma			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. <i>Wizard's First Rule</i> aineistona	1
1.2. Tutkimuksen tavoite	3
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA	6
2.1. Narratologia ja narratologiset käsitteet	6
2.2. Mahdolliset ja fiktiiviset maailmat	9
2.3. Ajattelu ja mielen diskurssimaailmat	13
2.4. Toiminta ja action theory eli toiminnan teoria	18
2.5. Tutkimuksen kulku ja teorian käyttö	23
3. KAHLANIN JA RICHARDIN ROMANTTINEN SUHDE JA SIIHEN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT	26
3.1. Kahlanin näkemys suhteeseen ja näkemyksen perustelut	26
3.2. Richardin mukautuminen ja oivallus	35
3.3. Zeddin tietämys	43
4. SHOTAN ENNUSTUKSET PETOKSISTA JA NIIHIN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT	48
4.1. Kahlanin reaktio ennustuksiin	48
4.2. Richardin näkemys ennustuksiin	56
4.3. Zeddin näkemys ennustuksiin	61
4.4. Richardin veljen petos	64
5. TOTUUDEN MIEKKA JA SIIHEN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT	72
5.1. Zeddin tiedot ja näkemys miekasta	72
5.2. Kahlanin tiedot ja näkemys miekasta	77
5.3. Richardin tiedot ja näkemys miekasta	81

6. ORDENIN LAATIKOT JA NIIHIN LIITTYVÄT	
DISKURSSIMAAILMAT	89
6.1. Richardin tiedot ja näkemys laatikoista	89
6.2. Darken Rahlin tiedot ja näkemys laatikoista	100
6.3. Zeddin ja Kahlanin tiedot ja näkemykset laatikoista	108
7. RICHARDIN HENKILÖLLISYYTEEN LIITTYVÄT	
DISKURSSIMAAILMAT	116
7.1. Zeddin tiedot ja näkemys Richardista	116
7.2. Richardin ja Darken Rahlin tiedot ja näkemykset Richardista	120
8. YHTEENVETO	128
LÄHTEET	141
LIITE 1	

1. JOHDANTO

1.1. *Wizard's First Rule* aineistona

Joissakin teoksissa henkilöiden ajattelu on keskeisessä osassa ja vaikuttaa myös teoksen juoneen. Tällainen teos on myös bestseller-kirjailija Terry Goodkindin fantasiaromaani *Wizard's First Rule*, joka on *Sword of Truth* -nimisen sarjan ensimmäinen osa. Tarkoituksenani on tutkia, minkälaisiksi kyseisen teoksen fiktiivisten henkilöiden ajatusmaailmat eli diskurssimaailmat teoksessa esitetään, ja miten ja miksi niiden esitetään muuttuvan, syntyvän ja häviävän.

Selvyuden vuoksi mainittakoon, että tarkoitan fantasialla Tolkienilaista tulkintaa kyseisestä lajista. Jätän genren pidemmän käsittelyn pois, sillä se, että *Wizard's First Rule* kuuluu fantasiagenreen, ei omien huomioideni mukaan nimittäin juuri vaikuta teoksien tulkintaan. Lubomír Doleželkin (1998: 19) sanoo, että ”There is no justification for two semantics of fictionality, one designed for “realistic” fiction, the other for “fantasy””.

Kahdesta tulkintamahdollisuuksien haarasta Todorovin (1975: 25) määritelmä fantasialle on, että siinä päähenkilö asuu omassa maailmassamme, mutta kohtaa jotain käsittämättömyyttä eikä osaa päättää, onko ilmiö todellinen vai mielikuvituksen tuotetta. Selvästikään tämä kuvaus ei sovi kuvaamaan romaania *Wizard's First Rule*.

Brian Laetz ja Joshua J. Johnston sen sijaan näyttävät olevan Tolkienilaisen tulkinnan kannalla, ja heidän näkemyksensä kelpaa selventämään fantasian käsitettä tässäkin tutkimuksessa. He sanovat, että fantasianarratiivit ovat fiktiivisiä toimintakertomuksia, joissa on yliluonnollinen sisältö. Heidän mukaansa yliluonnollinen sisältö ei voi olla yksinkertaisesti absurdi eikä pelkästään parodinen. Science fictionista Laetz ja Johnston erottavat fantasiafiktion niin, että siinä yliluonnollista sisältöä ei naturalisoida, toisin kuin science fictionissa. Kauhukirjallisuudesta fantasiafiktion taas erottaa se, että kauhukirjallisuudessa yliluonnollisen sisällön tarkoitus on pääasiassa pelottaa yleisöä, fantasiassa ei. (Laetz & Johnston 2008: 166–167.)

Tutkin teoksen fiktiivisten henkilöiden ajattelua juonen kuluessa, sillä juoni etenee pitkälti teoksen henkilöiden ajattelun varassa. Tarkemmat tutkimuskysymykset kerron seuraavassa alaluvussa. Tutkimani romaanin tapahtumat sijoittuvat kolmelle alueelle, nimittäin Westlandiin, Midlandsiin ja D'Haraan. Westland ja Midlands ovat vierekkäin, samoin

Midlands ja D'Hara. Westlandissa ei ole magiaa, mutta Midlandsissa ja D'Harassa on. D'Haraa hallitsee paha Darken Rahl. Teos kertoo siitä, miten joukko ihmisiä pyrkii estämään Darken Rahlia saamasta itselleen rajatonta valtaa yli kaiken elävän ja kuolleen. Toisaalta Darken Rahl saattaa myös tuhota koko maailman havitellessaan tätä valtaa, ja myös tämän hänen vastustajansa haluavat estää.

Kaiken keskiössä ovat Ordenin kolme laatikkoa, joista yksi avautuessaan tuhoaa maailman, toinen tappaa avaajansa ja kolmas antaa avaajalleen rajattoman vallan kaiken kuolevaisen ylitse. Teoksen päähenkilö on Westlandista, Hartlandin kaupungista kotoisin oleva opas Richard Cypher, jota maaginen olento Confessor Kahlan Amnell pyytää auttamaan Rahlin syöksemisessä valtaistuimelta, ja jonka velho Zedd nimeää tehtävään. Kahlan ja Zedd ovat molemmat alun perin kotoisin Midlandsista, mutta Zedd on asunut Westlandissa koko Richardin elämän ajan. Romaanin tarinan alkaessa Rahl on tappanut kaikki Confessorit Kahlania lukuun ottamatta, ja velhoista ovat elossa enää Darken Rahl, Zedd ja Zeddin kouluttama velho Giller. Zedd on kouluttanut myös useita muita velhoja, mutta he ovat kuolleet taistelussa Darken Rahlia vastaan.

Kahlanin Confessorius tarkoittaa lyhyesti sanottuna sitä, että hänellä on kosketuksen kautta vapautettava voima, joka saa kosketetun palvomaan koskettajaansa täysin tahdottomasti. Confessorit käyttävät voimaansa muun muassa tunnustusten saamiseen rikollisiksi epäillyiltä, sillä kosketettu on valmis tekemään koskettajan puolesta aivan mitä tahansa. Richardin muistissa puolestaan on tiettävästi ainoa kappale opaskirjaa, jonka tehtävänä on sen sisällöstä päätellen antaa ohjeet Ordenin laatikoiden avaamiseen. Laatikon avaamiseen tarvitaan ainakin Richardin tietojen mukaan kyseinen kirja, kaikki kolme laatikkoa, sekä Confessor. Richard, Kahlan ja Zedd päättävät etsiä yhden laatikoista ja pitää sen Rahlin ulottumattomissa. Näin Rahlin on tarkoitus kukistua, sillä hän tarvitsee laatikon vuoden kuluessa estääkseen Ordenin laatikoiden magiaa tappamasta itseään.

Matkallaan estämään Darken Rahlia Richard ja Kahlan matkaavat Kahlanin kotikonuille, jotka ovat Richardille tuntemattomia. Siellä he tapaavat muun muassa noidan nimeltä Shota, joka ennustaa, että Zedd ja Kahlan kääntyvät Richardia vastaan ja yrittävät tappaa hänet. Myöhemmin, useiden tapahtumien jälkeen, Richard joutuu Rahlin vangiksi ja hänelle selviää, että Rahlilla on jo kaksi Ordenin laatikoista. Samalla hän oppii uutta apuna käyttämästään totuuden miekasta. Päästyään pois hän lähtee etsimään viimeistä laatikkoa, ja saa selville, että hänen veljensä on lähettänyt sen Rahlille. Richardin onnistuu kuitenkin

huiputtaa Rahlia, ja Ordenin laatikoiden magia tappaa Rahlin. Lukijalle juonen kuluessa selviää myös uusia puolia Richardin todellisesta henkilöllisyydestä.

Tutkimiani henkilöitä ovat Richard Cypher, Confessor Kahlan Amnell, velho Zeddicus Zu'l Zorander eli Zedd ja velho Darken Rahl. Kahlan ja Richard rakastuvat melkein heti teoksen alussa, mutta kuvittelevat pitkään, etteivät voi olla yhdessä. Tämä johtuu siitä, että Kahlan on Confessor. Lopulta Richard kuitenkin tajuaa, miten hän voi olla yhdessä Kahlanin kanssa, ja tämä oivallus auttaa Richardia myös Darken Rahlin kukistamisessa. Zedd on Richardin isoisä, ja Richard on George Cypherin ottopoika. Richardin oikea isä on Darken Rahl. Richard kuitenkin kuvittelee Zeddin olevan vain hänen ystävänsä, ja uskoo George Cypherin olevan hänen oikea isänsä. Tutkin muiden asioiden ohessa myös tähän Richardin henkilöllisyyteen liittyviä diskurssimaailmoja.

Kiinnostuin sarjasta luetuani sen, ja se vaikuttaa vieläkin relevantilta tutkimuskohteelta, sillä sarja on varsin kuuluisa ja sitä näytetään silti tutkitun kohtalaisen vähän. Suosio näkyy ainakin siinä, että teossarjasta ja Terry Goodkindista on tarjolla nykyään melko paljon tietoa. Useita sarjan teoksista esimerkiksi löytyy erilaisilta USA:n bestseller-listoilta, ja ainakin Sean David MacKenzieltä on ilmestynyt vuonna 2009 teos nimeltä *Custodial heroes, moral soldiers, and willing sacrifices: Heroic masculinity in modern epic fantasy*, jossa hän tutkii muun muassa Terry Goodkindin *The Sword of Truth* -sarjaa. *The Sword of Truth* -sarjasta on myyty 25 miljoonaa kopiota maailmanlaajuisesti, ja sitä on käännetty yli 20 kielelle (Tor signs three book deal with Terry Goodkind 2010).

Sarjan pohjalta on tehty myös televisiosarja, suomenkieliseltä nimeltään *Totuuden miekka*, joka on selvästi lisännyt kiinnostusta myös kirjasarjaan. Selvyyden vuoksi on kuitenkin mainittava, että televisiosarjan yhteys kirjasarjaan on parhaimmillaankin melko löyhä. Juoni esimerkiksi kulkee eri tavalla, eivätkä henkilöitä tarkalleen ottaen ole aivan samanlaiset. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan tarkastella televisiosarjaa, vaan mainitsen sen tässä vain taustatietona. Tutkimuksessani keskityn vain romaaniin *Wizard's First Rule*.

1.2. Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni päätavoitteena on selvittää, millaisiksi teksti esittää fiktiivisten henkilöiden diskurssimaailmat, ja miten ja miksi nämä esitetyt diskurssimaailmat syntyvät, muuttuvat ja häviävät. Diskurssimaailmojen käsitteen selitän tarkemmin luvussa kaksi, mutta selkey-

den vuoksi sanon jo nyt, että ymmärrän diskurssimaailmat yksinkertaistetusti sanottuna fiktiivisten henkilöiden pääsisäisiksi ajatusten muodostamiksi maailmoiksi. Pääkysymykseni lisäksi kysyn, esittääkö teksti sivuhenkilöiden diskurssimaailmojen vaikuttavan päähenkilön, eli Richardin, diskurssimaailmoihin, ja jos, niin miten niiden esitetään vaikuttavan.

Näiden kysymysten alla on useampia osakysymyksiä. Kysyn ensinnäkin, mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Richardilla ja Kahlanilla olevan rakkaussuhteestaan ja sen kehityksestä sekä miten teksti esittää näiden diskurssimaailmojen muuttuvan juonen edetessä. Lisäksi kysyn, mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Zeddillä olevan tähän suhteeseen liittyen, sekä mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Kahlanilla olevan tämän päättäessä kostaa Richardin kuoleman, sekä miten teksti esittää näiden diskurssimaailmojen tulevan voimaan, muuttuvan ja mahdollisesti häviävän.

Kysyn myös, mitä noita Shotan ennustuksiin liittyviä diskurssimaailmoja teksti esittää Kahlanilla ja Richardilla olevan, ja miten teksti esittää näiden diskurssimaailmojen muuttuvan. Näihin Shotan ennustuksiin liittyen kysyn myös, mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Richardin ystävää Zeddiä koskevan ennustuksen herättävän ennustuksen kuulijoissa ja miten näiden maailmojen esitetään muuttuvan, sekä miten Zedd itse kokee ennustukset. Tarkastelen myös sitä, häviävätkö diskurssimaailmat, ja jos, niin miksi.

Näiden lisäksi kysyn, mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Zeddillä, Kahlanilla ja Richardilla olevan totuuden miekkaan liittyen, mikä tai mitkä asiat tekstissä esitetään maailmojen synnyn syyksi ja miten näiden maailmojen esitetään muuttuvan. Kysyn myös, mitä diskurssimaailmoja teksti esittää heillä ja heidän vastustajallaan Darken Rahlilla olevan Ordenin laatikoihin liittyen, mikä tai mitkä asiat esitetään näiden maailmojen synnyn syyksi, ja miten näiden maailmojen esitetään syntyvän ja muuttuvan, sekä mitä diskurssimaailmoja teksti esittää Zeddillä ja Richardilla olevan Richardin henkilöllisyyteen liittyen, mikä tai mitkä asiat esitetään näiden maailmojen synnyn syyksi, ja miten näiden maailmojen esitetään muuttuvan. Näissäkin ilmiöissä tutkin myös diskurssimaailmojen katoamista ja katoamisen syitä.

Olen rajannut tutkimustani kahdella tavalla. Ensinnäkään en pyri tarkastelemaan jokaisen teoksessa esiintyvän fiktiivisen henkilön diskurssimaailmoja, vaan rajaan tutkimukseni koskemaan juonellisesti tärkeimpiä henkilöitä. Tutkimuksesta tulisi nähdäkseni hyvin hajanainen, jos ottaisin mukaan kaikkein mitättömimmätkin sivuhenkilöt. Toisekseen käytän rajauksessa hyödykseni juonen käännteitä, eli olen ottanut tarkasteltavaksi tiettyihin juonen

puoliin liittyvät diskurssimaailmat. Tämä auttaa puolestaan rajaamaan pois tutkimuksen alueelta sekä pienempiä juonenkäänteitä, että vähiten merkityksellisiä fiktiivisiä henkilöitä.

Tärkeimmät tutkimani henkilöt ovat Richard, Kahlan, ja Zedd. Heidän lisäksi tutkin Darken Rahlin ajatusmaailmoja, mutta vain siltä osin kuin ne näyttävät olevan jossakin yhteydessä Richardin, Kahlanin tai Zeddin ajatusmaailmoihin. Juonellisista elementeistä olen ottanut tarkasteltavakseni, kuten tutkimuskysymyksistäkin jo näkyy, Richardin ja Kahlanin rakkauden, Shotan ennustukset petoksista, Totuuden miekan, Ordenin laatikot ja Richardin henkilöllisyyden. Nähdäkseni nämä ovat teoksen läpitunkevimpia ja merkityksellisimpiä elementtejä.

Ennen analyysiin siirtymistä esittelen tutkimukseni teoreettisen perustan, eli valotan joitakin narratologisia käsitteitä, selitän mahdollisten maailmojen teoriaa ja diskurssimaailmoja ja otan katsauksen toimintaan ja toiminnan teoriaan. Tämän jälkeen siirryn analyysiin ja käsittelen ensimmäisenä Kahlanin ja Richardin romanttista suhdetta. Toiseksi käsittelen Shotan ennustuksia, kolmanneksi totuuden miekkaan liittyviä diskurssimaailmoja, neljänneksi Ordenin laatikoihin liittyviä diskurssimaailmoja ja lopuksi käsittelen Richardin henkilöllisyyteen liittyviä diskurssimaailmoja. Analyysin jälkeen teen yhteenvedon löytämistäni asioista.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN PERUSTA

2.1. Narratologia ja narratologiset käsitteet

Tämä tutkimus perustuu pitkälti narratologiaan. Mahdollisten maailmojen teoriaa on hyödynnetty narratiivien tutkimuksessa, ja käyttämäni diskurssimaailmateoria onkin jatkoa mahdollisten maailmojen teorialle. Näitä teorioita esittelen seuraavissa alaluvuissa. Marie-Laure Ryanin mukaan ensimmäisinä modaalisen logiikan käsitteellisiä kehyksiä tekstisemiotiikkaan sovelsivat Vaina ja Eco. Econ hän sanoo tarjonneen sillan teorian ja käytännön välille hyödyntämällä mahdollisia maailmoja Alphonse Allaisin novellin lukemisessa. Mahdollisia maailmoja ovat soveltaneet fiktion ja narratiivien tutkimiseen merkittäväällä tavalla hänen mukaansa myös David Lewis, Lubomír Doležel, Doreen Máitre ja Thomas Pavel. (Ryan 1991: 4.)

Joitakin narratologisia käsitteitä onkin tässä hyvä avata jo ihan lukijan mukavuuden vuoksi. Seymour Chatman kertoo, että strukturalistinen teoria erottaa narratiivissa kaksi osaa. Toinen on kerronta, eli ilmaus ja tavat, joilla sisältö on kommunikoitu, ja toinen tarina, johon kuuluvat sisältö tai tapahtumien ketju ja eksistentit, eli henkilöt ja miljööseen kuuluvat asiat. Tarina vastaa kysymykseen mitä, kerronta kysymykseen miten. (Chatman 1983: 19.)

Myös juoni on narratologiassa tärkeä käsite. Chatman sanoo, että juonen muodostavat tarinan tapahtumat, ja että tapahtumista tulee juoni, kun diskurssi järjestää ne. Juonen tarkoituksena on korostaa joitakin tarinan asioita ja häivyttää toisia, ja se on olemassa yleisemmällä tasolla kuin yksikään sen ilmentymistä esimerkiksi romaanissa tai elokuvassa. Juonen esityksen järjestyksen ei tarvitse olla sama kuin tarinan luonnollinen logiikka. (Chatman 1983: 43.)

Chatmanin mukaan narratiiviseen kommunikaatioon osallistuvat todellinen tekijä, implisiittinen tekijä, kertoja (”narrator”), ”narratee”, implisiittinen lukija ja todellinen lukija. Todellinen lukija ja todellinen tekijä ovat hänen mukaansa narratiivisen tapahtuman ulkopuolella, vaikka ovatkin käytännössä välttämättömiä. Kertoja ja ”narratee” puolestaan ovat valinnaisia, ja vain implisiittinen tekijä ja implisiittinen lukija ovat aina läsnä narratiivissa. (Chatman 1983: 151.)

Todellinen tekijä kertoo harvoin mitään yleisölle suoraan, vaan hän kertoo asiansa erilaisten puhujien ja kertojien kautta (Harshav 2007: 8). Implisiittisestä tekijä puolestaan ei Chatmanin mukaan ole kertoja, vaan lähde, joka keksi kertojan ja kaiken muun narratiivissa. Se järjestää tarinan tietyllä tavalla ja saa asioita tapahtumaan henkilöille, sekä päättää, millaisin sanoin tai kuvin tarina esitetään. Implisiittinen tekijä kommunikoi kokonaisuuden kautta ja luo narratiivin normit. (Chatman 1983: 148–149.) Dorrit Cohn, joka on hieman myöhäisempi narratologi, pitää kuitenkin implisiittisen tekijän käsitettä tarpeettomana (Dorrit Cohn 2006: 147).

Doležel (1998: 151) sanoo fiktiivisistä faktoista, että niitä on kahdenlaisia: auktoritatiivisen narratiivin kokonaan oikeiksi todistamia faktoja, ja faktoja, jotka fiktiivisten henkilöiden yhtäpitävät kertomukset todistavat oikeiksi. Hän myös sanoo, että tieto fiktiivisen tekstin muodostamasta mahdollisesta maailmasta muodostaa fiktiivisen ensyklopedian. Todelliset lukijat voivat hänen mukaansa käyttää hyväkseen sekä fiktiivistä, että todellisen maailman ensyklopediaa, mutta fiktiiviset henkilöt vain oman fiktiivisen maailman ensyklopediaansa. Hän myös huomauttaa, että fiktiivinen ensyklopedia on lukijalle välttämätön fiktiivisen maailman ymmärtämisessä. (Doležel 177–181.)

Gregory Currie (1990: 75) sanoo kertojaan liittyen, että fiktiossa on totta se, mihin kertoja uskoo. Chatman (1983: 147) puolestaan sanoo kertojasta, että kun yleisö huomaa sille kerrottavan jotain, se olettaa kertojan. Hänen mukaansa heikoin merkki kertojan läsnäolosta ovat miljöön kuvaukset, hiukan selvempi merkki ovat ajalliset tiivistelmät, vielä selvempi merkki ovat raportit siitä, mitä henkilöt eivät sanoneet tai ajatelleet, ja kaikkein selvän merkki läsnäolosta ovat kertojan kommentit ja pyrkimys osoittaa tarina todeksi (Chatman 1983: 219–253). Kertoja myös kertoo tarinan niin kuin hän sen näkee (Lubbock 1972/1921: 251). Dorrit Cohn (2006: 150) tiivistää kertojan käsitteen hyvin, kun hän sanoo kertojan olevan aina enemmän tai vähemmän henkilöity, ja että tämä henkilö ”kykenee tunkeutumaan toisten ihmisten tajuntaan tai näkemään heidän silmillään”.

Jonathan Culler (1975: 200–201) sanoo, että kun yhtä kertojaa on vaikea hahmottaa, voi lukija käsitellä tekstin kohtia tekstin henkilön havaintoina. Monika Fludernik ilmoittaakin, että kun kohdan voi ymmärtää niin, että se on jotain, mitä fiktiivinen henkilö on sanonut itselleen, kohta on vapaata epäsuoraa esitystä. Kun ajatukset eivät millään voi kuulua henkilön omaan sanastoon, kertoja kuvaa henkilön psyykeä. (Fludernik 1993: 319.)

Chatman luettelee kertojille useita rajoituksia. Ensinnäkin jotkin kertojista ovat kaikkietäviä, eli näkevät henkilöiden tietoisuuteen, kun taas toiset eivät. Toisaalta kertoja ei

välttämättä kerro kaikkea tietämäänsä. Kertoja voi myös olla rajoitettu kertomaan yhdestä paikasta ja ajasta kerrallaan, tai hän voi siirtyä vapaasti eri aikojen ja paikkojen välillä. Lisäksi, ei ole mitään loogista välttämättömyyttä ”for a narrator to be, say, both omniscient and omnipresent”. (Chatman 1983: 212–213.) Kertojan läsnäolon ei siis tarvitse tuntua, vaikka hän olisikin kaikkietävä. Hänen ideologiansa on kuitenkin yleensä teoksen auktoriteetti, ja kaikkia muita ideologioita arvioidaan tästä näkökulmasta (Rimmon-Kenan 2002/1983: 83).

Tietyyntyyppisellä kertojalla on Chatmanin mukaan tapana herättää samantyyppinen ”narratee”, eli esimerkiksi selvästi läsnä oleva kertoja herättää selvästi läsnä olevan vastapuolen. Tämän vastapuolen tehtävänä on toimia kertojan yleisönä, ja hänen läsnäolonsa voi myös osoittaa, että kertojan yritys voittaa hyväksyntä omalle versiolleen tarinasta on onnistunut. (Chatman 1983: 255–258.) Suomenkielistä termiä tälle käsitteelle ei ole. Yksinkertaistetusti voisi käsitellä valottaa niin, että kun kertoja on tarinan henkilö, ”narratee” on kertojan kertomusta kuunteleva henkilö.

Implisiittinen lukija puolestaan on Chatmanin mukaan narratiivin itsensä olettama yleisö, joka on implisiittisen tekijän tavoin aina narratiivissa läsnä. Implisiittinen lukija ei siis tarkoita todellista lihaa ja verta olevaa lukijaa. (Chatman 1983: 149–150.) Umberto Eco (1987: 7) taas puhuu mallilukijasta ja toteaa, että tekijän täytyy olettaa tekstilleen mallilukija, joka pystyy tulkitsemaan tekstin ilmaisuja samalla tavalla kuin tekijä käsittelee niitä. Hän myös sanoo, että lukijan täytyy paitsi valita millä abstraktiotasolla hän tuottaa juonen makropropositiot, myös tehdä ennustuksia siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Econ mukaan lukija ymmärtää makropropositiot ”as statements about events taking place in a still-bracketed possible world”. (Eco 1987: 31–32.)

Satu Apo puolestaan puhuu tekstin tulkinnasta. Hänen mukaansa on varsin yleistä, että eri tutkijat ovat eri mieltä yhden ja saman tekstin tulkinnasta, sillä tulkintatilanteet ja ihmisten todellisuusmallit ja yksityiset ymmärryshistoriat (”comprehension histories”) vaihtelevat. Tekstien sanotaankin olevan monimerkityksisiä. Monet tulkintamahdollisuudet eivät kuitenkaan hänen mukaansa tarkoita sitä, ettei erilaisten tulkintojen hyödyllisyyttä ja pätevyyttä voisi arvioida. (Apo 1995: 138.) Gregory Currie (1990: 78) on samoilla linjoilla sanoessaan, että fiktion lukijat ”read with varying degrees of insight and understanding”.

Benjamin Harshavin (2007:110) mukaan tieto tarinan maailmasta prosessoidaan sekä kertojan, että kaikkien tekstissä esiintyvien tarkkailijoiden ja henkilöiden tajunnan kautta. Hän myös väittää, että jotta lukija ymmärtäisi tietyn kohdan juonen kehityksessä, hänen

täytyy linkittää kohtaan johtaneet tapahtumat. Linkittämisen lisäksi hänen täytyy myös muun muassa konstruoida tapahtumaan liittyneiden ihmisten persoonallisuus ja ne sosiaaliset ja moraaliset normit, jotka säätelevät heidän käytöstään. (Mts. 178.) Yritän ottaa tämän näkemyksen huomioon, ja uskon sen teoriallani onnistuvankin.

2.2. Mahdolliset ja fiktiiviset maailmat

Käytän pitkälti teoriaa fiktiivisten henkilöiden diskurssimaailmoista, jotka ymmärrän vapaasti muotoillen henkilöiden ajatusten muodostamiksi kokonaisuuksiksi. Hyödynnän myös jonkin verran mahdollisten maailmojen teoriaa, sillä sitä on käytetty muulloinkin melko lailla diskurssimaailmojen tapaan, ja diskurssimaailmat ja mahdolliset maailmat ovat osittain päällekkäisiä käsitteitä. Tosin alun perin mahdollisten maailmojen käsite on peräisin logiikasta, ja se on diskurssimaailmojen käsitettä laajempi. Käytänkin hyödyksi enemmän diskurssimaailmoja. Näen kuitenkin tarpeelliseksi esitellä sekä mahdollisten maailmojen teoriaa, että diskurssimaailmateoriaa, sillä mahdolliset maailmat -teoria toimii nähdäkseni taustana diskurssimaailmateorialle.

M. J. Cresswellin (1988: 4) mukaan mahdolliset maailmat ovat asioita, joista voimme uneksia ja puhua, joihin voimme uskoa tai joita toivomme, tai asioita jotka oletamme. Thomas S. Kuhn (1989: 13) puolestaan sanoo, että mahdollisista maailmoista puhutaan usein ”as a way our world might have been”. Mahdolliset maailmat ovat siis Kuhnin mukaan rinnakkaistodellisuuksia tai -maailmoja, jotka enemmän tai vähemmän eroavat meidän todellisesta maailmastamme.

Raymond Bradley ja Norman Swartz puolestaan määrittelevät mahdolliset maailmat niin, että ne ovat maailmoja, jotka ympäröivät meidän todellista maailmaamme. Mahdollisia maailmoja on heidän mukaansa loputtomasti. Näihin mahdollisiin maailmoihin eivät kuitenkaan kuulu sellaiset oletetut maailmat, jotka ovat ristiriidassa itsensä kanssa eli joissa jokin asia kirjaimellisesti sekä on että ei ole totta. Sellaiset maailmat ovat mahdottomia. (Bradley & Swartz 1979: 2–3.)

Bradleyn ja Swartzin mahdollisten maailmojen määritelmä eroaa Cresswellin määritelmästä siinä, että Bradley ja Swartz tekevät eron kuviteltavissa olevien maailmojen ja mahdollisten maailmojen välille. Heidän mukaansa jokin asia voi olla mahdollinen, vaikkei sitä pystyttäisikään kuvittelemaan. Toisaalta, vaikka jokin asia pystyttäisiin kuvittelemaan,

tämä ei takaa, että kyseinen asia on mahdollinen. (Bradley & Swartz 1979: 3.) Erottaakseen mahdolliset ja mahdottomat maailmat toisistaan Bradley ja Swartz määrittelevät mahdottomat maailmat maailmoiksi, jotka ovat ristiriidassa itsensä kanssa (mts. 3–4). He kuitenkin myös myöntävät, että on kuviteltavissa maailmoja, joita ei ole helppo luokitella yksiselitteisesti joko mahdollisiksi tai mahdottomiksi (mts. 4).

Todellisen maailman Bradley ja Swartz (1979: 5) sanovat olevan vain yksi mahdollisista maailmoista. Todellinen maailma eli ”actual world” on heidän mukaansa kaikkea sitä, mikä on ollut, on nyt tai on tulevaisuudessa, eikä se rajoitu yhteen planeettaan, vaan kattaa koko universumin (mts. 4–5). He eivät siis rajoita todellista maailmaa ajallisesti eivätkä paikallisesti. Kaikki mahdottomat ja mahdolliset maailmat, muut kuin meidän todellinen maailmamme, ovat ei-todellisia (mts. 5).

Mahdollisen maailman ei kuitenkaan aina tarvitse tarkoittaa koko universumia. Se voi olla myös kohtuullisen lyhyt paikallisten tapahtumien ketju jossakin todellisen maailman kolkassa (Hintikka 1989: 55). Samantapainen ajatus on myös Paul Werthillä. Hänen mukaansa mahdollinen maailma on kuviteltavissa oleva asiointi, joka koostuu toisiinsa yhteydessä olevista entiteeteistä yhteen liittyvissä ajoissa ja paikoissa. Tilanteiden ketju muodostaa asiointilan. (Werth 1999: 68.) Tällaista skenaarioajattelua hyödynnän itsekkin, tosin sillä erotuksella, että tutkittavat tapahtumaketjut sijoittuvat fiktiiviseen maailmaan.

Mahdollisten maailmojen teoriaa käytetään muun muassa propositioiden todenperäisyyden arviointiin, ja siksi muutama sana tästä aiheesta lienee paikallaan. Lyhyt katsaus on tarpeellinen myös sen takia, että vaikka tässä tutkimuksessa käsitellään kuvitteellisten henkilöiden uskomuksia ja muita mielenliikkeitä mahdollisten maailmojen teorian sovelluksen kautta, termejä totuus ja valhe ei juuri käytetä. Syy termien välttämiseen löytyy itse mahdollisten maailmojen teoriasta.

Bradley ja Swartz (1979: 70) huomauttavat, että totuus ja valhe voivat olla olemassa ihmisten uskosta riippumatta, ja että on olemassa totuuksia ja valheita, joihin kukaan ei usko ja joita kukaan ei ole koskaan ilmaissut. Lisäksi he ilmoittavat, että väitteet, uskomukset ja muut sen kaltaiset ovat totta tai valetta vain siinä mielessä, että se, mitä väitetään tai mihin uskotaan, on totta tai valetta (mts. 68–70). Totuuden tai valheen ilmaisemisella, siis toiminnalla, jonka tuloksena totuus tai valhe ilmaistaan, ei ole itsessään totuusarvoa (mp.). Cresswell (1988: 7) puolestaan sanoo mahdollisesti tosista argumenteista, että argumentti on mahdollisesti tosi annetussa maailmassa, jos se on tosi jossakin alkuperäiseen

maailmaan nähden mahdollisessa maailmassa. Totuuden ja valheen käsitteiden soveltaminen fiktiivisen tekstin sisällä ei kuitenkaan ole aivan yksioikoista.

Ensinnäkin voidaan esittää kysymys siitä, mihin todellisuuteen itse asiassa viitataan, kun puhutaan totuudesta ja valheesta fiktiivisen tekstin yhteydessä. Toisin sanoen voidaan kysyä, voiko fiktiivistä eli kuvitteellista tekstiä arvioida totuuden ja valheen parametreilla. Ruth Ronen (1994: 12) kuitenkin sanoo, että fiktiiviset maailmat ovat erillisiä ja autonomisia, ja näin ollen todellisen maailman faktoja ei voi asettaa fiktiivisen maailman faktojen edelle. Hän huomauttaa, että fiktiiviset faktat viittaavat siihen, mitä tapahtui tai olisi voinut tapahtua fiktiivisessä maailmassa, eivät siihen, mitä tapahtui tai olisi voinut tapahtua todellisuudessa (mts. 9). On siis mahdollista kiertää fiktiivisyydestä aiheutuva viittausongelma.

Myös kognitiivisen kirjallisuudentutkimuksen puolella on hyödynnetty mahdollisten maailmojen teoriaa. Elena Semino (2003: 88) kuitenkin mainitsee kiinnostavasti, ettei mahdollisten maailmojen teoria missään nimessä ole kognitiivinen teoria. Tämän ei kuitenkaan pidä tulkita tarkoittavan, että Semino ei hyväksy kyseisen teorian käyttämistä. Hän ei suinkaan tuomitse teoriaa, vaan kiinnittää huomion siihen, että logiikassa ja narratologiassa tarkoitetaan mahdollisista maailmoista puhuttaessa hieman eri asioita.

Seminon (2003: 88) mukaan logiikassa mahdolliset maailmat ovat ”abstract, complete and consistent sets of states of affairs conceived for the purpose of logical operations”, kun taas fiktion mahdolliset maailmat ovat ”’furnished’, incomplete, and potentially inconsistent constructs conceived by interpreters in their dynamic interactions with texts”. Tällä hän viittaa siihen, että, kuten jo aikaisemmin on sanottu, fiktiiviset maailmat ovat konstruoituja maailmoja. Näin ollen ne eivät ole samalla tavalla täysiä ja kokonaisia kuin maailmat, joista logiikassa puhutaan.

Peter J. McCormickin tekee eron mahdollisten maailmojen ja fiktiivisten maailmojen välille. Ensin hän kertoo, että usein on ajateltu fiktiivisen maailman olevan yksi mahdollisista maailmoista. Itse hän pitää näkemystä mahdollisena, mutta kallistuu kuitenkin kannattamaan toisenlaista näkemystä. Hänen mukaansa fiktiiviset maailmat eivät ole kuvauksesta riippuvaisia todellisia tai mahdollisia maailmoja, vaan virtuaalisia maailmoja, jotka voivat olla olemassa vain maailmaversioiden sisällä, ja joiden horisontit kuitenkin aina ylittävät ”their articulation in particular versions of a world”. (McCormick 1988: 35–36.) Marie-Laure Ryan (1991: 21) taas listaa muutamia mahdollisille ja fiktiivisille maailmoille yhteisiä ominaisuuksia ilmoittamalla, että kuten ”all types of merely possible worlds, fictional worlds lack autonomy, reality, and actuality”.

Ryan myös esittelee mahdollisten maailmojen määritelmän fiktiivisyydelle. Hän sanoo, että määritelmän mukaan on olemassa vain yksi todellinen maailma, ja lähettäjä eli tekijä on paikannettavissa tähän todelliseen maailmaan. Jokainen teksti heijastaa universumin, ja tämän universumin keskellä on tekstuaalinen todellinen maailma. Tämä tekstuaalinen todellinen maailma puolestaan on tarkka kuva tekstuaalisesta viittausmaailmasta, joka on olemassa tekstuaalisesta todellisesta maailmasta riippumatta. Jokaisella tekstillä on myös implisiittinen puhuja, joka täyttää tekstuaalisten puheaktien onnistuneisuusehdot. Tämä implisiittinen puhuja on paikannettavissa tekstuaaliseen viittausmaailmaan. (Ryan 1991: 24–25.) On helppoa huomata, että tällä määritelmällä on yhtymäkohtia edellisessä luvussa esittelemiini narratiivisen kommunikaation osallistujiin.

Fiktiivisten henkilöiden pään sisältä löytyvien mahdollisten maailmojen tutkimisessa on kuitenkin omat pulmansa, sillä kuvitteellisten henkilöiden ajatuksista ja kuvitelmista on kohtuullisen vaikeaa, joskus mahdotontakin, sanoa, vastaavatko ne fiktiivisen maailman todellisuutta. Syynä tähän on se, että fiktiivinen maailma on aina konstruoitu maailma. Ollakseen totta fiktiivisen henkilön uskomuksen täytyy yleensä saada vahvistus joltakin teoksessa ilmenevältä ylemmältä auktoriteetilta, vaikkapa kaikkietävältä kertojalta. Fiktiivisen henkilön kognitio kun on rajallinen, eikä hän ”pysty täysin ymmärtämään, minkälaisia ovat luonteeltaan ja merkitykseltään ne tapahtumasarjat, joissa hän on osallisena” (Kajannes 2000b: 60).

Teoksen *Wizard's First Rule* kertoja ei ole kovin näkyvä. Tästä syystä lukijan näkemys teoksen henkilöiden hypoteesien ja uskomusten totuudenmukaisuudesta on varsin pitkälle riippuvainen siitä, kuinka paljon lukijalle paljastetaan henkilöiden tiedoista, siitä, kuinka paljon nämä tietävät, ja siitä, kuinka suuri osa henkilöiden tiedoista on totta. Yksikään teoksen henkilöistä ei ole erehtymätön eikä kaikkietävä. Fiktiivisen tekstin asettamien rajoitusten takia keskitynkin tutkimaan henkilöiden uskomuksissa ja muissa ajatuksissa tapahtuvia muutoksia ja näiden muutosten syitä, en uskomusten totuudenmukaisuutta.

Mahdotonta totuuden etsiminen ei välttämättä kuitenkaan teosta tutkiessa olisi, sillä mahdollisia maailmoja hyväksi käyttäen on narratologisen kirjallisuudentutkimuksen puolella tutkittu muun muassa epäluotettavia kertojia. Tästä esimerkkinä voidaan antaa Samuli Häggin (2008) tutkimus Reko Lundánin *Rinnakkain*-romaanista. Häggin (2008: 14) mukaan kyseisen romaanin kerronta ei ole yksiselitteisesti joko fiktiivisesti epätotta tai totta, vaan totuuden aste vaihtelee. Tämä vaihtelu on hänen mukaansa mahdollista kuvata mah-

dollisten maailmojen käsitteen avulla (mp.). Sen erottaminen, mikä on totta ja mikä ei, saattaisi tietysti olla vaihtelun kuvaamista hankalampaa.

2.3. Ajattelu ja mielen diskurssimaailmat

Kognitiivisen poetiikan puolella mahdollisten maailmojen teoriaa on käytetty myös fiktiivisten henkilöiden pääsisäisten maailmojen eli diskurssimaailmojen tutkimiseen. Tässä yhteydessä on kannattavaa sanoa myös sana kognitiotieteestä. Kognitiotieteessä ajatellaan, että ihmiset prosessoivat informaatiota, ja heidän päässään tapahtuvat kognitiiviset prosessit ovat rationaalista ajattelua (Kamppinen 1995: 105). Kognitio on yläkäsite, ja sillä voidaan tarkoittaa ensinnäkin tiedonhankintaan ja tietämiseen tähtäviä tiloja ja toimintoja, toisekseen tällaisen toiminnan tuloksia, ja kolmanneksi mieltä ja tajuntaa tai näiden sisältöä (Kajannes 2000a: 9). Itse tarkoitan tässä tutkimuksessa kognitiolla mielen ja tajunnan sisältöä. Kognitiotieteen nousu on ollut osaltaan taustana kognitiiviselle kirjallisuudentutkimukselle (Kajannes 2000b: 48).

Kajanneksen (2000b: 57) mukaan tärkeä osa fiktiivisen teoksen kognitiivisuutta on henkilöiden kognition kuvaus. Usein nykykirjallisuudessa kuvataan kognitiota sisältä päin, eli tekstissä ollaan keskellä sitä tapahtumaketjua, jossa syntyvät ja muokkautuvat henkilön tunteet, ajatukset ja havainnot. Havaintojen ja muiden kognitiivisten ilmiöiden juuret ovat näkymättömissä, ja uudet havainnot, ajatukset ja tunteet kiinnittyvät jo olemassa olevaan ainekseen. Henkilöiden tapa tulkita ja hahmottaa asioita näkyy usein teoksen muotokielessä ja kerronnan piirteissä. (Mts. 57.)

Myös *Wizard's First Rule* näkyvät henkilöiden tavat hahmottaa maailmaa, ja samoin tarinan edetessä käy varsin selväksi, ettei jokainen henkilöistä hahmota maailmaa samalla tavalla. Kajannes (2000b: 57) huomauttaakin, että joissain teoksissa jokaisella henkilöllä on erilainen, hänelle itselleen ominainen, tapa tulkita ja jäsentää asioita. Erityisen selvästi teoksessa *Wizard's First Rule* erottuu Richardin tapa hahmottaa asioita, sillä hänet esitetään ainakin jossain määrin selvemmin ajattelevana kuin muut henkilöt.

Mark Turner puhuu paraabeleista ja tarinoista, ja väittää, että suurin osa ihmisen ajattelusta, kokemuksista ja tiedoista on tarinan muodossa. Yhden tarinan heijastuessa toiseen syntyy hänen mukaansa paraabeli. (Turner 1998: V.) Paraabelin mielen rakenteiksi Turner luettelee ennustamisen, arvioimisen, suunnittelun, selittämisen, objektit ja tapahtumat, toi-

mijat, tarinat, ja heijastamisen (”projection”). Heijastamisella Turner tarkoittaa tarinan heijastamista toiseen. Lisäksi rakenteita ovat hänen mukaansa metonymia, vertauskuva (”emblem”), kuvaskeema (”image schema”), mielikuvituksessa olevat kaksoiskappaleet, käsitteellinen sekoittaminen ja kieli. Kuvaskeeman käsitettä hän selittää niin, että kun ajattelemme jonkin johtavan johonkin toiseen, ajattelemme kuvaskeemoilla. Mielikuvituksen kaksoiskappaleista puhuessaan hän taas puolestaan ilmeisesti tarkoittaa muun muassa mielen versiota ihmisistä. (Mts. 9–11.)

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, kognitiivisen kirjallisuudentutkimuksen puolella on hyödynnetty myös mahdollisten maailmojen teoriaa. Semino sanookin mahdolliset maailmat -teorian olevan erityisen hyödyllinen, kun kuvaillaan tekstin sisäisen universumin rakennetta ja kun selitetään juonen kehitystä. Syynä lähestymistavan hyödyllisyyteen on se, että tekstin universumin nähdään olevan yhdistelmä tekstin todellisesta maailmasta ja erityyppisistä henkilöiden muodostamista mahdollisista maailmoista. (Semino 2003: 86–87.)

Henkilöiden muodostamilla mahdollisilla maailmoilla Semino viittaa henkilöiden päänsisäisiin mahdollisiin maailmoihin, eli käyttämäni terminologian mukaan diskurssimaailmoihin, joita minäkin aion tutkia. Semino itse käyttää mahdollisia maailmoja työkalunaan tarkastellessaan Ernest Hemingwayn novellia *A very short story*; hän muun muassa tutkii henkilöiden diskurssimaailmoja ja niiden kehitystä tässä novellissa (Semino 2003). Itse rajaan käsitteen diskurssimaailmat koskemaan pelkästään henkilöiden päänsisäisiä mahdollisia maailmoja eli ajatusmaailmoja. Mahdolliset maailmat ymmärrän yläkäsitteeksi, joka pitää sisällään niin erilaisia todellisuuden versioita kuin ajatusmaailmojakin.

Mielen toiminta koostuu Marie-Laure Ryanin mukaan kahden tyyppisistä elementeistä. Ensimmäiseen tyyppiin liittyvät propositiot, joilla on totuusfunktio tai jotka määrittelevät faktoja. Näitä ovat esimerkiksi ajattelua, toivomista ja aikomista ilmaisevat propositiot. Toiseen tyyppiin kuluvat subjektiiviset arvostelmat ja tuomiot, tunteet ja ohikiitävät havainnot ennen havainnon muuttumista tiedoksi. Fiktiivisen henkilön mahdolliset maailmat, eli siis diskurssimaailmat, muodostuvat propositioista, joilla on totuusfunktio. (Ryan 1991: 111.)

Hilary Putnam puolestaan huomauttaa, että propositiolliset asenteet eivät ole ihmisaivojen ja hermoston tiloja irrallaan sosiaalisesta ja elottomasta ympäristöstä, eivätkä aivojen laskennallisia tiloja. Merkitykset eivät hänen mukaansa ole päässä, eivätkä propositiolliset asenteet ole funktionaalisia tiloja, jotka voisi määritellä ”in terms of parameters which would enter into a software description of the organism”. (Putnam 1988: 73.) Hän peruste-

lee näkemystään muun muassa sanomalla, että ymmärtääkseen jonkin termin, pitää koko termiä ympäröivästä universumista olla tarpeeksi täydellinen kuvaus (mts. 87).

Putnam myös sanoo, että vaikka ihmiskielen pystyy yleensä kääntämään toiselle ihmis- kielelle, niin esimerkiksi nykyaikaista filosofian teosta ei välttämättä pystytä kääntämään alkeellisen heimon kielelle ilman, että tälle kielelle keksitään suuri joukko teknisiä termejä. Lisäksi hän sanoo, että emme useinkaan pysty kertomaan edes oman kieliryhmämme jäse- nille näiden diskurssien sisältöä niin hyvin, että nämä ymmärtäisivät tarpeeksi hyvin selit- tääkseen saman asian toisille. Teorian kaikista ihmisen diskursseista voisikin hänen mu- kaansa kirjoittaa vain yliluonnollinen olento, sillä tämän pitäisi pystyä tutkimaan kaikkia mahdollisia ihmisen tapoja käsitteellistä ja järkeillä. (Putnam 1988: 89.)

En kuitenkaan yritä rakentaa kaikkien ihmisten mielen toimintaa koskevaa teoriaa, enkä myöskään vertaile fiktiivisten henkilöiden ajattelua siinä suhteessa, että yrittäisin selvittää, tarkoittaako jokin samalta näyttävä ilmaus eri henkilöiden mielessä ja käytössä täsmälleen samaa asiaa. Lisäksi tutkimani teos on kirjoitettu yhdellä kielellä, englannilla, eikä se ole tieteellinen teksti, joten määrittelyä vaativia tieteellisiä käsitteitä siinä ei ole. Käännösongelmia ei nähdäkseni siis tässä suhteessa ole. Englantia ymmärrän tarpeeksi hyvin, että voin jäljittää henkilöiden ajattelua törmäämättä käännösongelmiin. Lisäksi otan kyllä huomioon tekstin tarjoamat taustatiedot henkilöiden ajattelua analysoidessani ja tulkitessani.

Fiktiivisten henkilöiden mielen maailmoista puhuttaessa käytetään hieman vaihtelevaa terminologiaa. Werth (1999: 212–213) käyttää termiä ”character worlds”, eli henkilömaa- ilmat, ja selittää näiden henkilömaailmojen olevan maailmoja, jotka henkilöt luovat ja jois- ta he ovat vastuussa. Melko yleistä on käyttää termiä mahdollinen maailma, mutta Peter Stockwell (2002: 94) käyttää termiä diskurssimaailma, ja samaa termiä käytän myös minä. Hyödynnän hänen jaotteluaan, koska se on kohtalaisen selkeä, ja täydennän sitä Marie- Laure Ryanin jaottelulla. Lisäksi hyödynnän Paul Werthin teoriaa henkilöiden sisäisistä maailmoista. Stockwellin (mts. 94–95) mukaan diskurssimaailmoja ovat seuraavat:

- **epistemic worlds** – knowledge worlds; what the characters in the fictional world believe to be true about their world.
- **speculative extensions** – things the characters anticipate about their world, or other hypotheses they hold.
- **intention worlds** – what characters plan to do to deliberately change their world.
- **wish worlds** – what characters wish or imagine might be different about their world.
- **obligation worlds** – different versions of the world filtered through the characters’ sense of moral values.
- **fantasy worlds** – the worlds of characters’ dreams, visions, imaginations or fictions that they compose themselves.

Lisään tähän listaan vielä yhden diskurssimaailman, josta luulen olevan hyötyä, nimittäin Ryanin ”pretended worlds” eli suomennettuna teeskennellyt maailmat. Tällaisen maailman henkilö rakentaa huijatakseen toista. Teeskentely voi koskea vaikkapa toiveita, intentioita tai uskomuksia. (Ryan 1991: 118.) Kyse on siis tietoisesta teeskentelystä. Tämä Ryanin käsite puuttuu Stockwellilta, vaikka Stockwellin lista diskurssimaailmoista onkin muuten hieman selkeämpi kuin Ryanin.

Ryanin diskurssimaailmojen lista on tätä teeskentelymaailmaa lukuun ottamatta kohtuullisen samanlainen kuin Stockwellinkin, mutta hänellä kategorioita ei ole yhtä montaa. Esimerkiksi Ryanin (mts. 114–116) ”knowledge world” pitää sisällään ajatukset, joiden fiktiivinen henkilö uskoo olevan totta; ajatukset, jotka eivät ole totta, mutta joiden fiktiivinen henkilö uskoo olevan totta; asiat, joita henkilö ei tiedä; ja uskomukset, joiden todenperäisyydestä henkilö ei ole varma. Stockwellin (2002: 94–95) jaottelussahan kaksi ensimmäistä kohtaa kuuluisi sarjaan ”epistemic worlds”, keskimmäinen ei oikein minnekään, ja viimeinen kohta menisi sarjaan ”speculative extensions”. Myös Ryanin fantasiamaailma tarkoittaa hieman eri asiaa kuin mitä tulkitsen Stockwellin tarkoittavan termillä ”fantasy worlds”. Stockwellin tulkitsen tarkoittavan käsitteellä lähinnä henkilön omakuvaa ja sen lieveilmiöitä, ja olen tässä Stockwellin kanssa samoilla linjoilla.

Käytän diskurssimaailmoista suomenkielisiä nimityksiä, ja nämä nimitykset käännän Stockwellilta ja Ryanilta. Ilmaisun ”epistemic worlds” käännän siis episteemiseksi maailmoiksi, ilmaisun ”speculative extensions” spekulatiiviseksi laajentumiksi, nimityksen ”intention worlds” intentiomaailmoiksi, nimen ”wish worlds” toivemaailmoiksi, ilmaisun ”obligation worlds” velvoitemaailmoiksi, nimen ”fantasy worlds” fantasiamaailmoiksi ja nimen ”pretended worlds” teeskennellyiksi maailmoiksi. Aukkoja fiktiivisten henkilöiden tiedoissa en lajittele eri maailmoihin, vaan sanon vain, etteivät he näytä tietävän jotakin.

Stockwellin jaottelun mukaan episteemiset maailmat siis käsittävät sen, minkä henkilöt kuvittelevat olevan totta maailmastaan. Tämä pitää siis sisällään kaikki ne henkilöiden uskomukset ja tiedot, joita he pitävät totena, ja näin ymmärrän episteemiset maailmat itsekin. Spekulatiiviset laajentumat puolestaan viittaavat henkilöiden maailmaansa koskeviin hypoteeseihin, ja näiden hypoteesien oikeellisuudesta henkilöt eivät ole varmoja. Intentiomaailmat puolestaan käsittävät henkilöiden suunnitelmat, ja toivemaailmat sisältävät henkilöiden kuvitelmat ja toiveet siitä, minkä he kuvittelevat voivan olla maailmassaan toisin. Velvoitemaailmat taas ovat henkilöiden moraalisten arvojen läpi suodattuneita näkemyksiä

maailmasta ja fantasiamaailmat niitä henkilöiden visioita, unelmia, fiktioita tai kuvitelmia, joista he koostavat itsensä. (Stockwell 2002: 94–95.)

Ymmärrän itse diskurssimaailmat Stockwellin tavoin erilaisiksi päänsisäisiksi diskurssimaailmoiksi, jotka voidaan lajitella useaan eri kategoriaan, ja tutkin, samoin kuin Semino, niiden kehitystä tarinan edetessä. Selvyiden vuoksi on hyvä kuitenkin sanoa muutamasta diskurssimaailmasta muutama selventävä sana.

Ensinnäkin saattaisi tuntua houkuttelevalta nimetä ”epistemic worlds” tietomaailmoiksi, mutta näin en kuitenkaan tee, ja syykin on varsin yksinkertainen. Sana ”tieto” nimittäin johdattaisi helposti ajatukset siihen, että kyseisiin maailmoihin kuuluvat uskomukset ovat totta. Näin ei ole, vaan kysymys on siitä, että episteemisiin maailmoihin kuuluvia uskomuksia henkilöt *pitävät* varmasti tosina. Tässä on tärkeä ero. Henkilöille henkilökohtaisesti episteemisen maailman uskomukset siis ovat kyllä totta ja varmaa tietoa, ainakin uskomuksen kumoutumiseen asti, mutta tämä ei tarkoita, että uskomus olisi totta myös sen kannalta, mitä teksti kokonaisuudessaan antaa ymmärtää. Kaikki epävarmat oletukset taikka hypoteesit kuuluvat siis spekulatiivisiin laajentumiin.

Yritän pitää episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat erillään niin selvästi kuin se vain on mahdollista. Käsitän spekulatiiviset laajentumat episteemisten maailmojen laajennuksiksi, joihin joutavat kaikki sellaiset oletukset, joiden totuudenmukaisuudesta henkilöt eivät ole varmoja. Episteemiset maailmat taas pitävät sisällään kaiken sen, mistä henkilöt ovat täysin varmoja, ja minkä todenmukaisuutta he eivät epäile. Kaikki muut edellä mainitut diskurssimaailmat ovat kohtuullisen selviä, eikä niistä siis tarvitse sanoa enempää. Käytän kuitenkin tutkimuksessani Ryanin ajatuksia hyödykseni soveltuvin osin, vaikka listaankin diskurssimaailmat hiukan eri tavalla.

Jo pelkästään vertailun vuoksi on hyvä luoda katsaus myös Werthin jaotteluun mielen maailmoista. Hänen mukaansa mielen maailmoja ovat ”desire (*want* worlds), belief (*believe* worlds) and purpose (*intend* worlds)”. “Desire worlds” ovat hänen mukaansa maailmoja, joiden elementtejä ovat sellaiset verbit kuin “*wish, want, hope* and *dream*”. (Werth 1999: 227.) Werthin ”Desire worlds” vaikuttavat siis sisällöllisesti melko lailla samalta kuin Stockwellin toivemaailmat, joten en näe estettä Werthin teorian hyväksikäyttämiseen. Samoin Werthin käsite ”purpose worlds” ja näihin maailmoihin liittyvä teoria on käyttökelpoista, sillä nämä maailmat vastaavat selvästi Stockwellin intentiomaailmoja. Tämän voi päätellä siitä, että Werth (mts. 237) kuvaa nämä maailmat sellaisiksi, että ne koskevat henkilöiden intentioita ja päämääriä.

Sen sijaan Werthin termi ”belief worlds” pitää sisällään sekä episteemiset maailmat että spekulatiiviset laajentumat, ja on näin liian laaja käyttöni. Tämä tulee ilmi, kun hän esittää esimerkin, jossa henkilö alkaa pitää jotakin totena. Lisäksi hän liittää käsitteensä suhtautumistapoihin. (Werth 1999: 233–234.) Henkilöhän voi suhtautua asioihin sekä episteemisille maailmoille ominaisella varmuudella, että spekulatiivisille laajentumille ominaisella varovaisuudella.

Luokittelun oletan auttavan sen selvittämisessä, miksi fiktiiviset henkilöt käyttäytyvät ja toimivat kuten tekevät, sillä se auttaa selvittämään heidän tekojensa ja ajattelunsa motivaatiota. Lubomír Doležel (1998: 63) sanoo, että ”motivation is the key to understanding the diversity of acting, the why and how of actions”. Ryanin ja Stockwellin lisäksi yksi tärkeimmistä teoretikoistani on Doležel, sillä hän on miettinyt henkilöiden toimintaan vaikuttavia asioita, esimerkiksi motivaatiota. Hän puhuu teoksessaan *Heterocosmica* sekä fiktion semantiikasta, että toiminnan teoriasta (”action theory”) (Doležel 1998).

Doležel (mm. 1998: 18, 58–59) puhuu motivaatiosta ja toiminnasta nimenomaan mahdollisten maailmojen ja fiktiivisten henkilöiden yhteydessä, eikä laajenna käsittelyään koskemaan todellisia henkilöitä, vaikka hämäävästi käyttääkin muun muassa ilmaisua ”person” tai ”fictional person” ilmaisun ”character” sijaan. Ympäröivästä tekstistä kuitenkin selvästi tulee ilmi, että hän puhuu fiktiivisistä henkilöistä (mp.). Hän myös ymmärtää fiktiiviset maailmat mahdollisiksi maailmoiksi, vaikka käsittääkin mahdollisiksi maailmoiksi myös muita maailmoja, joten tämä saattaa selittää hänen ”person”-sanon käyttöönsä (mts. ix, 16–24).

2.4. Toiminta ja action theory eli toiminnan teoria

Diskurssimaailmojen lisäksi hyödynnän soveltuvien osin myös toiminnan teoriaa. Osa teoriasta on filosofian puolelta, koska kirjallisuuden sovelluksia teoriasta näyttää olevan yllättävän niukasti. Toiminta on yleensä ”behaviour understood, ”seen”, or described under the aspect of intentionality, i.e., as meaning something or as goal-directed” (Von Wright 1983: 42). Doleželin mukaan toiminnan teoria psykologisoi tarinan ja esittää henkilöiden olevan toiminnassa ja toimintaa varten. Hän myös kertoo von Wrightin tuoneen mahdollisten maailmojen raamin toiminnan teoriaan ja kertoo ajatuksen tässä olevan se, että kustakin alkuti-

lanteesta henkilö voi edetä kohti kahta tai useampaa lopputilannetta. (Doležel 1998: 55–56.)

Jotkin toimintajakson teot ovat Teun A. van Dijkin mukaan tärkeämpiä ja relevantimpia kuin toiset. Esimerkkinä hän antaa elokuvaan menon, jossa elokuvan katsominen on hänestä tärkeämpää kuin paikalleen käveleminen tai lipun ostaminen. (Van Dijk 1980: 142.) Olen van Dijkin kanssa samaa mieltä, ja pyrin tutkimuksessani pitämään pääpainon tärkeissä tapahtumissa vähemmän relevanttien kustannuksella. Hän kuitenkin myös huomauttaa aivan asiallisesti, että teot, jotka sinällään, tietyn toimintajakson sisällä, eivät ehkä olisi tärkeitä, voivat seuraustensa takia muuttua erittäin tärkeiksi (mts. 143).

Minun tutkimukseni kannalta yksi tärkeimmistä toiminnan teorian aiheista on ajatus siitä, että toiminnan laukaisee intentio (Doležel 1998: 57). Tämä ajatus on nähdäkseni melko lähellä Olli Koistisen ajatuksia. Hän sanoo, että ”Actions are essentially such that they are done for a reason”, ja ihmettelee, ”what can this ’done for a reason’ mean but ’being caused by a reason’”. Hän noudattaa käsitystä, jonka mukaan toimija aiheuttaa toiminnan, eivät syyt, ja selittää, ettei halu sinänsä ole syy, vaan siitä tulee syy, kun toimija ottaa sen syykseen. (Koistinen 2001: 72.)

Toisaalta syy tehdä jotain ei ole tapahtuman aiheuttaja, jos aiottu asia tapahtuu sattumalta (Danto 1973: 24–25). Jos taas henkilö havaitsee jotakin väärin, tai kokee hallusinaation tai illuusion, hänen toimintansa syynä ja aiheuttajana on hänen havaintonsa, eli esimerkiksi havainto ohi lentävän linnun varjosta uhkaavana ja kovana esineenä on syy ihmisen käden nostolle (mts. 110–111).

Doležel sanoo, että intentio ohjaa agenttia ja tekee toiminnasta tarkoitushakuista. Vaikka pitkän aikaa kestävä toiminta ja makrotoiminta voivat vaatia muutoksia intention, intentionilla on silti hänen mukaansa strateginen rooli henkilön maailman tarkoituksellisissa muutoksissa. Hän kuitenkin vielä täsmentää, ettei intentionaalisuutta pidä sekoittaa tietoiseen toimintaan, sillä hänen mukaansa ihmiset toimivat aina intentionaalisesti, mutta tekevät jotkin asiat olematta tietoisia niistä. Esimerkiksi tiedostamatta tehtävästä toiminnasta hän mainitsee rutiinit. (Doležel 1998: 58.)

Intention muutoksiin liittyen Georg Henrik von Wright sanoo, että kun toimintaan ei tarvitse ryhtyä heti, henkilö voi muuttaa tavoitettaan, koska ymmärtää, mitä tavoitteeseen pääsyyn vaaditaan. Muutoksen syynä voi olla myös se, että henkilö tajuaa, ettei hänen tarvitsekaan tehdä jotakin asiaa päästäkseen tavoitteeseensa, tai hän voi alkaa tavoitella jotakin muuta. (von Wright 1983: 7.) Jos henkilö ei osaa tai ei opi miten tehdä jotakin, hän ei

sitä tee: saavuttaakseen tavoitteensa hänen täytyy oppia tavoitteeseen pääsemisen kannalta välttämättömät taidot ja tiedot (mts. 8).

On olemassa myös auttavia ja valmistelevia tekoja. van Dijkin mukaan valmistelevia tekoja (”auxiliary actions”) tehdään vain, jotta jokin toinen teko tai toiminta onnistuisi. Valmistelevaksi teoksi kelpaa mikä tahansa teko, jonka seurauksena ovat pääteon mahdollistavat olosuhteet. Auttava teko myös kuuluu osana toimintasarjaan, kun taas valmisteleva toimi tai teko (”preparatory action”) ei kuulu. Valmisteleva teko on mikä tahansa teko, jonka tavoitteena on saada aikaan tietyn toimintasarjan mahdollistavat olosuhteet. (van Dijk 1980: 143–144.) von Wright puolestaan sanoo, että teko voi olla ”väline–päämääräsuhteessa sellaisiin ja vain sellaisiin seurauksiin, jotka ovat päämääriä”. Kaikkia seurauksia ei hänen mukaansa ennakoida, kun taas toisia kyllä ennakoidaan, ”mutta ne eivät silti ole aiottuja, toisin sanoen ne eivät ole sen asian seurauksia, jonka aikaansaamiseksi teko suoritettiin”. (von Wright 2001/1963: 261.)

Doležel myös erottaa toiminnan (”action”) ei-intentionaalisista tapahtumista (”nonintentional events”). Ei-intentionaalisiksi tapahtumiksi hän lukee luonnon aiheuttamat tapahtumat ja sattumat (”accidents”). Sattuman hän määrittelee niin, että jos henkilö ei saavuta toiminnallaan toivomaansa tulosta, on tapahtunut sattuma. (Doležel 1998: 59–60.) von Wrightkin (2001/1963: 261) huomauttaa, että toiminnalla voi olla myös seurauksia, jotka eivät ole olleet toiminnan tavoitteina. Oletan myös ei-intentionaalisilla tapahtumilla voivan olla vaikutusta diskurssimaailmoihin, mutta kandidaatintutkimukseni antamien viitteiden perusteella niillä ei välttämättä ole kovin suurta merkitystä tutkimassani romaanissa. Otan ne kuitenkin huomioon tarpeen niin vaatiessa.

Vaikka intentio onkin Doleželin mukaan tarpeellinen ehto toiminnalle, se ei kuitenkaan ole hänen mukaansa riittävä ehto sille. Toiseksi ehdoksi hän antaa motivaation. Hänen mukaansa motivaatiolliset vaikuttimet ovat tavallisia henkilön luonteelle ja aiheuttavat sen takia toimintaan säännöllisyyttä ja yksilöille ja persoonallisuustyypeille tyypillistä toimintaa. Motivaation alle hän listaa erilaiset vietyt, kuten nälän ja kivun välttämisen, kognitiiviset kyvyt ja tunteet. Erityisen tärkeiksi narratiivisen semantiikan kannalta hän näkee kaksi kognitiivista tekijää, nimittäin päätöksenteon ja toiminnan, joka seuraa ennalta määrättyä kaavaa. (Doležel 1998: 63–70.)

Motivaation ja intention sekä sitä kautta toiminnan ulkopuolella Doležel ilmoittaa olevan mietiskelevän mielen. Käytännöllisen mielen toimintojen, kuten suunnittelun ja päätöksenteon, hän ilmoittaa olevan prototyyppejä mielen tekoja, ja sanoo, että toisin kuin

nämä toiminnot, mietiskelevä mieli on vapaa synnyttämään mentaalisia tapahtumia. (Doležel 1998: 72–73.)

Doležel (1998: 96) sanoo, että maailmassa, jossa on useampia kuin yksi henkilö, henkilön toiminta ja intentiot kohtaavat ja törmäävät muiden henkilöiden intentioiden ja toimien kanssa. Useiden henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat hänen mukaansa ensinnäkin henkilöiden väliset suhteet, joihin kuuluvat kognitiiviset ja emotionaaliset suhteet, ja toiseksi sosiaaliset representaatiot. Niihin hän lukee kuuluviksi kollektiiviset tunteet, kielen, kulttuuriset arkkityypit, tieteellisen tiedon, ideologiat, etniset ja rodulliset uskomukset sekä uskonnolliset uskomukset. Kolmanneksi useiden henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaa voima, ja neljänneksi erotiikka. Sekä rakkaus että seksuaalinen vietti kuuluvat erotiikkaan. (Doležel 1998: 100–105.)

George A. Miller, Eugene Galanter ja Karl H. Pribram sanovat suunnitelmista, että erilaiset ihmiset tekevät erilaisia suunnitelmia. Heidän mukaansa suunnitelmat eroavat useassa suhteessa: ensinnäkin ihmiset voivat sekä tehdä omia suunnitelmia että imitoida toisten suunnitelmia, toisekseen suunnitelman kattama aika voi vaihdella, kolmanneksi suunnitelman yksityiskohtaisuus vaihtelee ja neljänneksi vaihtelee myös suunnitelman joustavuus, eli se, miten herkästi ihmiset muuttavat suunnitelmansa osia. Viidenneksi osa ihmisistä suunnittelee nopeammin kuin toiset, kuudenneksi osa yhdistää suunnitelmiaan toisiinsa joustavammin kuin toiset ja seitsemänneksi ihmiset käyttävät suunnitelmissaan erilaista työmuistia, niin että jotkut pitävät suunnitelman mielessään, toiset taas kirjoittavat sen ylös, ja toiset pitävät kiinni suunnitelmistaan kun taas toiset unohtavat suunnitelmansa. Kahdeksas ero on siinä, miten helposti suunnitelmista kerrotaan muille, ja viimeinen ero siinä, mikä kenellekin riittää syyksi suunnitelman hylkäämiseen. (Miller, Galanter & Pribram 1960: 118–121.)

Miller, Galanter ja Pribram sanovat ongelmien ratkaisuun liittyvistä suunnitelmista puolestaan muun muassa, että suurin hankaluuksien lähde ongelmien ratkaisussa on se, että kuva ongelmatilanteesta ei ole tarpeeksi tarkka. Toisaalta myös paremman suunnitelman rakentaminen voi olla vaikeaa. (Miller, Galanter & Pribram 1960: 174–175.) Etsimiseen liittyvistä suunnitelmista he sanovat, että systemaattiset suunnitelmat tuovat aina lopulta tulosta, mutta eivät välttämättä ole kuitenkaan kovin tehokkaita eivätkä nopeita. Heuristisessa suunnitelmassa taas yritetään löytää oikotie esimerkiksi kysymällä apua, eli pyritään olemaan epäsystemaattisia älykkäällä tavalla. Heuristinen suunnitelma voikin olla nopea ja halpa, mutta se ei aina tuota tulosta. (Mts. 160.)

Toimintaan vaikuttavat niin halut, velvollisuudet ja tilaisuudet kuin henkilön kyvytkin (von Wright 1983: 48–49). Haluun liittyen Ghita Holmström-Hintikka väittää, että henkilö voi toivoa yhtä ja samaa asiaa kahdelle keskenään ristiriidassa olevalle päämäärälle, ja että hän voi myös ”*will that p and will that not-p for different aims*”, mutta että hän ei voi ”*will that p and will that not-p for the same aim*”. Lisäksi hän sanoo, että toimija voi myös haluta, että hänellä ei olisi jotain tiettyä halua. (Holmström-Hintikka 1991: 92–93, kursiivit alkuperäiset.)

Doležel (1998: 118) taas listaa henkilön kykyihin liittyen tämän henkiset, fyysiset ja instrumentaaliset kyvyt. von Wright (1983: 48) sanoo kyvyistä, että ne rajoittavat sitä, mitä henkilö voi tehdä. Lisäksi Doleželin (1998: 123–124) mukaan toimintaan vaikuttavat arvot, joista hän sanoo, että ne ovat taipuvaisia olemaan subjektiivisia, ja että se, mikä on arvokasta yhdelle, ei välttämättä ole sitä toiselle. Henkilön toimintaan vaikuttavat vahvasti myös hänen episteemiset tietonsa, eli se, mitä hän tietää ja ei tiedä ja miten hän uskoo asioiden olevan (Doležel 1998: 126). Diskurssimaailmojen terminologialla tässä kohtaa tietysti puhuttaisiin episteemisistä maailmoista ja spekulatiivisista laajentumista.

Arthur C. Danto sanoo, että uskomukset ”cannot survive a change in truth-attitude: no longer to believe that *r* is true is no longer to believe that *r*”. Lisäksi hän sanoo, että “in part because other modes of representation are typically held against a certain background of believe, they too have corresponding truth-attitudes”. Esimerkkinä tästä hän sanoo, että jos toivoo ystävän selvinneen kolarista, täytyy uskoa ainakin, että ystävän selviäminen on mahdollista. Toivo ystävän selviämisestä kuolee, kun saa tiedon, että ystävä todella on kuollut. Hän myös sanoo, ettei voi toivoa jonkin olevan totta, jos tietää sen olevan totta, vaan siitä voi olla vain iloinen. Myös sellaisen tapahtuman katuminen, josta tietää, ettei se ole tapahtunut, on hänen mukaansa mahdotonta. (Danto 1973: 23.)

Toiminnan teoria myös tekee eron tiedon ja toden uskomuksen välillä. Danto sanoo, että näiden välillä on tehty filosofiassa ero aina Platosta lähtien, sillä se mitä uskotaan, saattaa olla totta vain vahingossa. Hän selittää eroa antamalla vertauksen sokeasta miehestä, joka harhailee oikealle polulle sattumalta. Samoin ero tehdään toiminnan ja tyydytetyn intention välillä. (Danto 1973: 8–9.) Ihmisen uskomukset ja intentiot eivät ole sidoksissa uskotun asian totuudenmukaisuuteen ja aiotun toteutumiseen, ja toisin päin: tapahtuma voi tapahtua ja lause olla totta riippumatta siitä, uskotaanko lauseeseen tai aiotaanko tapahtumaa tapahtuvaksi (mts. 13).

Myös tutkimani teoksen henkilöiden nonverbaalisen toiminnan kuvauksen tarkkaileminen saattaa paljastaa jotakin heidän diskurssimaailmoistaan. Stephen R. Portch sanoo, että vaikka nonverbaalisiin viesteihin voikin yleensä luottaa enemmän kuin verbaalisiin, jotkin nonverbaalisuuden osat ilmoittavat totuudesta luotettavammin kuin toiset. Esimerkiksi hän antaa jalat ja kädet. (Portch 1985: 6) Myös hiljaisuus voi hänen sanojensa mukaan kommunikoida, ja koska se voi kommunikoida monia asioita, tulkinnan apuna pitää käyttää kontekstia (mts. 14–15). Tähän liittyen voi mainita myös aktiivisen passiivisuuden, jossa henkilö pakottaa itsensä pysymään sivussa toiminnasta (Holmström-Hintikka 1991: 66). Otan nonverbaalisen toiminnan kuvauksen huomioon tarpeen tullen aina silloin, kun teksti tuo nonverbaalisen toiminnan esille.

2.5. Tutkimuksen kulku ja teorian käyttö

Tutkimukseni liittyy narratologiseen tutkimusperinteeseen erityisesti sen takia, että olen rajannut tutkimustani ottamalla tutkittavaksi teoksen eniten esillä olevia henkilöitä ja pyrkinyt järjestämään tutkimustani sen mukaan, miten diskurssimaailmat vaikuttavat juonen kulkuun. Toisin sanoen tutkimuksen ulkopuolelle ovat pudonneet monet juonelliset sivujuonteet, kun olen tutkimusta tehdessäni havainnut, että ne eivät varsinaisesti vaikuta juonen kulkuun. Olen jaotellut tutkimani ilmiöt teoksen teemojen ja motiivien mukaan niin, että Kahlanin ja Richardin romanttiseen suhteeseen, Shotan ennustuksiin petoksista, Totuuden miekkaan, Ordenin laatikoihin ja Richardin henkilöllisyyteen liittyvä toiminta ja toimintaan liittyvät diskurssimaailmat ovat eri luvuissa.

Varsinainen tutkimusteoriani koostuu kuitenkin mahdollisten maailmojen teorian soveluksesta, eli diskurssimaailmojen teoriasta, sekä toiminnan teoriasta. Tutkimukseni tärkeimpiä käsitteitä ovat siis toiminta, teko, episteeminen maailma, spekulatiivinen laajentuma, intentiomaailma, toivemaailma, velvoitemaailma, fantasiamaailma ja teeskennelty maailma. Diskurssimaailmat ymmärrän ajattelun maailmoiksi ja yhdeksi mahdollisten maailmojen muodoksi. Myös teoksen *Wizard's First Rule* fiktiivisen maailman ymmärrän mahdolliseksi maailmaksi, mutta tätä mahdollista maailmaa en tutki, vaan tutkimuskohteenani ovat diskurssimaailmat.

Diskurssimaailmojen teoriaa käytän lähinnä diskurssimaailmojen tunnistamiseen ja jäsentämiseen, mutta tilaisuuden tullen käytän sitä myös diskurssimaailmojen synnyn, muu-

tosten ja häviämisen syiden tunnistamiseen. Luonnollisesti tämä teoria ei näitä syitä aina paljasta, mutta joissakin tapauksissa se auttaa syiden jäljille. Joskus diskurssimaailmat voivat myös itsessään olla syinä toisten diskurssimaailmojen synnylle. Diskurssimaailmojen tunnistaminen ja toisistaan erottaminen on välttämätöntä, jotta tutkimuskysymyksiini voi saada vastauksen.

Käytännössä luen siis tutkimaani teosta diskurssimaailmoja silmällä pitäen, ja tunnistan diskurssimaailmat edellä esittelemäni teorian pohjalta. Pyrin myös perustelemaan, miksi jokin ajatusmaailma on tunnistettavissa tietyksi diskurssimaailmaksi. Jos ajatusmaailma ei ole yksiselitteisesti mikään diskurssimaailmoista, otan huomioon lähinnä olevat diskurssimaailmat, ja selitän, miksi näitä lähellä toisiaan olevia diskurssimaailmoja ei voi erottaa toisistaan. Sitten tutkin, miten diskurssimaailma syntyy, ja kokeeko sen sisältö muutoksia tai häviääkö se. Tutkin myös, voiko diskurssimaailmojen huomata muuttuvan toiseksi diskurssimaailmoiksi. Tällaisia muutoksia paikallistan tutkimalla, millaisia ominaisuuksia diskurssimaailmalla on. Tarkastelen siis esimerkiksi sitä, kuinka vahvasti johonkin asiaan uskotaan ja koetaanko jonkin tekeminen velvoitteeksi, vai onko aiotulle tekemiselle jokin muu syy kuin velvollisuuden tunne.

Toiminnan teoriaa käytän lähinnä diskurssimaailmojen synnyn, muutosten ja häviämisen syiden tunnistamiseen ja esille tuomiseen. Käytännössä siis tunnistan diskurssimaailman ensin diskurssimaailmojen teoriaa käyttäen, ja sitten jäljitän syitä diskurssimaailman synnylle, muutokselle tai häviämiselle toiminnan teoriaa apuna käyttäen. Diskurssimaailman tunnistaminen antaa ainakin ajoittain vihjeitä siitä, millaisia syitä diskurssimaailmojen takaa on mahdollista löytää. Aina tällaista vihjetä ei ole kuitenkaan mahdollista saada, ja ajoittain perimmäiset syyt paljastuvat vasta, kun teoriaa yhdistellään. Varsin usein toiminnan teorian puolelta on kuitenkin mahdollista löytää aivan yksittäisiä syitä toiminnalle, ja jotkin näistä syistä toistuvat useampaan kertaan.

Lisäksi toiminnan teorian auttaa tulkitsemaan henkilöiden käytöstä, ajattelua ja sanoja. Näin se auttaa löytämään syitä käytökselle tämän tulkinnan avulla. Henkilöiden käytöksen ja ajattelutapojen syyt kun eivät läheskään aina ole ilmiselvät, vaan ne täytyy päätellä heidän toimistaan, sanoistaan ja ajatuksistaan ikään kuin rivien välistä. Juuri näiden rivien välistä löytyvien merkitysten paikallistamiseen aion erityisesti teoriaa käyttää, ilmiselvien tapausten tulkinnan lisäksi.

Koska olen käyttänyt narratologiaa myös tutkimukseni ulkoasun jäsentelyssä, tulevat samat asiat esille useissa eri luvuissa. Tätä olisi tapahtunut kuitenkin myös silloin, jos oli-

sin yrittänyt jaotella eri diskurssimaailmat omiin lukuihinsa. Syynä tähän on se, että diskurssimaailmat aiheuttavat toisia diskurssimaailmoja ja toimivat niiden synnyn, muutosten ja häviämisen syinä. Lievää toisteisuutta ei siis voi välttää. Esimerkiksi diskurssimaailmojen synnyn syyt ovat useissa tapauksissa samat, ja tunteet nousevat syinä usein esille.

Olen jakanut tutkimukseni niin, että ensimmäisessä analyysiluvussa käsittelen diskurssimaailmoja, joita henkilöillä on Richardin ja Kahlanin romanttiseen suhteeseen liittyen, toisessa diskurssimaailmoja, joita henkilöillä on Shotan ennustuksiin liittyen, kolmannessa diskurssimaailmoja, joita henkilöillä on totuuden miekkaan liittyen, neljännessä diskurssimaailmoja, joita henkilöillä on Ordenin laatikoihin liittyen ja viidennessä eli viimeisessä analyysiluvussa käsittelen diskurssimaailmoja, joita henkilöillä on Richardin henkilöllisyyteen liittyen. Kolmessa ensimmäisessä analyysiluvussa tarkastelen Richardin, Zeddin ja Kahlanin diskurssimaailmoja, ja neljännessä analyysiluvussa tarkastelen heidän lisäksi Darken Rahlin diskurssimaailmoja. Viimeisessä analyysiluvussa tarkastelen Zeddin, Richardin ja Darken Rahlin diskurssimaailmoja. Syynä näihin valintoihin on se, että Kolmen ensimmäisen analyysiluvun asioihin liittyen Darken Rahlilla on hyvin vähän diskurssimaailmoja, ja Richardin henkilöllisyyteen liittyen taas Kahlanilla on hyvin vähän diskurssimaailmoja.

3. KAHLANIN JA RICHARDIN ROMANTTINEN SUHDE JA SIIHEN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT

3.1. Kahlanin näkemys suhteeseen ja näkemyksen perustelut

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten Kahlanin romanttinen rakkaus Richardia kohtaan vaikuttaa Kahlanin diskurssimaailmoihin. Ilmi tulee myös se, että rakkaus on yhteydessä menettämisen pelkoon, ja nämä tunteet yhdessä episteemisten maailmojen ja fantasiamaailmojen kanssa synnyttävät muita diskurssimaailmoja ja vaikuttavat niihin. Ne taas vaikuttavat Kahlanin käytökseen. Diskurssimaailmojen syntymiseen, muutoksiin ja häviämiseen vaikuttavat siis erityisesti episteemisten maailmojen ja tunteiden yhteydet.

Kahlan ja Richard tapaavat, kun Richard näkee kukkulalta naisen, jota seuraa neljä miestä, ja päättää auttaa häntä (7–10). Pian he rakastuvat. Kahlan pyrkii kuitenkin vain olemaan Richardin ystävä, sillä hän ei uskalla kertoa Richardille kaikkea itsestään. Hän luulee tietävänsä, miten Richard tietoon suhtautuisi: hän alkaisi pelätä Kahlania. Lubomir Doleželin (1998: 101) mukaan ihmisen suunnitelmiin, strategioihin ja päätöksentekoon vaikuttaakin suuresti se, mitä tietoja ja uskomuksia hänellä on muista ihmisistä. Tämä näkyy Kahlanin tapauksessa esimerkiksi kohtauksessa, jossa hän puhuu pienen taikaolennon, nimeltä Shar, kanssa. Shar kysyy Kahlanilta, miksei tämä ole kertonut Richardille olevansa Confessor, vaikka on Richardin ystävä. (72.) Kahlan vastaa:

”Don’t you see? That is why I cannot tell him. If I tell him, he will no longer be my friend, will no longer care for me. You cannot know what it is like to be a Confessor, to have everyone fear you. He looks into my eyes, Shar. Not many have ever dared that. No one could ever look into me the way he does. His eyes make me feel safe. He makes my heart smile.” (72.)

Kahlanin fantasiamaailmoihin siis kuuluu tieto siitä, että hän on Confessor. Tämä tieto puolestaan johtaa hänen mielessään spekulatiiviseen laajentumaan, joka sanoo, että jos Richard saa kuulla totuuden, tämä ei halua olla enää hänen ystävänsä, sillä hän alkaa pelätä Kahlania. Kahlanin sanoista näkyy selvästi, että hän pitää Richardista, ehkä jopa jo rakastaa tätä. Esimerkiksi keskustelussa Sharin kanssa tulee esille, että Kahlanin fantasiamaailmoihin kuuluu oletus, että kaikki pelkäävät häntä juuri hänen Confessoriutensa takia. Tämä fantasiamaailma aiheuttaa uuden spekulatiivisen laajentuman synnyn. Tässä spekulatiivisessa laajentumassa sanotaan, että koska kaikki pelkäävät häntä hänen Confessoriutensa

takia, myös Richard alkaa pelätä häntä saatuaan totuuden ensin selville. Lukijalle ei vielä tässä vaiheessa paljastu, mikä Confessor on, vaan tämä selviää vasta, kun Kahlan lopulta päättää kertoa totuuden. Olen selittänyt termin tutkimukseni liitteessä.

Aluksi Kahlanin intentio- ja velvoitemaailmoin ei kuulu se, että hän kertoisi Richardille itsestään. Hänellä on velvoitemaailma, jonka mukaan hänen pitää etsiä velho, joka voit sitten nimetä jonkun totuuden Etsijäksi (”Seeker of truth”). Löydettyään Etsijän ja lähtiesään tämän kanssa omaan maahansa, hän aikoo kertoa Richardille olevansa Confessor (96). Hän olettaa ystävyyden loppuvan totuuden paljastumiseen, ja haluaa lähtöön asti nauttia siitä, että hänellä on ystävä (mp.). Kahlanilla on siis fantasiamaailma, jonka mukaan hän voi olla Richardin ystävä totuuden paljastamiseen asti, ja intentiomaailma, jonka mukaan Kahlan aikoo kertoa Richardille totuuden itsestään, kun on aika erota. Etsijäksi nimetään kuitenkin Richard, ja Kahlanin intentiomaailma hajoaa (107–109). Etsijä tarkoittaa henkilöä, jonka tehtävänä on etsiä vastauksia itse valitsemiinsa kysymyksiin (ks. tarkempi selitys romaanin sivuilta 115–116 tai tämän tutkimuksen liitteestä).

Intentiomaailman hajoamisen syynä ovat Kahlanin lämpimät tunteet Richardia kohtaan, sekä tunteisiin liittyvä toivemaailma, jonka mukaan Kahlan haluaisi olla Richardin kanssa. Tämä toivemaailma tulee erittäin hyvin esille kohtauksessa, jossa Richard ja Kahlan ovat eräässä kylässä majassa kahdestaan. Silloin Kahlan lähes antaa intohimolleen vallan ja melkein käyttää maagista voimaansa maataksaan Richardin vasten tämän tahtoa (387–390).

Kahlanilla on tässä kohtauksessa spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan hänen voimansa muuttaisi Richardin lopullisesti, eikä tämä enää olisi sama mies, johon hän rakastui (388). Hän perustelee itselleen toimintaansa toisella spekulatiivisella laajentumalla, jonka mukaan Richard luultavasti jatkaisi taistelua hänen rinnallaan muuttuneenakin. (387–388.) Näin hän ajattelee:

Even if she took him, she reasoned, he could still fight on, at her side, maybe with even more resolve than he had now. It would be for different reasons, but he would be just as deadly, maybe more so. He would be different, though, not the same person he was now. That person would be gone forever. (387–388.)

Richard kuitenkin vaatii ensin saada tietää Kahlanin salaisuuden, eikä Kahlan toteuta suunnitelmaansa, vaan kauhistuu omia ajatuksiaan (389–390). Hän lupaa Richardille kertoa salaisuutensa myöhemmin (390), eli hän muodostaa salaisuuden kertomista koskevan intentiomaailman. Ryanin (1991: 117) mukaan lupaukset tosin kuuluvat velvoitemaailmoin, ja intention muodostaessaan Kahlanin voikin nähdä muodostavan myös lupausta ja sen

täyttämistä koskevan velvoitemaailman. Näissä intentio- ja velvoitemaailmoissa ei kuitenkaan ole annettu takarajaa sille, milloin viimeistään Richard saa kuulla salaisuuden. Oikeastaan Kahlanilla voi sanoa olleen jo aikaisemminkin suunnitelmana lykätä kertomista, ja nyt hän vain luo uuden lykkäyssuunnitelman vanhan suunnitelman pohjalle. Millerin, Galanterin ja Pribramin (1960: 177) mukaan luultavasti tärkein uusien suunnitelmien lähde ovatkin vanhat suunnitelmat. Lykkäämiseen syynä puolestaan on pelko Richardin ystävyyden menettämisestä. Tämä pelko puolestaan perustuu spekulatiiviseen laajentumaan, jonka mukaan Richard ei ole Kahlanin ystävä enää sen jälkeen, kun on saanut kuulla Kahlanin olevan Confessor.

Lopulta Kahlan kuitenkin päättää paljastaa salaisuutensa, sillä hän kuulee Shotanoidalta kaksi ennustusta, jotka järkyttävät häntä. Ennustusten kuuleminen ja sitä seuraavat tapahtumat pysäyttävät Kahlanin pohtimaan asioita. Lopulliseksi syyksi kertomiseen voidaan kuitenkin määritellä yleinen tunne siitä, että salaisuuden pitäminen olisi epäreilua Richardia kohtaan. Tämä tulee esiin Kahlanin sanoista Richardille:

I can't go on anymore without telling you about me. About what I am. It's cleaving my heart, because I'm supposed to be your friend. I should have told you from the beginning. I have never had a friend like you before. I didn't want it to end. (506.)

Tunteet vaikuttavatkin voimakkaasti henkilöiden toimintaan (Doležel 1998: 65 & Izard 1977: 10). Kahlan tuntee, että ystäväne olemiseen kuuluu rehellisyys, ja on selvästi rakentanut velvoitemaailman, jonka mukaan on hänen velvollisuutensa Richardin ystäväne olla Richardille rehellinen. Lisäksi Kahlan sanoo, että hän haluaa itse kertoa mikä hän on, sen sijaan, että joku muu paljastaisi sen (507). Kun Kahlan kertoo totuuden, hänen aikaisemmin tekemänsä lupaus totuuden kertomisesta tietysti täyttyy, ja lupausta koskevat velvoite- ja intentiomaailmat häviävät.

Päätöksen hetkellä hän on muodostanut itselleen ainakin kaksi erilaista, mutta hänen mielestään yhtä mahdollista kuvaa todellisuudesta, eli kaksi erilaista spekulatiivista laajentumaa. Toisessa hänen tunnustuksensa saa Richardin päättämään, ettei hän halua enää olla Kahlanin ystävä, ja hän lähettää Kahlanin pois. Toisessa taas Richard päättää, ettei halua enää olla Kahlanin ystävä, mutta ei tässä tapauksessa lähetä Kahlant pois. (Ks. 506–507.)

Kahlan kertoo olevansa maaginen olento nimeltä Confessor, että hän ei voi päästä eroon voimastaan vaikka haluaisikin, ja että hänen voimansa toimii kosketuksen kautta. Voimaa

ei herätetä, vaan Kahlanin täytyy aina pitää voimasta kiinni. Voima vapautuu, kun hän irrottaa siitä otteensa. (507–508.) Kahlan selittää Richardille:

“Once touched by it, you are no longer the person you were. You are changed forever. Forevermore you are devoted to the one who touches you, to the exclusion of all else. What you wanted, what you were, who you were, no longer means anything to you. You would do anything for the one who touches you. Your life is no longer yours, it is hers. Your soul is no longer yours, it is hers. The person you were no longer exists.” (509.)

Kahlanilla on episteeminen maailma, jossa kerrotaan, mitä hänen tietääkseen on aina aiemmin tapahtunut, kun Confessor on koskettanut jotakuta voimallaan: kaikki ovat menettäneet vapaan tahtonsa ja muuttuneet Confessorin tahdottomiksi orjiksi. Näillä taustatiedoilla hän rakentaa episteemisen maailman, jossa sanotaan, että sama kävisi myös Richardille, jos Kahlan koskettaisi häntä voimallaan.

Kyse on päättelystä, josta Swartz ja Bradley (1979: 192) sanovatkin, että ”inference serves as a means whereby knowledge which has already been gained may be *expanded*” (kursiivi alkuperäinen). Kahlan siis uskoo tietävänsä, mitä aikaisemmin on tapahtunut, ja pääättelee sen pohjalta, mitä Richardille tapahtuisi. Minkäänlaista epäröintiä hän ei oletuksensa totuudenmukaisuudesta koe, vaan hänen tietämyksensä mukaan voima vaikuttaa aina samoin. Richardin mahdollisesta käytöksestä Kahlan rakentaa enemmän tai vähemmän epävarmoja spekulatiivisia laajentumia, mutta oman Confessorin voimansa vaikutuksesta hänellä ei ole mitään epäilyä.

Kahlan myös kertoo, että ”in the throes of passion, a Confessor’s hold on the power would relax, and she would release it into him, even though she didn’t mean to – –” (520). Minkäänlainen romanttinen toivemaailma, jossa Richard ja Kahlan olisivat yhdessä, ei siis voi hänen mielestään toteutua. Tätä ajatusta vahvistaa myös se, että vaikka Kahlan kertoo Confessoreilla menevän jonkin aikaa voiman takaisin kerääntymiseen sen käytön jälkeen, hän myös kertoo, että hänellä voiman palautumiseen menee vain noin kaksi tuntia (511). ”Confessor” -nimen Kahlan selittää tulevan siitä, että Confessoreita käytetään selvittämään totuus, yleensä totuus siitä, onko murhasta syytetty todella murhaaja (516). Tultuaan Confessorin voiman koskettamaksi kuka tahansa nimittäin tunnustaa (mp.).

Kaikki tuntuu kiteytyvän menettämisen pelkoon. Kahlan on kehittänyt päässään fantasiamaailman, jossa hänet on tuomittu Confessoritutensa takia olemaan ikuisesti tuntematta todellista rakkautta. Hän on niin vakaa tässä uskossaan, että ajatus siitä, ettei hän voi todella koskaan rakastaa ketään, on muuttunut spekulatiosta varmuudeksi, eli siitä on tullut osa hänen episteemistä maailmaansa. Toivemaailma, jossa Richard ja Kahlan olisivat yhdessä

ja jossa he voisivat mennä naimisiin, ei kuitenkaan koskaan täysin häviä. Kahlan esimerkiksi kysyy velho Zeddiltä, ystävältään, jonka tietää olleen aikanaan naimisissa:

”What was it like? Loving someone more than life itself, and being able to be with them, and having them love you back?” (576.)

Romanttisista toiveistaan huolimatta Kahlan ei osaa aavistaa mitään keinoa, jolla hän ja Richard voisivat olla yhdessä. Tärkein syy hänen vakaumukselleen on se, että hän käyttää hänellä jo olevia episteemisten maailmojen ja fantasiamaailmojen tietoja ja päättelee niiden avulla romanttisen suhteen olevan ehdottomasti mahdoton. Uskomuksensa tueksi hänellä on runsaasti tietoa Confessoreiden voimista, joten voidaan hyvin sanoa uskomuksen olevan oikeutettu. Bradley ja Swarz (1979: 132) kuitenkin sanovat, että ”there is a gulf between being justified in claiming to know P and its being true that one knows P”. Toisin sanoen se, että uskomus on oikeutettu, ei aina tarkoita, että uskomus on tosi. Kahlanin vankkumaton usko romanttisen suhteen mahdottomuuteen kestää kuitenkin aina siihen asti, kun Richard keksii kuin keksiikin, miten he voivat olla yhdessä. Tätä keinoa käsitellään seuraavassa luvussa Richardin diskurssimaailmojen yhteydessä.

Kerran Kahlan pyytää Zeddiä ottamaan magiallaan häneltä Confessorin magian pois ja tekemään hänestä tavallisen naisen. Zedd kuitenkin kertoo, että ainoa tapa vapauttaa Kahlan magiasta on tappaa hänet. (570.) Kahlan pettyy:

She felt the strand of hope break. She put all her effort to making her face show nothing, a Confessor’s face, as she felt herself disappearing down into the blackness. “Thank you, wizard Zorander, for hearing my request. I didn’t really think there was, I just thought I would ask. I appreciate your honesty. (570–571.)

Lainauksesta näkyy, että Kahlanilla on yhä toivemaailma, jossa hän ja Richard ovat yhdessä, mutta sen mahdottomuus vain vahvistuu hänen episteemisessä maailmassaan Zeddin vastauksen myötä. Kahlanin voimakkaasta reaktiosta päätellen toivemaailman mahdottomuus ei kuitenkaan kukista hänen Richardia kohtaan tuntemaansa rakkautta.

Todistus rakkauden pysyvyydestä ja toivemaailman katoamattomuudesta tulee myöhemmin, kun Richard on joutunut eroon Kahlanista ja Zeddistä. Kahlan ja Zedd kulkevat ystävänsä Chasen kanssa kohti D’Haraa ja Darken Rahlia, sillä he epäilevät Darken Rahlin tehneen jotain Richardille. Matkalla heidät yllättää Demmin Nassin, eli Darken Rahlin oikean käden, ja tämän kolmen apurin muodostama joukko. Sekä Zedd että Kahlan yrittä-

vät käyttää voimiaan, mutta hyökännyttä nelikkoa suojaavan taian ansiosta Zedd, Kahlan ja Chase joutuvat nelikon armoille. (763–767.)

Kahlan vaatii saada tietää, missä Richard on, ja mitä Rahl on hänelle tehnyt, mutta ensin Demmin ei suostu vastaamaan. Kun tilanne käy yhä epätoivoisemmaksi, ja Demmin Nassin miehet valmistautuvat raiskaamaan Kahlanin, Kahlan alkaa ärsyttää Demminiä tahallaan. (766–770.) Kun Demmin lopulta on niin raivoissaan, että kuristaa Kahlania kurkusta, Kahlan sanoo:

“I know you’re a liar. I know your master wouldn’t let a little boy like you know what had been done with the Seeker. You know nothing. You couldn’t tell me because you don’t know, and you’re so worthless you couldn’t even admit it.” (770.)

Tässä Kahlan selvästikin rakentaa itselleen teeskennellyn maailman, jossa hän ei usko Demminin tietävän, mitä Richardille on tapahtunut. Yhtä selvää on myös se, että Kahlanilla on kohtalaisen vahva spekulatiivinen laajentuma, jossa sanotaan, että Demmin Nassilla hyvin luultavasti on tietoa Richardista.

Sen, että Richard on melko lailla päällimmäisenä Kahlanin ajatuksissa, osoittaa jo sekin, että heti tunnistettuaan Demmin Nassin Kahlan vaatii ensimmäiseksi saada tietää, missä Richard on (766). Demmin vastaa Kahlanin kysymykseen ensin sanomalla, että Richardin olinpaikka on Rahlin ja hänen asiansa, ei Kahlanin. Kun Kahlan käskyy vastaamaan, Demmin sanoo Kahlanilla olevan tärkeämpiäkin huolenaiheita. (766.) Se, että Kahlan käskyy vastaamaan kysymykseen, osoittaa jo itsessään, että hän uskoo Demminin tietävän, mitä Richardille on tapahtunut. Teksti ei myöskään tuo ilmi mitään, josta voisi päätellä tämän Kahlanin ennakko-oletuksen muuttuvan, joten on helppo päätellä Kahlanin väitteen Demminin valehtelusta kuuluvan teeskenneltyyn maailmaan.

Lopulta Demmin kertoo, että Richardin vangitsi Denna-niminen Mord-Sith, joka on erityisen inhottava ja taitava työssään (771). Mord-Sithit ovat lyhyesti sanoen naisia, jotka työkseen kiduttavat magiaa omaavia ihmisiä Agiel-nimisellä sauvalla niin, että lopulta nämä murtuvat ja kuolevat (ks. mm. 651 & 781 ja liite). Kun Kahlan kuiskaa murtuneella äänellä: ”But he is still alive” (771), Demmin jatkaa tyytyväisenä:

“As a matter of fact, Mother Confessor, the last I saw of the Seeker, he was on his knees in front of Master Rahl, with Denna’s Agiel at the back of his head. I don’t think he even knew his own name. Master Rahl wasn’t happy at the time. When Master Rahl is unhappy people always die. From what Master Rahl said to me when I left, I’m sure the Seeker never rose from his knees. His corpse is rotten by now.” (771.)

Sitten kertoja sanoo Kahlanin muuttuvan täysin tyyneksi (772). Tämän jälkeen tapahtumia tulkitsee kuitenkin taas Zedd. Mikään ei osoita Zeddin selityksiä vääriksi, joten ilmeisesti ne ovat yhdenmukaisia kertojan ja sisäistekijän näkemysten kanssa, ja niiden voi olettaa olevan totta. Kertoja kertoo vain Kahlanin nostavan kätensä, ja kirkuvan useita kertoja maagisesti niin, että maa muun muassa halkeilee ja valo ja pimeys tanssivat Kahlanin ympärillä (772–773).

Zeddin ajatuksista kuitenkin selviää, että Kahlan yhdistää Confessorin magiaansa, eli additiiviseen rakkauteen, sen manalasta peräisin olevan vastapuolen, eli subtraktiivisen vihan (772). Kun yhdistyminen on tapahtunut, Zedd selittää Chaselle muun muassa, että kyseessä on ”Con Dar. The Blood Rage.”, ja että se herätetään kostoksi (774). Koska kertoja ei millään tavoin pyri osoittamaan näitä sanoja vääriksi, oletan tämän olevan paikkansapitävä tilanteen kuvaus. Fiktiossahan on totta se, mihin kertoja uskoo (Currie 1990: 75).

Kahlanin episteemisiin maailmoihin tulee siis tieto, että Richard on kuollut. Sen, että kyse on episteemisistä maailmoista eikä vain spekulatiivisista laajentumista, todistaa Kahlanin erittäin vahva reaktio uutisiin, eli hänen halunsa kostaa. Kostohalu kuuluu uuteen, vahvaan intentiomaailmaan, jossa Kahlanin on kostettava Richardin kuolema tappamalla Darken Rahl. Episteemisten maailmojen muuttumisen ja uuden intentiomaailman syntymisen huomaa myös siitä, että kertoja sanoo, että Kahlanin kasvot ”showed the pain of wounds other than the ones on her body” (775). Tämä osoittaa, että uutinen Richardin kuolemasta aiheuttaa Kahlanille henkistä kipua. Kasvojen ilme nonverbaalina ilmiönä on myös pääsääntöisesti sanoja luotettavampi merkki henkilön ajatuksista (Portch 1985: 6). Siten kasvojen ilmeestäkin voi päätellä, että Kahlanin sanat siitä, ettei hän usko Demminiä, kuuluvat teeskenneltyyn maailmaan.

Tässä vaiheessa Chase on tappanut yhden Demmin Nassin miehistä, ja Kahlan on uudella voimallaan tappanut toisen. Tämän jälkeen Kahlan käyttää voimaansa Demmin Nassiin, jolloin tämä on hänen käskytettävissään. (769–775.) Zedd selittääkin, ettei Kahlanin tarvitse Con Darin takia levätä ennen voimansa uudelleen käyttämistä (776). Kahlan kuulustelee Demminiä, ja kysyy häneltä, olivatko hänen kertomansa asiat totta ja onko hän jättänyt jotain kertomatta. Demmin sanoo puhuneensa totta ja myöntää jättäneensä kertomatta, että Denna otti Richardin puolisoikseen. (778.) Kun Kahlan kysyy, onko Demmin varma, että Richard on kuollut, seuraa seuraava keskustelu:

“I did not see him killed, Mistress. But I am sure.”
 “Why is that?”

“It looked to me as if Master Rahl was in the mood to kill him, and even if he didn’t, Denna would have. That is what Mord-Sith do. Mates of Mord-Sith do not live this long. I was surprised he was still alive when I left him. He looked to be in bad shape. I have not seen a man have the Agiel put to the base of his skull that many times and still be alive.

“He cried your name. The only reason Denna hadn’t allowed him to die before that day was because Master Rahl wanted to talk to him first. While I did not see it with my own eyes, Mistress, I am sure. Denna held him with the magic of his sword, there could be no escape for him. She had him for a lot longer than is usual, she hurt him more than is usual, she held him on the cusp between life and death longer than is usual. I have never seen a man last as long as he had. For some reason, Master Rahl wanted the Seeker to suffer a long time, which is why he chose Denna; none enjoy it more than her, none have her talent for prolonging the pain, the others don’t know how to keep their pets alive that long. If nothing else, he would be dead now from being the mate of a Mord-Sith. He could not have survived until now.” (778–779.)

Tämän jälkeen Kahlan tappaa Demmin Nassin. Zedd sanoo Kahlanille, ettei Richard kuollut turhaan, vaan pelasti kaikki löytämällä Ordenin laatikon. Hän myös pyytää Kahlania muistamaan Richardin siitä, että tämä teki sen, mihin kukaan muu ei pystynyt. Kahlan kuitenkin vastaa: ”I will remember only that I love him, and that I could never tell him.” (779–780.) Näistä Kahlanin sanoista selviää ensinnäkin se, että Demminin sanat ovat tuoneet Kahlanin episteemisiin maailmoihin viimeisen vahvistuksen siitä, että Richard on todella kuollut. Toisekseen niistä selviää, että Kahlanin motivoivana voimana toimii hänen Richardia kohtaan tuntemansa rakkaus. Varmistuksen sille, että hän todella aikoo tappaa Darken Rahlin, tuo puolestaan seuraava kohta:

She stopped as if she thought of something and looked up at the wizard, her green eyes ablaze. “Darken Rahl is mine.” It was a warning. A threat. (780.)

Tietysti kostoajatukset käyvät esille myös esimerkiksi Con Darin herättämisestä, ja Zeddille suunnattujen tylyjen, Richardin muistamista koskevien sanojen sävystä. Edellä lainatussa kohdassa Kahlan kuitenkin melkein sanoo aikeensa suoraan. Danto (1973: 110–112) ilmaisee, että ihminen toimii ensisijaisesti sen mukaan, miten hän havaitsee asioiden olevan, eikä niinkään sen mukaan, miten ne tosiasiallisesti ovat. Niinpä Kahlanin toimiin ei vaikuta se, että Richard on tosiasiallisesti elossa, vaan se, että Kahlanin episteemisissä maailmoissa hän on nyt kuollut.

Ryan (1991: 116–117) määrittelee mielenkiintoisesti koston ja uhkauksen tekemisen osaksi velvollisuusmaailmaa (”obligation-world”), ja selittää, että uhkauksen tehdessään henkilö luo velvollisuuden. Kahlanin intentiomaailman voikin nähdä olevan sekä intentio-että velvoitemaailma, sillä muodostaessaan Darken Rahlin tappamista koskevan intention hän samalla tekee koston itselleen velvollisuuden.

Sitten Zedd, Kahlan ja Chase lähtevät matkaan, ja pian he seisovat aivan sen huoneen edessä, missä Darken Rahl on. Zedd muistuttaa Kahlania, että Darken Rahlilla on vain kaksi Ordenin laatikoista, ja että hän kuolee pian ilman Kahlanin apuakin. Tähän Kahlan vastaa: ”Then I have no time to waste.” (793.) Pelkkä Rahlin kuoleminen ei riitä hänelle, vaan hänen intentio- ja velvoitemaailmansa vaativat toteutuakseen sen, että Kahlan tuhoaa Rahlin itse.

Kahlan vapauttaa voimansa henkilöön, joka näyttää Darken Rahilta, mutta on tosiasias-
sa Richard. Tämän jälkeen Richardin henkilöllisyyden piilottanut taika raukeaa, Kahlan
kauhistuu tajutessaan, mitä on tehnyt, ja Con Darin voima sammuu. (796.) Tarkemmin
näitä tapahtumia käsitellään seuraavissa luvuissa, mutta tässä on tarpeen sanoa, että Kahla-
nin episteemisiin maailmoihin kuuluu selvästi heti tieto, että hänen voimansa vaikutti
Richardiin. Tämä tulee ilmi siitä, että Kahlanin kuvataan olevan kauhuissaan ja tuskissaan
tekonsa tähden, ja siitä, että Kahlan aikoo tappaa itsensä. (796 & 808). Pidellessään veistä
rintaansa vasten Kahlan sanoo Richardille:

“I have touched you with my power. I would rather die than be your mistress. It is the only way to release
you.” (808.)

Ryanin mukaan uhkaukset aiheuttavat mielenkiintoisen konfliktin, sillä henkilö ei pääse
velvollisuudestaan toteuttaa uhkaus ennen sen toteuttamista. Koska uhkauksen toteuttami-
nen kuitenkin on yleensä moraalisesti väärin, henkilö päätyy vaihtamaan yhdenlaisen vel-
vollisuuden toiseen. (Ryan 1991: 117.) Kahlanin aikaisemmasta suhtautumisesta on hanka-
la päätellä, pitäisikö hän Darken Rahlin tappamista moraalisesti vääränä, mutta Kahlan silti
selvästi vaihtaa yhden velvoitemaailman toiseen. Kun Kahlanille selviää, että Richard on
elossa, Con Dar häviää, mistä voi päätellä myös Richardin kuoleman kostamista koskevan
velvoitemaailman häviävän (796). Tämän velvoitemaailman korvaa velvoitemaailma, jon-
ka mukaan Kahlanin on vapautettava Richard voimiensa otteesta tappamalla itsensä.

Richard osoittaa, ettei Kahlanin voima ottanut häntä valtaansa, ja selittää miksi (808–
809). Richardin ajatuksia tutkitaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa, sillä ne eivät varsi-
naisesti kuulu Kahlanin diskurssimaailmoihin. Kahlan on kuitenkin selvästi iloinen
Richardin keksinnöstä ja iloitsee siitä Zeddillekin (810). Samalla Richardin vapauttamista
koskeva velvoitemaailma raukeaa.

Kun Kahlanin episteemisiin maailmoihin alun perin kuului tieto, ettei hän voi koskaan
olla yhdessä Richardin kanssa, niin nyt tieto on muuttunut täysin, ja nyt episteemisissä

maailmoissa sanotaan, että hän voi olla Richardin kanssa aivan vapaasti. Itse Kahlan ei kuitenkaan tähän muutokseen vaikuta, vaan se on Richardin tekojen ja oivallusten ansiota. Kahlan ei itse missään vaiheessa näe mitään toimivaa keinoa Confessorin voimien kiertämiseen. Sen sijaan, kuten olen aiemmin todennut, pelko Richardin menettämisestä estää pitkään Kahlania edes kertomasta Richardille, että hän on Confessor. Kahlanin rakkaus ei kuitenkaan koskaan sammu, ei edes hänen luullessaan Richardin kuolleen.

Rakkaus Richardiin ja rakkauteen liittyvä menettämisen pelko synnyttävät ja muuttavat monia diskurssimaailmoja, muun muassa toivemaailman, jonka mukaan Kahlan haluaisi olla yhdessä Richardin kanssa. Edes sen toteuttamisen selvä mahdottomuus ei hävitä sitä. Näihin tunteisiin on yhteydessä fantasiamaailma, jonka mukaan Kahlan on Confessor, ja se on tunteiden rinnalla syynä erilaisten diskurssinmaailmojen syntyyn ja muutoksiin. Lisäksi se hidastaa muutoksia. Tämä fantasiamaailma aiheuttaa yhdessä tunteiden kanssa esimerkiksi useita spekulatiivisia laajentumia. Nämä spekulatiiviset laajentumat taas ovat tunteiden kanssa syynä erilaisten intentio- ja velvoitemaailmojen syntyyn. Rakkaus Richardiin on perimmäisenä syynä myös Richardin kostamista koskevan velvoitemaailman syntyyn.

Episteemiset maailmat ja Confessoriuutta koskeva fantasiamaailma ovat tunteiden rinnalla tärkeimpänä syynä muiden diskurssinmaailmojen syntyyn, muutoksiin ja häviämiseen. Näitä muita diskurssinmaailmoja ovat erityisesti spekulatiiviset laajentumat ja intentio- ja velvoitemaailmat. Episteemisten maailmojen synty, muuttuminen ja häviäminen aiheuttavat muiden diskurssinmaailmojen häviämistä ja muuttumista. Episteemisiin maailmoihin yhteydessä olevat tunteet määrittävät sen, mitkä diskurssinmaailmat häviävät ja muuttuvat, ja mitä hävinneiden maailmojen tilalle tulee.

3.2. Richardin mukautuminen ja oivallus

Tässä luvussa tarkastelen Richardin fantasiamaailmaa, jonka mukaan hän on rakastunut Kahlaniin, ja toivemaailmaa, jonka mukaan hän haluaa olla yhdessä Kahlanin kanssa. Lisäksi tarkastelen näiden maailmojen aiheuttamia ja niiden yhteydessä ilmeneviä velvoite- ja intentiomaailmoja. Luvussa tulee esiin myös Richardin tunteiden vaikutus diskurssinmaailmoihin, ja se, miten ajattelun lopettaminen mahdollistaa diskurssinmaailmojen muutoksen. Lisäksi diskurssinmaailmojen muutoksiin vaikuttavat episteemisten maailmojen muutokset.

Richard rakastuu Kahlaniin välittömästi, ja Kahlanin ulkonäkö ja silmistä paistava älykkyys tekevät häneen vaikutuksen. Kahlanin katseen kohdatessaan hän tuntee, että ”he had always known her, that she had always been a part of him, that her needs were his needs”. (10–11.) Tästä lähtökohdasta Richardin rakkaus ei suinkaan vähene, vaan hän alkaa nopeasti rakentaa toivemaailmaa, jossa hän ja Kahlan olisivat yhdessä.

Pian Richard saa myös tietää, että Kahlanilla on salaisuus, jota hän ei ole valmis kertomaan. Kerran Richard kysyy Kahlanilta, onko hänellä jo joku rakas, mutta Kahlan sanoo, etteivät asiat ole niin yksinkertaisia ja että hänellä on velvollisuuksia (171–172). Tämä ei kuitenkaan sammuta Richardin toivemaailmaa. Richardin ajatuksista tämän katsoessa Kahlania käy hyvin ilmi sekä hänen rakkautensa syvyys että se, että hän on päättänyt joko naida Kahlanin tai sitten ei ketään:

She looked so beautiful in the moonlight, but it wasn't only the way she looked, it was what was inside her, everything from her intelligence and courage to her wit, and the special smile she gave only to him. He would slay a dragon, if there were such a thing, just to see that smile. He knew he would never want anyone else for as long as he lived. He would rather spend the rest of his life alone than with someone else. There could be no one else. (172.)

Vielä samana yönä, kun Kahlan kertoo hänellä olevan velvollisuuksia, Richard puhuu Kahlania ja tunteistaan tätä kohtaan ystävänsä Zeddin kanssa. Zedd ei suostu paljastamaan Kahlanin salaisuutta, vaan sanoo vain, että Kahlan pelkää menettävänsä Richardin ystävyyden, jos kertoo salaisuutensa. Hän neuvoo Richardia valitsemaan itselleen jonkun muun. Richard on kuitenkin vakuuttunut, ettei Kahlan voi menettää hänen ystävyyttään, ja uhoaa löytävänsä jonkin keinon, jolla hän ja Kahlan voivat olla yhdessä. Zedd väittää, ettei tällaista keinoa ole, ja se masentaa Richardin. Zeddin sanojen mukaan Richardin on parempi vain olla Kahlanin ystävä. (174–175.)

Keskustelussa näkyy, miten Richard rakentaa spekulatiivisen laajentuman, jossa ensin näkin sanotaan, että häntä ja Kahlania erottavaan ongelmaan löytyy ratkaisu, ja toiseksi, että juuri hän pystyy ratkaisun löytämään. Itsevarmuuttaan hän perustelee sillä, että hän on Etsijä (175). Samalla rakentuu tulevaisuuteen sijoittuva toivemaailma, jossa Richard ja Kahlan ovat yhdessä, sekä intentiomaailma, jossa Richard aikoo etsiä ja löytää ratkaisun häntä ja Kahlania erottavaan ongelmaan.

Zedd yrittää rikkoa Richardin toivemaailman ja vakuuttaa hänet siitä, että hänen ratkaisun löytämistä koskeva intentiomaailmansa on mahdoton. Hän onnistuuakin yrityksessään ainakin hetkellisesti, sillä Richard näyttää menettävän toivonsa (175). Naimisiinmenoja koskeva toivemaailma ei kuitenkaan katoa, vaan Richard vain haluaa tietää Kahlanin salai-

suuden, eikä suostu harrastamaan tämän kanssa seksiä, ennen kuin Kahlan kertoo salaisuutensa (389). Kahlan sanoo kertovansa salaisuuden myöhemmin (390). Richard on siis rakentanut itselleen intentiomaailman, jossa hän aikoo saada Kahlanin salaisuuden selville. Samalla hänen toivemaailmaansa, jossa hän ja Kahlan menevät naimisiin, on tullut ehto: ennen kuin he voivat olla yhdessä, Kahlanin on paljastettava salaisuutensa.

Vaikka Richardin tunteet Kahlania kohtaan ovatkin vahvat, niin esimerkiksi jotkin Totuuden miekkaan liittyvät Richardin ajatukset paljastavat Richardin olevan epäluuloinen. Kun ensimmäisen kerran tapahtuu niin, että Richardin käsi on miekalla Kahlanin koskettaessa häntä – ei voimallaan, vaan normaalisti – niin miekka reagoi kosketukseen (149). Richard tuntee miekasta syöksyvän voimaa häneen ja tuntee, että miekka yrittää varoittaa ja suojella häntä (mp.). Kahlan ei kuitenkaan tunne mitään (mp.). Miekan magia herää Kahlanin kosketuksesta myös toisen kerran (292). Richard ihmettelee miekan reaktiota:

Richard was still confused by the reaction of the magic when Kahlan had taken his hand. Was it something the magic felt in her, or was the magic reacting to something in his own mind? Was it because he was afraid of her secret? Or was it something more, something the magic itself felt in her? He wished Zedd was around, so he could ask him what he thought. But then, Zedd had been there the last time, and he hadn't asked him about it then. Was he afraid of what Zedd might tell him? (294.)

Totuuden miekan toimintaa tutkin luvussa viisi. Richardin ajatuksista voi kuitenkin päätellä, että hänen toimintaansa vaikuttaa pelko. Vaikka Richard ajatteleekin pelkoaan kysymyksen muodossa, hermostus on silti selvä. Richard ei saa tilaisuutta kysyä Zeddiltä, mutta ei myöskään rupea tiedustelemaan Kahlanilta hänen salaisuuttaan. Doleželin (1998: 62) mukaan tekemättä jättäminen on tekemiseen vertautuvaa silloin, kun henkilö kykenisi tekemään asian ja hänellä on siihen mahdollisuus, ja kun näiden kahden ehdon lisäksi täyttyy se ehto, että tekemättä jättäminen on tarkoituksellista.

On melkoisen selvää, että Richardilla oli ensimmäisellä kerralla mahdollisuus kertoa miekan reaktiosta Zeddille, ja Kahlanille hän voisi kertoa kumpana kertana tahansa. Hän on myös kykenevä aukaisemaan suunsa ja puhumaan. Teon tarkoituksellisuus ei ole kuitenkaan aivan yhtä selvä. Kun Kahlan on ensimmäisen kerran koskettanut Richardia tämän pidellessä miekkaa, kertoja toteaa, että ”Richard dismissed the sword's reaction to Kahlan's touch on his hand” (149). Mielestäni tämän voi tulkita niin, että Richard työntää koko asian mielestään tarkoituksella. Tässä kohtaa siis täyttyvät kaikki kolme Doleželin ehtoa.

Richardin miettiessä Totuuden miekan reaktiota myöhemmin, kertoja ei anna mitään vihjettä Richardin intentioista, vaan kertoo vain, mitä Richard ja Kahlan tekevät seura-

vaksi (294). Richard ei kuitenkaan välttämättä pidä asian ottamista esille Kahlanin kanssa edes mielekkäänä, eihän Kahlan aikaisemminkaan ole ollut halukas kertomaan salaisuuttaan, eikä mikään siinä suhteessa ole muuttunut. Voi siis kohtuullisen turvallisesti päätellä, että kertomatta jättäminen on tarkoituksellista. Pelon pohdinta ei ole irrallaan Richardin tunteista, vaan hän tosiaan pelkää Kahlanin salaisuutta, ja se estää häntä ottamasta salaisuutta puheeksi.

Kuten jo sanoin, lopulta Richard ilmaisee halunsa tietää Kahlanin salaisuus (389). Richardin intentiomaailma, jossa hän löytää ratkaisun häntä ja Kahlania erottavaan ongelmaan, vaatii toteutuakseen sen, että Richard ottaa selville, millainen ongelma tarkalleen ottaen on. Eniten hankaluuksia ongelmanratkaisussahan aiheuttaa se, ettei kuva ongelmatilanteesta ole tarpeeksi tarkka (Miller, Galanter & Pribram 1960: 174). Toivemaailma, jossa Richard ja Kahlan ovat yhdessä, muuttuu intentiomaailmaksi, jossa Richard saa aikaiseksi heidän yhdessäolonsa. Toivemaailman vahvistuminen intentiomaailmaksi kumoaa Richardin haluttomuuden tehdä se, mitä maailman saavuttamiseksi vaaditaan, eli haluttomuuden ottaa selville, mikä Kahlanin salaisuus on.

Intentiomaailma ei kuitenkaan ole kovinkaan paljon vahvempi kuin toivemaailma: Kahlanin painostamisen ja salaisuudesta kyselemisen sijaan Richard tyytyy odottamaan. Von Wright sanookin, että kun henkilö haluaa saavuttaa jotakin, mutta ei halua käyttää päämäärän vaatimia keinoja, yhtenä ristiriidan tuloksena voi olla kompromissi. Toisin sanoen henkilö tekee tarvittavan, mutta vain puolinaisesti, eikä välttämättä onnistu toiminnassaan. Keinoja kohtaan tunnettu vastahakoisuus heikentää tahtoa. (von Wright 1983: 9–10). Richardin pelon voikin siis huomata heikentävän hänen intentiomaailmaansa.

Aikaisemmin Richardin ja Zeddin keskustelut ovat myös sivunneet Kahlanin salaisuutta Richardin kertoessa tapauksesta, jolloin Kahlan oli valmis tappamaan Richardin luullessaan tämän yrittävän tappaa hänet. Kahlan oli ottanut häntä kurkusta kiinni. (178.) Kun Richard huomauttaa, että Kahlan teki virheen epäröidessään ja että Richard olisi voinut voittaa hänet, Zedd selittää:

“Don’t flatter yourself, Richard. She had her hand on you. Anything you would have done wouldn’t have been quick enough. All it would have taken is a thought on her part. She was in control and could afford to give you the chance to explain. She made no mistake.” (179.)

Kertoja huomauttaa Richardin järkyttyvän Zeddin sanoista jatkamalla tarinaa sanoilla ”A little shaken, Richard – –” (179). Tämä tukee oletusta, jonka mukaan Richardin inten-

tiomaailmaa heikentää pelko. Richardilla voidaan siis sanoa olevan aavistus siitä, mihin Kahlan pystyy, ja osaltaan tämä ruokkii pelkoa.

Lopulta Kahlan kertoo, mikä hän on. Hän kuitenkin varoittaa Richardia ensin, ettei Richard totuuden kuultuaan enää halua olla hänen ystävänsä. Richard väittää, ettei mikään voi viedä Kahlanilta hänen ystävyytään, mutta Kahlan ei usko ja perustelee, että kyse on magiasta. Äkkiä Richard ei olekaan varma haluavansa kuulla Kahlanin salaisuuden, mutta Kahlan sanoo, että hänen täytyy kertoa. (506–507.) Tässä tulee taas esille Richardin tuntema pelko. Kahlan kertoo olevansa Confessor ja selittää, mitä se merkitsee (507–523).

Richard tuntee menettäneensä Kahlanin, mutta tajuaa samalla, ettei mitään menetettävää koskaan ollutkaan (521). Samalla hän katuu, ettei kuunnellut Zeddin varoituksia, ja ihmettelee, miksi kuvitteli voivansa keksiä jotain, mutta tietää jo samassa vastauksen omaan kysymykseensä (mp.). Vastausta ei sanota suoraan, mutta on helppo päätellä Richardin rakastaneen Kahlania liikaa uskoakseen, etteivät he voi olla yhdessä. Tämän voi päätellä sekä rakkauden kuvauksista, että siitä, kuinka pahasti Kahlanin kertoma järkyttää Richardia. Richard muun muassa itkee (mp.). Hänelle Kahlanin kertoma on maailmanloppu:

He felt his world withering to nothing. He had always seen stopping Rahl as the beginning of his life, a point from where he went forward and anything was possible. Now stopping Rahl was an end. Not only of Rahl, but of him, too; there was nothing beyond that, everything beyond was dead. When he stopped Rahl, and Kahlan was safe, he would go back to the Hartland Woods, alone, and his life would be over. (523–524.)

Richard on sekä rakastanut Kahlania, että pelännyt tämän menettämistä. Doležel (1998: 69) sanoo henkilön voivan kokea ristiriitaisia tunteita samaa henkilöä tai asiaa kohtaan, ja jatkaa, että näiden tunteiden välinen jännite voi haitata kyseisen henkilön kykyä toimia. Richardin tapauksessa rakkaus ja pelko estävät yhdessä häntä katsomasta asioita siltä kannalta, että hänen romanttiset – Kahlania koskevat – toiveensa voivat olla mahdottomia.

Richardin toivemaailma, jossa hän ja Kahlan ovat yhdessä, siis hajoaa. Samalla hajoaa intentiomaailma, jossa hän etsii ratkaisun häntä ja hänen rakastaan erottavaan ongelmaan. Sen sijaan syntyy uusi intentiomaailma, jossa hän voittaa Rahlin ja palaa sitten yksin kotiinsa. Miltei ainoat asiat, jotka pysyvät, ovat velvoitemaailma, jossa hänen täytyy voittaa Rahl, sekä fantasiamaailma, jossa hän on yhä rakastunut Kahlaniin. Nyt tuota fantasiamaailmaa kuitenkin värittää tieto siitä, ettei rakkaus voi koskaan saada täyttymystään. Richardin rakkaus Kahlania kohtaan ja rakkauden mahdottomuuden aiheuttama pettymys ja kipu aiheuttavat sen, ettei Richard tämän jälkeen pitkään aikaan edes yritä pohtia tapaa voida olla Kahlanin kanssa. Tässä tuleekin jälleen esille Doleželin (1998: 69) ajatus siitä, että

ristiriitaiset tunteet voivat myös haitata henkilön kykyä toimia, sillä rakkaus ja rakkaudessa pettyminen ovat selvästi ristiriitaisia tunteita.

Ennen kuin Richard tajuaa voivansa olla Kahlanin todellinen rakas, ehtii tapahtua monenlaista. Zedd esimerkiksi kertoo velhon ensimmäisen säännön. Lyhyesti muotoiltuna sääntö sanoo, että ihmiset ovat helposti huijattavia typeryksiä, ja että suurin osa heidän uskomistaan asioista on valetta (560). Muistaessaan tämän säännön Richard tajuaa voivansa olla yhdessä Kahlanin kanssa. Oivallukseen vaikuttavat kuitenkin myös esimerkiksi sovelias mielentila ja pysähtyminen hetkellä, jolloin kaikki toivo näyttää olevan mennyttä.

Kun Richard keksii ratkaisun, Rahlin voittaminen ei enää vaikuta mahdolliselta. Rahlilla on kaikki kolme Ordenin laatikkoa, ja hän aikoo avata yhden niistä, vaikkei tiedäkään, mikä laatikoista antaa hänelle hänen haluamansa vallan ja voimat. Hän kyllä tietää yhden tappavan hänet ja toisen tuhoavan maailman, mutta ei välitä siitä. Richard on päättänyt auttaa Rahlia selvittämään oikean laatikon pelastaakseen Kahlanin ja kaikki muut (788). Ennen laatikon avaamista Richard kävelee Rahlin palatsissa, ja kellot alkavat soida hartautteen, jossa toistetaan Rahlille osoitettavaa uskollisuudenvalaa (mp.). Richard ei halua hankaluuksia, vaan liittyy muiden joukkoon, ja antaa mielensä tyhjetä: hän on jo tehnyt päätöksen auttaa Rahlia, joten miettimiseen ei ole tarvetta (788–789).

Doleželin (1998: 73) mukaan ”the contemplative mind, having no actional commitment, is free to spontaneously generate mental events (processes)”. Richardin voi ymmärtää mielen tyhjentymisen hetkellä olevan tällaisessa mielentilassa, sillä hän ei enää suunnittele mitään eikä tietoisesti pyri mihinkään.

Rahlin auttamisesta on siis tullut Richardille uusi velvoitemaailma, joka on syrjäyttänyt sen velvoitemaailman, jossa hänen piti peitota Rahl. Syy entisen velvoitemaailman hylkäämiseen on se, että nyt Richardin episteemisiin maailmoihin kuuluu kaksi uutta uskomusta. Ensimmäisen mukaan Rahlia ei voi voittaa, ja toisen mukaan ainoa keino varmistaa, ettei maailma tuhoudu, on auttaa Rahlia avaamaan rajattomat voimat antava laatikko. Maailma, jossa Rahl kuolisi ja kaikki voisivat jatkaa vanhaa elämäänsä, on nyt muuttunut toivemaailmaksi, joka ei koskaan voi toteutua. Tarkemmin näitä Ordenin laatikoihin ja niiden käyttöön liittyviä diskurssimaailmoja tutkitaan luvussa kuusi.

Uskollisuudenvalaa toistaessaan Richard päättää muuttaa hartauden sanat itselleen merkityksellisiksi, ja valasta tulee hänen rakkauden- ja uskollisuudenvalansa Kahlanille (789). Lausuttuaan sanat hän äkkiä tajuaa, mitä hänen pitää tehdä (mp.). Doleželin ajatuksia mu-

kaillen Richardin ”contemplative mind”, tai ehkä suomeksi sanottuna tyhjä mieli, on siis spontaanisti keksinyt ratkaisun häntä vaivanneeseen ongelmaan (ks. Doležel 1998: 73).

Tämän voi ehkä ymmärtää helpommin, kun ottaa huomioon Doleželin (1998: 73) selityksen, jonka mukaan ”The spontaneous generation of mental events appears as a work of intentionless mental force that overwhelms the person’s mind with obsessive thought, automatic mental images and associations, fantastic daydreams, stream-of-consciousness displays –”. Vaikka Doležel (mp.) sanookin, että tällainen spontaani mielen toiminta ilmenee puhtaimmillaan unissa, on helppo yhdistää Richardin äkillinen oivallus ja Doleželin mainitsemat automaattiset assosiaatiot; aiheuttaahan oivalluksen ainakin osaltaan valan sanojen äkillinen assosioituminen käsillä olevaan ongelmaan.

Oivalluksen myötä häviää niiden episteemisten maailmojen ja spekulatiivisten laajentumien vaikutus, joiden sisältö on osaltaan estänyt Richardia näkemästä totuutta. Tähän vihjaa virke ”He had been the fool long enough, listened to others enough” (789). Edellä onkin jo tullut ilmi, että sekä Zedd että Kahlan vaikuttavat siihen, kuinka mahdolliseksi Richard ajattelee hänen ja Kahlanin välisen suhteen.

Lopulta tämä oivallus on keskeisessä osassa teoksen loppuratkaisussa, mutta tarkastelen loppuratkaisua tarkemmin vasta seuraavissa luvuissa. Sanottakoon kuitenkin, että Kahlan käyttää voimaansa Richardiin ilman, että sillä on mitään todellista vaikutusta (796). Myöhemmin Richard selittää Kahlanille oivalluksensa:

I realized I loved you more than life itself, and I would rather give myself into your power than live without you. Nothing the magic could do to me could be worse than living without you. I was willing to give it all over to you. I offered the power everything I have. All of my love for you. Once I realized how much I loved you, was willing to be yours on any terms, I understood that there could be nothing for the magic to harm. I’m already devoted to you; it didn’t need to change me. (809.)

Richardin fantasiamaailmoihin tulee tieto, että hän on suojassa Kahlanin voimilta, koska rakastaa tätä yli kaiken. Oivalluksen saamiseen vaikuttaa ensinnäkin tilanteen lohduttomuus. Jos Richard näkisi jonkin muun tavan pelastaa maailma kuin Rahlin auttaminen, hän ei luultavasti koskaan päätyisi hiljaisen rauhallisessa mielentilassa toistamaan hartauden sanoja eikä muuttamaan niitä. Tärkeää on siis velvoitemaailman muutos toiveikkaasta maailmasta, jossa Rahl täytyy voittaa, lohduttomampaan maailmaan, jossa Rahlia täytyy auttaa, koska tämän voittaminen on mahdotonta.

Toiseksi Richardin oivallukseen vaikuttaa tietysti se, että Zedd on kertonut velhon ensimmäisen säännön. Säännön tietäminen nimittäin muuttaa Richardin episteemistä maailmaa niin, että hän alkaa ajatella ihmisten tekevän luonnostaan virheitä. Vielä Zeddin kerto-

essa säännön Richard kyseenalaistaa sen, että ihmiset todella voisivat olla niin typeriä, kuin mitä Zedd antaa ymmärtää (561).

Kolmanneksi Richardiin vaikuttaa koko hänen yhteinen historiansa Kahlanin seurassa, ja erityisesti hänen rakkautensa rakentuminen ja siihen liittyvien toivemaailmojen vuoroittainen synty ja tuhoutuminen. Voidaan nimittäin väittää, että jos Richardin ja Kahlanin rakkauden täyttymisen edessä ei olisi mitään ongelmia, heidän rakkautensa ei ehkä kehittyisi samalla tavoin kuin se nyt kehittyi. Nyt Richard pääsee rauhassa kehittämään toivemaailmaansa, jossa hän ja Kahlan ovat yhdessä, ja sitten tämä toivemaailma tuhoutuu aivan täysin. Lopulta hänellä ei ole minkäänlaista toivemaailmaa, jossa hän voisi olla Kahlanin kanssa, joten hän on täydellisessä mielentilassa tajutakseen, että hänelle on aivan sama vaikka Kahlan tuhoaisikin hänet, kunhan hänen ei tarvitse olla ilman Kahlania.

Täydellinen välinpitämättömyys omasta hyvinvoinnista suojelee Richardia Kahlanin voimilta. Kaikki mennyt, ja kaikkien toiveikkaanpuoleisten toive- ynnä muiden maailmojen tuhoutuminen ajaa Richardin sopivaan mielentilaan, niin että hän oivaltaa ratkaisun pulmiinsa. Oivallukseen johtavat syyt voitaisiinkin kiteyttää niin, että Richardin diskurssi- maailmat muuttuvat synkiksi ja toivottomiksi, ja tätä seuraa rauhan tunne, joka aiheutuu siitä, että Richardin episteemiseen maailmaan kuuluu ajatus, ettei asioita voi enää pelastaa. Tällä tavalla siis syntyy samalla eräänlainen hiljaisuuden maailma, jossa Richardilla on tilaisuus ja tilaa tehdä oivalluksensa.

Richardin rakkaus on syynä se toivemaailman syntyyn, jonka mukaan hän haluaa olla yhdessä Kahlanin kanssa. Toivemaailma ja rakkaus taas ovat syynä sen intentiomaailman syntyyn, jonka mukaan Richard selvittää, miten hän ja Kahlan voivat olla yhdessä. Tähän intentiomaailmaan liittyy toinen intentiomaailma, jonka mukaisesti Richard yrittää saada selville, mikä Kahlanin salaisuus on. Intentiomaailmaa heikentää pelko.

Richardin episteemisiin maailmoihin tuleva tieto Kahlanin Confessoriudesta on syynä siihen, että Kahlanin ja Richardin seurustelua ja yhteistä tulevaisuutta koskeva toivemaailma hajoaa. Intentiomaailma, jonka mukaisesti Richard selvittäisi keinon hänelle ja Kahlanille olla yhdessä, hajoaa samalla, sillä keinoa ei näytä olevan. Richardin fantasiamaailmaan tulee kuitenkin lopulta tieto, että hän on suojassa Kahlanin voimilta ja voi siis seurustella tämän kanssa vapaasti. Tämän muutoksen syynä on Velhon ensimmäisen säännön muistaminen, ja se, että Richardin ajatukset saavat mahdollisuuden vaeltaa vapaasti. Tähän tilanteeseen Richard päätyy, kun Kahlanin tappamista koskeva velvoitemaailma on hävinnyt,

ja sen tilalle on tullut Rahlin auttamiseen tähtäävä velvoitemaailma. Tämä muutos antaa mahdollisuuden mielen tyhjenemiselle.

3.3. Zeddin tietämys

Zedd tietää koko ajan, että Richardille ja Kahlanille on olemassa tapa voida olla yhdessä. Tässä luvussa tarkastelenkin niitä Zeddin velvoitemaailmoja, jotka liittyvät tähän tietoon ja siihen, ettei Zedd halua paljastaa tietämystään. Samalla tarkastelen velvoitemaailmoja aiheuttavia tunteita ja episteemisten maailmojen tietoja. Mainitsen myös teeskennellyn maailman, jonka Zedd rakentaa voidakseen toteuttaa velvoitemaailmansa.

Zedd tietämys tulee selväksi Kahlanin kerrottua Zeddille, että Richard oivalsi, miten hän ja Kahlan voivat olla rakastavaisia. Zedd vastaa Kahlanin ilmoitukseen päivittelemällä, miten kauan Richardilta kesti keksiä kyseinen keino (810). Kahlanin kysyessä tiesikö Zedd keinon, Zedd sanoo, että tietysti tiesi, onhan hän Ensimmäisen asteen velho. Kahlan hämmästelee, miksi Zedd ei koskaan kertonut keinoa. Zedd vastaa hymyillen:

“Had I told you, dear one, it wouldn’t have worked. The foreknowledge would have interjected a grain of doubt. That single grain would have caused failure. To be the true love of a Confessor, there must be total commitment, to get past the magic. Without the willingness to give himself over to you, selflessly, despite the knowledge of the consequence, it wouldn’t work.” (810.)

Kahlan myös kysyy, kuinka usein näin tapahtuu, johon Zedd vastaa, että hänen tietääkseen vain kerran aikaisemmin. Hän myös vannottaa Richardia ja Kahlania olemaan kertomatta asiasta kenellekään, ja perustelee, että tiedon leviäminen vaarantaisi Confessorien mahdollisuuden koskaan saada tosirakkaitaan. Sekä Kahlan että Richard lupaavat. (810–811.)

Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu tieto siitä, miten Kahlan ja Richard voisivat olla yhdessä. Lisäksi Zeddillä on velvoitemaailma, joka kieltää kertomasta tietoa kenellekään, sillä kertomisella voisi olla katastrofaaliset seuraukset. von Wright (2001/1963: 288) sanookin velvollisuuden tyypeistä puhuessaan, että yhdessä velvollisuuden tyyppissä ”pidätyksellä toiminnasta halutaan edistää jonkun toisen hyvinvointia, esimerkiksi koska tämä antaa toiselle tilaisuuden, jota hän ei muuten saisi, tehdä jotain, mistä hän pitää”.

Jos Zedd olisi kertonut Kahlanille ja Richardille, miten he voivat olla yhdessä, hän olisi samalla tullut estäneeksi näitä toteuttamasta tapaa, sillä kertominen olisi voinut saada nämä

epäilemään. Samalla tieto olisi voinut myös levitä, ja estää muitakin toteuttamasta tapaa. Siksi Zedd tunteekin velvoitemaailmakseen pysyä hiljaa.

Tämän velvoitemaailman lisäksi Zeddin toimia rajoittaa hänen rakkautensa Richardia kohtaan. Salaisuuden pitäminen ei myöskään ole Zeddille koko aikaa aivan helppoa. Kummastakin on viitteitä tekstissä. Ensimmäisen kerran Zeddin rakkaus tulee esille Zeddin puhuessa Kahlanin kanssa kahden kesken pian sen jälkeen, kun he ovat ensimmäisen kerran tavanneet. Zedd muuttuu äkkiä lempeästä varoittavaksi:

Zedd's expression turned more dangerous than hers had when they had first met. She stood frozen with his finger still under her chin, afraid to move, her eyes wide.

“Know this, though, Mother Confessor.” His voice was only one step above a whisper, and deadly. “This boy has been my friend a good long time. If you touch him with your power, or if you choose him, you will answer to me. And you would not like that. Do you understand?” (96.)

Kahlan sanoo ymmärtävänsä, ja Zeddin otettua sormensa pois hän lisää haluavansa Zeddin ymmärtävän, ettei hän tekisi sellaista Richardille; ei Zeddin sanojen takia, vaan koska hän välittää Richardista. Tähän Zedd sanoo, että jos hänelle tarjottaisiin vaihtoehtoa, juuri niin hän haluaisikin asioiden olevan. (96–97.) Zeddille Richardin hyvinvointi on siis hyvin tärkeää, mikä tulee esille myös muun muassa silloin, kun Zedd myöhemmin kiittää Kahlania siitä, että tämä on pitänyt lupauksensa olla käyttämättä voimiaan Richardiin (570).

Huolehtivaan rakkauteen tämä välittäminen on helppo kytkeä, kun ottaa huomioon von Wrightin (2001/1963: 283) sanat hänen määrittellessään autonomiset velvollisuudet velvollisuuksiksi, joiden mukainen toiminta on käytännöllinen välttämättömyys ja toimijan vastuulla siitä riippumatta, onko velvollisuuden palvelema hyvä jonkun toisen olennon hyvää vai toimijan itsensä hyvää. Edelleen hän luettelee toiminnasta pidättymisen toisen hyväksi yhdeksi autonomiseksi velvollisuudeksi, ja sanoo, että toisia huomioivat autonomiset, toisten olentojen hyvinvointia edistävät velvollisuudet liittyvät tunteeseen nimeltä rakkaus (mts. 288–289). Zedd yrittää edistää toisten hyvinvointia pidättymällä puhumasta, joten von Wrightin sanojen mukaan tällä pidättymisellä on yhteys rakkauden tunteeseen, ja lisäksi rakkaus Richardiin tulee esiin myös edellä mainituista teoksen kohdista.

Sen lisäksi, että Zedd suojelee Richardia uhkailemalla Kahlania ja pidättäytymällä kertomasta keinoa Confessorin voimien kiertämiseen, hän myös yrittää saada Richardin valitsemaan jonkun toisen naisen. Tämä tulee esille, kun Zedd sanoo Richardille suoraan, ettei Kahlan voi koskaan olla Richardin todellinen rakas. Kun Richard kysyy syytä, Zedd kieltäytyy vastaamasta vedoten siihen, että on luvannut antaa Kahlanin kertoa, ja käskää

Richardia valitsemaan jonkun toisen. Richard sanoo tekevänsä niin, jos Zedd pystyy vastaamaan rehellisesti ”kyllä” yhteen kysymykseen. Kysymys on kuitenkin sellainen, ettei Zedd voi rehellisesti vastata siihen myöntävästi. (174–175.) Zedd sanoo:

“That doesn’t change the facts, Richard! It will not work between you two. I’m not saying this to hurt you. I love you like a son. If I could change the way the world works, I would. I wish it were not so, for your sake, but there is no way for it to work. Kahlan knows it, and if you try, you will only hurt her. I know you don’t want that.” (175.)

Sanoessaan, ettei Kahlanin ja Richardin suhteelle ole mitään keinoa toimia, Zedd valehtelee tietoisesti, sillä hän tuntee velvollisuudekseen olla kertomatta tietojaan. Hän siis rakentaa salaisuutta suojellakseen teeskennellyn episteemisen maailman. Doleželin (1998: 127) mukaan henkilö, joka huijaa toista, pyrkii saamaan tietämättömän henkilön toimimaan väärän informaation mukaan. Tästä on kysymys myös Zeddin ja Richardin keskustelussa, yritetään Zedd selvästi taivutella Richardin unohtamaan Kahlanin huiputtamalla Richardia.

Zeddin suhtautuminen Kahlanin ja Richardin väliseen rakkauteen muuttuu kuitenkin tarinan kuluessa niin, ettei hänen tavoitteenaan enää ole niinkään ensisijaisesti suojella Richardia kuin antaa kaikille mahdollisuus rakkauteen suojelemalla salaisuutta. Tähän viittaa esimerkiksi kohta, jossa Zedd katselee nukkuvaa Kahlania. Hänen sydäntään särkee Kahlanin puolesta, kun hän ajattelee tämän tunteita Richardia kohtaan ja sitä, mitä hän ei voi tälle kertoa (765). Sitten tekstissä esitetään mielenkiintoisesti Zeddin ajatuksia:

If only it had not been Richard. Anyone but Richard. Nothing was ever easy. (765.)

Zeddin ajatukset on helppo yhdistää siihen, että hän tietää keinon Richardille ja Kahlanille olla yhdessä, mutta ei voi kertoa sitä. Ongelmallinen on kuitenkin Zeddin toive siitä, että Kahlaniin olisi rakastunut joku muu kuin Richard. Yksi mahdollisuus tulkita Zeddin sanat on se, että jos kyseessä olisi joku muu kuin Richard, hän saattaisi toimia salaisuutensa kanssa eri tavalla. Toisaalta kohdan voi myös tulkita yksinkertaisemmin niin, että se on vain turhautumisen purkaus ja osoitus siitä, että Zedd on huolissaan Richardin puolesta.

Selvempi merkki Zeddin halusta kertoa tuleekin Kahlan ja Zeddin kuultua, että Richard on kuollut. Kahlanin sanottua, että hän muistaa vain sen, että rakasti Richardia, eikä koskaan voinut kertoa sitä hänelle, teksti kuvaa Zeddin reaktion: ”Zedd closed his eyes against the pain, the burden, of being a wizard” (780). Tässä on melko selvä viite Zeddin Confessorin voimien kiertämistä koskeviin tietoihin, sillä perustellessaan tietämystään myöhem-

min hän huomauttaa olevansa Ensimmäisen asteen velho (810). Näin ajatellen velhouden taakalla tarkoitetaan velvoitemaailmaa, joka kieltää omien tietojen kertomisen. Olisi haus Kempaa olla omaamatta tietoja. Zeddin sanoista voi myös päätellä, että hänellä on toive-maailma, jonka mukaan hän haluaisi Richardin ja Kahlanin voivan olla yhdessä.

Kuultuaan Richardin kuolleen, Zedd uskoo uutisen. Tämä tulee esille esimerkiksi Zed-din järkytyksestä: hän muun muassa putoaa polvilleen ja itkee tuskasta (779). Päästyään lopulta Rahlin palatsiin, hän ei myöskään osaa ensin epäillä Rahlilta näyttävän henkilön olevan Richard. Hän huomaa kyllä kaikkien kolmen Ordenin laatikon olevan paikalla ja tuntee jonkin muunkin olevan eri tavalla kuin pitäisi, mutta palatsissa Zeddin voimat ovat heikot, ja sen takia ”he couldn’t put his trust in the feeling” (794). Hän ilahtuu nähdessään Rahliksi luulemansa henkilön kasvoilla pelkoa, mutta pian hänen mielialansa muuttuu:

Darken Rahl backed away as Kahlan advanced. He bumped into the altar, able to back away no farther. He ran his fingers through his hair as Kahlan stopped in front of him.

Zedd’s smile faded. Something was wrong. The way Rahl ran his fingers through his hair sparked his memory. (796.)

Zeddin tajuaa katselevansa Richardia, mutta ei ehdi varoittaa Kahlania ennen kuin tämä vapauttaa voimansa. (796). Richardin henkilöllisyyden paljastaa Zeddille ilmiselvästi Richardille tyypillinen ele, nimittäin sormien kuljettaminen tukan läpi. Chisholm (1982/1957: 90–91) sanookin, että jos henkilö ajattelee muistavansa, että jollakin on tietyt ominaisuudet, hänellä on tarpeeksi todistusaineistoa uskoakseen, että sillä on nämä ominai-suudet. Zedd selvästi ajattelee sormien kuljettamisen tukan läpi olevan Richardin ominai-suus, ja tämän ajatuksen hän perustaa muistikuvilleen. Tekstissä hän sanotaan suoraan, että juuri sormien kuljettaminen tukan läpi herättää Zeddin muistin.

Zedd uskoo Richardin joutuneen Kahlanin voimien alaiseksi, minkä voi huomata sekä Zeddin jäykistymisestä aloilleen, että virkkeestä ”Despair crushed the elation of Richard being alive” (796). Epätoivosta raportoidaan niin lähellä Kahlanin tekoa, että on helppo päätellä sen johtuvan Zeddin episteemisiin maailmoihin tulleesta uskomuksesta, jonka mu-kkaan Richard on Kahlanin vallan alla. Vielä selvempi merkki Zeddin episteemisten maail-mojen sisällöstä on kohdassa, jossa Zedd uskoo Richardin antaneen Rahlille kaikki Orde-nin laatikoiden avaamiseen tarvittavat tiedot:

Zedd sank to the ground again. What had Richard done? How could he? How could he give Rahl the magic of Orden? Allow him to rule the world? He had been touched by a Confessor, that was how; it wasn’t his fault, he had no control. It was over. Zedd forgave him. (803.)

Tämän jälkeen Zeddin ajatuksia tai edes ilmeitä ei juuri kerrota. Zeddin episteemisten maailmojen muuttumisen niin, että niissä sanotaan nyt Richardin olevan vapaa Kahlanin vallasta, voi päätellä vain epäsuoraan. Rahlin tuhoutuessa Zedd ei näytä hämmästelevän, vaan Richard kysyessä, missä Kahlan on, hän vain osoittaa Richardin oikeaan suuntaan ja sanoo: ”I saw her leave that way” (805).

Silloinkaan, kun Kahlan ilmoittaa Zeddille Richardin keksineen tavan Confessorin voimien kiertämiseen, Zeddin käytös ei juuri paljasta hämmästyksiä. Ainoa hämmästykseksi mahdollisesti tulkittavissa oleva merkki on se, että Zedd rypistää kulmiaan Kahlanille kuultuaan tämän sanat. Tämä tulkinta ei oikein kuitenkaan sovi otsanrypistystä seuraaviin sanoihin: ”Well, it took him long enough”. (810.) Kaiken kaikkiaan Zeddin käytös siis kieltäisi sitä, että hän keksii asioiden oikean laidan varsin nopeasti, eikä siksi ylläty Kahlanin sanoista. Sitten hän joutuukin selittämään, miksi ei kertonut keinoa Richardille ja Kahlanille, mutta tätä käsittelin jo tämän alaluvun alussa.

Kaiken kaikkiaan Zeddin käytöstä muokkaavat eniten siis hänen velvoitemaailmansa. Yksi velvoitemaailmoista kieltää kertomasta kenellekään, miten Confessoria voi rakastaa. Tämä velvoitemaailma Zeddille on syntynyt, koska hän haluaa suojella ihmisiä ja mahdollistaa Confessoreille sen, että he voivat elää elämänsä tosirakkaitensa kanssa. Tämä velvoitemaailma koostuu kahdesta muusta velvoitemaailmasta, joista toinen tähtää Richardin suojelemiseen, ja toinen ihmisten suojelemiseen yleensä. Kaikkien näiden velvoitemaailmojen perimmäisenä syynä on huolehtiva rakkaus ja pelko ihmisten puolesta.

Kahlanista ja Richardista välittäminen aiheuttaa toivemaailman, jonka mukaisesti Zedd haluaisi Richardin ja Kahlanin voivan olla yhdessä, mutta hänen velvoitemaailmojaan toivemaailma ei kumoaa. Tähän tärkeimmäksi syyksi voi varmaankin päätellä sen, että hän uskoo kertomisesta olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. Sen tietäminen, mikä on keino Confessorin voimien kiertämiseen, aiheuttaa Zeddille vain tuskaa. Mitkään tarinan tapahtumat eivät myöskään saa häntä muuttamaan käsitystään, jonka mukaan hänen pitää toimia velvoitemaailmansa mukaan ja siis pysyä hiljaa tietämistään asioista. Varmistaakseen velvoitemaailmojensa toteutumisen Zedd muodostaakin teeskennellyn episteemisen maailman, jonka mukaan Confessorin kanssa ei voi koskaan olla romanttista suhdetta. Tarkalleen ottaen maailman synnyn syynä on siis halu toteuttaa velvoitemaailmat ja siten suojella Richardia ja mahdollistaa se, että Confessorit saavat rakkaansa.

4. SHOTAN ENNUSTUKSET PETOKSISTA JA NIIHIN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT

4.1. Kahlanin reaktio ennustuksiin

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten Kahlan suhtautuu kahteen ennustukseen, jotka antaa Shota-niminen noita. Selville tulee se, miten Kahlanin rakkaus Richardia kohtaan ja hänen halunsa suojella tätä vaikuttaa Kahlanin käytökseen ja hänen diskurssimaailmoiinsa. Tämä suojelunhalu ilmenee eri tavoin sen mukaan, mitä Kahlan uskoo ja mitä hänen diskurssimaailmoissaan sanotaan. Jäljitän näitä muutoksia.

Shota ennustaa Richardille, että hänen ystävänsä velho Zedd yrittää tappaa hänet magiallaan, ja että myös Kahlan käyttää voimiaan Richardia vastaan (461–462). Kahlan kuulee samalla ennustukset. Tarkalleen ottaen Shotan Kahlania koskevat sanat ovat nämä: ”Kahlan has a power, and if she isn’t killed, she will use that power against you” (462). Ennustuksen kuullessaan Richard ei vielä tiedä, mikä Kahlanin salaisuus tarkalleen on, sillä Kahlan ei ole kertonut sitä. Richard myös joutuu puolustautumaan miekallaan velholtulta vastaan, kun kokee Zeddin yrittävän tappaa sillä Shotan (451). Shota selittää, ettei kyseessä ollut oikea Zedd, vaan pelkkä demonstraatio (458). Hän sanoo Richardille tähän näytökseen liittyen:

“You know the way you stopped the wizard’s fire with the sword? Practice the move. I gave you that test for a reason. Zedd will use the wizard’s fire against you. Only the next time, it will be for real. The flow of time does not say who will prevail, only that you have a chance to beat him.” (461.)

Kahlanin ensimmäistä reaktiota Zeddiä koskevaan ennustukseen ei tekstissä eksplikoida. Reaktion puute saattaa kuitenkin johtua pelosta, jonka aiheuttavat käärmeet, jotka Shota on taikonut Kahlanin päälle: Kahlanhan ”stood stone still while the snakes writhed on her” (461). Kuullessaan pettävänsä Richardin Kahlanin ensimmäinen reaktio puolestaan on selvä epäusko, ja hän vakuuttaa Shotalle, ettei voisi vahingoittaa Richardia (462). Kahlanin episteemiseen maailmaan ei mahdu ajatus, että hän voisi käyttää voimiaan Richardia vastaan. Shota kuitenkin muistuttaa Kahlania, että tämä on aikaisemminkin tullut lähelle voimansa käyttämisestä Richardiin (mp.). Muistutus selvästi järkyttää Kahlania, sillä seuraavak-

si hän anoo Shotaa tappamaan hänet, ja sanoo, että Shotan on pakko, koska Kahlan on vannonut suojelevansa Richardia:

“Please, Shota. Kill me. You must. I am sworn to protect Richard, to stop Rahl. Please,” she cried in choking sobs. “It’s the only way. You must kill me.” (462.)

Shota ei kuitenkaan suostu, koska on luvannut Richardille olla tappamatta Kahlania (462). Pian tämän jälkeen Kahlan yrittää tappaa itse itsensä mukanaan kantamallaan veitsellä, mutta Richard estää häntä (463). Kahlan vaikertaa, että hänen täytyy tappaa itsensä, tai hän on vastuussa kaikista Rahlin tekemistä kauheuksista (mp.) Hetkessä Kahlanin episteeminen maailma siis muuttuu, ja hänen uudessa episteemisessä maailmassaan on tosiasia, että eläessään hän tuhoaa Richardin. Doleželin mukaan on kuitenkin niin, että fiktiivisten henkilöiden välinen kommunikaatio

”is subject to truth-valuation with respect to the fictional world’s state of affairs – –. Persons utter true or false statements, lies, rumors, and so on.” (Doležel 1998: 127.)

Kahlanin ja ennustuksen kannalta tämä tarkoittaa sitä, ettei ennustus välttämättä ole totta. Kahlanin uusi episteeminen maailma näyttää rakentuvan melko pitkälti sen episteemisen maailman varaan, jonka mukaan ennustukset toteutuvat aina, ja juuri niin kuin ne on annettu. Maailmaan ei siis kuulu epäröintiä. Vielä Shotan luona Kahlan ei millään tavalla pyri kyseenalaistamaan Shotan ennustajantaitoja tai ennustuksen toteutumistapaa. Ainoa kyseenalaistus on alun äkkiä häviävä epäusko, kun Kahlan yrittää vakuuttaa, ettei voisi tehdä mitään pahaa Richardille (462).

Selvästi Kahlaniin vaikuttaa myös Shotan vakaa luottamus omiin sanoihinsa. Shotahan ei missään vaiheessa kyseenalaista omia taitojaan ennustamisen saralla eikä harkitse oman ennustuksetulkintansa oikeellisuutta. Hänen näkemyksensä mukaan se, mitä hän on ennustanut, myös toteutuu, ja se on paha asia.

Kahlanin episteemiseen maailmaan kuuluu jo valmiiksi useita synkkiä uskomuksia Confessoreista ja heidän voimistaan – esimerkiksi, ettei Confessor voi koskaan kokea todellista rakkautta. Siksi voidaan väittää, että hänen on tämän takia tavallista helpompi liittää episteemiseen maailmaansa myös uusi synkkä ja toivottomuutta herättävä uskomus, jonka mukaan hän ja hänen Confessorin voimansa tuhoavat Richardin ja sitä kautta maailman toivon. Uusi uskomus sopii vanhoihin uskomuksiin.

Kahlan jatkaa itsemurhan hautomista hänen ja Richardin jatkaessa matkaa. Hän puhuu vain, kun se on pakollista, välttää kosketusta, ei ole kuulevinaankaan, kun Richard yrittää virittää keskustelua, ja kieltäytyy syömästä (475–476). Öisin Richardin on sidottava hänet voidakseen nukkua, ettei hän tapa itseään (476). Kahlan on siis rakentanut intentiomaailman, jossa hän tappaa itsensä tavalla tai toisella.

Itse asiassa tätä intentiomaailmaa voi kutsua samalla myös velvoitemaailmaksi, koska Kahlan tuntee velvollisuudekseen suojella Richardia. Kahlanin mielestä ainoa tapa tähän on tappaa Richardia vaaniva uhka. von Wright (2001/1963: 288, kursiivi alkuperäinen) sanookin toisiin kohdistuvista velvollisuuksista, että pidättymällä jostain teosta voi tulla ”vastuulliseksi toiselle aiheutuneesta vahingosta, vaikkapa koska joku kolmas *tekee* hänelle jotain vahinkoa”. Tässä tapauksessa velvollisuutta toimia voi hänen mukaansa kutsua lähimmäisen hyvän suojelemisen velvollisuudeksi (mp.). Kahlanin tapauksessa Kahlan itse uskoo olevansa uhka, ja että pidättymällä tappamasta itseään hän aiheuttaisi Richardille vahinkoa. Syntyy velvoitemaailma, jossa Kahlan kokee velvollisuudekseen tappaa itsensä.

Kahlanin ajatuksia Zeddiä koskevasta ennustuksesta ei kerrota, ja kaikki mitä kerrotaan viittaa hänen olevan liian huolissaan itseään koskevasta ennustuksesta ajatellakseen juuri muuta. Huomautukset Kahlanin hiljaisuudesta ja vetäytyvyydestä ainakin viittaavat tähän (475–476). Siksi voikin väittää, että Kahlania itseään koskevan ennustuksen aiheuttama huoli ja pelko estää häntä miettimästä Zeddiä koskevaa ennustusta.

Lopulta Richardin hermot pettävät ja hän kääntää Kahlania häipymään (484). Vielä ennen Kahlanin lähtöä hän kuitenkin kutsuu tätä petturiksi, ja sanoo tarvitsevänsä Kahlania oppaakseen. Hän myös selittää, etteivät he tiedä, millä tavoin Shotan ennustus käy toteen. (485.) Richardin mukaan ennustuksen voi tulkita myös niin, että pettureita eivät olekaan Kahlan ja Zedd, vaan he käyttävät voimiaan Richardia vastaan, koska Richard itse on petturi (mp.). Kahlan kuitenkin väittää lähtevänsä auttaakseen Richardia ja sanoo:

“I would give almost anything, Richard, for you not to remember me in this way. But what I do, I do because I must. For you. For you to have a chance. I have sworn to protect the Seeker with my life. The payment has come due.” (486.)

Kahlanin kuolemista parhaimpana vaihtoehtona pitävä episteeminen maailma näyttää olevan horjumaton. Seuraavana aamuna Kahlan kuitenkin tulee takaisin, ja sanoo käyttäneensä paljon aikaa ajatteluun. Hän sanoo miettineensä, että hänen täytyisi kertoa Richardille muun muassa mihin Richard voisi mennä ja mitä teitä hänen pitäisi välttää. Hän toteaa ymmärtäneensä pian, että Richard oli oikeassa kaikesta (503–505). Tästä voi päätellä, että

Kahlan hyväksyy myös Richardin näkemyksen Zeddiä koskevasta ennustuksesta, vaikkei sanokaan tätä suoraan. Hän myös sanoo kiinnostavasti:

“Richard”—her voice was low, almost a whisper—“last night I figured out I was being very stupid. I had been afraid the witch woman would kill me, and all of a sudden, I realized, she was about to succeed. Only I was doing it for her; letting her pick my path for me.

“You were right about it all. I should have known better than to disregard the things a Seeker says.”
(505.)

Tässä kohtaa Kahlan sekä selittää aikaisempaa käytöstään, että ilmaisee Richardin päätellessä olevan suuri merkitys hänen ajattelulleen. Hän vihjaa Shotan olevan syyllinen hänen käyttökseen ja oman pelkonsa sallineen ohjailun. Hän myös toistaa sen, että Richard oli oikeassa, ja pyytää anteeksi, ettei tajunnut tätä aikaisemmin. Kahlan pyytää päästä takaisin Richardin oppaaksi, mutta sanoo joutuvansa kertomaan itsestään, ennen kuin Richard päättää. (505–506). Sitten hän kertoo olevansa Confessor ja selittää Confessoriuteen liittyviä asioita (507–523). Tähän liittyviä asioita käsiteltiin tämän tutkimuksen edellisessä luvussa.

Richardin saatua kuulla totuuden Richard ja Kahlan ovat jälleen ystäviä, eikä Kahlan enää yritä tappaa itseään. Tässä kohtaa on kuitenkin hyvä tarkastella, miksi Kahlan luopuu itsemurhahaaveistaan. Aluksihan hänen episteemisessä maailmassaan Richard on parhaimmasta turvassa kun hän on kuollut, eikä tämä mielipide muutu hänen ollessaan Richardin mukana. Ilmeisesti Kahlanin pelko Richardin tuhoamisesta vie niin paljon hänen aikaansa ja energiaansa, ettei hän kykene oman vakaumuksensa kyseenalaistamiseen. Hän sekä rakastaa Richardia, että pelkää tämän puolesta, ja tämä haittaa hänen kykyään ajatella ja toimia (ks. Doležel 1998: 69).

Kun Kahlan ei sitten enää ole Richardin välittömässä läheisyydessä, hänellä on yhtäkkiä aikaa tarkastella myös omia ajatuksiaan. Voitaisiin väittää, että pelko jonkinlaisesta vahingosta, jossa Kahlanin voimat vapautuvat, väistyy. Tietenkään tällaisesta vahingon pelosta ei teoksessa ole suoria viitteitä. Epäsuoraksi viitteeksi voidaan kuitenkin ymmärtää Kahlanin kosketuksen välttäminen, vaikka käyttökselle voidaan varmasti löytää muitakin syitä.

Yön aikana Kahlanin episteeminen maailma, jossa hän väistämättä käyttää voimiaan Richardia vastaan, alkaa hapertua ja muuttuu spekulatiiviseksi laajentumaksi. Syy tähän muutokseen on epäilemättä eniten Richardin sanoissa. Ensinnäkin Richard sanoo tarvitsevänsä Kahlania (485), mitä Kahlan ei ensin usko, mutta yöllä miettiessään hän keksii useita asioita, joita hänen pitää Richardille kertoa. Hän siirtyy siis henkisen kieltämisen tilasta spekulatiiviseen laajentumaan, jossa sanotaan hänellä olevan tietoa, joka Richardin pitäisi

saada. Yhä useampien sellaisten asioiden keksiminen, jotka hänen pitäisi kertoa, muuttaa lopulta spekulatiivisen laajentuman uudeksi episteemiseksi maailmaksi.

Voidaan myös huomata, että Kahlanin siirryttyä pois Richardin läheisyydestä hänellä ei ole enää välitöntä syytä olla huolissaan, eikä itsen tappaminen ole enää yhtä kiireellistä; Richardhan ei ole enää välittömässä vaarassa. Näin Kahlanin ajatuksille tulee tilaa ajelehtia. Jälleen voidaan viitata Doleželin (1998: 73) ajatukseen, jonka mukaan ”contemplative mind” on vapaa luomaan mentaalisia tapahtumia. Tässä tapauksessa mentaalinen tapahtuma on se, että Richardin tuhoutumista ennustava episteeminen maailma hajoaa, ja tilalle tulee spekulatiivinen laajentuma – tai pikemminkin velvoitemaailma –, jossa Kahlan auttaa Richardia parhaiten pysymällä hengissä. Doležel (1998: 126) sanookin, että henkilön käytännöllinen päättely ja hänen toimintansa määrittyvät pitkälti sen mukaan, mitä henkilö ei tiedä tai tietää, ja miten hän uskoo asioiden maailmassa olevan. Itsen tappaminen ei enää näytä Richardia auttavalta toimelta, joten Kahlan ei tee sitä.

Ajatusten ajelehtiminen ei kuitenkaan ole syynä Richardin auttamista koskevan velvoitemaailman syntyyn, vaan se vain luo edellytykset sen syntymiselle hajottamalla episteemisen maailman, jonka mukaan Kahlan on uhka Richardille. Episteemisen maailman hajotessa katoaa tietysti myös sen varassa oleva velvoitemaailma, jonka mukaan Kahlanin pitää tappaa itsensä. Danto sanookin, etteivät uskomukset selviä totuusarvonsa muuttumisesta, ja että koska muilla representaation muodoilla on tyypillisesti uskomuksia taustalla, myös nämä muut representaation muodot ovat sidoksissa totuusarvon muutoksiin. Hän antaa esimerkkinä muun muassa toivomiseen liittyvän virkkeen. (Danto 1973: 23.) Kun episteeminen maailma, jonka mukaan Kahlan on uhka Richardille, muuttuu arvoltaan pelkäksi spekulatiiviseksi laajentumaksi, muutos luonnollisesti hävittää velvoitemaailman, joka perustuu sille, että Kahlan on uhka Richardille. Kun uhka on vain spekulatiivinen, se ei vaadi samalla tavalla toimia eikä velvoitemaailmaa. Velvoitemaailman katoamisen huomaa yksinkertaisesti siitä, että Kahlan ei enää pyri tappamaan itseään.

Koska Kahlanin uuden episteemisen maailman mukaan hänellä on Richardin tarvitsemia tietoja, hänelle muodostuu velvoitemaailma, jonka mukaan hänen pitää auttaa Richardia. von Wrightin (2001/1963: 288) sanat hänen huomioidessaan, että jättämällä jotakin tekemättä voi tulla vastuulliseksi toiselle aiheutuneesta vahingosta, pätevät tässäkin. Nyt Kahlan vain perustelee toimintansa toisin päin kuin päättäessään tappaa itsensä: ennustuksen kuultuaan hän kokee aiheuttavansa Richardille vahinkoa olemalla tappamatta itseään, ja Richardin näkemyksen kuultuaan hän ajattelee aiheuttavansa tälle vahinkoa jättämällä

opastamatta tätä, eli siis tappamalla itsensä. Ristiriidan lopputuloksena Kahlan muodostaa spekulatiivisen laajentuman, jossa hänen on järkevintä auttaa Richardia, ja toimii tämän spekulatiivisen laajentuman ohjeiden mukaan. Uusi velvoitemaailma, jonka mukaan Kahlanin pitää auttaa Richardia jakamalla tietonsa, korvaa siis vanhan velvoitemaailman, jonka mukaan Kahlanin pitää suojella Richardia itsensä tappamalla.

Samalla, kun edellä kuvatut muutokset Kahlanin diskurssimaailmoissa tapahtuvat, Kahlan hyväksyy episteemiseen maailmaansa Richardin ajatuksen siitä, etteivät he voi tietää, miten Shotan ennustus lopulta toteutuu. Tämä uusi episteeminen maailma on tietysti myös suurena syynä edellä kuvattuihin episteemisten maailmojen, spekulatiivisten laajentumien ja velvoitemaailmojen muutoksiin. On hiukan vaikeaa kuitenkin löytää varsinaista syytä tämän uuden episteemisen maailman hyväksymiseen. Mahdollista on, että koska Kahlan on jo myöntynyt ottamaan yhden Richardin ajatuksista omaan episteemiseen maailmaansa, on toiseen ajatukseen myöntymisen helppoa ja tapahtuu ehkä huomaamatta. Toisaalta ajatuksen hyväksymistä voi myös edesauttaa se, että Kahlanin ajatukset pääsevät harhailemaan ja hänen mielensä on siis vapaa tuottamaan mentaalisia tapahtumia (Doležel 1998: 73).

Kun Richard ja Kahlan taas tapaavat Zeddin, kumpikaan ei halua ensin kertoa tälle ennustuksista. Zedd kysyy, mitä muuta Shota kertoi heille kuin Ordenin laatikon olinpaikan. Hän perustelee kysymystään sanomalla, ettei Shota anna koskaan haluttuja tietoja kertomatta myös jotakin, mitä ei halua tietää. Richard väittää, ettei Shota kertonut mitään muuta. Kahlan ei millään tavalla pyri oikaisemaan tätä valetta. (554.)

Keskustellessaan myöhemmin Kahlanin kanssa kahden kesken Zedd kuitenkin sanoo, että hänen täytyy saada tietää Shotan kertomat asiat voidakseen päättää ovatko ne tärkeitä. Kahlan pyytää Zeddiä olemaan pakottamatta häntä pettämään Richardin luottamusta, sillä Richard on hänen ainoa ystävänsä. Zedd huomauttaa olevansa itsekin Kahlanin ystävä, ja lupaa salata Richardilta Kahlanin kertoneen hänelle Shotan sanat. Kun Kahlan vastustaa vielä tätäkin sanomalla, että Richardilla on ”an uncanny way of finding out things you wish him not to know”, Zedd käyttää hyväkseen auktoriteettiasemaansa ja antaa Kahlanille suoran käskyn kertoa Shotan sanat. Sitten Kahlan kertoo Shotan ennustukset. (571–572.)

Kahlanin ensisijainen syy pitää ennustukset salassa näyttää olevan halu pitää Richardin ystävyys, ja sitä kautta toiminnan takana voi huomata Kahlanin rakkaudentunteen ja menettämisen pelon. On selvää, että hänellä on romanttisia tunteita Richardia kohtaan, eikä hän halua menettää Richardia kokonaan, vaikka ei uskokaan romanttisen suhteen voivan toteutua. Tämän toin esille jo kolmannessa pääluvussa.

Zedd selittää Kahlanille, että ennustukset ovat vaarallisia asioita vakavasti otettaviksi, ja että vain niiden, jotka ymmärtävät ennustuksia, pitää ottaa ne vakavasti. Hän myös selittää asiaansa esimerkein. (573–574). Tähän Kahlan reagoi sanomalla

“I feel very foolish now, for wanting to kill myself because of Shota’s prophecy. To keep it from coming true, I mean. You must think me stupid.” (574.)

Zedd kuitenkin sanoo, etteivät he voi tietää, miten Shotan ennustus toteutuu. Hän selittää sen olevan haarautuva ennustus (”a Forked Prophecy”), sillä se voi tarkoittaa useita eri asioita, ja että haarautuvat ennustukset ovat melkein aina hyödyttömiä. Hän myös sanoo, että Richard oli oikeassa, kun ei antanut ennustuksen ohjata itseään. (574–575.) Tämän jälkeen keskustelu kääntyy toisiin asioihin. Kahlanin voi päätellä olevan samaa mieltä Zeddin kanssa, sillä hän ei kyseenalaista Zeddin näkemystä Richardin toimien oikeellisuudesta. Velhon sanat ovat vain vahvistaneet jo valmiina ollutta uskoa siihen, että on kannattavaa suhtautua ennustuksiin samoin kuin Richard.

Shotan ennustukset käyvät myöhemmin toteen, mutta tämä ei näytä Kahlanin suhtautumista niihin muuttavan. Ensin Zedd käyttää velhotulta Richardia vastaan, mutta koska Richard tällöin taian takia näyttää Darken Rahlilta, Kahlanin ei voi olettaa pystyvän yhdistämään tapausta Shotan ennustuksiin (749–751). Kahlania koskeva ennustuskin käy myöhemmin toteen Kahlanin synnytettyä Con Darin ja vapautettua voimansa Richardiin, koska luulee tätä Darken Rahliksi (796.) Kahlanin Con Daria käsittelin edellisessä luvussa, joten tässä yhteydessä on aiheellista sanoa, ettei Kahlan lainkaan aavista Rahlilta näyttävän henkilön olevan Richard. Tämä näkyy ensinnäkin seuraavasta kohdasta:

The Mother Confessor reached out and seized Darken Rahl by the throat. “This is for Richard.” (796.)

Uhkauksesta näkee, että Kahlan ajattelee kostavansa Richardin, joten koston kohde ei voi hänen mielessään olla Richard. Lisäksi Kahlan räpäyttää silmiään hämmentyneesti, kun oikea Darken Rahl astuu esiin, ja joutuu kauhun valtaan Richardin muututtua taas itsensä näköiseksi (796). Tästä kaikesta näkyy, että Kahlanille selviää vasta liian myöhään, kehen hän on voimansa vapauttanut. Teon aiheuttaman kauhuntunteen taas voi nähdä täyttävän Kahlanin mielen niin täysin, että tämäkään tapaus ei yhdisty hänen mielessään Shotan ennustuksiin. Ainakaan Shotan ennustuksiin ei viitata millään tavalla. Izard (1977: 10) mainitseekin, että pelästyneellä henkilöllä on vaikeuksia nähdä tilannetta kokonaisuudessaan.

Toisaalta ennustuksiin ei viitata myöskään myöhemmin, mikä saattaa johtua siitä yksinkertaisesta syystä, että ne ovat jo toteutuneet, eivätkä siis enää ole ajankohtaisia.

Kaiken kaikkiaan Kahlanin käytökseen ja diskurssimaailmoihin vaikuttaa siis hänen velvoitemaailmansa, jonka mukaan hänen pitää suojella Richardia. Hänen tuntemansa rakkaus Richardiin ja pelko tämän puolesta muuttavat kuitenkin tämän velvoitemaailman ilmenemistä käytännössä sen mukaan, minkä Kahlan ajattelee olevan Richardille parasta.

Ennustusten toteutumiseen mitkään Kahlanin diskurssimaailmoista eivät kuitenkaan lopulta vaikuta, sillä hänellä ei ennustusten toteutumishetkellä ole tarpeeksi tietoa diskurssimaailmojen muodostamiseen. Vain se vaikuttaa, että Kahlan ei tapa itseään, sillä tämä mahdollistaa häntä koskevan ennustuksen toteutumisen. Kahlan ei siis vaikuta ennustuksen toteutumiseen toiminnallaan tai diskurssimaailmoillaan, vaan kumpienkin puutteella.

Tarkalleen ottaenhan Shotan varsinaisessa ennustuksessa sanottiin vain, että Kahlan käyttää voimaansa Richardiin, ei että tämä voima ottaa Richardin valtaansa. Ennustuksen kertomisen jälkeen tulee Shotan oma varoitus Richardille siitä, ettei Totuuden miekka suojaa Kahlanin voimilta (462). Tämän Kahlan tulkitsee niin, että hänen voimansa ottaa Richardin valtaansa, ja juuri tämä tulkinta saa Kahlanin yrittämään itsemurhaa. Kahlan ei koskaan harkitse sitä mahdollisuutta, ettei hänen voimansa toimisi, sillä hänellä on episteeminen maailma, jonka mukaan hänen voimansa ottaa aina valtaansa sen, johon se osuu.

Kuten jo aiemmin tuli ilmi, henkilön toimintaan vaikuttavatkin voimakkaasti hänen uskomuksensa, tietonsa, ja se, mitä hän ei tiedä (Doležel 1998: 126). Kahlan ei tiedä vielä ennustukset kuullessaan eikä voimansa Richardiin vapauttaessaan, että hänen voimansa on mahdollista kiertää. Tätä käsiteltiin tarkemmin edellisessä luvussa. Koska tietoa kiertokeinosta ei ole, episteeminen maailma muotoutuu kokemuksellisten tietojen varaan, ja kokemukselliset tiedot sanovat voiman toimivan aina. Tiedon puute estää sen, että mahdollisuus voimien toimimattomuudesta tulisi diskurssimaailmassa esille.

Välillisesti tiedon puute siis myös aiheuttaa kauhun, joka saa Kahlanin yrittämään itsemurhaa. Kahlan rakastaa Richardia, ja ajatus tämän tuhoamisesta aiheuttaa kauhua. Richardin huomio, että Kahlan saattaakin käyttää voimiaan pysäyttääkseen petturiksi muuttuneen Richardin, ei muuta Kahlanin omia voimiaan koskevaa episteemistä maailmaa. Koska se antaa kuitenkin uuden tavan tulkita ennustukset, Kahlan saa Richardin huomiosta syyn muuttaa velvoitemaailmaansa niin paljon, ettei itsen tappaminen enää näytä järkevimmältä toimintavaihtoehdolta. Näin päädytään lopulta tilanteeseen, jossa ennustukset toteutuvat, mutta jossa Kahlanin Shotan ennustuksia koskevilla diskurssimaailmoilla on

melko pieni, ellei suorastaan mitätön, vaikutus tilanteen edistymiseen. Enemmän merkitystä on Kahlanin Richardia kohtaan tuntemalla rakkaudella.

Aluksi Kahlanille siis muodostuu episteeminen maailma, jonka mukaan hän käyttää voimiaan Richardia vastaan. Lisäksi hänelle muodostuu episteeminen maailma, jonka mukaan voimien käytön syynä on se, että hän muuttuu petturiksi. Näiden episteemisten maailmojen synty johtuu episteemisestä maailmasta, jonka mukaan ennustukset toteutuvat aina, ja sellaisina kuin ne on annettu. Lisäksi syntyä edesauttaa Shotan luottamus omiin sanoihinsa ja se, että ennustuksen synkkä sävy sopii Kahlanin muiden, Confessoreita koskevien uskomusten joukkoon. Itseään hän pitää suurempana uhkana, koska Shota sanoo, ettei Totuuden miekka suojele Richardia hänen voimiltaan. Kahlanin halu suojella Richardia aiheuttaa intentio- ja velvoitemaailman, jossa Kahlan tappaa itsensä.

Episteeminen maailma, jossa Kahlan tuhoaa Richardin voimillaan, muuttuu myöhemmin spekulatiiviseksi laajentumaksi, koska mahdollisuus ajatteluun lievittää Kahlanin pelkoa ja saa hänen ajatuksensa vaeltamaan vapaasti. Richardin versio tulevista tapahtumista alkaa siksi kuulostaa yhtä todennäköiseltä kuin Kahlanin oma näkemys niistä. Ajatusten harhailu ja Richardin näkemysten hyväksyminen aiheuttavat episteemisen maailman, jonka mukaan ei ole mahdollista tietää, miten Shota ennustus toteutuu.

Samalla häviää se Richardin tuhoutumista koskevalle episteemiselle maailmalle perustuva velvoitemaailma, jonka mukaan Kahlanin pitäisi tappaa itsensä, sillä sen pitämiseksi ei enää ole syytä. Asioiden miettiminen aiheuttaa myös uuden episteemisen maailman syntymisen. Sen mukaan Kahlanilla on Richardin tarvitsemia tietoja, ja sen aiheuttaman uuden velvoitemaailman mukaan Kahlanin pitää kertoa tietonsa Richardille ja auttaa tätä siten. Velvoitemaailma syntyy, koska Kahlan välittää Richardista ja haluaa siksi suojella tätä. Kun ennustukset lopulta toteutuvat, Kahlan ei enää ajattele niitä, ja on mahdotonta sanoa, onko hänellä enää niihin liittyviä diskurssimaailmoja.

4.2. Richardin näkemys ennustuksiin

Tässä luvussa tarkastelen erityisesti Richardin spekulatiivisia laajentumia, jotka aiheutuvat Shotan ennustusten kuulemisesta. Tarkastelen myös Shotan ennustuksia koskevaa episteemistä maailmaa ja Kahlanin suojelemista koskevaa velvoitemaailmaa. Diskurssimaailmojen synnyn syyksi selviää se, että Richard välittää Zeddistä ja rakastaa Kahlania.

Richard ei suhtaudu Shotan ennustuksiin yhtä luottavaisesti kuin Kahlan. Kun hän kuulee, että Zedd käyttää voimiaan häntä vastaan, hänen reaktionsa on epäusko: ”That can’t be true...” (461). Epäusko selvästi kuitenkin vähintäänkin horjuu Shotan jatkaessa:

“True”, she said, clipping off his words, “as a tooth given by a father to show the keeper of the book, to show the truth of how it was taken.”

That rattled him to his bones. (461.)

Richard tietää, mitä luuta Shota tarkoittaa, sillä hän kantaa sitä kaulallaan. Järkytys kielii, että Shotan sanat lievittävät hänen epäluuloisuuttaan Shotaa kohtaan. Hänen suhtautumisestaan Kahlania koskevaan ennustukseen tulee kuitenkin ilmi, ettei hän ole valmis oikopäätä uskomaan ennustuksia. Sen kuultuaan hän on vähintään yhtä järkyttynyt kuin Zeddiä koskevan ennustuksen kuultuaan, ja hänestä on tuskallista katsoa, miten Shotan sanat vaikuttavat Kahlaniin (462). Kohtaus, jossa Richard on ottanut Kahlanista kiinni estääkseen tätä tappamasta itseään, kertoo hyvin Richardin ajatuksista:

Was any of this possible? Could it be true? He wished he had listened to Kahlan and never come here.

He relaxed his pressure on Kahlan’s arm when he realized by the way she cried that he was hurting her. He wondered numbly if he should let her kill herself. His hand shook.

“Please, Richard,” Shota said, tears in her own eyes, “hate me for who I am if you will, but do not hate me for telling you the truth.”

“The truth as you see it, Shota! But maybe not the truth as it will be. I will not kill Kahlan on your word.” (463.)

Shotan tulkinta ennustuksista ei muutu osaksi Richardin episteemistä maailmaa, vaan siitä tulee vain osa hänen tulevaisuutta koskevaa spekulatiivista laajentumaansa. Hänen mielestään Shotan tulkinta siis saattaa olla niin oikea kuin vääräkin. Kohdasta käy myös ilmi, että Shotan kykyä ennustaa Richard ei sinänsä kyseenalaista, vaan vain hänen ennustuksensa tulkinnan. Toisin kuin Kahlan, hän siis asettaa Shotan väitteen kyseenalaiseksi (ks. väitteen todenmukaisuuden arvioimisesta Doležel 1998: 127).

Richard uskoo Shotan todella näkevän tulevaisuuteen, koska Shotan onnistuu hampaaseen viittaamalla todistaa Richardille, että hän tietää asioita, joiden tietäminen ilman taika-keinoja olisi mahdotonta. Toisaalta Richardin on vaikea uskoa Shotan ennustuksia, koska niiden uskomisen edellyttäisi sen uskomista, että Richard rakastaa Kahlania, ja hänen on siksi vaikeaa uskoa Kahlanin tahallaan vahingoittavan häntä. Epäusko Zeddiä koskevaa ennustusta kohtaan vihjaa, että myös Zeddistä välittäminen vaikeuttaa ennustusten uskosta, vaikka rakkaus Kahlania kohtaan onkin suurempi syy epäuskoon.

Kun Richard ja Kahlan lähtevät Shotan luota, Kahlan aikoo edelleen tappaa itsensä, kuten olenkin jo aiemmin todennut. Lopulta Richard on niin uupunut vahtimaan Kahlania, että hän käskee tämän häipyä. Ennen Kahlanin lähtöä pari ehtii kuitenkin vielä riidellä, ja Richard huomauttaa, että vaikka Shota sanoi sekä Kahlanin että Zeddin kääntyvän häntä vastaan, hän ei sanonut kummankin olevan väärässä. Richardin mielestä on mahdollista, että hän onkin se, joka pettää kaikki ja antaa Ordenin laatikon Rahlille. (484–485.) Kahlanin väittäessä, ettei Richardin sanoissa ole mitään järkeä, Richard sanoo:

“Does it make any more sense that both you and Zedd would try to kill me? That would require two to be wrong, this would require only one. It’s just the stupid riddle of a witch woman! You’re letting yourself die for a stupid riddle! We can’t know how the future will come about. We can’t know the meaning of what she said, how it will be true! Or if. Not until it happens! Only then can we know what it means, and deal with it.” (485.)

Richardin sanoista näkyy, ettei hän pidä arvoituksista, ja että hän pitää Shotan sanoja eräänlaisena arvoituksena. Lisäksi niistä näkyy, ettei Richard välttämättä ole aivan varma, käyvätkö Shotan sanat toteen ollenkaan. Kajanneksen (2000a: 9) mukaan tietämisessä onkin monia muotoja, asteita ja vaiheita, eikä se siis ole kertakaikkista. Richardin tieto Shotan sanojen oikeellisuudesta onkin puutteellinen, eikä hän siksi tiedä uskoako noitaa vai ei.

On vaikeaa sanoa, onko Shotan tapaamisen ja Richardin ja Kahlanin riidan välillä tapahtunut muutos Richardin diskurssimaailmoissa. Hänhän on epäilevällä kannalla jo ennustukset kuullessaan, mutta toisaalta Shotan sanat hampaasta tekevät häneen selvän vaikutuksen. Lisäksi, kun Shota sanoo kertovansa totuuden, Richard sanoo Shotan kertovan totuuden niin kuin Shota sen itse näkee (463). Kaikkein järkevintä saattaakin olla olettaa, että ennustusten kuuleminen hämmentää Richardin, ja Shotan ennustukset ottavat paikkansa Richardin diskurssimaailmojen joukossa vasta myöhemmin. Richardin riidellessä Kahlanin kanssa sekä ennustusten toteutumisesta että niiden toteutumistavasta on kuitenkin selvästi muodostunut spekulatiivinen laajentuma.

Myöhemmin Kahlan ja Richard tapaavat taas Zeddin, ja Richard valehtelee Zeddille väittämällä, ettei Shota kertonut hänelle ja Kahlanille muuta kuin sen, missä Ordenin laatikko on (554). Seuraava teoksen kappale valottaa Richardin ajatuksia:

Richard held Zedd’s glare. He doubted that his old friend believed him, but he didn’t want to tell him what Shota had said. How could he tell Zedd that one, or two, of them might end up being traitors? That Zedd would use wizard’s fire against him, that Kahlan would touch him with her power? He feared that maybe it would be justified; after all, he was the one who knew about the book. They didn’t. (555.)

Kohdasta tulee ilmi jo edellä mainittu spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan joko Kahlan tai Zedd tai kumpikin muuttuu pettureiksi. Tämä petturiajattelu vaikuttaa myöhemmin melkoisesti Richardin ajatteluun, ja näitä ajattelutavan seurauksia tarkastelenkin luvussa 4.4.. Toiseksi kohdasta selviää, että Richard pelkää Zeddin ja Kahlanin olevan oikeassa käyttäessään voimiaan häneen. Syynä tälle pelolle on pelko siitä, että hän saattaisi käyttää ulkoa opettelemansa Ordenin laatikon ohjekirjan (eli Laskettujen varjojen kirjan, englanniksi ”the Book of Counted Shadows”) tietoja väärin. Ordenin laatikoiden ohjekirjaan kohdassa nimittäin selvästi viitataan, sillä se on ainoa kirja, josta Richard tällä tavalla ajattelee. Ohjekirjasta kerron enemmän luvussa kuusi, joka käsittelee Ordenin laatikoita.

Tässä kohtaa on kuitenkin kerrottava, että Zedd paljastaa olevansa Laskettujen varjojen kirjan vartija, ja että hän ei ole koskaan lukenut kirjaa, mutta suunnitteli tuhoavansa sen. Koska se ei kuitenkaan enää ollut siellä, missä piti, tämä suunnitelma ei onnistunut. (557–558.) Richardille uutinen on järkytys:

Almost his whole life he had been looking forward to the day he would find the keeper of the book, and it had been Zedd the whole time. The shock left him frozen. (557.)

Richard ei kerro Zeddille opetelleensa teoksen. Sen sijaan hän hankkiutuu eroon hampaasta, jota hän on säilyttänyt pystyäkseen todistamaan kirjan vartijalle, ettei hänen isänsä ollut varas. Hän haluaisi kyllä kertoa Zeddille, mutta tuntee, ettei voi. (565.) Näin hän ajattelee:

The wizard wanted the Book of Counted Shadows destroyed. Richard was the Book of Counted Shadows now. Shota had warned him that Zedd would use the wizard’s fire against him, but that he had a chance to beat him. Perhaps this was the way. To destroy the book, Zedd would have to kill him. Richard didn’t care about himself, he had nothing to live for; he no longer cared if he died.

But he did care if Kahlan died. If Zedd knew that Richard had the book inside him, he would make him tell what it said, and then he would know that to make sure the book was true, Rahl would have to use a Confessor. And there was only one Confessor left alive. Kahlan. If Zedd knew, he would kill her to prevent Rahl from getting the knowledge.

Richard couldn’t allow the chance of Zedd knowing, of killing Kahlan. (565.)

Tässä kohtaa tulee muistaa, ettei siitä, kun Richard sai tietää Kahlanin olevan Confessor, ole kovinkaan kauaa. Richard ei välitä, mitä hänelle itselleen tapahtuu, koska hän on pettynyt ja tuskissaan saatuaan tietää, ettei hänellä ja Kahlanilla ole tulevaisuutta. Vaikka hän siis ajatteleekin hampaasta eroon hankkiutumisen olevan mahdollisesti tapa estää ennustusta toteutumasta, ei se juuri vaikuta hänen käytökseensä. Syynä päätökseen heittää hammas pois on halu suojella Kahlania. Kohdasta tulee epäsuorasti ilmi myös se, että suojelunhalun takana on Richardin Kahlania kohtaan tuntema rakkaus. Kahlanin ja Richardin rakkaus-

suhdetta tarkastelin tarkemmin edellisessä luvussa. Richard siis jättää kertomatta kirjasta Zeddille, koska hän haluaa suojella Kahlania, ei niinkään itseään.

Niin kuin on tullut jo esille, von Wright ymmärtää lähimmäisen hyvän suojelemisen velvollisuudeksi, ja liittää sen rakkauden tunteeseen. Tosin hän puhuu rakkaudesta sanan laajassa merkityksessä. (288–289.) Richard nimenomaan suojelee Kahlanin hyvää yrittämällä pitää tämän hengissä, joten voi sanoa Richardilla olevan tai hänelle muodostuvan velvoitemaailma, jossa hänen pitää suojella Kahlania. Tämän velvoitemaailman synnyttäjänä on Richardin rakkaus.

Myöhemmin Richard saa selville, että Kahlan on kertonut ennustuksista Zeddille. Vapaaehtoisesti Zedd ja Kahlan eivät tätä paljasta, mutta Richard huijaa Zeddiä sanomalla, että Kahlan kertoi Zeddin pakottaneen hänet kertomaan. Zeddin reaktio paljastaa Richardille, että Kahlan tosiaan kertoi ennustuksista. Richard sanoo päättäneensä kertoa ennustukset, koska ajatteli Zeddin ehkä osaavan sanoa niistä jotain, josta olisi apua Darken Rahlin pysäyttämässä, mutta ajatteli sitten Zeddin luultavasti jo saaneen Kahlanin kertomaan ennustukset. (579–580.) Zedd ei kuitenkaan sano ennustuksista mitään.

Luvussa 4.4. käsittelen vielä niitä Richardin diskurssimaailmoja, jotka liittyvät Shotan ennustuksiin. Nyt sanon sen, että Richard lopettaa Zeddin ja Kahlanin epäilemisen pettureiksi sen jälkeen, kun Zedd käyttää velhotulta Richardia vastaan, koska luulee tätä Darken Rahliksi. Richard päättelee, ettei petturi ole Zedd. Miltei heti tämän jälkeen hän tajuaa, ettei Kahlankaan ole petturi. (749–751.) Kun Kahlan taas puolestaan vapauttaa voimansa Richardiin, Richard on jo tajunnut voivansa olla yhdessä Kahlanin kanssa, joten Shotan ennustuksen ei juuri voi nähdä vaikuttavan hänen toimiinsa.

Aluksi Richardille syntyy Shotan ennustusten toteutumisesta ja niiden toteutumistavasta spekulatiiviset laajentumat. Toteutumistapaa koskevista spekulatiivisista laajentumista toisessa sanotaan joko Zeddin tai Kahlanin tai molempien muuttuvan pettureiksi, ja toisessa sanotaan, että Richard muuttuu petturiksi. Richardin episteemisessä maailmassa sanotaan, ettei ole mahdollista tietää, toteutuvatko Shotan ennustukset, ja jos toteutuvat, niin miten. Diskurssimaailmat aiheutuvat, koska Richard kuulee ennustukset, mutta epäilee niiden todenperäisyyttä, koska välittää Zeddistä ja rakastaa Kahlania. Myöhemmin rakkaus Kahlaniin on syynä uuden velvoitemaailman muodostamiseen. Se tähtää Kahlanin suojelemiseen, ja suojelelun keinona on olla kertomatta Zeddille, että Richard on opetellut Lasketujen varjojen kirjan. Näin Richard pyrkii olemaan antamatta Zeddille syytä tappaa Kahlan.

Shotan ennustukset lakkaavat vaikuttamasta Richardiin, kun Richard on päättänyt luottaa Zeddiin ja Kahlaniin.

4.3. Zeddin näkemys ennustuksiin

Tässä luvussa tarkastelen Zeddin halua selvittää, mitä Shota kertoi Richardille ja Kahlanille, ja tutkin, miksi Zedd lopulta päättää jättää Shotan ennustukset omaan arvoonsa. Tarkastelussa ovat siis lähinnä Zeddin velvoitemaailmat ja spekulatiiviset laajentumat. Luvussa tulee ilmi, miten Zeddin välittävä rakkaus muodostaa velvoitemaailmoja ja miten tiedon puute estää spekulatiivisia laajentumia muuttumasta episteemisiksi maailmoiksi.

Zedd ei kuule ennustuksia Shotalta, vaan joutuu kysymään niitä Richardilta ja Kahlanilta (554 & 571). Kahlanille Zedd selittää, että hänen täytyy saada tietää Shotan sanat, jotta hän voi tarpeen vaatiessa suojella Richardia. Richard kun ei juuri ollenkaan tunne Midlandsia. (571.) von Wright (2001/1963: 288–289) määrittelee toisen hyvän suojelemisen velvollisuudeksi ja yhdistää sen rakkauden tunteeseen rakkaus-sanana laajassa merkityksessä. Henkilön turvassa pitäminen voidaan ymmärtää toisen hyvän suojelemiseksi, joten Zeddillä voi siis ymmärtää olevan Richardin suojelemiseen tähtäävä velvoitemaailma. Velvoitemaailman synnyn syyksi voi helposti huomata sen, että Zedd välittää Richardista ja rakastaa tätä. Suojelemishaluan yleensä edellyttää välittämistä, ja lisäksi Zedd on Richardin isoisa.

Van Dijk (1980: 144) mukaan teko, jonka tarkoituksena on saada aikaan sellaiset olosuhteet, että jokin toinen teko voidaan tehdä, on valmisteleva teko. Zeddin voikin huomata toimivan valmistelevasti, sillä hän pyrkii keräämään tietoa Shotan sanoista voidakseen sitten hyödyntää tietoja Richardin suojelemisessa. Kysyessään, mitä Shota Kahlanille ja Richardille kertoi, hänellä on siis kaksi velvoitemaailmaa. Ensimmäisen mukaan hänen pitää saada tietää Shotan sanat, koska ne voivat olla tärkeitä. Tämä velvoitemaailma on yhteydessä Zeddin toiminnan kannalta tärkeämpään velvoitemaailmaan, joka tähtää Richardin suojelemiseen. Sama velvoitemaailma kyseessä ei ole, sillä Shotan sanoja koskevan velvoitemaailman tehtävänä on vain Richardin suojelemista koskevan velvoitemaailman toteuttamisen mahdollistaminen. Zedd pyrkii suojelemaan Richardia sen verran jatkuvasti, että Richardin suojelemista koskevan velvoitemaailman voi olettaa pysyvän voi-

massa siitä riippumatta, saako Shotan ennustuksia koskeva velvoitemaailma täyttymyksen-
sä. Zedd kuulee ennustukset Kahlanilta:

“Shota said Richard was the only one who has a chance to stop Darken Rahl. She doesn’t know how, or why, but he is the only one with a chance.”

Zedd waited in silence. “Go on.”

Kahlan gritted her teeth. “She said you would try to kill him, that you would use wizard’s fire against him, and that he has a chance to beat you. There is a chance that you will fail.”

Silence settled around them again. “Mother Confessor...”

“She said that I too will use my power on him. But he has no chance against it. If I live, I will not fail.”

Zedd took a deep breath. “I see why he didn’t want to tell me.” (571–572.)

Kahlanin ajatukset hänen referoidessaan Shotan sanoja tulevat ilmi lähinnä taukoina ja nonverbaaleina viesteinä. Hän ei kerro Zeddille omaa tulkintaansa ennustuksista, eikä mitään muutakaan ylimääräistä. Zeddin tulkintaan ennustuksista eivät siis voi juuri vaikuttaa Kahlanin diskurssimaailmat. Zedd myös näyttää ottavan ennustukset Richardia ja Kahlania rauhallisemmin. Syvä henkäys kielii ainakin jonkinasteisesta järkytyksestä, mutta se ei näytä juuri vaikuttavan Zeddin ajatteluun. Kohtalaisen rauhallisesta suhtautumisesta kielii sekin, että Zedd jatkaa melkein heti kysymysten esittämistä (572).

Kahlan kertoo muun muassa, että Richard sai hänet tajuamaan, etteivät he tienneet mitä ennustus tarkoittaa, ja että Kahlan ei voinut toimia sellaisen ennustuksen mukaan, jota ei ymmärtänyt. Zedd sanoo Richardin olleen oikeassa, ja että ennustukset ovat liian vaarallisia otettaviksi vakavasti. Hän myös selittää muun muassa, että vain ennustuksia ymmärtävien kannattaa ottaa ne vakavasti, ja että ne voivat aiheuttaa suuria hankaluuksia. Lisäksi hän ilmaisee, että Shotan ennustus on parempi jättää huomiotta, koska he eivät voi pyytää apua entisajan ennustuksen asiantuntijoilta. (573–575.)

Ryan (1991: 115) laskee samaan maailmaan kuuluviksi tiedon, uskomukset ja asiat, jotka jätetään huomiotta. Itse jaottelen tiedon episteemisiin maailmoihin ja uskomukset ja tietoiset huomiotta jättämiset spekulatiivisiin laajentumiin. Zeddin puheesta selviää, että Shotan ennustukset muuttuvat hänen diskurssimaailmoissaan vain omaan arvoonsa jääviksi spekulatiivisiksi laajentumiksi, jotka on vaarallisuutensa takia parempi jättää huomiotta.

Zeddin velvoitemaailma, jossa hänen on saatava kuulla ennustuksista, täyttyy, eikä velvoitemaailma, jossa Zeddin pitää suojella Richardia ennustusten avulla, ole ilmeisesti enää hänen mielestään ajankohtainen. Syynä velvoitemaailman katoamiseen on Zeddin episteminen maailma, jonka mukaan hän ei ole pätevä tulkitsemaan ennustusta. Zedd selittää ennustuksen olevan haarautuva ennustus, ja sanoo, ettei hän voi auttaa sen tulkitsemisessa

(575). Kahlanin kysyessä, tarkoittaako haarautuva sitä, että ennustus toi toteutua eri tavoilla, Zedd vastaa:

Yes. It could mean what it says, or just about anything else. Forked Prophecies are almost always useless. Hardly better than a guess. Richard was right in his choice not to be guided by it. (575.)

Tässä tulee esiin toinen syy ennustusten hylkäämiselle: Zeddin mielestä heillä ei ole tarpeeksi tietoa ennustusten merkityksestä voidakseen toimia niiden mukaan. Ryan (1991: 132) sanookin, että jotkin strategiset päätökset eivät vaadi lainkaan toimintaa, ja passiivisessa toiminnassa henkilön tavoitteena on antaa tapahtumien edetä itsekseen, vaikka hänellä olisi mahdollisuus estää tämä tapahtumien kehitys. Zedd päättääkin toimia passiivisesti tiedon puutteen ja oman tulkintakykynsä rajallisuuden takia. Tuntuu luultavalle, ettei päätöksen takana ole pelkoa, sillä tiedon puutteen takia passiivisuus on yksinkertaisesti järkevin tapa toimia. Passiivisuuden saa siis pikemminkin aikaan episteemisiin maailmoihin kuuluva tieto tiedon puutteesta, kuin mikään pelko vaarasta.

Kertoja ei mainitse ennustuksia Zeddin yhteydessä enää sen jälkeen, kun Zedd on ne päättänyt jättää huomiotta, joten ne eivät enää näytä hänen toimintaansa vaikuttavan. Zeddillä ei myöskään ole keinoja tunnistaa Richardia iskiessään tätä velhotulella, ja Kahlanin käyttäessä voimiaan Richardiin hän tunnistaa Richardin liian myöhään. Richardin tunnistaminen puolestaan aiheutuu tämän tavasta vetää sormiaan hiustensa läpi, eikä sillä ole mitään tekemistä ennustusten kanssa (796, ks. tämän tutkimuksen luku 3.3.).

Syynä siihen, ettei Zedd tunnista Richardia, ovat virheelliset oletukset. Kun Zedd yrittää tappaa Richardin velhotulella, hän ei näe edessään Richardia, vaan Darken Rahlin. Tämä tulee selvästi esiin hänen miettiessään kohtaamista myöhemmin, sillä hän ajattelee Richardia Darken Rahlina: ”He thought again of the encounter with Darken Rahl the day before” (763). Richardin hän olettaa olevan Darken Rahlin vankina, mikä myös käy ilmi hänen ajatuksistaan:

As a Wizard of the First Order, he knew better than to go to D’Hara, and yet what else could he do? He had to go if there was any chance of rescuing Richard. (763.)

Tämä ajatus Richardin vankina olosta kuuluu joko spekulatiivisiin laajentumiin tai episteemisiin maailmoihin, mutta on yhtä kaikki tarpeeksi vahva määrittääkseen Zeddin käytöstä. Pian nämä diskurssimaailmat muuttuvat episteemiseksi maailmoiksi, joissa Richard ei ole enää vankina, vaan kuollut. Tämä muutos tapahtuu Demmin Nassin vakuuttaessa,

ettei Richard voi olla hengissä (778–779). Se, että Zedd uskoo Demminin sanat, näkyy muun muassa siitä, että Zedd sanoo Kahlanille, ettei Richard kuollut turhaan (780). Tässä hän on mukana alkuoletuksena se, että Richard on kuollut.

Aluksi Zeddillä on velvoitemaailma, jonka mukaan hänen pitää suojella Richardia, ja jonka synnyn syynä ovat Zeddin lämpimät tunteet Richardia kohtaan. Voidakseen toteuttaa tämän velvoitemaailman, hän muodostaa velvoitemaailman, jonka mukaan hänen pitää kuulla Shotan ennustukset voidakseen hyödyntää niitä Richardin suojelussa. Lopulta Zedd kuitenkin hylkää ennustukset tiedon puutteen takia, ja sen takia, että puutteellisten tietojen kanssa ennustukset ovat vaarallisia. Hän toisin sanoen tunnistaa tietoaution episteemisissä maailmoissaan, ja näkee siksi parhaimmaksi pysyä passiivisena. Ennustukset muodostavat vain yhden, tulevaisuuden mahdollista kulkua koskevan spekulatiivisen laajentuman.

Ennustukset eivät vaikuta Zeddin ajatteluun enää hänen päätettyään jättää ne huomiotta, koska hänen episteemisissä maailmoissaan on Richardista väärää tietoa. Henkilön toimintaan ja päättelyyn vaikuttavatkin niin hänen tietämisensä ja tietämättömyytensä, kuin se, miten hän ajattelee asioiden olevan maailmassa (Doležel 1998: 126). Zedd toimiikin sen mukaan, miten hän ajattelee asioiden olevan, eikä sen mukaan, miten ne ovat. Zeddin Richardin suojelemista koskevan velvoitemaailman voi olettaa pysyvän muiden diskurssi-maailmojen hävittyäkin, sillä se ei ole suoraan sidoksissa ennustuksiin.

4.4. Richardin veljen petos

Tässä luvussa tarkastelen niitä ristiriitoja, joita muodostuu Shotan ennustuksiin liittyen toisaalta episteemisten maailmojen välille ja toisaalta spekulatiivisten laajentumien välille. Tarkastelen myös ristiriitojen syitä. Suurimmiksi syiksi paljastuvat erilaiset tunteet ja niiden ristiriitaisuus, todisteiden pohdinta ja hyväksyminen ja se, että Richard yhdistää hämmennyksissään Shotan ennustukset Rahlin ilmoitukseen petoksesta.

Richard päätyy tarinan kuluessa Rahlin vangiksi ja eroon kumppaneistaan. Rahl sanoo Richardille, että hänellä on jo kaksi Ordenin laatikoista, ja että kolmas on matkalla hänen palatsiinsa (707). Richard tietää, että Rahl tarvitsee kaikki kolme laatikkoa voidakseen avata yhden, ja että laitettuaan laatikot jo toimintaan Rahl kuolee, ellei saa kolmatta laatikkoa. Richard yrittää olla uskomatta Rahlin sanoja kolmannen laatikon tulosta, ja väittää tämän valehtelevan (mp.). Rahl kuitenkin sanoo:

“I speak the truth. You have been betrayed. The same one who has betrayed you to me has also betrayed the box to me. It will be here in a few days.” (707.)

Kun Richard ei vieläkään usko, Rahl näyttää hänelle kaksi laatikoista, joten Richardin on pakko uskoa Rahlilla jo olevan ne (707–708). Rahl on myös saanut selville, että kirja on Richardin päässä. Hän todistelee Richardille kolmannen laatikon olevan tulossa painottamalla tarvitsevansa kirjan, ja huomauttamalla, että hänellä ei olisi mitään syytä haluta opaskirjaa, ellei kolmas laatikko olisi jo tulossa:

“Why would I want the book? The book would be useless to me without the third box. You had the third box. The one who betrayed you told me so. If the box were not on its way, why would I need the book? I would instead cut you open to get the location of the box.” (708.)

Tässä on hyvä huomauttaa Rahlin pystyvän taikavoimillaan lukemaan vastauksia ihmisten sisuksista, tosin rajoitetusti. Rahlin sanat saavat Richardin raivoihinsa, ja hän vaatii saada tietää, kuka hänet petti, mutta Rahl ei paljasta pettäjää (708). Richard ei tiedä mitä ajatella:

Richard didn’t know what to believe. Rahl was right about one thing. He wouldn’t need the book if he didn’t have all three boxes. Someone really had betrayed him. It was impossible, but it must be true. (708.)

Toisaalta Richardille siis muodostuu episteeminen maailma, jonka mukaan kukaan ei ole voinut pettää häntä, ja toisaalta hänen oppimansa asiat saavat aikaan episteemisen maailman, jonka mukaan joku on pettänyt hänet. Huomattavaa on, että kumpikaan näistä uskomuksista ei kuulu pelkkään spekulatiiviseen laajentumaan, vaan Richard käsittelee kumpaakin ajatusta tosiasiana. Tämä ristiriita kahden yhtä todelta vaikuttavan uskomuksen välillä jättää hänet hämmennyksen tilaan.

Tätä hämmennystä lisää vielä se, että Shotan ennustusten takia Richard olettaa petturin olevan joko Kahlan tai Zedd. Rahl päästää Richardin menemään langetettuaan tämän päälle ensin loitsun, joka saa kaikki näkemään hänet vihollisenaan: Richardin viholliset näkevät hänet Richardina, ja Richardin ystävät näkevät hänet pahimpana vihollisenaan, Darken Rahlina (713). Richard lähtee Rahlin luota ajatellen tietävänsä, kuka on petturi:

Shota had told him that Zedd and Kahlan would use their power against him. It had to be Zedd or Kahlan. He couldn’t make that fit, no matter how he tried, no matter how he reasoned it out. It couldn’t be either, yet it had to be one. (714.)

Richardiin näyttääkin vaikuttavan Shotan tulkinta omista ennustuksistaan. Shotahan tulkitsee ennustukset niin, että Kahlan ja Zedd ovat pettureita, eikä tämä ajatus kuulu itse ennustuksiin. Alkuperäinen ennustus sanoo vain, että Zedd ja Kahlan käyttävät voimiaan Richardia vastaan. Shotan tapa esittää ennustuksensa kuitenkin edesauttaa sitä, että Kahlan alkaa uskoa pettävänsä Richardin, ja nyt Richard itsekin yhdistää petturuuden ja Shotan ennustuksen. Alun perin ajatus petturuudesta kuuluu vain Richardin spekulatiiviseen laajentumaan, ei episteemiseen maailmaan.

Ennustuksilla ja Rahlin sanoilla ei ole mitään välttämätöntä yhteyttä, sillä ennustuksiin ajatus petoksesta on lisätty jälkikäteen, eivätkä Kahlan ja Zedd suinkaan ole ainoat mahdollisuudet pettureiksi. Ainoa yhdistävä tekijä ennustusten ja Rahlin ilmoituksen välillä on sana petos. Richardin diskurssimaailmoissa ennustukset näyttävätkin yhdistyvän Rahlin sanoihin varsin heikoin perustein. Hänen episteemisen maailmansa mukaan Zedd ja Kahlan käyttävät voimiaan häntä vastaan, ja tästä hän vetää sellaisen päätelmän spekulatiiviseen laajentumaansa, että juuri jompikumpi näistä kahdesta on Rahlin apuri. Richard ei osaa ajatella sattumana sitä, että petturuus tulee puheeksi kahdessa eri tilanteessa.

Doležel (1998: 126) sanoo, että henkilön toimintaan ja päättelyyn vaikuttavat muun muassa hänen uskomuksensa. Richard uskoo Shotan sanojen takia, että Zedd ja Kahlan käyttävät voimiaan häntä vastaan. Danto (1973: 110–112) puolestaan ilmaisee, että henkilön toimintaan vaikuttaa ensisijaisesti se, millaisiksi hän asiainnoin, eikä se, miten ne tosiasiallisesti ovat. Kun tämän ajatuksen liittää Doleželin ajatukseen, Richardin ajattelua on helpompi ymmärtää. Shotan ennustusten takia Richard näkee Zeddin ja Kahlanin uhkana, ja tämä sekoittaa hänen ajatuksiaan, sillä samalla Richard pitää heitä myös ystävinään. Doležel (1998: 69) ilmaisee, että ristiriitaiset tunteet samaa kohdetta kohtaan voivat vahingoittaa henkilön kykyä toimia. Uhkana näkemiseen ja ystävänä pitämiseen voikin helposti nähdä liittyvän aivan erilaisia tunteita, joten ristiriita sekoittaa Richardin ajattelua niin tunteiden kuin ajattelun tasolla. Hän keksii kyllä syitä olla uskomatta Kahlanin ja Zeddin petturuuteen, mutta ei silti pysty irrottautumaan ajatuksesta, että petturi on jompikumpi heistä:

The whole thing didn't make any sense. Why would Rahl use the night stone to trap Zedd, if Zedd was the traitor? And why would he send men after Kahlan, if she was the one? Yet Shota had said each would try to kill him. It had to be one of them. (724.)

Sen uskomista, että Kahlan ja Zedd olisivat voineet pettää Richardin, siis vaikeuttaa se, että Rahl on aikaisemmin yrittänyt tappaa kummankin: toisen maagisella yökivellä, jolla on

yhteys kuolleiden maailmaan, ja toisen lähettämällä tämän perään tappajia. Lisäksi uskosta vaikeuttavat varmasti myös Richardin lämpimät tunteet Kahlania ja Zeddiä kohtaan. Ajatus siitä, että Shotan ennustuksilla ja vallitsevalla tilanteella on yhteys, on kuitenkin niin tiiviisti kiinni Richardin episteemisessä maailmassaan, ettei hän edes harkitse jonkun muun kuin Kahlanin tai Zeddin voivan olla petturi. Perusteluksi ajatukselle syyllisyydestä riittää se, että Shota sanoi kummankin käyttävän voimiaan häntä vastaan.

Richardin hämmennystä voi selittää sillä, ettei hän pysty tarkastelemaan asioita rauhallisesti. Käytännössähän hän yhdistää episteemisen maailman, jonka mukaan joku on pettänyt hänet, ja spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Zedd ja Kahlan ovat pettureita. Näin hän vetää johtopäätöksen, jonka mukaan petturi on joko Zedd tai Kahlan. Mitään muita mahdollisuuksia hän ei edes kunnolla harkitse, minkä taas voi nähdä johtuvan siitä, että yllämainittujen diskurssimaailmojen lisäksi hänen mielessään pyörii myös kaksi paria toisilleen vastakkaisia spekulatiivisia laajentumia. Näistä spekulatiivisista laajentumista toisilleen vastakkaiset eivät voi olla molemmat yhtä aikaa totta. Nämä laajentumat ovat ”Kahlan on pettänyt Richardin” ja ”Kahlan ei ole pettänyt Richardia”, sekä ”Zedd on pettänyt Richardin” ja ”Zedd ei ole pettänyt Richardia”. Stockwellin mukaan

In order for a statement to be part of a possible world, the world that it belongs to must be **non-contradictory**. For example, it cannot be true in a possible world that ‘Alien intelligence exists’ and at the same time ‘Alien intelligence does not exist’. A world that could contain both these statements as true would be an impossible world. Equally, statements within a possible world must not break the rule of the **excluded middle**. In a possible world, if one of these statements is true, then its opposite must be false; there is no middle ground that could be occupied by a third statement. (Stockwell 2002: 93, lihavointi alkuperäinen.)

Stockwellin selitys auttaa ymmärtämään Richardin ajattelua, sillä selvästikään ei voi olla niin, että Zedd ja Kahlan sekä ovat että eivät ole antaneet Ordenin laatikkoa Rahlille. Tämä olisi myös *Wizard’s First Rulen* fiktiivisessä maailmassa mahdotonta. Mahdottomuuden tajuaminen ja samanaikainen usko ristiriidan aiheuttaviin spekulatiivisiin laajentumiin saa Richardin pois tolaltaan, eikä hän siksi tule ajatelleeksi mitään muita tulkintoja tilanteelle.

Kun Richard sitten löytää Kahlanin ja Zeddin, Zedd yrittää tappaa hänet (749–750). Ensin Richard ei ymmärrä Zeddin käytöstä, mutta muistaa sitten Rahlin langettaman loitun ja ymmärtää, että Zedd näkee hänet Darken Rahlina (570). Tästä hän päättelee, ettei Zedd voi olla petturi, ja että nyt petturiehdokkaista on jäljellä enää Kahlan:

Zedd wasn’t the traitor. That left only Kahlan. Could it be she saw him for who he really was? (750.)

Todisteet siis saavat spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Zedd ei ole petturi, muuttamaan episteemiseksi maailmaksi. Rahlin tekemä loitsu estää Richardin ystäviä ymmärtämästä tämän puhetta (750). Richard kuitenkin uhkaa miekallaan Kahlania ja kysyy, kenenä Kahlan hänet näkee (751). Kahlan ei vastaa kysymykseen:

“What have you done to Richard?” Her whisper was ragged with rage. “If you have harmed him, I swear I will kill you.”

He remembered the way she had kissed him. It was not the kiss of a traitor, it was a kiss of love. He realized there was no way he could kill her, even if his fear was true. But he knew now it wasn't. With tears in his eyes, he slid the sword into its scabbard. (751.)

Luultavasti niin Kahlanin sanat kuin tämän äänensävykin ovat syynä sille, että Richard muistaa, miten Kahlan on aikaisemmin suhtautunut häneen. Muisto taas saa spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Kahlan ei ole petturi, muuttamaan episteemiseksi maailmaksi. Richard yrittää turhaan etsiä Ordenin laatikkoa ystäviensä matkatavaroista, ja päättelee, että Zeddin on täytynyt viedä laatikko turvaan Richardin veljelle Michaelille, jolla on mukanaan tuhannen miehen armeija (752–753). Niinpä Richard lähtee etsimään veljeään (753).

Richard päättää yrittää saada veljensä tunnistamaan hänet tervehtimällä häntä samalla tavalla yhden polven varaan polvistuneena kuin heidän miekkailtuaan pienenä ja Richardin hävittyä (756). Kun Richardin onnistuu päästä Michaelin teltaan, hän ei kuitenkaan ehdi tehdä tervehdystä, sillä Michael tunnistaa hänet heti Richardia ympäröivästä taiasta huolimatta (758). Richard tajuaa välittömästi, että juuri Michael on petturi (mp.) Tieto muodostaa uuden episteemisen maailman, ja sen synnyn syynä on se, että Michaelin petturuudelle tulee vastaansanomattomat todisteet. Richard ei kuitenkaan ilmaise oivallustaan, vaan kysyy, missä Ordenin laatikko on (759). Michael sanoo laatikon olevan Zeddillä, ja tämä vastaus saa Richardin välittömästi päättelemään, että Rahl puhui totta sanoessaan laatikon olevan tulossa: ”Richard now knew; Darken Rahl had the third box” (mp.).

Syynä siihen, ettei Richard aiemmin tunnista veljeään petturiksi on ainakin osittain se, että Richardin ajatukset pyörivät Shotan ennustuksissa, eikä hän sen takia osaa ottaa huomioon muita mahdollisuuksia kuin ne, jotka liittyvät jotenkin ennustuksiin. Toisaalta syynä on myös Richardin arvostelukykyä hämärtävä rakkaus omaan veljeen. Tästä rakkaudesta on esimerkkejä varsinkin *Wizard's First Rulen* alussa.

Richardin veli on First Councilor, ja siis johtavassa asemassa Richardin kotimaassa. *Wizard's First Rulen* alkupuolella Michael pitää julkisen puheen, jossa hän painottaa, että

heitä ja muita maita erottava maaginen raja ei ole ikuinen, ja että heidän täytyy pyrkiä olemaan ystäviä rajan toisella puolella asuvien kanssa (32–34). Richardin olon hänen veljensä puheet saavat rauhattomaksi, mutta hän ei ymmärrä rauhattomuuden syytä (35). Michael myös toteaa, että kaikkien pahin vihollinen on tuli, ja jatkaa kertomalla, miten hänen ja Richardin äiti kuoli tulipalossa (mp.). Hän syyttää tapauksesta tulta, ja lupaa tehdä asialle jotakin (36).

Richardin mielipiteen mukaan heidän äitiään ei tappanut tuli vaan viha, sillä tulipalo syttyi erään miehen tönäistessä suutuspäissään lampun lattialle (36). Richard on vihainen veljelleen ja kysyy, miksi tämän piti liittää heidän äitinsä kuolema puheeseensa (37). Michael pyytää anteeksi, mutta väittää tehneensä kaiken suuremman hyvän puolesta (mp.). Puhuttuaan jonkin aikaa Richardin kanssa hän ilmoittaa haluavansa Kahlanin vieraakseen siksi yöksi, ja alkaa tämän kieltäytyttyä lähennellä tätä:

Michael reached around her with both arms, cupped both hands to her bottom and pulled the lower half of her body hard against him. His leg pressed between her thighs. (38.)

Kun tilanteesta on selvitty, ja Richard ja Kahlan ovat ulkona, Richard pyytää anteeksi veljensä käytöstä (40). Kahlan kuitenkin sanoo, ettei Richardin pidä pyytää anteeksi, sillä tämän veli oli kateellinen Richardista ja kohdisti tekonsa Richardiin (mp.). Lisäksi hän sanoo, että ”what he did to you, about your mother, was worse” (41). Mikään tapahtuneesta ei kuitenkaan saa Richardia ajattelemaan veljestään pahaa, vaan myöhemmin hän selittää Kahlanille:

”Kahlan, I won’t justify the way he acted. Ever since our mother died he’s been a hard person to be close to. But I know he cares about people. You have to, if you want to be a good councilor. It must be a lot of pressure. I certainly wouldn’t want the responsibility. But that’s all he ever wanted: to be someone important. And now that he’s First Councilor, he has what he’s always wanted. He should be satisfied, but he seems even less tolerant. He’s always busy, and always snapping orders. He is always in a bad mood lately. Maybe when he got what he wanted, it wasn’t what he thought it would be. I wish he could be more like he used to be.” (55.)

Richard siis väittää, ettei puolustele veljensä tekoja, mutta päätyy silti selittelemään tämän toimia ja toimien syitä. Hänen episteemiseen maailmaansa tai spekulatiivisiin laajentumiinsa ei näytä sopivan ajatus Michaelista pahantahtoisena. Tässä tulee esiin Richardin tuntema rakkaus veljeään kohtaan. Richard muistaa millainen Michael oli nuorempana, ja peilaa tämän käytöstä koko ajan siihen, joten yhteinen historia ja sen kuluessa syntynyt veljesrakkaus varmasti selittää Richardin ajattelumallia.

Izard (1977: 51) sanookin, että ihmisen tunteita rajoittavat hänen aikaisemmat tunnekokemuksensa. Richardin tapauksessa veljesrakkaus estää häntä tuntemasta veljeään kohtaan sitä raivoa ja tuskaa, jonka hän yhdistää petturuuteen. Samasta syystä hän ei myöskään yhdistä petturia ja veljeään toisiinsa. Richardin petturia kohtaan tuntemat tunteet tulevat esille useassakin kohdassa teosta: esimerkiksi Rahlin kertoessa petturista ja Richardin puhellessa veljensä kanssa sen jälkeen, kun on tajunnut tämän olevan petturi (708 & 760).

Kaiken kaikkiaan on siis olemassa useita syitä sille, miksi Richard ei aavista Michaelin olevan petturi, ja suurin osa syistä liittyy jotenkin tunteisiin. Ensimmäinen motivaationa on se, että Richard selvästi välittää veljestään, mitä osoittaa esimerkiksi hänen halunsa selitellä veljensä käytöstä. Tämä välittäminen eli veljesrakkaus tuntuu pohjautuvan veljesten yhteiseen historiaan ja siihen, että Richard on tottunut veljeensä ja tämän oikkuihin. Lisäksi Richard näyttää olevan taipuvainen pitämään veljensä johtavaa asemaa osoituksena siitä, että hänen pitää olla hyvä. Richardhan sanoo Michaelin välittävän ihmisistä (55).

Toiseksi Richardin ajatuksia sotkevat Shotan ennustukset ja niiden aiheuttama pelko. Richard pelkää Shotan olevan oikeassa, ja siksi hänen ajatuksensa pyörivät koko ajan ennustusten mainitsemisissa henkilöissä, joita ovat Kahlan ja Zedd, eikä hän tule harkinneeksi, että laatikon olisi voinut antaa Rahlille joku muu. Spekulaatiivinen laajentuma, jossa Kahlan ja Zedd eivät ansaitsekaan hänen rakkauttaan, aiheuttaa pelon.

Voitaisiin oikeastaan siis oikeastaan sanoa, että Richardin toimia haittaavat hänen sekaiset tunteensa. Toisaalta hän rakastaa veljeään, ja toisaalta hänen pitäisi tajuta tämän olevan petturi, mikä ei tule hänelle mieleenkään. Toisaalta häntä taas ahdistaa, kun hän rakastaa Kahlania ja Zeddiä, mutta pelkää näiden olevan pettureita. Tässä tulee taas esille Doleželin (1998: 69) huomio siitä, että ristiriitaiset tunteet voivat haitata kykyä toimia. Rakkaus ja petturuuden aiheuttama ahdistus ja pelko eivät sovi yhteen. Siksi Richard ei osaa ajatella veljeään petturina, ja Zeddiä ja Kahlaniakin hän ajattelee vain hyvin sekavasti. Vasta oikean petturin tunnistaminen selvittää Richardin ajatukset.

Richardille siis muodostuu ennustuksista kaksi episteemistä maailmaa. Toisen mukaan joku on pettänyt hänet, ja se syntyy, koska Rahlin onnistuu vakuuttaa hänet. Toisen mukaan kukaan ei ole pettänyt häntä, ja se on muuttunut spekulatiivisesta laajentumasta episteemiseksi maailmaksi Richardin hämmennyksen takia. Mainittua spekulatiivista laajentumaa käsittelemme luvussa 4.2.

Lisäksi Richardille muodostuu joukko spekulatiivisia laajentumia, joista toisissa väitetään, että Kahlan tai Zedd on pettänyt hänet, ja toisissa sanotaan, etteivät he ole pettäneet

häntä. Ensin mainittujen synnyn syynä on pelko siitä, etteivät Kahlan ja Zedd ansaitse Richardin rakkautta, ja toisten synnyn syynä ovat sekä Richardin lämpimät tunteet Kahlania ja Zeddiä kohtaan, että todisteet petturuutta vastaan. Todisteena toimii tieto siitä, että Rahl on yrittänyt tappaa kummankin. Syinä sille, ettei Richard tule ajatelleeksi petturin voivan olla joku muu kuin Kahlan tai Zedd, ovat Shotan ennustusten aiheuttama pelko, veljesrakkaus ja tunteiden ristiriitaisuus. Todisteet saavat lopulta Kahlania ja Zeddiä pettureiksi nimittävät spekulatiiviset maailmat häviämään, ja heitä syyttöminä pitävät spekulatiiviset laajentumat muuttumaan episteemiseksi maailmoiksi. Samoin todisteet aiheuttavat sen uuden episteemisen maailman synnyn, jonka mukaan petturi on Michael.

5. TOTUUDEN MIEKKA JA SIIHEN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT

5.1. Zeddin tiedot ja näkemys miekasta

Tässä luvussa tarkastelen niitä Zeddin episteemisiä maailmoja, spekulatiivisia laajentumia ja velvoitemaailmoja, jotka liittyvät totuuden miekkaan. Lisäksi mainitsen yhden toive-maailman. Paljastuu, että diskurssimaailmoihin vaikuttavat muun muassa Richardista ja muista ihmisistä välittäminen, suojelunhalu, velvoitemaailmojen tärkeysjärjestys ja tiedon puute sekä tietojen yhdistäminen.

Zedd antaa Totuuden miekan Richardille nimetessään tämän Etsijäksi, ja kertoo, että miekka kuuluu Etsijälle niin kauan kuin tämä on elossa ja toimii Etsijänä, mutta että muina aikoina se kuuluu velhoille, ja tarkalleen ottaen hänelle. On nimittäin hänen tehtävänsä nimetä Etsijä. (108–111.) Jo tästä voi päätellä, että hän tietää miekasta paljon, ja tämä oletus saa vahvistuksensa, kun Zedd opettaa miekan käyttöä (124–130). Miekan hän antaa Richardille, koska näkee sen velvollisuudekseen. Zedd nimittäin kutsuu Etsijän nimittämistä velvollisuudekseen (111).

Ennen kuin Richard saa miekan lopullisesti, Zedd kuitenkin suututtaa Richardin tahallaan pakottamalla Kahlanin kertomaan, miten Darken Rahl lukee vastauksia ihmisten sisälmyksistä. Kun Richard on ensimmäisen kerran elämässään suuttunut kunnolla ja taas rauhoittunut, Zedd perustelee toimintaansa sanomalla, että Richard on useiden vuosien ajan lukinnut osan mielestään, oman vihansa, pois, ja että ilman vihaansa Richard olisi hylännyt miekan. Zedd myös sanoo, että Richardin piti näyttää hänelle pystyvänsä käyttämään koko mieltään, ja että Etsijä ilman raivoaan olisi heikko. Hän selittää, että ”It is the strength of rage that gives the heedless drive to prevail”. (119–122.)

Zeddillä on siis velvoitemaailma, jonka mukaan on hänen velvollisuutensa saada Richard näyttämään, onko hän todellinen Etsijä vai ei. Ryanin (1991: 117) mukaan henkilön velvoitemaailma (”O-world”) pysyy velassa kunnes kaikki lupaukset on pidetty. Zeddin tapauksessa velka päättyy ja maailma raukeaa, kun Richard suuttuu ja hyväksyy paikan Etsijänä. Lisäksi Zeddillä on spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Richard saattaa olla oikea Etsijä. Kun Richard suostuu olemaan Etsijä, spekulatiivinen laajentuma muuttuu uuden todisteen takia episteemiseksi maailmaksi. Richardille tehty testi testaa siis samalla sitä, voiko Zedd muuttaa spekulatiivisen laajentumansa episteemiseksi maailmaksi.

Kun Richard sanoo miekassa olevan magiaa, Zedd myöntää tämän, mutta sanoo myös, että magia on vain työkalu (122). Lisäksi Zedd opettaa miekan käyttöä pistämällä ensin Kahlanin uskomaan, että yksi hänen pihallaan olevista puista on paha. Kahlan kaataa Totuuden miekkaa käyttäen kyseisen puun, minkä jälkeen Zedd pyytää Richardia yrittämään kaataa ohuemman puun. Kahlan onnistuu, mutta Richardilla miekka pysähtyy ennen osumistaan. (125–126.) Muutaman kysymyksen jälkeen, ja kun Kahlan on huomauttanut tuhonneensa puun, vaikka se oli viaton, Zedd selittää:

“That, dear one, is the point of the demonstration. Reality isn’t relevant. Perception is everything. If you think it is the enemy, you can destroy it, whether true or not. The magic interprets only your perception. It won’t allow you to harm someone you think innocent, but it will destroy whoever you perceive to be the enemy, within limits. Only what you believe, and not the truth of your thoughts, is the determining factor.”

Richard was a little overwhelmed. “That leaves no room for error. But what if you aren’t sure?”

Zedd lifted an eyebrow. “You had better be sure, my boy, or you are liable to find yourself in a lot of trouble. The magic could read things in your mind you are not even aware of. It could go either way. You could kill a friend, or fail to kill a foe.” (126–127.)

Tämä varoitus osoittaa, että Zeddillä on Richardin suojelemiseen tähtäävä velvoitemaailma. Toisen hyvän suojeleminenhan on ymmärrettävissä velvollisuudeksi (von Wright 2001/1963: 288). Tämän varoituksen jälkeen Zedd varoittaa vielä muustakin. Hän sanoo, että Totuuden miekalla tappamisessa on hinta. Tappamisen hän sanoo olevan ilman Totuuden miekkaakin kauhea teko, jonka kanssa joutuu elämään aina ja joka ”diminishes you for having done it”. (127.) Miekalla tappamisen hän varoittaa olevan erilaista, ja kertoo sen vaativan hinnan työstään. Hän huomauttaa, että kaikissa on sekä hyvää että pahaa, ja että Darken Rahlkin ajattelee olevansa oikeassa, eikä siis siinä suhteessa eroa Richardista. (127–129.) Lopulta Zedd selittää, mikä miekalla tappamisen hinta on:

“The payment is that you suffer the pain of seeing in yourself all your own evil, all your own shortcomings, all the things we don’t like to see in ourselves, or admit are there. And you see the good in the one you have killed, suffer the guilt for having done so.” (129.)

Hän myös selittää kivun tulevan sekä miekan käyttäjästä että magiasta, ja sanoo sen rannaisevan sekä sielua että ruumista. Hän sanoo kivun olevan sitä pahempi, mitä vahvempi vihollinen on, ja että ainoa suoja kipua vastaan on raivo. Mitä vihaisempi on, sitä vähemmän tuntee kipua; joskus ei ollenkaan. (129–130.) Lisäksi hän vielä sanoo:

You see why I wouldn’t have allowed you to take the sword, if you weren’t able to use your anger? You would be naked before the magic; it would tear you apart. (130.)

Zedd selvästikin pyrkii suojelemaan Richardia. von Wrightin (2001/1963: 288) määritelmässä toisen hyvän suojelemisen velvollisuudeksi, hän myös määrittelee tämän suojelemisen velvollisuudeksi toimia tai puuttua asioihin. Zeddin toiminnasta voikin huomata, että hänellä on velvoitemaailma, jonka mukaan hänen pitää suututtaa Richard, jotta selviäsi, voiko miekan antaa hänelle turvallisesti. Toisaalta von Wright (mp.) mainitsee velvollisuudeksi toisen hyvän edistämisen toiminnasta luopumalla. Zedd sanookin, että Richard ei olisi ilman raivoaan hyväksynyt miekkaa, ja Zedd olisi antanut hänen tehdä niin, koska hänellä ei olisi ollut sen pitämiseen vaadittavia ominaisuuksia (122). Zedd olisi siis luopunut miekan tarjoamisesta Richardille. Tästä näkyy taas Richardin suojelemiseen liittyvä velvoitemaailma, ja lisäksi velvoitemaailma, jonka mukaan Zeddin pitää luopua miekan antamisen ajatuksesta, jos Richard ei ole sen pitämiseen ole sopiva henkilö. Pyrkimystä Richardin suojelemiseen osoittaa myös se, että Zedd varoittaa, ettei miekka toimi Darken Rahlia vastaan, sillä tämä on liian voimakas. Hän sanoo, että Richard kuolisi, ennen kuin miekka osuisi Rahliin. (130.)

Kun Richard on myöhemmin ensimmäisen kerran käyttänyt miekkaa tappamiseen, ja joutunut voittamaan miekan magian, Kahlan paljastaa Richardille, ettei Zedd kertonut kaikkea miekasta. Kahlanin mukaan Zedd oli kertonut, että vaikka raivo suojeleekin miekan käyttäjää, niin ensimmäinen kerta on erilainen:

He told me that what he said about the anger protecting you was true, but he said the first time was different, that the magic tested, took a measure of the Seeker with the pain, and nothing could protect you from it. He said that he couldn't tell you because if you knew, it would make you hold back, be more cautious in its use, and that could be disastrous. He said the magic has to join to the Seeker with its first ultimate use, to ascertain his intent when he kills. (291.)

Ihan kaikelta Zedd ei siis näe velvollisuudekseen Richardia suojella. Zeddillä on selvästi ollut velvoitemaailma, jossa on parempi suojella Richardia kipua suuremmalta katastrofista, kuin vain kivulta. Kahlanin selitys myös antaa ymmärtää, että Zeddin mainitsema katastrofi on se, ettei miekka Etsijään liittymättömänä toimisi halutulla tavalla.

Kaikkea miekkaan liittyvää Zedd ei kuitenkaan tiedä. Tämä tulee ensimmäisen kerran esille Richardin kysyessä, tuleeko hänestä samanlainen kuin edeltäjästään Samuelista (567–568). Samuelin Richard tapaa matkallaan Shotan luokse, kun Samuel yrittää varastaa Totuuden miekan. Samuelilla on terävät hampaat, pullottavat keltaiset silmät ja mädältä haiseva hengitys, ja hänen kaljussa, vahamaisessa päässään on tummia täpliä. Käytöksen

oikullisuudesta ja yksinkertaisesta puhetavasta (”My sword. Gimme. Please?”) päätellen hän vaikuttaa vajaamieliseltä. (437–439.) Zedd vastaa Richardin kysymykseen seuraavasti:

“I’m sorry, Richard. I don’t know. I gave you the sword against my own heart, because I had to, for everyone else. The magic of the Sword of Truth does that to a Seeker, in the end. The prophecies say that the one who truly masters the sword’s magic, and in so doing makes the blade turn white, will be protected from that fate. But I don’t know how it’s to be done. I don’t even know what it means. I didn’t have the courage to tell you. I’m sorry. If you want, you may strike me dead for what I’ve done to you. Only, promise me first that you will go on and stop Darken Rahl.” (568.)

Näistä Zeddin sanoista näkyy, että vaikka Zeddillä onkin velvoitemaailma Richardin suojelemiseen, hänellä on myös tätä vahvempi velvoitemaailma, jonka mukaan hänen pitää suojella ja edistää koko muun maailman turvassa oloa. von Wright (2001/1963: 288) määrittelee sekä toisen hyvän suojelemisen että tämän hyvän edistämisen yksiksi velvollisuuden muodoiksi. Zeddin tapauksessa suuremman joukon suojeleminen ja näiden hyvän edistäminen ajaa yhden henkilön hyvän suojelemisen edelle. Zedd tekee jotakin Richardille vahingollista, koska kokee siten edistävänsä velvoitemaailmaa, jossa hän parantaa kaikkien muiden mahdollisuuksia hyvään elämään. Etsijän nimittämisenhän on tarkoitus auttaa Rahlin ja hänen edustamansa pahuuden kukistamisessa. Tämä tulee esiin myös yllä olevassa lainauksessa Zeddin pyytäessä Richardia lupaamaan, että hän pysäyttää Darken Rahlin.

Lainauksesta ilmenee myös Zeddin episteeminen maailma, jonka mukaan Totuuden miekka on aina muuttanut Etsijän Samuelin kaltaiseksi. Sen mukaan kohtalo on mahdollista välttää, mutta se ei kerro, miten tämä tarkalleen ottaen tapahtuu. Näiden asioiden lisäksi Zedd sanoo vielä Richardille muun muassa seuraavaa:

If it’s any consolation, although I don’t know why Seekers end up like Samuel, I truly don’t believe it will happen to you. But if it does, it won’t happen for some time, and therefore, that can only mean you have defeated Darken Rahl, and all the people of the lands will be safe. Know that if it happens I will always take care of you. If we can stop Rahl, maybe I can help you find the secret to turning the blade white. (568–569.)

Tässä Zedd yrittää selvästi lohduttaa Richardia. Vaikka hän väittää, ettei usko Richardille käyvän samoin kuin Samuelille, tämä ajatus ei selvästikään kuulu Zeddin spekulatiivisiin laajentumiin eikä episteemisiin maailmoihin, vaan lohduttelu osoittaa sen muodostavan pelkän toivemaailman. Zeddillä kun ei ole ollut rohkeutta edes kertoa Totuuden miekan kantamisen vaikutuksista Richardille, ja nytkin hän saman tien sanoo, ettei muutos kuitenkaan tapahdu vielä aikoihin. Lohduttelun tuntua vielä lisää vakuutus siitä, että Richard saa Darken Rahlin voitettua ennen muuttumistaan. Lisäksi Zedd vielä näkee tarpeelliseksi luo-

da itselleen kaksi velvoitemaailmaa lupaamalla pitää huolta Richardista, ja ehdottamalla, että voisi auttaa miekan muuttamisessa valkoiseksi. Lupauksethan voi ymmärtää velvoitemaailman synnyttäjiksi (Ryan 1991: 117). Toivemaailman synnyn syy on helppo löytää siitä, että Zedd välittää Richardista, osoittaahan lohduttelukin jo tätä.

Kumpaakaan velvoitemaailmaa Zeddin ei lopulta tarvitse toteuttaa, sillä Richard keksii aivan itse, mitä Totuuden miekan muuttaminen valkoiseksi tarkoittaa ja miten se tehdään. Ennen tätä Zedd ehtii kertoa miekasta ja magiasta yleisesti vielä sen, että on olemassa kahdenlaista magiaa. Kahlanin ja oman magiansa sekä miekan magian hän sanoo olevan Additiivista magiaa, joka muuttaa asioita ja on peräisin elävien maailmasta. Toinen magia on Subtraktiivista ja se tekee asioita tekemättömiksi ja on peräisin manalasta. Darken Rahlin hän sanoo hallitsevan kumpaakin magiaa. (582–583.)

Zedd näkee Richardin muuttavan miekan valkoiseksi, mutta Richardin ulkonäön muuttavan taian takia kuvittelee tämän olevan Darken Rahl (751.) Myöhemmin Zedd muistelee näkyä ja pohtii, että häntä oli pelottanut jo sekin, että Richard voisi olla ennustuksissa mainittu henkilö, joka muuttaa Totuuden miekan valkoiseksi. Se, että ennustuksissa viitattu henkilö onkin Rahl, pelottaa häntä kuitenkin enemmän. (764.) Pelon syykin tulee esille:

The veil, the prophecies called it, the veil between the world of life and the underworld. If the veil was torn by the magic of Orden, through an agent, the prophecies foretold, only the one who had turned the Sword of Truth white could restore it. Unless he was able to, the underworld would be loosed on the world of the living.

The word *agent* had terrible significance that worried Zedd greatly. It could mean that Darken Rahl was not acting on his own, but was an agent. An agent of the underworld. That he had gained mastery of the subtractive magic, the underworld magic, implied that he was. It also implied that even if Rahl failed, and was killed, the magic of Orden would still tear the veil. (764–765, kurssiivi alkuperäinen.)

Ensinnäkin pelkoa aiheuttaa ajatus siitä, että vaikka Darken Rahl kuolisi, maailma saattaa silti tuhoutua. Toiseksi Zeddiä kauhistuttaa ajatus, jonka mukaan maailma on tuhon oma, kun Rahl on se, joka on muuttanut miekan valkoiseksi. Ennustukset kun sanovat, että vain miekan valkoiseksi muuttaja voi korjata elävien ja kuolleiden maita erottavan hunnun. Rahlin Zedd ei selvästikään usko tällaista haluavan tehdä, Richardin ehkä.

Henkilön päätelmiin vaikuttavat niin henkilön tiedot kuin tietämättömyys, sekä ne kuvitelmat, joita hänellä maailmasta on (Doležel 1998: 126). Zeddin episteemisiin maailmoihin tulee koetun kohtaamisen takia tieto, jonka mukaan Rahl on miekan valkoiseksi muuttava henkilö, ja episteemisissä maailmoissa jo olevien, profetioita koskevien tietojen yhtyessä tähän tietoon syntyy maailman tulevaisuutta koskeva spekulatiivinen laajentuma. Tämän spekulatiivisen laajentuman pelottavuuden takia Zedd yrittää olla ajattelematta ennustuk-

sia: ”Zedd tried not to think of what these prophecies meant” (765). Tämän pelon syntyyn vaikuttaa sekä se, ettei Zedd tiedä kohtaamansa henkilön olleen oikeasti Richard, että tapaamisen tuomien uusien, Zeddin mielessä episteemisiksi maailmoiksi muuttuvien tietojen yhtyminen episteemisissä maailmoissa jo valmiina oleviin tietoihin.

Zeddillä on siis monia velvoitemaailmoja, joiden noudattaminen riippuu niiden tärkeysjärjestyksestä. Vain harva velvoitemaailmoista häviää, mutta Zedd noudattaa tilanteiden vaihtuessa eri velvoitemaailmoja. Richardin suojelemista koskeva velvoitemaailma näyttää jakautuvan kahteen osaan. Aina, kun se on mahdollista, Zedd pyrkii suojelemaan Richardia kaikelta, mutta joiltakin asioilta suojelemisen Zedd näkee aiheuttavan Richardille enemmän vaaraa kuin sen, että hän antaa näiden asioiden toteutua. Niinpä velvoitemaailma, jonka mukaan on hänen velvollisuutensa suojella Richardia suuremmalta vaaralta antamalla tämän olla tietämätön Totuuden miekan ensimmäisen käyttökerran seurauksista, voittaa yleisemmän velvoitemaailman, jonka mukaan on Zeddin velvollisuus suojella Richardia kaikelta. Tämän tarkemman velvoitemaailman taas voittaa velvoitemaailma, jonka mukaan on tärkeämpää suojella kaikkia Darken Rahlilta kuin Richardia miekan vaikutuksilta. Velvoitemaailmat syntyvät, koska Zedd välittää Richardista ja muista ja haluaa suojella heitä.

Lisäksi Zeddin diskurssimaailmoihin vaikuttavat puute tiedoissa sekä episteemisissä maailmoissa jo valmiina oleva tieto. Puute tiedoissa näkyy sekä siinä, ettei Zedd tiedä, miten voisi estää Richardia muuttumasta Samuelin kaltaiseksi, että siinä, ettei hän tunnista loitsun muuttamaa Richardia. Tiedonpuute puolestaan aiheuttaa uusien velvoitemaailmojen synnyn ja maailman tilaa koskevien episteemisten maailmojen ja maailman tulevaisuutta koskevien spekulatiivisten laajentumien muutoksen yhtyessään episteemisissä maailmoissa jo oleviin tietoihin. Richardin mahdolliseen muuttumiseen liittyvä toivemaailma syntyy, koska Zedd välittää Richardista, mutta tämä toivemaailma synnyttää vain kaksi koskaan toteutumaton velvoitemaailmaa, ja niidenkin tarkoitus on lähinnä lohduttaa Richardia.

5.2. Kahlanin tiedot ja näkemys miekasta

Tässä luvussa tarkastelen erityisesti Kahlanin Totuuden miekkaan liittyviä intentio- ja velvoitemaailmoja, ja lisäksi mainitsen Kahlanin episteemiset maailmat, joihin tiedot miekasta menevät. Velvoitemaailmat tähtäävät Richardin suojeeluun ja intentiomaailmat tähtäävät sekä Richardin suojeeluun että erityisesti siihen, että Kahlan saa pitää Richardin ystävyys-

den. Diskurssimaailmoihin vaikuttavat Kahlanin ja Richardin välinen ystävyys, Kahlanin hellimä rakkaudentunne ja toiset diskurssimaailmat.

Kahlan on mukana, kun Zedd antaa Totuuden miekan Richardille ja selittää, miten sitä käytetään. Hänelle Zedd kertoo senkin, mitä Richard joutuu käymään läpi tappaessaan miekalla ensimmäisen kerran. Hän saa siis yhden tiedon enemmän kuin Richard. Hän vakuuttaa Richardille, ettei tiennyt Richardin olevan Etsijä yrittäessään saada velhon nimeämään Etsijän. (111). Hän myös selvästi puhuu totta, sillä tajutessaan Zeddin aikovan nimeätä Etsijäksi Richardin, hän vastustaa valintaa epätoivoisena:

“Don’t do this, Zedd.” Her voice was desperate.

“It is not my choice.”

“Zedd, please no, choose someone else, not Richard...” (107–108.)

Vastustuksen syyn voi jäljittää Kahlanin Confessoriuteen. Zeddille Kahlan on luvannut, että kun hän lähtee Etsijän kanssa, hän kertoo Richardille olevansa Confessor, ja perustelee, että niin kauan kuin Richard ei tiedä, he voivat olla ystäviä (96). Kun Zedd nimittää Etsijäksi Richardin, nousee Kahlanin pelko ystävyuden loppumisesta pintaan. Tätä pelkoa olen käsitellyt tarkemmin luvussa kolme. Sama pelko on taustalla selvästi myös nimityksen vastustamisessa, sillä Etsijän kanssa Kahlanin pitää viettää aikaa jatkossakin, eikä ystävyuden menettäminen Kahlania houkuttele. Totuuden kertomatta jättäminen taas merkitsee Zeddille annetun lupauksen ja sen muodostaman velvoitemaailman rikkomista.

von Wright (2001/1963: 285) määrittelee itsesuojelumielessä itselle annetut kiellot itseä koskeviksi velvollisuuksiksi. Kahlanilla voikin huomata olevan kaksi toisilleen vastakkaisista velvoitemaailmaa. Ensimmäistä hän pitää yllä itsensä suojelemiseksi, ja sen mukaan hänen pitää suojella Richardin ja itsensä välistä ystävyyssuhdetta pitämällä Confessoriuutensa salassa. Itsen suojelemiseksi tämän voi tunnistaa siitä, että Kahlan kutsuu Zeddille puhuessaan ystävyyttä ihmisen yksinkertaiseksi iloksi (96). Kertomalla Richardille olevansa Confessor Kahlan uskoo menettävänsä tämän ilon, kuten tuli jo luvussa kolme ilmi.

Toinen velvoitemaailma on se, jossa sanotaan, että Kahlanin pitää kertoa Richardille totuus. Kuten luvussa kolme tuli esiin, Kahlan ehtii muotoilla monta kertaa uudelleen tämän velvoitemaailman, ennen kuin hän lopulta veloitteen täyttää kertomalla. Izard (1977: 10) sanookin, että tunteet vaikuttavat käytännöllisesti katsoen kaikkeen, mitä henkilö tekee. Kahlanin tapauksessa hänen pelkonsa saa hänet lykkäämään totuuden kertomista.

Etsijäksi nimetään Richard Kahlanin toiveista huolimatta. Zedd suututtaa Richardin pakottamalla Kahlanin kertomaan Darken Rahlin kuulustelutavoista. Kahlan yrittää kiel-

täytyä, mutta Zeddin auktoriteetin alla hänen on taivuttava. (119–120.) Oikeastaan hän siis kertoo, koska kokee Zeddin tottelemisen velvollisuudekseen: teon takana voi nähdä velvoitemaailman. Toisaalta on huomattava, että koska Zedd pyytää Kahlania kertomaan kuulustelutavoista, hän tietää ne hyvin itsekin. Kahlanilla ei siis oikeastaan edes ole todellista mahdollisuutta säästää Richardia totuuden kuulemiselta: Richard kuulisi Darken Rahlin toimista kuitenkin Zeddiltä.

Sekä Richardin Etsijyys että tavat käyttää Totuuden miekkaa ovat Kahlanin episteemisissä maailmoissa uutta tietoa. Tämä näkyy esimerkiksi siitä, että hän sanoo, ettei ymmärrä, miten onnistui kaatamaan viattoman puun miekalla (126). Kun Zedd puolestaan pyytää anteeksi Kahlanilta sitä, että pisti tämän kaatamaan puun ja kestämään kivun antaakseen Richardille opetuksen, Kahlan hymyilee sen merkiksi, että ymmärtää tarpeen (127).

Kahlan siis hyväksyy Zeddin toiminnan, mistä voi päätellä, että Kahlanin episteemisten maailmojen mukaan Richardin pitää oppia tämä tieto. von Wright (2001/1963: 288–290) määrittelee toisen hyvän huomioimisen haluksi edistää tai kunnioittaa tätä hyvää, ja hyvän edistämisen ja sen kunnioittamisen hän määrittelee velvollisuuksiksi. Kahlanilla voikin siis huomata Richardin hyvän huomioimiseen kohdistuvan velvoitemaailman. Kun Zedd sanoo, ettei Richard voi käyttää miekkaa Darken Rahlia vastaan, sekä Richard, että Kahlan järkyttyvät, ja Kahlan turhautuu:

Kahlan's brow wrinkled in frustration. "Zedd, I agree with Richard. This makes it impossible. If he cannot use his most important weapon, then..." (130.)

Zedd kuitenkin keskeyttää Kahlanin ja selittää Richardin tärkeimpien aseiden olevan hänen älynsä ja sydämensä, ja että miekka on vain työkalu (130–131). Tästä selityksestä keskustelu lipuu muihin aiheisiin, ja vaikka Kahlanin ajatuksia ei tässä kohtaa esitetäkään, aiheen vaihdosta voi päätellä selityksen rauhoittavan häntä. Kohdasta voi myös päätellä, että ennen Zeddin selitystä Kahlanin episteemisissä maailmoissa sanotaan miekan olevan keino kukistaa Darken Rahl, ja että nämä maailmat muuttuvat Zeddin antaessa lisää tietoa.

Kahlan ei koskaan saa teoksen aikana tietää, että miekka varoittaa Richardia Kahlanin koskiessa häntä. Ensimmäisen kerran näin käy, kun Kahlanin, Zeddin ja Richardin kimppuun hyökänneen pedon kuoltua Kahlan koskettaa Richardia tämän pidellessä miekkaa (149). Kahlanin tunteita tulkitaan selvästi maassa makaavan Richardin näkökulmasta, mutta mikään ei anna syytä olettaa Richardin tulkinnan olevan väärä: "Kahlan smiled down at

him. She hadn't felt it" (mp.). Koska Kahlan ei koskaan tule tietoiseksi tästä miekan käytöksestä, se ei myöskään pääse vaikuttamaan hänen diskurssimaailmoihinsa.

Sen sijaan hänen diskurssimaailmoihinsa vaikuttaa Zeddin paljastus siitä, että ensimmäinen tappokerta miekalla on erilainen kuin seuraavat. Aiemmin Kahlan on estänyt Richardia käyttämästä miekkaa, ja Richardin tapettua miehen miekalla Kahlan selittää:

"I knew how much the magic would hurt you. That's why I didn't want you to have to fight the men back at the inn." (291.)

Kahlanilla on siis selvästi velvoitemaailma, jonka mukaan hänen on suojeltava Richardia. Zeddin varoitus siitä, että miekan magian täytyy yhtyä Etsijään, tai seuraukset ovat katastrofaaliset, vaikuttaa selvästi myös Kahlanin diskurssimaailmoihin. Kahlan siis selvästi pyrkii huomioimaan Richardin hyvän. Toisen hyvän huomioiminen puolestaan voidaan määritellä velvollisuudeksi, ja Kahlanin pyrkimys Richardin hyvän huomioimiseen sitä kautta velvoitemaailmaksi (von Wright 2001/1963: 288–290).

Hänellä on selvästi velvoitemaailma, jonka mukaan on parempi, ettei Richard tiedä, millainen ensimmäinen tappokerta on. Tarkoituksellisesta hiljaisuudesta voi päätellä Kahlanin suojelevan Richardia kipua isommalta katastrofilta. Kuten Zeddilläkin, velvoitemaailma, jonka mukaan on suojeltava Richardia isolta vaaralta, voittaa velvoitemaailman, jonka mukaan on suojeltava Richardia kivulta. Se, että Kahlan pyrkii suojelemaan Richardia, tulee esille hänen sanoistaan.

Richardin suojelemiseen liittyvät velvoitemaailmat muodostavat intentiomaailman, jossa Kahlan yrittää estää Richardia käyttämästä miekkaa tappamiseen, ja tämä intentiomaailma hajoaa vasta, kun Richard käyttää miekkaa tappamiseen ilman, että Kahlan saa tilaisuutta sitä estää. Tämän intentiomaailman olemassaolon ja hajoamisen voi päätellä siitä, että Kahlanin aikomuksena on selvästi Richardin suojeleminen.

Paul Werth (1999: 238) puhuukin aikomusmaailmoista ("purpose worlds"), ja sanoo, että ne ovat enemmän tai vähemmän intentionaalisia. Kuten sanoin jo aikaisemmin, nämä Werthin maailmat vastaavat Stockwellin intentiomaailmoja, ja minun käytössäni termi muuttuu intentiomaailmoiksi. Lisäksi von Wright (1983: 32) sanoo, että siitä, mitä henkilö tekee, voi nähdä, mihin hän tähtää tekemisellään. Kahlanin tapauksessa siitä, että hän estää Richardia käyttämästä miekkaa, voi päätellä taipumuksen Richardin suojelemiseen.

Myöhemmin Kahlan toivoo, ettei Richard olisi tappanut miestä, ja miettii sen olleen tarpeetonta. Hän pohtii Confessoriuttaan, ja toteaa, ettei yhdellä miehellä juuri ollut mahdollisuuksia häntä vastaan. (341.) Hän ei usko pystyvänsä kertomaan Richardille totuutta:

Kahlan knew there was no way she could ever tell Richard that there had been no need for him to kill. What made it doubly bad was that he had killed for her, had thought he was saving her. (341.)

Kahlanin ajattelu liittyy selvästi hänen Richardia kohtaan tuntemaansa romanttiseen rakkauteen. Vaikka Kahlanista tuntuukin pahalta, että Richard suojeli häntä turhaan, hän ei kerro Richardille toiminnan olevan tarpeetonta, sillä hän ei halua joutua paljastamaan olevansa Confessor. Hänelle muodostuukin Confessoriuuden salassa pitämiseen tähtäävä intentiomaailma, jonka synnyn syinä ovat Richardia kohtaan tunnettu rakkaus ja pelko, jonka ajatus Richardin ystävyuden menettämisestä aiheuttaa. Kahlan haluaa pitää itsensä ja Richardin välisen suhteen samana kuin aiemmin, ja hänen diskurssimaailmoissaan Confessoriksi tunnustautuminen muuttaisi tätä suhdetta.

Merkittävimmiä Kahlanin diskurssimaailmoista nousevat hänen velvoitemaailmansa, jotka tähtäävät Richardin suojelemiseen. Suurempaa vaaraa välttämään määräävä velvoitemaailma myös voittaa pienempää vaaraa välttämään määräävän velvoitemaailman. Velvoitemaailmojen synnyn syynä on Kahlanin Richardia kohtaan tuntema romanttinen rakkaus. Rakkaus ja sen synnyttämät suojeeluun tähtäävät velvoitemaailmat taas ovat syynä sen intentiomaailman syntyyn, jonka mukaisesti Kahlan yrittää estää Richardia käyttämästä totuuden miekkaa tappamiseen. Intentiomaailma häviää, kun sen pitäminen muuttuu mahdolliseksi. Intentiomaailmat, joiden mukaan Kahlan aikoo pitää Richardin ystävyuden ja olla kertomatta olevansa Confessor, puolestaan saavat hänet vastustamaan Richardin nimitämistä Etsijäksi ja miekan antamista hänelle. Intentio- ja velvoitemaailmojen synnyn ja ylläpidon syinä ovat Kahlanin tuntemat pelon, ystävyuden ja rakkauden tunteet sekä Kahlanin fantasiamaailma, jonka mukaan hän on Confessor. Lisäksi Kahlanilla on episteemisiä maailmoja, joihin tulee lisää tietoa Zeddin valottaessa miekan käyttöä.

5.3. Richardin tiedot ja näkemys miekasta

Tässä luvussa tarkastelen Richardin Totuuden miekkaan liittyviä diskurssimaailmoja. Eri-tyisesti tarkastelun alla ovat episteemiset maailmat ja velvoitemaailmat, ja episteemisten

maailmojen vaikutus muihin diskurssimaailmoihin. Mainitsen myös miekkaan liittyvän toivemaailman. Tarkasteluun nousee myös se, miten muistot, uudet tiedot ja tunteet vaikuttavat diskurssimaailmoihin.

Kun Richard ensimmäisen kerran koskettaa miekkaa, hän tuntee oman vihansa ja miekan raivon heräävän, ja ne alkavat ruokkia toisiaan (108). Zedd kertoo Kahlanille ja Richardille Ordenin laatikoista, ja sanoo tarvitsevansa Richardin apua. Sitten Richard miettii miekan hyväksymistä ja Etsijäksi alkamista pohtimalla, että koska miekkaa voi käyttää miten haluaa, hän voisi käyttää sitä auttamaan heitä. (118). Sitten hän kuitenkin päättää, ettei halua miekkaa:

But Richard knew why he didn't want it. He didn't like the way it had felt when he had drawn the sword. It had felt good, and that bothered him. It had stirred his anger in a way that frightened him, made him feel like he had never felt before. The most disconcerting thing was that it felt right. He didn't want to feel right about anger, didn't want to lose his control of it. Anger was wrong. That's what his father had taught him. Anger had killed his mother. He kept his anger behind a locked door he didn't want opened. No, he would do this in his own way, without the sword. He didn't need it, didn't need the worry of it. (119.)

Se, että miekka herättää Richardin raivon, järkyttää Richardia, ja saa hänet päättämään hylätä miekan. Siitä, että hän ei halua menettää kontrolliaan raivostaan, vaan haluaa pitää tunteen lukitun oven takana, voi päätellä suoraan, että hän ei halua tuntea raivoa. Järkytys ja kontrollihalu osoittavat, että Richard pelkää omaa raivoaan, ja miekan hylkäämisen perimmäisenä syynä on tämä pelko.

Izard sanookin Tomkinsin huomauttaneen, että tunnesysteemillä on rajoituksia. Izard luettelee yhdeksi rajoituksista sen, että muistot menneistä tunnekokemuksista vaikuttavat henkilön tuntemiin tunteisiin ja rajoittavat näitä tunteita. (Izard 1977: 50–51.) Lisäksi Izard (mts. 10) huomauttaa, että pelästyneen henkilön on vaikea tarkastella erilaisia vaihtoehtoja ja katsoa kokonaisuutta. Richardin pelon voikin huomata myös siitä, että hän ei ajattele ollenkaan, mitä hyötyä miekasta voisi olla, vaan ainoat miekan ottamista puoltavat ajatukset keskittyvät todistelemaan, ettei sen ottamisesta ole mitään haittaa.

Richard muistaa tapauksen, jonka seurauksena hänen äitinsä kuoli. Hänen isälleen suuttunut mies oli kaatanut lampun ja raahannut hänen isänsä ulos. Hänen äitinsä oli pelastanut hänet ja hänen veljensä tulipalosta, mutta palannut sitten jostain Richardille hämäräksi jääneestä syystä takaisin sisälle. Tekstissä sanotaan tapauksen syyn olleen miehen maltinmenetyks, ja lisäksi sanotaan, että tämä ”had instilled in him a dread of his own anger”. (36.) Richardin pelon syynä on siis äidin kuoleman ja isän opetuksen muodostama episteeminen

maailma, jossa sanotaan, että raivo on paha tunne, jota pitää välttää, sillä se aiheuttaa kamalia asioita. Kun otetaan huomioon, että toisten hyvän suojelemisen voi ymmärtää velvollisuudeksi, voi raivon tunteeseen liittyen tunnistaa myös velvoitemaailman, jonka mukaan muita on suojeltava raivon aiheuttamilta tuhoilta olemalla päästämättä tunnetta valloilleen (von Wright 2001/1963: 288).

Ennen kuin Richard ehtii kieltäytyä Etsijän asemasta, Zedd käskee Kahlania kertomaan, miten Rahl kuulustelee uhrejaan. Kun Richard on kuullut, mitä Kahlanilla on sanottavaa, hän muistelee aikaa, jolloin hänen isänsä oli elossa, ja sitä millaista oli, kun hänen isänsä oli murhattu. (119–120.) Hän tajuaa syyllisen olleen Darken Rahl:

The picture was complete now. He had his answers. He knew how it had been. How his father had died. (120.)

Hän antaa vihansa päästä valloilleen, ja tuntee, että sillä hetkellä hänen ainoa halunsa on tappaa Darken Rahl. Sitten hän sanoo hyväksyvänsä työn Etsijänä, ja Zeddin hieman rauhoiteltua häntä hän vetää raivonsa pois. (120–121.) Hän myös hyväksyy nyt tunteensa:

Something inside him regained control of his anger. It wasn't the same as before, though. It didn't shut it away, didn't lock it behind a door, but pulled it back, unafraid, to make it ready when needed again.

Some of his old self seeped back into his mind, calming him, slowing his breathing, reasoning within him. He felt liberated, unafraid, unashamed of his temper for the first time. (121.)

Hetkessä Richard siis lopettaa välittämästä episteemisestä maailmastaan, jossa sanotaan raivon aiheuttavan pahoja asioita, ja velvoitemaailmastaan, jossa sanotaan, että hänen on vältettävä raivoa. Samalla häviävät episteemisen maailman aiheuttamat pelon ja häpeän tunteet. Näiden diskurssimaailmojen tilalle tulee raivon alulle panema velvoitemaailma, jossa hänen on tapettava Darken Rahl. Raivosta tulee selvästi pelättävän ja vältettävän asian sijaan työkalu, mikä käy ilmi edellä olevasta lainauksesta.

Syynä kaikkeen tähän on uusi episteeminen maailma, jonka mukaan Richardin isän murhaaja on Darken Rahl. Tämä on uutta tietoa, jonka Richard päättelee. Doležel (1998: 126) sanookin tiedon olevan yksi niistä asioista, jotka vaikuttavat käytännölliseen päätelyyn. Uuden tiedon voi huomata olevan diskurssimaailmojen muutosten syynä jo ihan siitä, että heti sen jälkeen, kun tekstissä kuvataan Richardin tajuavan isänsä murhaajan olleen Darken Rahl, teksti kuvaa, miten Richard päästää raivonsa irti. Murhaajaa koskeva päätelmä, ja siis päätelmän sisältävä episteeminen maailma, on syynä raivon päästämiseksi irti.

Vasta sitten, kun Richard on rauhoittunut, Zedd paljastaa tehneensä Richardille juuri testin, jonka hän läpäisi (121). Sitten Zedd opettaa miekan käyttöä, ja kertoo miekan käytön aiheuttavan kipua, jolta suojelee vain raivo (124–130). Käytön hinnasta kuuleminen aiheuttaa Richardissa hieman pelkoa, mutta sitten hän päättää hinnan olevan hyväksyttävä:

The sword would help him, that was what mattered. There was much at stake. There was a cost to everything in life; he would pay this one. (130.)

Richard siis päättää, että miekasta on liikaa apua, jotta sen voisi hylätä. Tässä vaiheessa hän ei kuitenkaan tiedä sen hintaa, että miekkaa käyttää ensimmäisen kerran tappamiseen. Sen hän saa tietää vasta tapettuaan miehen. Kun hän on voittanut miekan magian kanssa käymänsä kamppailun, hän sanoo Kahlanille, ettei hän ymmärrä, mitä tapahtui. Hän sanoo Zeddin kertoneen, että raivo suojelisi häntä, ja että hän ei olisi enää millään voinut olla vihaisempi. Kahlan selittää miekan testaavan käyttäjäänsä ensimmäisellä kerralla. Tähän Richard sanoo Kahlanille, että tämä teki oikein, kun ei kertonut hänelle ensimmäisen kerran erilaisuudesta. Lisäksi hän ajattelee Zeddin täytyneen olla hyvin huolissaan hänen puolestaan ja on pahoillaan Zeddin puolesta. (289–292.) Richard siis näyttää hyväksyvän Kahlanin ja Zeddin ajatuksen siitä, että katastrofin välttämiseksi oli tarpeellista olla kertomatta hänelle totuutta (Zeddin ja Kahlanin velvoitemaailmoista katso luvut 5.1. ja 5.2.).

Kun Zedd on kertonut, mikä hinta Totuuden miekan käytöstä on maksettava, hän sanoo, ettei miekkaa voi käyttää Darken Rahlia vastaan, sillä Ordenin laatikoiden magia suojelee Rahlia. Tämä raivostuttaa Richardin ensin, mutta kun Zedd on selittänyt Etsijän olevan ase ja miekan vain työkalu, Richard tuntee olonsa vain tyyneksi ja päättäväiseksi. Hän sanoo Zeddille, että vain Rahlin pysäyttäminen on tärkeää, ja että hänen ei tarvitse nähdä Rahlin kuolevan, riittää kun hän tietää tämän kuolleen. Hän myös sanoo, ettei hän voi sallia itsensä ajattelevan, että miekan magia on itsessään päämäärä, sillä näin ajatellessaan hän ei olisi todellinen Etsijä. (130–131.)

Richardin velvoitemaailma, jonka mukaan hänen on tapettava Darken Rahl, siis muuttuu muotoon, jossa hänen ei ole välttämätöntä tappaa Darken Rahlia itse, kunhan aiheuttaa sellaiset olosuhteet, että tämä kuolee. Velvoitemaailman voi siis sanoa koskevan Rahlin tappamisen välineitä. von Wright puhuu teoista välineinä ja sanoo, että usein

päämäärän saavuttaminen vaatii tai edellyttää sellaisen teon suorittamista, jonka tulos ei ole sama kuin päämäärä. Saadakseni kirjan ylimmältä hyllyltä minun on ehkä pakko nousta tikkaille. Tikkailla kiipeämiseni on »välttämätön valmistelu» tai »kausaalinen ennakoedellytys» kirjan käsiin saamiselle. Sa-

nojen normaalikäyttöä vääristelemättä sitä voidaan myös kutsua välineeksi jonkun tarkoitusperän saavuttamiseksi, jolloin tarkoitusperänä on kirjan saaminen. Tämä pätee yleisesti jokaiseen tekoon, joka on annetun päämäärän saavuttamisen kausaalinen ennakoedellytys. (von Wright 2001/1963: 261.)

Tietynlaisten olosuhteiden luominen on Richardin velvoitemaailmassa siis keino, tai väline, Rahlin kuoleman varmistamiseen. Lopullisena päämääränä on yhä Rahlin tappaminen, mutta uudessa velvoitemaailmassa se tapahtuu välineellisesti, toisten tekojen kautta. Tämän uuden velvoitemaailman lisäksi hänellä on huomattavissa velvoitemaailma, jossa sanotaan, että Etsijänä hänen on ajateltava kuin Etsijä. Myös tähän velvoitemaailmaan hän vetoaa, kun esittää, ettei hänen ole tarpeen omakätisesti tappaa Darken Rahlia (131).

Myöhemmin, kun Kahlan ja Richard ovat Shota-noidan luona, Richard saa tietää miekasta lisää. Hän kysyy, miksi Shotan kumppani Samuel näyttää siltä kuin näyttää. Shota käskee Richardia puhumaan Zeddin kanssa miekan magiasta, mikä saa Richardin kysymään, muuttaako magia hänetkin samanlaiseksi. Shota sanoo, ettei hän tiedä, ja että hänen kykynsä nähdä aika ei koske tämän tyyppin magiaa. Hän kertoo Samuelin tulleen hänen luokseen pyytämään apua, mutta hän ei osannut auttaa. Lopulta velho oli tullut hakemaan miekan. (457–458.) Richard ehdottaa syytä Samuelin kokemalle muutokselle:

“Maybe, it’s because he wasn’t a real Seeker,” Richard managed, trying to reassure himself. His tongue still felt thick.

Her face was set in a frown of true concern. “Maybe. I just don’t know.”

“That must be it,” he whispered. “It has to be. Zedd would have warned me otherwise. He’s my friend.” (458.)

Tämä ehdotus kuuluu selvästi kuitenkin vain spekulatiiviseen laajentumaan, minkä voi huomata esimerkiksi siitä, että Richard yrittää sillä rauhoitella itseään, ja siitä, että vakuutetunkin hän vain kuiskaa. Portch (1985: 13) sanookin, että äänen ominaisuudet ja ääntäminen lisäävät aina jotakin sanomaan, ja ne voivat jopa olla ristiriidassa sanojen kanssa. Se, että Richard kuiskaa vakuutellessaan syyn Samuelin ulkonäköön olevan se, ettei tämä ollut oikea Etsijä, tuntuu olevan ristiriidassa sanojen kanssa. Se osoittaa epävarmuutta, ja tätä epävarmuuden vaikutelmaa vielä lisää se, että hän toistelee varmuuden vakuutustaan.

Kun Richard myöhemmin puhuu Zeddin kanssa, Zedd osaa antaa Richardin episteemisiin maailmoihin vain vähän lisää tietoja. Hänkään ei osaa sanoa, muuttaako miekan magia Richardin lopulta Samuelin kaltaiseksi, mutta kertoo sentään profetiasta, jonka mukaan miekan valkoiseksi muuttava henkilö ei koe Samuelin kohtaloa. Hän ei kuitenkaan osaa sanoa, miten miekka muutetaan valkoiseksi. Richard sanookin lopulta, että hän ei lopeta ennen kuin Darken Rahl on voitettu, ja lisää, että ”Then maybe I can give up the sword,

before it's too late for me". (568.) Näistä Richardin sanoista tulee melko selvästi esiin, että Richardille on muodostunut episteeminen maailma, jonka mukaan hän tosiaan muuttuu Samuelin kaltaiseksi, jos ei estä muutosta jotenkin. Sanat myös näyttävät toivemaailman, jossa Richard toivoo pääsevänsä eroon miekasta ennen kuin se muuttaa hänet. Toivemaailman synnyn syynä on ilmeisesti halu pysyä omana itsenään.

Zedd yrittää vielä lohduttaa Richardia sanomalla muun muassa, että jos Richard muuttuu Samuelin kaltaiseksi, Zedd pitää hänestä kyllä huolta. Lisäksi hän ehdottaa voivansa ehkä auttaa Richardia keksimään, miten miekka muutetaan valkoiseksi. Richard kiittää ystäväänsä ja pahoittelee käytöstään. (568–569.) Richardin diskurssimaailmat eivät näytä kuitenkaan Zeddin sanojen myötä näytä muuttuvan. Kiittämistä ja käytöksen pahoittelua lukuun ottamatta Richard ei nimittäin reagoi Zeddin lupauksiin mitenkään. Zeddin sanat eivät myöskään vaikuta siihen Richardin episteemiseen maailmaan, jonka mukaan hän muuttuu Samuelin kaltaiseksi, jos ei estä muutosta.

Jouduttuaan Mord-Sithin vangiksi Richard lopulta keksii, miten miekka muutetaan valkoiseksi. Ensin hän vain tuntee oudon voiman nousevan sisällään, eikä osaa sanoa, mikä kyseinen voima on: "Richard had no idea what it was, but something inside him came awake" (667). Kun hän tuntee olevansa pahoillaan häntä kiduttavan nuoren tytön puolesta, voima nousee, mutta katoaa sitten, eikä Richard tiedä, miten sen voisi kutsua takaisin. Hän yrittää, muttei onnistu. (667–669.) Voima nousee esiin myös, kun Richardin Mord-Sithia, Denna, yritetään satuttaa. Se sallii Richardin suojella Denna, vaikka Denna hallitseekin Richardia Totuuden miekan magian kautta. (674.)

Voima nousee esiin usein muulloinkin, ja aina tilanteet ovat sellaisia, että Richardilla on helliksi luokiteltavia tunteita jotakuta kohtaan, ja nämä kokemukset vaikuttavat siihen, että hän lopulta keksii mitä miekan muuttaminen valkoiseksi oikein tarkoittaa. Ennen lopullista keksintöä Richard ehtii kuitenkin tajuta oudon voiman olevan miekan magiaa (675). Hän ei kuitenkaan ymmärrä, millä tavalla tämä voima on erilainen kuin Denna hallussa oleva:

It was like the power he had called forth when he was going to kill with the sword, but different in a way he couldn't understand. The power he had known before, he could no longer feel. Denna had that power now, but this she didn't. When he tried to grasp the magic, it vanished, like vapor. A dim part of his mind wanted its help, but since he couldn't control it, call it forth to aid him, he lost interest in it. (675–676.)

Richard siis kokee voiman niin hyödyttömäksi, ettei jaksakaan vakavissaan kiinnostua siitä. Tähän kiinnostumattomuuteen voi nähdä vaikuttavan myös sen, että tässä vaiheessa Richard on lukinnut osan mielestään pois muusta osasta, ja jäljelle jääneen osan Denna on

onnistunut murtaa. Murtuminen näkyy muun muassa Richardin Dennaa kohtaan osoittamassa uskollisuudessa ja Richardin käytökseen heijastuvana kyvyttömyytenä ajatella selkeästi. Esimerkkinä voi antaa Richardin ajatukset salaperäisen voiman taas kadottua:

His heart sank. What did it matter, he thought; he was never going to escape, and why would he want to anyway? He was Denna's mate. Where would he go? What would he do without her to tell him what to do? (676.)

Doležel (1998: 104) mainitsee tukahduttamisen yhdeksi voiman harjoittamisen muodoksi. Richardissa voikin huomata runsaasti tukahduttamisen merkkejä, onhan suuri osa hänen mielestään murrettu. Edellä olevasta lainauksesta näkee, että Richard on unohtanut kaikki intentio- ja velvoitemaailmansa, samoin kuin hän on unohtanut tai menettänyt kyvyn ajatella itsenäisesti. Ajattelukyky tulee takaisin vasta Rahlin kuulustellessa Richardia, ja tämän kysymysten saadessa Richardin muistamaan Kahlanin. Ajatus Rahlista satuttamassa Kahlania saa miekan voiman (ei viha, vaan magian toinen puoli) heräämään, ja sen mukana ovi suljettuun osaan hänen mielestään avautuu. (703–704.) Kahlanin muistaminen voiman heräämisen syynä vihjaa Richardin rakkaudentunteiden olevan voiman herättäjänä.

Rahl antaa Richardin mennä, ja sanoo, että päästäkseen Dennan vallasta Richardin on tapettava Denna. Richard kuitenkin sanoo, että hän olisi jo tappanut Dennan, jos se olisi mahdollista. Tähän Rahl vastaa väittämällä, että Richard on aina ollut kykenevä tappamaan Dennan, jolloin Richard kysyy miten. (713.) Rahl vastaa seuraavasti:

“There is nothing that exists that has only one side. Even a piece of paper, thin as it is, has two sides. Magic is not one-dimensional either. You have been looking at only one side of it; most people do. Look at the whole.” (713–714.)

Rahl sanoo Richardille, että tämän täytyy käyttää sitä puolta magiasta, joka ei ole Dennan vallassa. Hän ei kuitenkaan suostu kertomaan, miten hallita miekan magiaa, ellei Richard ensin suostu kertomaan hänelle Laskettujen varjojen kirjan sisältämiä tietoja. Näitä tietoja Richard ei halua hänelle antaa. (714.) Rahlin luota lähtiessään Richard miettii Rahlin sanoja, ja muistelee kertoja, jolloin toinen puoli miekan magiasta oli herännyt:

Richard thought about the times the strange power had come awake in him. When he had felt sorry for Princess Violet, when the Queen's guard had tried to harm Denna, when he had felt the pain of what had been done to Denna, when he thought of Rahl hurting Kahlan, when Rahl's guards had tried to hurt Denna. He remembered that each time it had made part of his vision turn white. (716.)

Richard miettii toisen puolen magiasta olevan erilaista raivoa kuin toinen ja muistelee, miltä hänestä oli tuntunut, kun hän oli vetänyt miekan esiin raivossaan. Hän muistelee tuntemaansa raivoa, vimmaa, halua tappaa, ja tuntemaansa vihaa. Äkkiä hän tajuaa, mikä miekan magian toinen puoli on. (716.) Henkilön käytännölliseen päättelyyn vaikuttavatkin muun muassa hänen tietonsa (Doležel 1998: 126). Richardin tapauksessa hänen episteemisiin maailmoihinsa kerääntynyt kokemustieto voiman heräämisestä sekoittuu uuteen episteemiseen maailmaan, jonka mukaan kaikella on kaksi puolta. Näiden tietojen yhdistymisen seurauksena syntyy episteeminen maailma, jossa kerrotaan, että miekan magian toinen puoli koostuu rakkaudesta (mm. 718).

Richardilla on aluksi episteeminen maailma, jonka mukaan raivo aiheuttaa kamalia asioita, ja tämän maailman aiheuttama velvoitemaailma, jonka mukaan raivoa pitää välttää. Velvoitemaailman synnyn syinä ovat episteemisen maailman sisältämät muistot ja näiden muistojen aiheuttama pelko. Richardin raivo saa hänet myöhemmin olemaan välittämättä näistä maailmoista. Raivon aiheuttaa episteeminen maailma, jonka mukaan Richardin isän murhaaja on Darken Rahl. Raivo ja tämä episteeminen maailma saavat Richardin muodostamaan velvoitemaailman, jonka mukaan hänen on tapettava Rahl. Zedd antaa Richardin episteemisiin maailmoihin lisää tietoa, ja tämä tieto muuttaa episteemisiä maailmoja. Muuttuneet episteemiset maailmat muuttavat Rahlin tappamista koskevaa velvoitemaailmaa niin, että sen mukaan Richardin ei enää tarvitsekaan henkilökohtaisesti tappaa Rahlia, vaan hänen pitää muuttaa olosuhteet niin, että ne tappavat Rahlin.

Shotan puheiden ja Zeddin selitysten antamat uudet tiedot muodostavat episteemisen maailman, jonka mukaan Totuuden miekka muuttaa Richardin Samuelin kaltaiseksi, jos hän ei estä muutosta. Halu pysyä itsenään taas synnyttää toivemaailman, jonka mukaisesti Richard toivoo välttyvänsä muutokselta. Richardille syntyy myös episteeminen maailma, jonka mukaan Totuuden miekan magian toinen puoli on rakkautta. Tämän maailman synnyn syynä on toisten episteemisten maailmojen tietojen yhdistyminen. Näitä tietoja ovat kokemustieto voiman toiminnasta ja tieto siitä, että kaikella on kaksi puolta.

Richardin diskurssimaailmoihin siis vaikuttavat hänen tuntemansa pelko ja raivo, menneiden tapahtumien muistot ja episteemisten maailmojen tiedot ja niiden muutos. Episteemiset maailmat myös vaikuttavat muihin episteemisiin maailmoihin, ja lisäksi ne vaikuttavat velvoitemaailmojen syntyyn ja muutoksiin. Episteemiset maailmat muotoutuvat Richardin saamien opetusten ja hänen kokemustensa mukana.

6. ORDENIN LAATIKOT JA NIIHIN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT

6.1. Richardin tiedot ja näkemys laatikoista

Tässä luvussa tarkastelen niitä Richardin diskurssimaailmoja, jotka liittyvät Ordenin laatikoihin. Erityisesti esille nousevat Richardin velvoitemaailmat, spekulatiiviset laajentumat ja episteemiset maailmat, sekä näiden vaikutus toisiinsa. Samalla tarkasteluun nousevat diskurssimaailmoin vaikuttavat ilmiöt, kuten tunteet, toiset diskurssimaailmat, ja toisten diskurssimaailmojen synty ja häviäminen.

Richardilla on jo teoksen alussa episteemisissä maailmoissaan huomattavasti tietoa Ordenin laatikoista, sillä hänen isänsä on pistänyt hänet opettelemaan ulkoa laatikoiden ohjekirjan, eli Laskettujen varjojen kirjan. Tämä selviää Richardin muisteluista. Niiden mukaan Richardin isä on pelastanut teoksen isäntänsä tuloa odottavalta pedolta ja tuonut sen mukanaan kotiin. Hän on myös ohjeistanut Richardia, että kirja on pidettävä turvassa aina siihen asti, kun se voidaan luovuttaa teoksen vartijalle (”keeper of the book”). Jos Richard ei tapaa vartijaa, kirjan on kuljettava suvussa, kunnes vartija lopulta löytyy. Isä on myös kieltänyt Richardia kertomasta teoksesta kenellekään, vartijaa lukuun ottamatta. Kun Richard on opiskellut kirjan ulkoa sanasta sanaan, hän ja hänen isänsä polttavat teoksen. (86–88.)

Richardilla on siis episteeminen maailma, jossa kerrotaan, miten kirja päätyi hänelle, toinen episteeminen maailma, jossa kerrotaan, miten se päätyi hänen isälleen, ja kolmas episteeminen maailma, jossa kerrotaan teoksen sisältö. Lisäksi hänellä on useita velvoitemaailmoja. Ensinnäkin hänen tulee muistaa teoksen sanat, toiseksi hänen on pidettävä teos salassa, ja kolmanneksi hänen on annettava tilaisuuden tullen teos sen vartijalle. Velvoitemaailmat tunnistaa velvoitemaailmoiksi siitä, että ne ovat Richardin isälleen antamia lupauksia. Velvoitemaailma pysyy velassa, kunnes lupaus on täytetty (Ryan 1991: 117).

Kahlan kertoo Zeddille Darken Rahlin pistäneen Ordenin laatikot toimintaan. Richardia on pistänyt köynnös, ja Zedd on juuri ennen Kahlanin ilmoitusta tunnistanut köynnöksen. (83.) Richard tietää välittömästi Kahlanin puhuvan totta, sillä hän muistaa Laskettujen varjojen kirjasta kohdan, jossa puhutaan tästä kasvista:

From the secret book, the Book of Counted Shadows, the book his father had had him commit to memory before they destroyed it, the line jumped into his mind: *And when the three boxes of Orden are put into*

play, the snake vine shall grow. Richard's worst nightmares—everyone's worst nightmares—were coming to pass. (84, kursiivi alkuperäinen.)

Tieto Ordenin laatikoiden olemisesta toiminnassa siirtyy siis episteemiseksi maailmaksi, koska Richardilla on opiskelemaisensa kirjan takia episteemisissä maailmoissaan valmiiksi tietoa laatikoista. Kirjan tiedot vaikuttavat Richardin ajatteluun muulloinkin. Koska hänellä on kuitenkin velvoitemaailma, jonka mukaan hän ei saa kertoa kirjasta, Richard petkuttaa ystäviään käyttäytymällä, kuin ei jo tietäisi näiden kertomia asioita. Tämä tulee esille muun muassa silloin, kun Zedd selittää hänelle, millaisia Ordenin laatikot ovat.

Zedd kertoo, että kun henkilö on saanut yhdenkin kolmesta Ordenin laatikosta haltuunsa, hän voi laittaa ne toimintaan. Sitten hänellä on vuosi aikaa etsiä loput ja aukaista yksi niistä. Ennen kuin yhden voi aukaista, tarvitaan kaikki kolme, ja jos ei ehdi avata mitään laatikoista, Ordenin magia tappaa henkilön, joka on ne laittanut toimintaan. Jokaisella laatikolla on Zeddin mukaan erilainen voima, ja jos Rahl avaa oikean laatikon, hän saa omakseen Ordenin laatikoiden voiman ja vallan ylitse kaikkien elävien ja kuolleiden asioiden. Hän voi vaikka tappaa ihmisen ajatuksella, riippumatta siitä, missä ja kuinka kaukana tämä henkilö on. Lisäksi Zedd tarkentaa, että riippuu henkilöstä, mihin voimaa käyttää. (112.) Richard tietää jo tämän kaiken, kuten käy ilmi seuraavasta kohdasta:

Richard, of course, didn't need to ponder it, since he knew it all from the Book of Counted Shadows. The book was explicit. From the book, he knew Zedd was barely touching on the full extent of the cataclysm that would sweep the land if Darken Rahl opened the correct box. He knew, also, what would happen if one of the other boxes was opened, but he couldn't reveal his foreknowledge, and so had to ask anyway. "And if he opens one of the others?" (113.)

Richard siis muodostaa teeskennellyn episteemisen maailman, josta puuttuu tieto Ordenin laatikoista, voidakseen huijata Zeddiä ja säilyttääkseen salaisuutena sen, että hänellä on Ordenin ohjekirja. Doleželin (1998: 127) mukaan huijajaan päämääränä on saada tietämätön henkilö toimimaan väärän tiedon mukaan. Samanlainen on Richardinkin päämäärä, kuten edellä olevasta lainauksesta käy ilmi.

Seuraavaksi Zedd kertoo, että toinen laatikoista tappaa Darken Rahlin, ja kolmas laatikoista tuhoaa kaiken elollisen. Sitten Richard jatkaa teeskennellyn maailmansa toteuttamista kysymällä toisen kysymyksen, johon uskoo tietävänsä vastauksen. Hän kysyy, miten Rahl tunnistaa oikean laatikon. Zedd sanoo, että laatikoiden laittaminen toimintaan tuo henkilölle tiettyä erityistä tietoa, ja arvelee tämän tiedon kertovan, miten oikean laatikon saa selville. (113–114.) Arvaus aiheuttaa Richardin diskurssimaailmoihin muutoksia:

That made sense. No one knew of the book but its keeper, and, it appeared, the person who put the boxes in play. The book made no reference to this, but it seemed logical. A sudden jolt went through him: Darken Rahl must be after him for the book. (114.)

Richardille selvästi muodostuu diskurssimaailma, jonka mukaan Ordenin laatikot voivat kertoa hänen hallussaan olevasta Ordenin ohjekirjasta. Se kun antaa tiedot oikean laatikon valintaan. On kuitenkin mahdotonta määritellä, onko tämä diskurssimaailma episteeminen maailma vai vain vahva spekulatiivinen laajentuma. Tämä diskurssimaailma puolestaan aiheuttaa diskurssimaailman, jonka mukaan Darken Rahl tietää kirjan olevan hänellä ja jahtaa häntä sen takia. Tästäkin diskurssimaailmasta on yhtä mahdotonta sanoa, onko se episteeminen maailma vai spekulatiivinen laajentuma.

Loogisuudesta puhuminen tuo vain esiin sen, että Richardin mielestä Zeddin ajatus on järkeenkäypä, mutta siitä ei pysty päättämään, onko Richard varma ajatuksesta. Samoin ilmaisu ”must be” tuntuu monitulkintaiselta. Toisaalta sen voisi tulkita osoittavan kyseessä olevan päätelmän, mutta aivan yhtä hyvin sen voisi tulkita vakuutteluksi. Tämä vihjaisi siihen, että ajatus on vain spekulatiivinen laajentuma.

Se uskomus, että joku jahtaa Richardia, pohjaa Richardin kokemuksiin, ja kuuluu siis episteemiseen maailmaan. Heti ensimmäiseksi Zeddin taas tavatessaan Richard puhuu tämän kanssa itseään seuraavasta pilvestä. Zedd sanoo pilven seuranneen Richardia kolme viikkoa, ja Richard puolestaan arvioi, että pilvi on kotoisin D’Harasta. (79.) Richard on siis huomannut, että joku on kiinnostunut hänestä. Se, että hän arvioi pilven olevan peräisin D’Harasta, vihjaa, että hän epäilee pilven lähettäjän olevan Darken Rahl.

Lisäksi hän on kotona käydessään aiemmin tajunnut, että joku muukin on siellä (45). Hän hakee kotoaan reppunsa ja hampaan, jonka hänen isänsä on antanut hänelle, jotta hän voisi todistaa Ordenin laatikoiden ohjekirjan vartijalle, ettei teosta varastettu, vaan se pelastettiin turvaan (43–46). Selvittyään pois talolta hän miettii muun muassa seuraavaa:

The books at his house looked like they had been torn apart in a rage. Maybe because none was the right book. What if it was the secret book they were looking for? But that was impossible; no one but the true owner even knew of the book.

And his father ... and himself ... and the thing the tooth came from. The thought was too farfetched to consider, so he decided he wouldn’t. He tried very hard not to. (48.)

Richardin episteemisen maailman mukaan joku siis haluaa häneltä jotakin, ja spekulatiivisen laajentuman mukaan se jokin on Laskettujen varjojen kirja. Tämä spekulatiivinen laa-

jentuma vain vahvistuu Zeddin arvellessa Ordenin laatikoiden voivan kertoa, miten oikean laatikon saa selville.

Kun Zedd on kertonut, mitä eri laatikot tekevät, hän kertoo Rahlin pistäneen laatikot toimintaan ennen kuin hänellä on kaikki kolme, ja että ainakin yksi laatikoista on Midlandissa. Westlandissa, jossa Richard asuu, laatikko ei voi olla, koska laatikon magia olisi estänyt pystyttämästä manalasta koostuvaa muuria Midlandsin ja Westlandin välille. Zedd myös paljastaa, että hänellä on suunnitelma, mutta ei kerro, millainen se on. (114–116.) Zedd myös sanoo Richardille, että Darken Rahl jahtaa Richardia. Ainoan keksimänsä syyn tälle hän sanoo olevan, että Darken Rahl on Ordenin laatikoista saanut tietää Richardin olevan etsijä ja pyrkii nyt eliminoimaan uhan. (118.) Richardia ajatus hämmentää:

Richard blinked in surprise. Maybe Zedd was right. Maybe this was the reason Rahl hunted him. Or maybe not. Zedd didn't know about the book. (118.)

Richardille ei selvästikään ole yllätys, että häntä jahtaava henkilö on Darken Rahl, joten tämä tieto kuuluu hänen episteemisiin maailmoihinsa. Nyt sen spekulatiivisen laajentuman rinnalle, jonka mukaan Rahl jahtaa häntä ohjekirjan takia, nousee kuitenkin toinen spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Rahl jahtaa häntä, koska hän on Etsijä ja sellaisena uhka. Richard ei osaa päättää näiden kahden spekulatiivisen laajentuman välillä, sillä hänellä ei ole päätelmien tekoon tarvittavia tietoja. Richardia seuraavan pilven Zedd ja Richard kuitenkin onnistuvat piilottamaan kutsumalla taialla muita pilviä peittämään jäljittäjäpilven. Pois he eivät pilveä osaa hoitaa. (181–184.)

Myöhemmin Richardin, Kahlanin, Zeddin ja muurinvartija Chasen kimppuun hyökkää muurin manalasta olentoja, ja Zedd ja Chase menettävät tajuntansa ja menevät huonoon kuntoon (194). Richard ja Kahlan juttelevat myöhemmin parantajan kanssa, ja Richard päättää jatkaa matkaa ilman Zeddiä ja Chasea:

”Every day that passes,” he said quietly at last, ”brings Rahl closer to the last box. Zedd told me he has a plan. That does not mean it is a good plan. And there may not be time to use it when he awakes at last. We could lose before we start.” He looked up into Kahlan’s green eyes. ”We can’t wait. We can’t take the chance; too much is at risk. We must leave without him.” Kahlan gave him a smile of reassurance. ”I wasn’t planning on letting Chase go with us anyway. I have a more important job for him.” (234.)

Richardilla ja Kahlanilla ei ole mahdollisuutta saada episteemisiin maailmoihinsa tietoa Zeddin suunnitelmasta, ja tiedon puutteessa Richard ajattelee, että odottaminen olisi liian vaarallista, ja muodostaa velvoitemaailman, jonka mukaan kaikille on parasta, jos hän ja

Kahlan jatkavat matkaa ilman Zeddiä. Chasen mukaantulon taas estää toinen velvoitemaailma, jonka mukaan tälle on tärkeämpää tekemistä. Velvoitemaailmoiksi nämä voi tunnistaa, kun muistaa, että velvollisuus edistää toisen olennon hyvää on ”velvollisuus toimia tietyllä tavalla” (von Wright 2001/1963: 288). Richardhan selvästi pyrkii kaikille parhaaseen ratkaisuun päätöksellään jättää ystävänsä jälkeen. Richard jättää Chaselle viestin, jossa pyytää Chasea kertomaan Michaelille, että Michaelin pitää koota armeija vahtimaan rajaa. Vasta tämän jälkeen Chase voi halutessaan tulla Richardin avuksi. (242–243.)

Richard ei kuitenkaan ole aivan rauhallinen jätettyään Zeddin taakseen, vaan ihmettelee, mitä hän ja Kahlan oikein tekevät päästyään Midlandsiin. Hän ajattelee, ettei heillä ole aikaa vaellella päämäärättömästi: he eivät voi etsiä laatikkoa, vaan heidän on etsittävä joku, joka tietää laatikon olinpaikan. Hän muodostaa spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan saattaa olla olemassa joku, joka voisi auttaa heitä magian avulla. Sitten hän kuitenkin listaa ongelmia, joita tässä suunnitelmassa on. Lisäksi hän ajattelee, että sen hän sentään tietää, että ilman Ordenin ohjekirjaa Rahl ei tiedä, mikä laatikoista on mikä. (245–246.)

Tässä Richard muodostaa uuden intentiomaailman, jonka mukaan heidän on etsittävä käsiinsä joku, joka tietää missä laatikko on. Tämän intentiomaailman toteuttaminen on väline sen velvoitemaailman toteuttamiseen, jonka mukaan on löydettävä Ordenin laatikko ennen Rahlia. Tässä tulee myös ilmi, että Richardilla on episteeminen maailma, jonka mukaan Rahlin ei ole mahdollista erottaa laatikkoja toisistaan ilman ohjekirjan antamia tietoja.

Kun Richard ja Kahlan pääsevät Midlandsiin, Richard kysyy Kahlanilta, kuka voisi ohjata heidät etsimään Ordenin laatikkoa oikeasta paikasta. Pienen kinastelun jälkeen Kahlan nimeää kansan nimeltä ”The Mud People”. (295–296). Richard ja Kahlan pääsevät pyytämään kansan kuolleilta jäseniltä apua. Jäsenet kuitenkin kyselevät Richardin motiiveista, ennen kuin suostuvat vastaamaan hänen kysymyksiinsä. He saavat Richardin myös tajuamaan, ettei hän pelkästään pyydä henkiä auttamaan laatikon löytämisessä, vaan hän pyytää apua Rahlin tappamiseen. (399–402.) Richardin vastaus onkin mielenkiintoinen, kun henget kysyvät, miksi Richard haluaa tappaa Darken Rahlin:

“Because he tortured and killed my father. Because he has tortured and killed many others. Because he will kill me if I don’t kill him. Because he will torture and kill many more if I don’t kill him. It is the only way to stop him. He cannot be reasoned with. I have no option but to kill him.” (403.)

Henkien kysyessä, mikä on kaikkein tärkein syy Richardin halulle tappaa Rahl, Richard vastaa, että jos hän ei tapa Rahlia, tämä tappaa Kahlanin. Lisäksi henget kysyvät, tappaisi-

ko Richard Rahlin, jos Kahlanilla ei olisi väliä, ja Richard vastaa myöntävästi. (403.) Toisin sanoen Richardilla on siis velvoitemaailma, jonka mukaan Rahlia pitää rangaista tämän rikoksista. On kuitenkin mahdotonta sanoa, haluaako Richard tappaa Rahlin, koska haluaa kostaa, vai koska se on oikein, vaiko ehkä näiden kummankin syyn takia. Tämän velvoitemaailman lisäksi Richardilla on toinen velvoitemaailma, jonka mukaan Rahlia pitää estää tekemästä lisää hirmutekoja. Tämä liittyy selvästi toisten hyvän suojelemiseen, ja toisen hyvän suojeleminen on von Wrightin (2001/1963: 288) mukaan velvollisuus.

Von Wright (2001/1963: 284) mainitsee myös oman hyvän suojelemisen ja hyvän edistämisen velvollisuudeksi, ja Richard myöntääkin velvoitemaailman, jossa hänen pitää suojella omaa henkeään tappamalla sitä uhkaava vaara. Lisäksi syynä haluun tappaa Rahl on Richardin episteemisiin maailmoihin kuuluva tieto, jonka mukaan Rahl ei kuuntele puhetta, eikä häntä voi pysäyttää tappamatta häntä. Von Wright (mts. 289) sanoo, että toisia huomioivat velvollisuudet liittyvät rakkaudentunteeseen rakkaus-sanon laajimmassa merkityksessä. Se, että Richard sanoo haluavansa tappaa Rahlin estääkseen tätä tappamasta Kahlania, paljastaakin, että hänellä on rakkauden synnyttämä, Kahlanin suojelemiseen tähtäävä velvoitemaailma. Toisen hyvän suojeleminenhan on velvollisuus (mts. 288).

Lopulta henget sanovat, etteivät he saa kertoa Ordenin laatikoiden olinpaikkaa, koska laatikot on pistetty toimintaan. He kuitenkin kertovat, että Rahilla on laatikoista kaksi. Henget sanovat tietävänsä kolmannen laatikon olinpaikan, mutta eivät voi kertoa sitä eivätkä laatikon lähellä olevien henkilöiden nimiä, sillä se vastaisi laatikon olinpaikan kertomista. Kun Richard pyytää henkiä nimeämään henkilön, joka tietää, missä laatikko on, mutta joka ei ole sen lähellä ja jolla ei sitä ole, henget nimeävät Shotan. Kahlan sanoo tietävänsä, missä noita asuu. (403–405.) Shotan luona Richard ja Kahlan saavat tietää, että laatikko on kuningatar Milenalla, ja että hänellä ei ole sitä enää kauaa (464).

Myöhemmin Kahlan ja Richard tapaavat pienen tytön nimeltä Rachel, joka on paennut kuningatar Milenan palatsista Ordenin laatikko piilotettuna leivän sisään (535). He eivät tiedä työllä olevan laatikkoa, ja tämän karattua päättävät antaa tämän mennä, vaikka ihmettelevätkin tytön outoa käytöstä (546–548). Tämän jälkeen he tapaavat Zeddin, joka kertoo olevansa Laskettujen varjojen kirjan vartija. Hän oli suunnitellut hakevansa kirjan ja tuhoavansa sen, jotta Rahl ei voisi saada sen sisältämiä tietoja, mutta teos oli varastettu, eikä tämä onnistunut. Zedd myös myöntää, että Rahl pystyisi avaamaan Ordenin laatikon, vaikkei tietäisikään, mikä laatikoista on oikea. (550–558.) Richard huomauttaa:

”Then, with or without the book, he’s going to open a box.” Richard said. “He has to. If he doesn’t, he dies. He has nothing to lose. Even if you had recovered the book, he would still open a box—after all, there is a chance he will pick right.” (558.)

Zedd sanoo toivoneensa, että ilman kirjaa Rahl saattaisi valita heidän kannaltaan parhaimman vaihtoehdon avatessaan laatikon. Lisäksi hän sanoo, että hän antaisi mitä tahansa, jos voisi tuhota kirjan. (558.) Kuten luvussa 4.2. jo totesin, Richard ei kerro Zeddille opetelleensa kirjaa, koska haluaa hiljaa pysymällä suojella Kahlania (565, ks. luku 4.2.). Velvoitemaailma, jonka mukaan Richardin pitää kertoa kirjasta sen vartijalle, häviää. Velvoitemaailma, jonka mukaan hänen on suojeltava Kahlania, on sitä vahvempi. Edellä olevasta lainauksesta myös näkee, että Richardin episteemisten maailmojen mukaan Rahl avaa mitä luultavimmin laatikon, vaikkei hänellä olisikaan oikean laatikon tunnistamiseen vaadittavia tietoja. Samalla sanojen takaa tuntuu kuultavan velvoitemaailma, jonka mukaan heidän on yhä yritettävä saada Ordenin laatikko käsiinsä.

Kun Zedd on kertonut epäonnistuneesta suunnitelmastaan, Kahlan kertoo laatikon olevan kuningatar Milenalla, ja huomauttaa vielä, että juuri Milenalle hänen petturina pitämänsä velho Giller möi palveluksensa (558–559). Kuningattaren palatsissa kolmikko näkee Gillerin kuolleen, ja Zedd päättelee Gillerin ilmeestä, ettei hän antanut laatikkoa Rahlille. Zedd myös huomauttaa, että missä laatikko sitten onkin, se ei ole linnassa. (618–621.) Lähdettyään linnasta Zedd, Richard ja Kahlan tapaavat Chasen, jolla on Rachel mukanaan (623). Richardille ja muille selviää, että Rachel tunsi Gillerin, ja kun Richard kysyy, auttoiko Giller Rachelia pakenemaan, Rachel vastaa myöntävästi (626–628). Richard on selvästi käsittänyt Rachelin kanniskelevan Ordenin laatikkoa mukanaan:

Richard glanced again at the loaf of bread. It was about the right size. (628.)

Kun Richard kysyy, antaako Rachel heille Ordenin laatikon, Rachel sanoo sen olevan leivän sisällä (628). Richardin episteemisiin maailmoihin tullut tieto, jonka mukaan Rachel tunsi Gillerin, yhtyy siihen episteemisten maailmojen tietoon, jonka mukaan Rachelin käytös aiemmin oli outoa. Jo miettiessään Rachelin käytöstä aiemmin, hän toteaa leivän olevan Rachelille jostain syystä hyvin tärkeä, ja sanoo: ”There is something going on, and that loaf of bread is at the center of it” (547–548).

Richardilla on siis jo ennestään episteeminen maailma, jonka mukaan Rachelin leipä on jollain lailla tärkeä, ja nyt Richard synnyttää uuden spekulatiivisen laajentuman, jonka mu-

kaan leipä on tärkeä sen sisältämän Ordenin laatikon takia. Henkilön päättelyyn vaikuttavatkin muun muassa hänen tietonsa (Doležel 1998: 126). Kun Rachel vahvistaa spekulatiivista todoksi, spekulatiivinen laajentuma muuttuu episteemiseksi maailmaksi.

Richard ja muut päättävät viedä Ordenin laatikon turvaan Richardin veljen armeijan luo (630). Richard ei kuitenkaan pääse ystäviensä mukaan, vaan joutuu Mord-Sithin vangiksi (642). Luvussa 4.4. on käsitelty sitä, miten Richard saa tietää veljensä olevan petturi ja viimeisen laatikon menneen Rahlille. Tässä on kuitenkin sanottava Rahlin kertovan Richardille, että hän on selvittänyt, mikä laatikoista tappaa hänet. Hän myös sanoo, että hänen pitää arvata kahden muun laatikon välillä: sen, joka antaa hänelle Ordenin voimat, ja sen, joka tuhoaa maailman. (710–711.) Richard yrittää vakuuttaa, ettei hän usko Rahlia:

Richard could hardly breathe. "I don't think you know which box will destroy you." (711.)

Kuten edellä olevasta lainauksesta käy ilmi, Richard on hyvin hermostunut väittäessään, ettei usko Rahlia. Nonverbaaleihin viesteihin voi yleensä luottaa enemmän kuin verbaaleihin (Portch 1985: 6). Tämä hermostuneisuus kieliikin siitä, että Richard ei ole asiastaan varma, vaan väite kuuluu vain spekulatiiviseen laajentumaan. Rahl sanoo, että jos Richard tulee ajoissa takaisin ja auttaa häntä, hän antaa Richardin jatkaa rauhassa elämäänsä ja kohtelee Kahlania kuin kuningatarta. Hän sanoo, että joka tapauksessa Kahlan synnyttää hänelle pojan, mutta Richard voi päättää, tekeekö Kahlan niin kuningattarena vai Mord-Sithin lemmikkinä. (711.) Matkalla veljensä luota takaisin Rahlin palatsiin Richard pysähtyy ja miettii sitä, mitä hän aikoo tehdä:

He didn't even take his pack off, but simply rolled himself in his cloak under the rock and tried to sleep, thinking of Kahlan, thinking of what he would have to do to keep her out of the hands of a Mord-Sith. After he finished helping Darken Rahl open the box that would give him the power he sought, Rahl would kill him. Despite Darken Rahl's assurance that Richard would be free to go about his life, what life could he have after he was touched by Kahlan's power?

Besides, he knew Rahl was lying. Rahl intended to kill him. He hoped only that his death would be quick. He knew his decision to help Darken Rahl meant that Zedd would die, too, but it meant that many more would live. Live under the brutal rule of Darken Rahl, but live nonetheless. Richard couldn't bear the thought of being responsible for everyone and everything dying. Rahl had told the truth about Richard being betrayed, and he probably was telling the truth about knowing which box would kill him. Even if he was lying, Richard couldn't risk everyone on that one chance. Richard had run out of options; he had no choice but to help Darken Rahl. (784.)

Velvoitemaailmat, joiden mukaan on etsittävä Ordenin laatikko ja pidettävä se pois Darken Rahlin käsistä, ovat hävinneet. Syynä on episteemisiin maailmoihin tullut tieto, jonka mu-

kaan Rahlilla on jo kaikki kolme laatikkoa. Danton (1973: 23) mukaan uskomukset ovat yhteydessä muihin representaation muotoihin, eivätkä nämä representaation muodot siksi selviä siitä, että niiden taustalla oleviin uskomuksiin aletaan suhtautua eri tavalla kuin ennen. Edellä mainittujen velvoitemaailmojen taustalla ovat episteemiset maailmat, joissa sanotaan, ettei Rahlilla ole kaikkia Ordenin laatikoita. Velvoitemaailmat eivät selviä siitä, että nämä episteemiset maailmat häviävät, kun niihin ei enää uskota. Richard on muodostanut itselleen uuden velvoitemaailman, jonka mukaan hänen on suojeltava kaikkia ja kaikkea auttamalla Darken Rahlia. Hän haluaa toiminnallaan myös suojella Kahlania, mutta tärkeämpi syy päätökseen on halu suojella elämää yleensä. Hän on valmis uhraamaan itsensä ja Zeddin suuremman hyvän puolesta.

Hänen spekulatiivisiin laajentumiinsa kuuluva ajatus, jonka mukaan Rahl valehteli väittäessään tietävänsä, mikä laatikoista tappaa hänet, ei ole tarpeeksi vahva muuttaakseen hänen päätöstään. Riski on yksinkertaisesti liian suuri. Ryan (1991: 116) sanookin oman ”knowlede world” -terminsä yhteydessä, että tämä maailma pitää sisällään henkilön ymmärtämyksen siitä, millä eri tavoilla jokin tilanne voi kehittyä. Itse liitän tällaiset ajatukset spekulatiivisiin laajentumiin. Richardin spekulatiivisiin laajentumiin selvästi kuuluu ajatus, että jos Richard ei auta Rahlia, tuloksena voi olla katastrofi.

von Wright mainitsee, että joskus toiminnasta pidäytyminen voi aiheuttaa toiselle vahinkoa, koska joku muu vahingoittaa häntä. Tällöin toiminnan velvollisuutta voi kutsua lähimmäisen hyvän suojelemisen velvollisuudeksi. (von Wright 2001/1963: 288.) Elämän suojelemisen halu muodostaa velvoitemaailman, jonka mukaan Richardin on autettava Rahlia. Siksi velvoitemaailma, joka tähtää Laskettujen varjojen kirjan salassa pitämiseen, häviää, ja sen tilalle tulee velvoitemaailma, jonka mukaan kirjan tiedot on kerrottava Rahlille.

Lisäksi yllä olevasta lainauksesta tulee ilmi, että Richardin episteemisessä maailmassa sanotaan, että voidakseen auttaa Darken Rahlia hänen pitää antaa Kahlanin vapauttaa voimansa itseensä. Tämä tieto puolestaan on peräisin Laskettujen varjojen kirjasta, sillä teos alkaa seuraavasti: ”*Verification of the truth of the words of the Book of Counted Shadows, if spoken by another, rather than read by the one who commands the boxes, can only be insured by the use of a Confessor*” (mm. 247, kursiivi alkuperäinen). Kahlan on ainoa elossa oleva Confessor, ja Richard tietää tämän, sillä Kahlan on kertonut hänelle niin (512).

Luvussa kolme tuli jo ilmi, että Richard tajuaa, miten hän voi olla suojassa Kahlanin voimilta. Tämän hän tajuaa tultuaan takaisin Darken Rahlin linnaan, ja samalla hän tajuaa

myös, miten hän voi pettää Darken Rahlin vaarantamatta koko maailmaa: ”He knew what he must do” (789). Richard huijaa Rahlin avaamaan väärän laatikon, ja kun alkaa olla selvää Ordenin magian aikovan tappaa Rahlin, Richard selittää jättäneensä osan ohjekirjan lopusta kertomatta. Tässä osassa annetaan lisää ohjeita oikean laatikon valitsemiseksi. (805.) Richard muistuttaa Rahlia velhon ensimmäisestä säännöstä ja sanoo:

“I didn’t like the choices you gave me. I couldn’t win by your rules, so I made some new ones. The book said you had to confirm the truth with the use of a Confessor. You only thought you had done that. Wizard’s First Rule. You believed because you wanted to. I have beaten you.” (805.)

Doležel (1998:127) mainitsee, että vihjaaminen on yksi huijarin työkaluista tämän pyrkinessä vaikuttamaan toisiin. Juuri vihjaamista Richard käyttää huijatessaan Rahlia. Kaikki hänen sanomansa on totta, mutta hän saa Rahlin kuvittelemaan, että hän siteerasi koko kirjan alusta loppuun, mikä ei ole totta. Hän tunnustaakin Rahlille jättäneensä osan pois (805).

Richard myös sanoo, ettei Rahlin olisi pitänyt koskaan opettaa hänelle, ettei millään ole vain yhtä puolta, sillä samalla Rahl opetti, miten Richard voi rakastaa Kahlania (805). Richardin episteemisiin maailmoihin kuuluvat tiedot velhon ensimmäisestä säännöstä ja siitä, ettei millään ole vain yhtä puolta, siis auttavat Richardia muodostamaan teeskennellyn maailman, jossa Kahlanin voima vaikuttaa häneen. Tämän teeskennellyn maailman avulla hän voittaa Rahlin. Hän ei kuitenkaan jää katsomaan Rahlin kuolemaa, vaan kysyy myöhemmin Zeddiltä, onko Rahl kuollut. Zedd vastaa kysymykseen myöntävästi. (811.)

Richardilla on episteemiset maailmat, joissa kerrotaan Laskettujen varjojen kirjan historiasta ja sisällöstä. Samaan kirjaan liittyen hänellä on velvoitemaailmat, joiden mukaan hänen pitää muistaa teos, pitää se salassa ja antaa se lopulta teoksen vartijalle. Näiden diskurssimaailmojen synnyn syinä ovat Richardin kokemukset ja se, että Richardin isä on säilyttänyt velvoitteet hänen niskoilleen. Vartijalle antamisen velvoitemaailma hajoaa, koska ja kun se joutuu ristiriitaan sen vahvemman velvoitemaailman kanssa, jonka mukaan Richardin pitää suojella Kahlania. Kahlanin suojelemiseen on syynä romanttinen rakkaus.

Näiden episteemisten maailmojen tietojen ja Richardin onnettomuuden takia Kahlanin ilmoitus Ordenin laatikoiden olemisesta toiminnassa muodostaa episteemisen maailman. Salaisuuden pitämistä koskeva velvoitemaailma synnyttää teeskennellyn episteemisen maailman, jonka mukaan Richard ei ennestään tiedä mitään Ordenin laatikoista. Teeskennellyn maailman noudattaminen taas saa Zeddin kertomaan omista arveluistaan ja se synnyttää Richardille joko spekulatiivisen laajentuman tai episteemisen maailman, jonka mu-

kaan Ordenin laatikot voivat kertoa Laskettujen varjojen kirjasta. Tämä diskurssimaailma aiheuttaa spekulatiivisen laajentuman tai episteemisen maailman, jonka mukaan Rahl jahtaa Richardia kirjan takia. Ajatus siitä, että joku jahtaa Richardia, kuuluu episteemiseen maailmaan, joka syntyy kokemusten takia. Diskurssimaailma, jonka mukaan jahtaaja on Darken Rahl, on myöhemmin selvästi episteeminen maailma. Diskurssimaailma, jonka mukaan jahtaamisen syy on Laskettujen varjojen kirja, taas on myöhemmin selvästi spekulatiivinen laajentuma. Zeddin antamien tietojen takia sen rinnalle tulee spekulatiivinen laajentuma, jonka Rahl jahtaa Richardia, koska kokee hänet ja hänen Etsijyytensä uhkaksi.

Halu välttää vaaraa ja saada tärkeitä asioita hoidetuksi synnyttävät velvoitemaailmat, joiden mukaisesti Zedd ja Chase jätetään jälkeen. Richardilla on myös velvoitemaailma, jonka mukaan Ordenin laatikko pitää löytää ennen kuin Rahl saa sen. Tämän velvoitemaailman toteuttaakseen Richard rakentaa spekulatiivisen maailman, jonka mukaan joku voisi auttaa heitä magian avulla, ja intentiomaailman, jonka mukaan pitää etsiä tämä henkilö. Velvoitemaailman, jonka mukaan Rahl pitää tappaa, synnyn syinä ovat halu rangaista Rahlia ja estää tätä tekemästä lisää hirmutekoja, sekä velvoitemaailmat, joiden mukaan Richardin on suojeltava itseään ja Kahlania.

Ordenin laatikon Richard löytää, kun yhden episteemisen maailman ja spekulatiivisen laajentuman antamat tiedot yhtyvät. Koska laatikon olinpaikka varmistuu, olinpaikkaa koskeva spekulatiivinen laajentuma muuttuu episteemiseksi maailmaksi. Velvoitemaailmat, joiden mukaan on etsittävä Ordenin laatikko ja pidettävä se pois Darken Rahlin käsistä, häviävät, koska ja kun Richardin episteemisiin maailmoihin varmistuu tieto, jonka mukaan Rahlilla on kaikki laatikot. Muodostuu velvoitemaailma, jonka mukaan on suojeltava kaikkia ja kaikkea Rahlia auttamalla. Sen synnyn syinä ovat episteemisten maailmojen muutos, pelko katastrofista ja suojelunhalu. Laskettujen varjojen kirjan salaamiseen tähtäävä velvoitemaailma häviää, koska se on ristiriidassa Rahlin auttamiseen tähtäävän velvoitemaailman kanssa. Tämä velvoitemaailma häviää, koska ja kun episteemisissä maailmoissa sanotaan, ettei auttaminen ole välttämätöntä. Syntyy Rahlin tappamiseen tähtäävä velvoitemaailma, ja sen toteuttaakseen Richard muodostaa teeskennellyn maailman.

Richard toimii pitkälti velvoitemaailmojensa mukaan. Nämä velvoitemaailmat syntyvät, muuttuvat ja katoavat episteemisten maailmojen ja spekulatiivisten laajentumien syntyessä, muuttuessa ja hävitessä. Lisäksi diskurssimaailmoihin vaikuttavat tunteet, halu välttää vaaraa ja halu saada tärkeitä asioita hoidetuksi, sekä halu pitää annetut lupaukset.

6.2. Darken Rahlin tiedot ja näkemys laatikoista

Tässä luvussa tulevat esille ne episteemiset maailmat, spekulatiiviset laajentumat ja velvoite-, intentio-, ja toivemaailmat, joita Darken Rahlilla on Ordenin laatikoihin liittyen. Tarkasteluun nousee muun muassa episteemisten maailmojen ja intentiomaailmojen vaikutus muihin diskurssimaailmoihin.

Tarinan alkaessa Rahlilla on jo kaksi Ordenin laatikoista, ja hän tietää kolmannen olevan kuningatar Milenalla. Tämä tulee esiin Rahlin puhuessa oikean kätensä Demminin kanssa Milenan asettamista ehdoista, jotka Rahlin pitäisi täyttää. Demmin sanoo olevan nöyryyttävää, että Milena esittää heille vaatimuksia, ja että kuningattaren murskaaminen olisi helppoa. Rahl huomauttaa, että Milenalla on velho. Demmin sanoo tuovansa velhon pään, jos Rahl vain sitä kysyy. (259.) Tähän huomautukseen Rahl vastaa seuraavasti:

“Demmin, why do you think Queen Milena would enlist a wizard in her service?” Demmin only shrugged, so Rahl answered his own question. “To protect the box, that is why. It is her protection too, she believes. If we kill her or the wizard, we may find he has hidden the box with magic, and then we would have to spend time finding it. So why move too quickly? For now, the easiest path is to go along with her. If she gives me any trouble, I will deal with her, and the wizard.” He walked slowly around his father’s coffin, trailing his fingers along the carved symbols as he kept his blue eyes on Demmin. “And anyway, once I have the last box, her demands will be meaningless.” (259.)

Rahl tuntuu siis suhtautuvan viimeisen laatikon saamiseen melkoisella varmuudella, ja selvästi haluaa sen. Ryan (1991: 117) sanoo toivemaailmoihin liittyen, että haluttu tila on tyypillisesti sellainen, että henkilö haluaa saada jonkin objektin haltuunsa. Rahlilla onkin toivemaailma, jonka mukaan hän haluaa saada haltuunsa Ordenin laatikon. Lisäksi hänellä on laatikon hankkimiseen tähtäävä intentiomaailma, minkä huomaa suunnittelusta. Velvoitemaailmaksi tätä intentiomaailmaa ei oikein voi sanoa, vaikka Rahl kuoleekin ilman laatikkoa, sillä hän näyttää olevan kiinnostuneempi suuremman vallan saamisesta kuin omasta tai muiden hyvinvoinnista. Hänhän laittaa laatikot toimintaan ennen kuin hänellä on kaikki kolme, ja myöhemmin hän uhkaa avaavansa yhden, vaikka tuhoaisikin niin tehdessään sekä itsensä että kaiken muun. Rahlin itsevarmuus ilmeisesti saa hänet ajattelemaan, ettei itsen suojele ole tarpeellista, sillä kaikki menee kuitenkin hänen halujensa mukaisesti.

Hänen episteemisen maailmansa mukaan Milenan velho voisi piilottaa laatikon, mutta tästä hän ei ole huolissaan. Päätös toimia toistaiseksi Milenan tahdon mukaan on pikemminkin mukavuuden kuin käytännöllisen välttämättömyyden sanelema. Rahlin sanoista saa

sen kuvan, että hän uskoo saavansa Ordenin laatikon käsiinsä joka tapauksessa, Milenan tahtoon taipuminen vain on nopeampaa. Hänellä on episteeminen maailma, jonka mukaan hän voisi tappaa Milenan ja tämän velhon. Tämä episteeminen maailma on kuitenkin yhteydessä siihen episteemiseen maailmaan, jonka mukaan velho voisi piilottaa laatikon. Tämä yhteys synnyttää spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Milenan ja velhon tappaminen saattaisi hankaloittaa asioita turhaan, ja siksi Rahl päättää olla kiirehtimättä.

Lisäksi hänen episteemisiin maailmoihinsa kuuluu ajatus, jonka mukaan hänen ei tarvitse enää Ordenin voimat saatuaan kunnioittaa Milenan kanssa tehtyjä sopimuksia. Odottamisesta ja vaatimuksiin taipumisesta ei siis ole mitään haittaa. von Wright antaa ymmärtää, että henkilöllä on autonomisia velvollisuuksia itseään kohtaan, kun hänen ”voidaan sanoa huolehtivan omasta hyvästään”. Lisäksi hän mainitsee yhdeksi tällaiseksi omasta hyvästä huolehtimisen tapaukseksi sen, että henkilö välttää asioita, joita hän pitää omalta kannaltaan huonoina. (von Wright 2001/1963: 285.) Darken Rahlilla voikin huomata olevan velvoitemaailman, jonka mukaan hänen pitää välttää ajan hukkaamista Ordenin laatikon etsiskelyyn, kun on olemassa myös nopeampi tapa saada laatikko.

Rahlin käytöksessä ei ole kyse käytännöllisestä välttämättömyydestä, vaan velvoitemaailmasta, sillä käytöstä määrää mukavuudenhalu eikä pakko. von Wright antaa ymmärtää autonomisen käytännöllisen välttämättömyyden olevan teko, joka on välttämätön jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Hän antaa esimerkin, jossa henkilö myöhästyy asemalta, ellei juokse, joten hän juoksee. Juokseminen on tässä käytännöllinen välttämättömyys. (von Wright 2001/1963: 284.) Rahl ei usko olevan välttämätöntä totella Milenaa, vaan hän vain näkee sen helpottavan asioita.

Sen lisäksi, ettei Rahl halua joutua etsimään laatikkoa, hän mainitsee toisenkin syyn sille, että suostuu Milenan vaatimuksiin. Hän sanoo Demminille:

“That is the other reason, my friend. I too enjoy it when they squirm, so to speak. I want to enjoy watching her squirm, before I kill her.” (260.)

Rahlia ajaa siis tottelemaan helppouden ja nopeuden lisäksi nautinnonhalu. Ryan (1991: 117) sanoo toivemaailmoista puhuessaan, että haluttu toiminta on jo itsessään palkitsevaa. Rahl kokee palkitsevaksi sen, ettei tapa Milenaa heti, vaan seuraa tämän ”kiemurtelua”. Siksi voidaan sanoa, että Rahlilla on toivemaailma, jossa hän toivoo voivansa seurata Milenan ahdinkoa, ennen kuin tappaa hänet.

Kun Rahl tulee Milenan luokse ja pyytää Ordenin laatikkoa, hän huomaa sen olevan väärennös katseltuaan sitä hetken. Milenan hovivelho Giller väittää, että laatikko on sama, jota Milena käski hänen vartioida alun alkaenkin. Lisäksi hän sanoo ainoan mahdollisen selityksen tilanteelle olevan se, että laatikko oli alun perinkin väärennös. (490–491.) Rahl ei kuitenkaan usko Gilleriä, vaan antaa yhden miehistään ottaa velhon kiinni ja sanoo:

“Not the only possible explanation, wizard. The real box has magic, a particular type of magic. The magic of this box is wrong. A Queen would not be able to see it, to know if it was the real box. But a wizard would.” (491.)

Rahl siis rakentaa spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Giller on syyllinen laatikoiden vaihtumiseen. Tämä spekulatiivinen laajentuma muodostuu, koska Rahlilla on episteemisissä maailmoissaan tietoa Ordenin laatikoista. Sitä hän ei näytä edes vakavissaan harkitsevan, että Giller voisi puhua totta, mikä näkyy hänen seuraavissa toimissaan.

Rahlin episteeminen maailma, jonka mukaan viimeinen laatikko on Milenalla, tietysti katoaa edellä kuvattujen tapahtumien aikana. Sen sijaan intentiomaailma, jonka mukaan Rahl aikoo saada Ordenin laatikon käsiinsä, ei katoa minnekään, mutta sen toteuttaminen muuttuu ongelmalliseksi. Yleisesti sanoen suurin hankaluuksien lähde ongelmien ratkaisussa on se, ettei kuva ongelmatilanteesta ole tarpeeksi tarkka (Miller, Galanter & Pribram 1960: 174). Rahl uskoo tietävänsä Gillerin olevan syyllinen Ordenin laatikon katoamiseen, mutta hänen episteemisissä maailmoissaan ei kerrota, mitä Giller on laatikolle tehnyt. Hänen kuvansa tilanteesta on siis epätarkka. Siksi Rahl kuulustelee Gilleriä. Itse kuulustelutapahtumaa romaanissa ei kuvata, mutta Kahlanin, Zeddin ja Richardin havaintojen kautta selviää, että Rahl on yrittänyt lukea Gillerin sisälmyksiä, siinä onnistumatta. (620.)

Rahl ei ole aluksi huolissaan siitäkään, saako hän Laskettujen varjojen kirjan käsiinsä, eikä hän pidä Kahlania, Etsijää tai kuuluisaa velhoa Zeddiäkään uhkana. Hän sanoo Demminille, että Confessorit ovat vain ärsyttäviä, eivät muuta, ja että hän tappaa Kahlanin itse, jos tämä muuttuu häiriötekijäksi. Ensin Kahlan saa kuitenkin synnyttää hänelle pojan. Velhon hän sanoo olevan kykenemätön häntä vahingoittamaan, ja aikoo tappaa tämän hitaasti. Kun Demmin kysyy Etsijästä, Darken Rahl vastaa: ”Even less than an annoyance.” (263–264). Etsijää hän ei siis pidä oikeastaan edes huomionsa arvoisena. Seuraava keskustelun katkelma onkin tässä valossa melkoisen mielenkiintoinen:

Demmin leaned his grim face closer. ”And the book?”

Rahl took a deep breath. "After I have traveled to the underworld, I will search out the Cypher boy again. Worry yourself of it no more, my friend. Fate is on our side." (264.)

Selvästikään Rahl ei osaa yhdistää Richard Cypheria ja Etsijää toisiinsa, tai hän olisi kiinnostuneempi Etsijästä. Lainauksesta käy kuitenkin ilmi, että Rahlilla on intentiomaailma, jonka mukaan hän etsii Richardin käsiinsä, ja toivemaailma, jonka mukaan hän Richardin mukana saa käsiinsä myös Laskettujen varjojen kirjan. Tästä taas voi päätellä, että Rahlin episteemisten maailmojen mukaan Laskettujen varjojen kirja on Richardilla. Myöhemmin kuitenkin ilmenee, ettei Rahlin episteemisissä maailmoissa erotella ohjekirjaa ja sen sisältöä toisistaan. Rahl olettaa, että Richardilla on teos fyysisenä kirjana.

Rahl selittää myöhemmin Demminille, miten hän aikoo löytää Richardin. Demmin kertoo, että pilvi, jonka Rahl lähetti seuraamaan Richardia, on joutunut muiden pilvien peittoon. Rahl ei ole huolissaan, vaan kertoo, että Richard kantaa mukanaan hammasta, jonka Rahl pystyy löytämään. Hän selittää, että tutkimuksissaan hän selvitti, mihin Laskettujen varjojen kirja oli piilotettu, ja lähetti vartijapedon huolehtimaan kirjasta siihen asti, että voisi hakea sen. George Cypher -niminen mies tappoi pedon, varasti kirjan ja otti pedolta voiton merkiksi hampaan. Koska Rahl lähetti pedon omalla magiallaan, hän pystyy löytämään hampaan sen sisältämän magian takia. Rahl myös kertoo, että laitettuaan Ordenin laatikot toimintaan, hän meni hakemaan kirjaa, ja tajusi, että se oli varastettu. Lopulta hän selvitti varkaan olleen George Cypher, mutta siinä vaiheessa tällä ei enää ollut kirjaa, eikä tämä suostunut kertomaan sen olinpaikkaa. (281–282.) Lisäksi Rahl sanoo:

"But I did learn that he had given the tooth to his son."

"So that is how you know the Cypher boy has the book."

"Yes, Richard Cypher has the Book of Counted Shadows. And he also wears the tooth. That's how I hooked the tracer cloud to him, by hooking it to the tooth his father gave him, the tooth with my magic. I would have recovered the book before now, but I have had many matters to attend to. I only hooked the cloud to him to help me keep track of him in the meantime. It was a mere convenience. But the matter is as good as settled; I can get the book at any time of my choosing. The cloud is of little importance. I can find him by the tooth." (282.)

Rahlin episteemisten maailmojen mukaan hän siis voi löytää Richardin ja kirjan hampaan avulla milloin vain. Siksi hän on niin itsevarma. Richard kuitenkin heittää hampaan myöhemmin pois, eikä siitä tämän jälkeen ole Rahlille apua. Edellä olevasta lainauksesta käy myös ilmi, että Rahl on käyttänyt päättelyä selvittäessään, kenellä kirja nykyään on. Ilman päättelyä hän ei voikaan tietää, mitä kirjalle on tapahtunut, sillä hän ei ole nähnyt kirjaa

Richardilla. Saamiensa tietojen pohjalta, eli vanhojen episteemisten maailmojensa avulla hän on muodostanut uuden episteemisen maailman, jonka mukaan teos on Richardilla.

Myöhemmin Rahl lähettää Denna-nimisen Mord-Sithin vangitsemaan Richardin, ja Richard jää kiinni (642). Kun Denna uskoo koulutuksen murtaneen Richardin, Darken Rahl kuulustelee tätä ja kysyy, missä Laskettujen varjojen kirja on. Richard kertoo polttaneensa kirjan, mutta opetelleensa sen sitä ennen ulkoa. Rahlin käskystä Richard aloittaa kirjan toistamisen. Hän lausuu alun, josta selviää, että Rahl tarvitsee Confessorin todentaakseen kirjan sanat. Rahl ilahtuu tämän kuullessaan, sanoo Kahlanin olevan jo tulossa kohti palatsia, ja käskää kaksi neljän hengen ryhmää vangitsemaan hänet. (702–704.)

Tässä vaiheessa niin Rahlin kuin Dennankin episteemisten maailmojen mukaan Richard on murrettu. Tämä taas aiheuttaa Rahlin episteemisiin maailmoihin tiedon, jonka mukaan Richard puhuu totta. Samalla episteeminen maailma, jonka mukaan Richardilla on kirja fyysisenä kappaleena, muuttuu niin, että siinä sanotaan Richardilla olevan kirja muistissaan. Samalla tulee jälleen esiin myös Rahlin toimintaan vaikuttava itsevarmuus, sillä hän toteaa, että ”The fates work for me” (704).

Richard havahtuu ja kieltäytyy jatkamasta ohjekirjan sanojen toistamista. Rahl syyttää Dennaä siitä, että Richardia ei olekaan murrettu. Yksi Rahlin miehistä nostaa Denna kurkusta pitäen ilmaan. Miekan valkoinen magia kuitenkin herää Richardin kuullessa, miten Denna ääntelehtii kivusta, ja Richard tappaa sekä Dennaä pitelevän miehen että Richardin kimppuun hyökkäävän toisen vartijan. Denna pyytää saada korjata virheensä ja viedä Richardin vielä yöksi harjoitettavaksi, mutta Rahl vastaa kieltävästi ja pyytää Dennaalta anteeksi. Sitten hän puhuu Richardille ja sanoo, että Richard ei murtunut, koska erotti mielensä (704–705.) Kun Richard sanoo, ettei ymmärrä Rahlin puheita, Rahl selittää:

“You put up a partition, to protect the core, sacrificed the rest to what would be done. A Mord-Sith cannot break a partitioned mind. Punish, yes. Break, no.” He turned to Denna. ”Once again, I am sorry, my pet. I thought you had failed me. You have not. None but the most talented could have taken him this far. You have done well, but this makes matters altogether different.” (705–706.)

Hetkessä episteeminen maailma, jonka mukaan Richard on murrettu, siis häviää, ja tilalle tulee uusi episteeminen maailma. Sen mukaan Richardia ei ole murrettu, ja tietojen saaminen ulos Richardista on siksi oletettua paljon vaikeampaa. Tämän episteemisen maailman lisäksi syntyy myös toinen episteeminen maailma, jonka mukaan Richardia ei edes voi murtaa. Syynä tähän episteemisten maailmojen häviämiseen ja syntyyn on yksinkertaisesti se, että Richard vartijat tappamalla osoittaa, ettei häntä voi hallita.

von Wrightin (1983: 7) mukaan henkilön nykyinen halu ja näkemys vaikuttavat ratkaisevasti hänen tulevaisuuden toimintaansa. Rahlin episteemisten maailmojen muutos muuttaa sitä intentiomaailmaa, joka tähtää Laskettujen varjojen kirjan tietojen saamiseen. Hän haluaa yhä tietää, mitä teoksessa sanotaan, mutta ei enää yritä saada sitä selville kuulustelemalla. Kuulustelu kun ei enää näytä luotettavalta eikä tehokkaalta tavalta saada tietoa.

Rahl näyttää Richardille kaksi Ordenin laatikoista ja kertoo, että kolmas laatikko on matkalla. Hän myös vaatii Richardia todistamaan, että tämä tuntee koko kirjan, eikä yritä pettää Rahlia. Hän sanoo, että jos Richard ei tee näin, hän avaa Kahlanin ja lukee tämän sisälmykset saadakseen tietää, mitä niillä on sanottavaa asiasta. Richard todistaa puhuvansa totta poistamalla ohjekirjan ohjeita ääneen kerraten yhden laatikon suojakuoren. Rahl sanoo Richardin voivan mennä. (707–710.) Kun Richard kysyy, eikö Rahl aio yrittää saada tietoa ulos hänestä häntä tappamalla, Rahl selittää:

“It would do me no good. The ways I have of getting information from you would damage your brain. The information would be disjointed. If it were anything else, I would be able to put the pieces together, and figure it out, but I can see the book is too specific for that. The information would only end up being spoiled, and of no use to me. You, therefore, are of no use to me right now, so you may go.” (710.)

Richardin esitys siis saa Rahlin episteemisiin maailmoihin muotoutumaan tiedon, jonka mukaan ohjekirja on niin erityinen, ettei sen sisältämiä tietoja voisi lukea sisälmyksistä, sillä tiedot menisivät sekaisin. Tämän takia Richardista ei hänen mielestään ole hänelle juuri sillä hetkellä hyötyä, joten Richardin olinpaikka on hänelle yhdentekevä. Rahl kuitenkin varoittaa Richardia, että hän tietää, mikä laatikoista tappaa hänet, ja että hän aikoo aukaista yhden laatikon joka tapauksessa. Hän myös lupaa, että jos Richard auttaa häntä, hän antaa Richardin olla ja kohtelee Kahlania kuin kuningatarta. (710–711.)

Teoksesta ei ilmene, puhuuko Rahl totta. Varoituksen antamisen ja lupauksen tekemisen päämääränä on kuitenkin selvästi saada Richard palaamaan. Nyt Rahlin muuntuneessa intentiomaailmassa siis sanotaan, että hänen pitää saada Richard antamaan tiedot omasta tahdostaan. Richardin murtamiseen hän ei enää luota. Lupauksensa Rahl puolestaan ilmeisesti aikoo pitää vain osittain. Kun Kahlan on vapauttanut voimansa Richardiin, ja Richard näyttölee voiman tehonneen, Rahl pahoittelee tapahtunutta ja sanoo: ”But I’m afraid you have fallen victim to the Wizard’s First Rule” (796–797). Hänen suunnitelmaansa on ilmeisesti alun perinkin kuulunut, että omana itsenään Richard ei enää voi elämäänsä jatkaa. Richardin pyytäessä, ettei Rahl satuta Kahlania, Rahl kuitenkin sanoo, että

If you do as I say, I will do as I promised, and she will be treated well. I may even turn you into something pleasant, something you would like to be, maybe a lapdog. I may even let you sleep in our bedchamber so you might see that I keep my word. (797.)

Confessorin voiman vaikutus vähenee huomattavasti, kun voiman uhri muutetaan eläimeksi. Rahlin pohdiskelu on siis näiltä osin tavallaan ystävällismielistä, vaikka ajatus syli-koiraksi muuttamisesta henkiikin jonkinasteista halveksuntaa. Richardin vapautta koskeva lupaus tuntuu melko tyhjältä puheelta. Rahlin intentiomaailmaan on ilmeisesti alun perinkin kuulunut aikomus huijata Richard kuvittelemaan, että hän voi elää vapaasti Rahlin auttamisen jälkeen. Doležel (1998: 127) sanoo huijarin tavoitteena olevan saada toinen toimimaan väärän informaation pohjalta, ja juuri tämän voi nähdä Rahlinkin tavoitteena hänen väännellessään totuutta. Rahlin tarkoituksena on ollut saada Richard palaamaan ja varmistaa, että Richard ei yritä huijata Rahlia. Tässä Rahl kokee myös onnistuneensa, kuten edellä käy ilmi. Kahlania koskevan osan velvoitemaailmoistaan Rahl aikoo silti ilmeisesti pitää. Ryanin (1991: 117) mukaanhan lupaukset muodostavat velvoitemaailman.

Tilaisuutta lupauksensa pitämiseen Rahl ei kuitenkaan saa. Kun Richard ilmoittaa sano-neensa Laskettujen varjojen kirjan viimeiset sanat, Rahl hermostuu ja sanoo, että hänen lähteidensä mukaan juuri Richardin osoittama laatikko tappaa hänet. Kun Richard yhä väittää puhuvansa totta, Rahl uhkaa Richardia käskemällä Michaelin katkaista Kahlanin kurku. (802.) Richard pysyy yhä kannassaan, ja lopulta Rahl päättää uskoa Richardia:

The smile came back to Darken Rahl's face. He licked his fingertips, and wiped them on his eyebrows. "All right, Richard. I just had to be sure you were telling me the truth." (803.)

Richardin jääräpäisyys siis vakuuttaa Rahlin, ja saa hänet hylkäämään episteemisen maailman, jonka mukaan Richardin osoittama laatikko tappaa hänet. Rahlin episteemiset maailmathan kertovat hänelle, että Richard rakastaa nyt Kahlania liian paljon vaarantaakseen tämän hengen. Kun selviää, että Richard on pettänyt hänet, Rahlin on vaikea uskoa petosta todeksi, ja hän kirkuu Richardin puhuneen totta. Richard myöntää tämän, mutta sanoo jättäneensä osan teoksen sanoista pois ja käyttäneensä Velhon ensimmäistä sääntöä Rahlia vastaan. Rahl väittää, ettei se ole mahdollista, jolloin Richard sanoo Rahlin itsensä opettaneen hänelle, miten se tehdään. (805.) Rahlin reaktio kertoo hänen tajuavan erehdyksensä:

Darken Rahl's face distorted in pain. He laughed and screamed. (805.)

Kirkumisen ja kivun voi ymmärtää Ordenin aiheuttamiksi, mutta kuoleminen tuskin kovin paljon Rahlia huvittaa. Portchin (1985: 6) mukaan kontekstikin kommunikoi. Tässä tapauksessa kontekstista voikin päätellä Ordenin laatikoiden aiheuttavan Rahlille kipua. Hän ei siis naura kuolemislle, vaan tilanteen ironialle ja mahdollisesti omalle virheelleen.

Aluksi Rahlilla on episteeminen maailma, jonka mukaan viimeinen Ordenin laatikko on Milenalla, ja intentio- ja toivemaailmat, joiden mukaan hän haluaa ja aikoo hankkia laatikon. Episteemisten maailmojensa tietojen takia hän kuitenkin muodostaa velvoitemaailman, jonka mukaan on helpompaa ja riskittömämpää odottaa ja toimia toistaiseksi Milenan mielen mukaan kuin yrittää hankkia laatikko heti. Tähän päätökseen vaikuttaa myös toivemaailma, jonka mukaisesti Rahl nautiskelee katsellessaan uhrinsa kärsimyksiä. Kun laatikko onkin väärennös, Rahl muodostaa episteemisten maailmojensa avulla spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan syyllinen oikean laatikon häviämiseen on velho Giller. Tietojen näin muuttuessa häviää episteeminen maailma, jonka mukaan laatikko on Milenalla.

Rahlilla on lisäksi episteeminen maailma, jonka mukaan Laskettujen varjojen kirja on Richardilla, ja jonka hän on muodostanut toisten episteemisten maailmojen pohjalta. Tähän diskurssimaailmaan liittyen hänellä on intentiomaailma, jonka mukaan hän aikoo etsiä Richardin, ja toivemaailma, jonka mukaan hän saa Richardin löydettyään haltuunsa myös Laskettujen varjojen kirjan. Hän luottaa saavansa kirjan tiedot antamalla murtaa Richardin ja kuulustelemalla häntä, ja tämä oletus kumoutuu, kun Richard todistaa, ettei häntä voi murtaa. Todisteet muodostavat Rahlille episteemiset maailmat, joiden mukaan Richard ei ole murtunut, eikä häntä voi murtaa. Uudet episteemiset maailmat muuttavat tietojen saamiseen tähtäväää intentiomaailmaa niin, ettei Rahl yritä kuulustella Richardia, vaan yrittää saada tämän haluamaan auttamista. Intentiomaailman toteuttaakseen hän pelottelee Richardia ja muodostaa useita teeskenneltyjä velvoitemaailmoja.

Rahlin episteemiset maailmat rakentuvat vanhojen episteemisten maailmojen päälle, ja ne häviävät uskottavampien episteemisten maailmojen korvatessa vanhat. Tällä tavalla korvautuu esimerkiksi episteeminen maailma, jonka mukaan tietty Ordenin laatikko tappaa avaajansa. Ordenin laatikon saamista koskeva intentiomaailma taas häviää vasta, kun Rahl tietää laatikon olevan jo tulossa hänen luokseen. Episteemiset maailmat ja niiden muutokset vaikuttavat myös intentio-, velvoite- ja toivemaailmoihin, sekä spekulatiivisiin laajentumiin. Velvoitemaailmojen syntyyn vaikuttavat episteemisten maailmojen lisäksi halu välttää itsen kannalta ikäviä asioita ja halu toteuttaa intentiomaailmat. Intentiomaailmat ovat yhtenä syynä myös teeskenneltyjen maailmojen syntyyn.

Lisäksi Rahlin toimintaan vaikuttavat hänen vallanjanonsa ja itsevarmuutensa. Hän ei näytä uskovan voivansa hävitä, ja kaikki ongelmatkin tulevat pääasiassa hänelle yllätyksinä. Milenasta puhuessaankin hän kuittaa mahdolliset ongelmat sillä, että hän hoitaa ne, jos niitä ilmenee. Vallanjano on useimpien intentiomaailmojen synnyn perimmäisenä syynä, vaikka episteemiset maailmatkin vaikuttavat niihin.

6.3. Zeddin ja Kahlanin tiedot ja näkemykset laatikoista

Tässä luvussa tarkastelen diskurssimaailmoja, joita Zeddillä ja Kahlanilla on Ordenin laatikoihin liittyen. Zeddillä nousevat esiin hänen episteemiset maailmansa ja velvoite-, intentio- ja toivemaailmansa. Tärkeimmiksi syiksi hänen diskurssimaailmojensa muuttumiseen paljastuvat episteemisten maailmojen synty, häviäminen ja muutokset sekä Zeddin halu suojella kaikkia. Kahlanilla nousevat esiin hänen episteemiset maailmansa ja velvoite- ja intentiomaailmansa sekä yksi spekulatiivinen laajentuma. Lisäksi ilmi tulee muun muassa Kahlanin tapa hyväksyä muiden diskurssimaailmoja omikseen.

Zeddin kuolleet vanhemmat kertovat Zeddille, että Rahlilla on vain kaksi Ordenin laatikoista, ja että Rahl etsii kolmatta laatikkoa ja Laskettujen varjojen kirjaa. Kuullessaan tämän, Zedd toteaa tilanteesta, että ”Then there’s a chance”. (101.) Ennen kuin Zedd kuulee uutiset, hän ei ole halukas nimeämään Etsijää eikä auttamaan Rahlin pysäyttämässä. Hän vetoaa muun muassa siihen, että aiemmin hänen apunsa ei kelvannut, siihen, että Richard on liian nuori, ja siihen, että Rahlilla on jo kaikki kolme Ordenin laatikkoa. (100–101.)

Hänen vanhempiensa sanat saavat hänet muodostamaan velvoitemaailman, jonka mukaan hänen on autettava. Aiemmin tällaista velvoitemaailmaa ei synny, sillä Rahlin pysäyttäminen näyttää toivottomalta. Velvoitemaailman synnyn huomaa sekä siitä, että Zedd sanoo heillä olevan mahdollisuus, että siitä, kun hän alkaa kysellä, miten hän, Richard ja Kahlan pääsevät Midlandsiin (101). Hän siis siirtyy suunnittelemaan toimintaa sen sijaan, että keskittyisi keksimään syitä sille, ettei voi auttaa. Zeddin vanhemmat kertovat hänelle myös, että Rahl jahtaa Richardia, mutta he eivät osaa sanoa, miksi (100–102).

Zedd selittää Richardille, mitä Ordenin laatikot ovat, ja miten ne toimivat. Lisäksi hän kertoo, ettei Rahlilla ole kaikkia kolmea laatikkoa. (112–114.) Hän myös päätelee, että ainakin yhden laatikon on yhä oltava Midlandsissa:

“My point is, we know none of the boxes could have been here before the boundary went up, or their magic would have prevented it. So if they were all in the Midlands before the boundary, because of the magic, and I didn’t bring one with me, they have to still be in the Midlands.” (115.)

Zedd on tullut aikaisemmin muurin läpi magiansa avulla. Hänen vanhempansa myös vahvistavat Zeddin episteemisen maailman, jonka mukaan kaikki hänen oppilaansa, Gilleriä lukuun ottamatta, ovat kuolleet (100). Zeddin päättely menee siis niin, että koska hän on ainoa, joka olisi voinut tuoda maagisen esineen muurin läpi, eikä hän ole sitä tehnyt, maagisten esineiden on oltava muurin toisella puolella. Rahlillahan laatikkoa ei ole. Päättelyn avulla muodostuu episteeminen maailma, jonka mukaan Ordenin laatikko on Midlandsissa.

Zedd puhuu myös Richardin Etsijyydestä, ja varoittaa Richardia siitä, että Rahl jahtaa häntä:

“Darken Rahl hunts you. Personally. The only reason I can fathom for this is that with the insight he has gained from the magic of Orden, he too knows you to be the one and so searches you out, to eliminate the threat.” (118.)

Zeddillä on siis spekulatiivinen laajentuma tai episteeminen maailma, jonka mukaan Rahl jahtaa Richardia, koska tietää Richardin olevan Etsijä. Syinä tämän diskurssimaailman syntyyn ovat päättely ja tiedon puute. Zeddillä on ennestään episteeminen maailma, jonka mukaan laatikoiden pistäminen käyntiin antaa käyntiin laittajalle erityistä tietoa. Tämä tulee esiin Zeddin kertoessa tiedon Richardille. (113.) Hän ei tiedä mitään muuta syytä, joka voisi aiheuttaa Rahlin kiinnostuksen Richardiin, joten hän olettaa Rahlin näkevän Richardin uhkana. Etsijän näkeminen uhkana on Zeddille järkeenkäypä ajatus, mikä näkyy paitsi edellä olevasta lainauksesta, myös siitä, miten hän selittää, mikä Etsijä on. Hän muun muassa myöntää, että joskus Etsijät ovat olleet salamurhaajia (115–116).

Zedd kertoo Richardille ja Kahlanille myös, että hänellä on suunnitelma (116). Suunnitelma ei kuitenkaan koske heitä, joten Zedd ei ole kovin pahoillaan kuullessaan häntä hoitavalta naiselta, noita Adielta, että hänet on jätetty jälkeen:

“Just as well,” the wizard said under his breath. “My plan does not include him.” (300.)

Adie kertoo Zeddille myös, että Richardilla on salaisuus, jota hän ei kerro Zeddille (300). Tämä salaisuus on tietysti se, että Richardin mielessä on Laskettujen varjojen kirja, mutta tätä salaisuuden luonnetta Adie ei tiedä. Zedd suhtautuu uutiseen varsin luottavaisesti:

His thin lips widened in a smile, his eyes sparkled. "But I fear no secret of a person I trust, and he has no need to fear mine. It is part of being friends." (300.)

Sekä Zeddin ilme että hänen sanansa osoittavat hänen suhtautuvan uutiseen kevyesti. Siksi uutinen muuttuu Zeddin episteemiseksi maailmaksi aiheuttamatta muutoksia muihin diskurssimaailmoihin. Tämän jälkeen Zedd ei enää mieti Richardin salaisuutta, ja se paljastuukin hänelle vasta, kun Richard alkaa kerrata Laskettujen varjojen kirjaa Rahlille (799).

Zeddin suunnitelma epäonnistuu, ja Zedd kertoo siitä Kahlanille ja Richardille. Hän kertoo olevansa Laskettujen varjojen kirjan vartija ja aikoneensa hakea teoksen ja tuhota sen, mutta se oli viety. Richardin järkytystä Zedd ei huomaa, eikä siis tule ihmetelleeksi syytä siihen. Lisäksi Zedd paljastaa, ettei hän ole koskaan lukenut kirjaa. (556–558.) Intentiomaailma, jonka mukaan Zedd tuhoaisi Laskettujen varjojen kirjan ja näin parantaisi mahdollisuuksia voittaa Rahl, häviää. Häviämisen syynä on se, ettei Zeddin episteemisiin maailmoihin kuulu Laskettujen varjojen kirjan löytämiseen tarvittavia tietoja. Nyt niissä sen sijaan sanotaan, ettei Laskettujen varjojen kirjan tuhoaminen ole mahdollista.

Ainoa jäljellä oleva intentiomaailma on se, jonka mukaan pitää löytää Ordenin laatikko ja pitää se poissa Rahlin käsistä. Samalla tämä intentiomaailma on velvoitemaailma, sillä se tähtää toisten ja itsen hyvän suojelemiseen. von Wrighthan (2001/1963: 288) määrittelee toisten hyvän suojelemisen velvollisuudeksi. Tämän velvoite- ja intentio-maailman olemassaolon voi huomata siitä, että seuraavaksi henkilöt miettivät, miten Ordenin laatikon voisi saada Milenalta (559). Milenan linnassa Zedd ja muut näkevät Gillerin ruumiin, ja tämän kasvoilla olevasta hymystä Zedd päättelee, ettei Giller luovuttanut laatikkoa:

"There is a smile on his face. A smile, frozen in death, meant to tell anyone who knows of such things that he did not give up what was wanted." (620.)

Päätteleminen perustuu episteemisten maailmojen tietoon, jonka mukaan velhot pystyvät jättämään hymyn kasvoilleen kuollessaan, jopa silloin, kun he kokevat kipua. Tämä tulee esiin, kun Zedd selittää, että velhon täytyy olla tuttu kivun tunteen kanssa (620). Kun Richard on löytänyt laatikon, Zedd kannattaa laatikon pitämistä turvassa armeijan luona (630).

Vaikka kertoja ei sitä suoraan sanokaan, Kahlan, Zedd ja Chase jättävät laatikon armeijan luo. Tämä tulee selväksi siitä, ettei heillä ole laatikkoa enää mukanaan heidän ollessaan matkalla pelastamaan Richardia. Zeddin episteemisten maailmojen mukaan laatikko on turvassa armeijan luona. Tämä tulee esiin hänen sanoistaan Chaselle ja Kahlanille:

”The box is safe,” the wizard said, ”that’s what matters. Five days from tomorrow is the first day of winter, and then Darken Rahl will be dead. We will have Richard back after that, if not before.” (734.)

Zeddin episteemisen maailman mukaan Rahl ei siis voi selvitä hengissä. Tämä episteeminen maailma tietysti perustuu sille episteemiselle maailmalle, jonka mukaan Rahilla ei ole kaikkia hänen tarvitsemiaan Ordenin laatikkoja. Zeddille selviää, että Rahlilla on kaikki laatikot, vasta, kun hän näkee kaikki kolme Rahlin palatsissa (794). Äkkiä kummatkin edellä mainitut episteemiset maailmat katoavat, ja syntyy uusi episteeminen maailma, jossa ainoa Rahlin voittamisen toivo liittyy Kahlaniin:

If Darken Rahl was to be stopped, only Kahlan could do it. He felt the Blood Rage emanating from her, the seething fury. (795.)

Tähän episteemiseen maailmaan liittyy myös toivemaailma, jossa Zedd toivoo Kahlanin uuden voiman voivan voittaa Darken Rahlin. Nämäkin diskurssimaailmat häviävät, kun Kahlanin voima katoaa (796). Danto selittää, etteivät uskomukset voi selvitä totuussuhteen muutoksesta. Se, ettei enää usko jonkin olevan totta, tarkoittaa, ettei enää usko kyseistä asiaa. (Danto 1973: 23.) Zedd näkee Kahlanin Con Darin häviävän (796). Hän ei siis voi enää uskoa Con Darin voivan auttaa, ja episteemisen maailman ja toivemaailman häviäminen näkyykin siinä, että Zedd yrittää turhaan auttaa ystäviään, joutuu taian vangiksi ja ki-roaa omaa typeryyttään: ”He railed in rage at his own stupidity” (796–797).

Rahlin luona Zedd saa viimein tietää Richardin opetelleen Laskettujen varjojen kirjan ulkoa. Kun hän kuulee Richardin lausuvan kirjaa, hänelle syntyy melkein saman tien uusi episteeminen maailma, jonka mukaan Richard on opetellut kirjan ja osaa sen ulkoa:

Zedd sank to the ground. He couldn’t believe what he was hearing. As he listened to Richard reading out the book, he knew it was true; he recognized the unique syntax of a book of magic. Richard couldn’t be making it up. It was the Book of Counted Shadows. Zedd didn’t have the strength to wonder at how Richard had learned it.

The world as they knew it was ending. This was the first day of the rule of Rahl. All was lost. Darken Rahl had won. The world was his. (799.)

Tähän mennessä Zeddin episteemisiin maailmoihin on kuulunut ajatus, että ilman Laskettujen varjojen kirjaa Rahl saattaa valita väärän laatikon ja kuolla. Nyt se episteeminen maailma, jossa sanotaan, ettei Rahlilla ole ohjekirjaa, häviää, ja samalla häviää episteeminen maailma, jonka mukaan Rahl saattaa valita väärin. Syntyy uusi episteeminen maailma, jonka mukaan Rahl käytännöllisesti katsoen hallitsee jo. Kun Zeddiä vankinaan pitävä loit-

su murtuu, on oletettava, että tämä episteeminen maailma häviää (804). Oletus tämä on siksi, että kertoja ei kerro Zeddin tuntemuksia. Rahlille puhuessaan Zedd on kuitenkin jo selvästi varma siitä, että Rahl on kuolemassa, sillä hän kysyy: ”Arrogant to the end?” (806). Kysymyksessä on selvä viittaus siihen, että Zedd katsoo Rahlin elämän olevan loppussa. Tässä vaiheessa siis viimeistään on jo hävinnyt se episteeminen maailma, jonka mukaan Rahl käytännöllisesti katsoen hallitsee jo.

Ordenin laatikoiden aiheuttamien ongelmien Zedd ei kuitenkaan usko loppuneen vielä teoksen lopussakaan. Tämä tulee esille, kun Zedd sanoo aikovansa mennä Adien kanssa lukemaan *Wizard’s Keepiin*, jossa säilytetään useita maagisia teoksia. Chasen kysyessä syytä suunnitelmaan Zedd vastaa, että ”Because she knows more about the underworld than anyone alive”. (820.) Zedd on selvästi huolissaan ennustuksesta, jota on miettinyt aiemmin. Ennustus koskee elävien maailman ja manalan välistä huntua, ja sitä on käsitelty jo luvussa viisi.

Nyt on paikallaan muistuttaa Zeddin ajattelevan, että ennustus ”implied that even if Rahl failed, and was killed, the magic of Orden would still tear the veil” (765). *Wizard’s First Rulen* lopussa Zeddin spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Ordenin laatikoiden taika saattaa päästää manalan elävien maailmaan, säilyy. Lisäksi Zeddillä on intentiomaailma, jossa hän yrittää varautua tulevaan keräämällä mahdollisimman paljon tietoa manalasta. Samalla tämä intentiomaailma saattaa olla myös velvoitemaailma, sillä tiedon keruu on valmistautumista ja viittaa haluun suojella itseä ja muita. Toisten suojeleminenhan on luettavissa velvollisuudeksi (von Wright 2001/1963: 288). Tämän velvoitemaailman olemassaolo ei kuitenkaan ole selkeästi havaittavissa, vaan sen olemassaolo on pääteltävä Zeddin halusta kerätä tietoa ja siis valmistautua.

Zeddin intentiomaailmat muuttuvat episteemisten maailmojen mukana. Tilanteen näyttäminen täysin toivottomalta estää intentiomaailman syntyä. Uusien intentiomaailmojen syntyyn puolestaan vaikuttavat episteemisten maailmojen muutos ja se, että episteemisiin maailmoihin tulee ajatuksia uusista tavoista toimia. Episteemisiä maailmoja taas häviää ja syntyy sen mukaan, millaista tietoa Zeddillä on. Kun uusi episteeminen maailma on ristiriidassa vanhan kanssa, vanha katoaa, ja uusi korvaa sen. Lisäksi Zeddillä on velvoitemaailmoja, jotka syntyvät, koska hän haluaa suojella kaikkia, ja toivemaailma, jonka mukaisesti hän toivoo Con Darin olevan riittävän vahva Rahlin tappamiseen. Toivemaailma syntyy, koska episteemiset maailmat muuttuvat niin, että Con Dar näyttää ainoalta tavalta tapaa Rahl.

Kuten aikaisemmin tuli jo ilmi, Kahlan on se, joka kertoo Darken Rahlin pistäneen Ordenin laatikot toimintaan (83). Hänen episteemisiin maailmoihinsa kuuluvat jo teoksen alussa myös Zeddin kertomat tiedot laatikoista, mikä tulee ilmi siinä, että hän haluaa Richardin saavan tiedot: ”Kahlan, too, had a look that told him she was determined to have him fully understand the ominous nature of what Zedd was saying” (113). Samasta kohdasta selviää, että Kahlania huolestuttaa se, että Rahl voi saada rajattoman vallan. Tästä huolesta ilmenee, että Kahlanilla on velvoitemaailma, jonka mukaan pitää estää Rahlia saamasta rajatonta valtaa.

Kahlanin reaktiota Zeddin uutisiin siitä, ettei Darken Rahlilla ole kaikkia kolme laatikkoa, ei romaanissa kerrota. Tähän tietoon liittyvistä diskurssimaailmoista ei siksi voi sanoa mitään. Kahlanin reaktiota ei myöskään kerrota, kun Zedd selittää, etteivät Ordenin laatikot voi olla Westlandissa. Doležel (1998: 126) mainitsee, että fiktiivinen henkilö tarkastelee itseään, muita ja maailmaa ylipäätään omasta, erillisestä näkökulmastaan. Tässä täytyykin muistaa, että Kahlanin näkökulma on henkilön, joka on syntynyt ja elänyt Midlandsissa. Tämän takia on loogista olettaa hänen tietävän maiden välisistä muureista ainakin jotakin. Tästä ei kuitenkaan voi päätellä, kuinka paljon Kahlanilla on episteemisissä maailmoissaan niistä tietoa. Se sen sijaan on selvää, ettei Kahlan tiedä Richardin opetelleen Laskettujen varjojen kirjaa. Ensinnäkään Richard ei sitä Kahlanille koskaan kerro, ja kun Adie kysyy, tietääkö Kahlan Richardin salaisuuden, Kahlan ei sano mitään (230).

Kahlanille matka Ordenin laatikkoa hakemaan tuntuu aiheuttavan kauhua ja vastentahtoisuutta. Kun Richard kysyy, tietääkö Kahlan ketään, joka voisi kertoa heille missä Ordenin laatikko on, Kahlan vastaa hyvin vastentahtoisesti. Lisäksi hän varoittaa, että kansa, jonka hän mainitsee (”the Mud People”), voi olla vaarallinen. (295–296.) Kun tämän kansan kuolleet esi-isät neuvovat heitä hakeutumaan Shota-noidan puheille, Kahlan toteaa, että ”We are as good as dead” (405.) Kummassakin tapauksessa Kahlan taipuu seuraamaan Richardia. Hän näkee, ettei muuta vaihtoehtoa ole, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi:

They had no choice, of course. But she knew of Shota.

They were going to die.

They might as well go ask Darken Rahl to tell them where they could find the box. (409.)

Näyttää siis siltä, että Shotan luokse meneminen on Kahlanin mielestä varma kuolemantuomio. Hänellä siis olisi tämän tulkinnan mukaan velvoitemaailma, jonka mukaan Orde-

nin laatikon etsiminen on hänen ja Richardin hengen riskeeraamisen arvoista. Kahlan kuitenkin seuraa Richardia Shotan luokse, eikä Kahlanin ja Richardin kuoleminen pysäyttäisi Darken Rahlia, joten tämä tulkinta Kahlanin ei vaikuta aivan oikealta.

Onkin olemassa myös toinen tulkintavaihtoehto. Tämän tulkinnan mukaan Kahlan ei ajattele itsensä ja Richardin kuolemaa väistämättömänä, vaan vain hyvin todennäköisenä. Ajatus ei siis kuulukaan episteemiseen maailmaan, vaan vain melko vahvaan spekulatiiviseen laajentumaan. Tämä tulkinta on nähdäkseni järkevämpi, sillä varmaan kuolemaan käveleminen ei saa Kahlania ja Richardia löytämään Ordenin laatikkoa, eikä se myöskään siis toteuta Ordenin laatikon löytämiseen liittyvää velvoitemaailmaa. Tämän velvoitemaailman olemassaolon huomaa siitä, että Kahlan auttaa laatikon etsimisessä. Se onkin jatkoa velvoitemaailmalle, jonka mukaan pitää estää Rahlia saamasta rajatonta valtaa: onhan Ordenin laatikon pitäminen poissa Rahlin käsistä keino estää Rahlia saamasta valtaa. Sen synnyn syynä on luultavasti halu suojella ihmisiä, minkä huomaa esimerkiksi siitä, että Kahlania huolestuttaa ajatus siitä, että Rahl saisi rajattoman vallan.

Kahlan seuraa Richardia myös muulloin. Kun Richard päättää olla seuraamatta Rachelia, vaikka arveleekin jotakin olevan tekeillä, Kahlan tukee hänen päätöstään (548–549). Richardin intentiomaailmasta, jossa jatketaan matkaa, tulee Kahlaninkin intentiomaailma. Kun taas tulee puhetta siitä, että ilman Laskettujen varjojen kirjaakin Rahl mitä luultavimmin pystyy avaamaan laatikon, Kahlan kehuu Richardin tehneen hyvää työtä selvittämällä, missä Ordenin laatikko on (558–559). Kahlan tuntuu luottavan muiden päätöksiin. Tämä tulee ilmi hänen tavassaan seurata Richardia epäilyksistään huolimatta. Lisäksi se tulee ilmi siinä, että kun Zedd, Chase, Kahlan ja Richard ovat saaneet Ordenin laatikon käsiinsä, Kahlan tyytyy vain kyseenalaistamaan laatikon turvapaikasta annetun ehdotuksen:

“Do you think that’s wise? We would be easy to find, a thousand men, I mean. Would it not be better to hide somewhere, by ourselves?” (630).

Kahlan siis antaa vastaehdotuksen, muttei varsinaisesti vastusta ehdotusta, vaan tyytyy kysymykseen. Kun muut ovat tyytyväisiä siihen ajatukseen, että laatikko viedään armeijan luo, Kahlan ei sano asiaan enää mitään. Muiden intentiomaailmasta tulee siis tässäkin tapauksessa myös Kahlanin intentiomaailma.

Kun laatikko on viety Richardin veljen armeijan luokse, Kahlanilla vaikuttaa Zeddin tavoin olevan episteeminen maailma, jonka mukaan laatikko on turvassa. Tämä näkyy siinä, etteivät Kahlan ja Chase millään tavoin kyseenalaista Zeddin sanoja tämä huomauttaes-

sa Ordenin laatikon olevan turvassa (734). Tosin sen jälkeen, kun Kahlan saa tietää Richardin kuolleen, ja sytyttää Con Darin, hän ei juuri vaikuta Ordenin laatikoista edes välittävän. Kun Zedd muistuttaa Kahlania, ettei Richard kuollut turhaan vaan löysi laatikon ja pelasti siten kaikki, Kahlan kieltäytyy muistamasta Richardia näin. Hän sanoo muistavansa vain, että rakasti Richardia eikä voinut kertoa sitä hänelle. (780.)

Kahlanin vapautettua voimansa Richardiin ja vapauduttua sitten Rahlin loitsun alta, hän näyttää lisäksi ajattelevan vain Richardin vapauttamista omien voimiensa alta. Heti päästyään vapaaksi hän nimittäin nappaa veitsen ja lähtee muualle (804). Kun lukija seuraavan kerran kohtaa Kahlanin, Kahlan pitää veistä rintaansa vasten ja valmistautuu tappamaan itsensä (808). Tämän itsemurhan hautomisen syitä käsittelin luvussa kolme.

Tämä Richardiin keskittyminen osoittaa, etteivät Ordenin laatikot ole tällä hetkellä kovinkaan keskeisellä sijalla Kahlanin diskurssimaailmoissa. Voidaankin sanoa, että kun Kahlan kuvittelee Richardin kuolleen, kaikista Ordenin laatikoihin liittyvistä diskurssimaailmoista tulee toissijaisia Kahlanin Richardia kohtaan tuntemaan rakkauteen ja tähän liittyviin diskurssimaailmoihin nähden. Ensin ensisijaiseksi nousee kosto, ja sitten Richardin vapauttaminen pois taian vaikutuksen alta. Izard (1977: 50) sanoo tunteiden säätelevän motivaatiosysteemejä. Kahlanin voikin havaita kokevan ainakin vihaa Darken Rahlia kohtaan, pettymystä Richardin kuolemasta, epätoivoa, katumusta tekonsa tähden ja syvää, romanttista ja huolehtivaa rakkautta Richardia kohtaan. Ordenin laatikoihin liittyvillä diskurssimaailmoilla ei tässä tunteiden myllerryksessä ole tilaa, joten niihin liittyvät diskurssimaailmat joutuvat sivuun.

Kahlanilla on jo romaanin alussa episteemisissä maailmoissaan runsaasti tietoa Ordenin laatikoista. Lisäksi hänelle muodostuu velvoitemaailmat, joiden mukaan on löydettävä Ordenin laatikko ja pidettävä se pois Rahlin käsistä. Kun Richard saa selville, mistä voi kysyä laatikon olinpaikkaa, ja missä laatikko on, näistä tiedoista tulee osa myös Kahlanin episteemisiä maailmoja. Kahlan myös näyttää taipuvan Ordenin laatikoihin liittyvissä päätöksissä muiden tahtoon, ja muiden intentio- maailmoista tulee hänenkin intentiomaailmojaan. Kahlanin episteemiset maailmat synnyttävät pelkoa aiheuttavan spekulatiivisen laajentuman, mutta se ei vaikuta muihin diskurssimaailmoihin. Romaanin loppupuolella Ordenin laatikoihin liittyvät diskurssimaailmat joutuvat puolestaan tekemään tilaa diskurssimaailmoille, jotka liittyvät Richardin ja Kahlanin romanttiseen suhteeseen, sillä tunnekiikkossaan Kahlan ei laatikkoja ajattele. Diskurssimaailmoihin vaikuttavat tiedon lisääntyminen, Kahlanin tunteet, halu suojella muita, ja taipumus suostua muiden ajatuksiin.

7. RICHARDIN HENKILÖLLISYYTEEN LIITTYVÄT DISKURSSIMAAILMAT

7.1. Zeddin tiedot ja näkemys Richardista

Tässä luvussa tarkastelen Zeddin Richardin henkilöllisyyteen ja ominaisuuksiin liittyviä episteemisiä maailmoja, spekulatiivisia laajentumia ja intentio- ja velvoitemaailmoja. Samalla tarkastelunkohteeksi nousee se, miten Zeddin valmiina olevat tiedot, Richardin toimet ja Zeddin halu suojella Richardia vaikuttavat Zeddin diskurssimaailmoihin.

Zedd nimittää Richardin Totuuden etsijäksi. Hän kuitenkin selittää, ettei hän valitse Etsijää, vaan Etsijä valitsee itse itsensä:

But I don't pick a Seeker, Richard. A true Seeker picks himself. I only name them. You have been a Seeker for years without knowing it. I have watched you, and that is what you do. You are always seeking the truth. (116.)

Zeddillä on siis ollut jo pitkään spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Richard luultavasti on Etsijä, mutta hän ei ole halunnut virallistaa tietoa. Richardin pitää nimittäin itse päättää olla Etsijä, ennen kuin Zedd voi nimittää hänet virkaan. Tämän takia Zedd koettelee Richardia. Ennen tätä hän kuitenkin kertoo, mikä Etsijä on. Edellä olevasta lainauksesta tulee ilmi, että Zeddin episteemisten maailmojen mukaan Etsijät ovat henkilöitä, jotka aina haluavat tietää totuuden. Tämä on hänen episteemisissä maailmoissaan selvä Etsijän merkki. Sen, mikä Etsijä oikeastaan on, Zedd selittää seuraavasti:

“A Seeker is a person who answers to no one but himself; he is a law unto himself. The Sword of Truth is his to wield as he wishes, and within the limits of his own strength, he can hold anyone to answer for anything.” (115.)

Zeddin episteemisten maailmojen mukaan Etsijä on siis lakien yläpuolella. Hän myös selittää, että Etsijä etsii nimensä mukaisesti vastauksia asioihin (115.) Lisäksi Zedd sanoo:

“As I said, a Seeker is whatever he wants. Ideally, a Seeker is the standard-bearer of Justice. I can't tell you much more, because I've never been one. I don't know what goes on in their heads; however, I know the proper kind of person.” (116.)

Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu siis vain tieto siitä, miten Etsijän voi tunnistaa, eikä tietoa siitä, miten Etsijä ajattelee ajattelevat. Syynä tähän on se, ettei Zedd näe Etsijän

mieleen, eikä hänellä ole omakohtaista kokemusta Etsijänä olemisesta. Kuten edellisissä luvuissa on jo tullut ilmi, Zedd koettelee Richardia, ennen kuin lopullisesti nimittää hänet Etsijäksi. Richard hermostuu ja hyväksyy työn Etsijänä. Sitten Zedd selittää, että testin tarkoituksena oli saada Richard osoittamaan, että hän pystyy käyttämään koko mieltään, myös raivoaan. Hän sanoo myös, että ilman raivoaan Richard olisi kieltäytynyt Etsijän paikasta. (119–122.) Tämä testi saa Zeddille muodostumaan episteemisen maailman, jonka mukaan Richard on Etsijä, eikä tämä diskurssimaailma enää tämän jälkeen häviä.

Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu paljon muutakin tietoa Richardista. Tämä tulee selvimmän esiin Zeddin puhuessa kahden kesken Darken Rahlin kanssa Ordenin laatikoiden magian valmistautuessa tappamaan Rahlin. Zedd sanoo muun muassa, että Richard on hänen lapsenlapsensa, ja selittää Rahlille:

When you raped my daughter, I knew I couldn't harm you, and my first thought was to comfort her, protect her, so I took her to Westland. She met a young man, a man widowed with a baby son. George Cypher was a good, kind man; I was proud to have him as my daughter's husband. (806.)

Zeddin episteemisiin maailmoihin siis kuuluu tieto, ettei George Cypher ole Richardin isä, vaan Darken Rahl on. Se, että Darken Rahl on Richardin isä, johtaa Zeddin episteemisissä maailmoissa väistämättä siihen, että Richard on uusi lordi Rahl, D'Haran maan johtaja. Tämä tulee ilmi, kun Zedd poistaa oman ja Richardin henkilöllisyyden piilottavat taiat:

"I recall the webs. I am who I was before: Zeddicus Zu'l Zorander, Wizard of the First Order. Let all know it once more. And the rest, too."

The people of D'Hara were linked to the House of Rahl, a link forged in magic long ago by those who would rule; a link that chained the people of D'Hara to the House of Rahl, and House of Rahl to them. With the webs removed, that link to the gift would be felt by many, and let them know that Richard was now Master Rahl.

Zedd would have to tell Richard that Darken Rahl was his father, but not this day. He would have to find the words first. There were many things to tell him, but not this day. (807–808.)

Lainauksesta ilmenee myös Zeddin intentiomaailma, jonka mukaan hän kertoo Richardille, kuka Richardin isä on. Tämän intentiomaailman toteuttamisen aika sijoittuu kuitenkin jonkin hämärään tulevaisuuteen, eikä sen toteuttamiselle ole aikataulua. Tämä intentiomaailma onkin oikeastaan vanhan intentiomaailman uusi muunnelma. Luultavasti suurin uusien suunnitelmien lähde ovat nimittäin vanhat suunnitelmat (Miller, Galanter & Pribram 1960: 177). Zeddillä voi nähdä olleen aikaisemmin suunnitelmana, tai intentiomaailmana, joko lykätä totuuden kertomista tai olla kertomatta sitä. Nyt tämä intentiomaailma on muuttunut niin, että sen mukaan Zedd kertoo totuuden joskus tulevaisuudessa. Lykkäämi-

sen yhtenä syynä on selvästi se, ettei Zedd tiedä, miten totuuden kertoisi. Tästä voi päätellä, että hän luultavasti pelkää järkyttävänsä Richardia uutisillaan.

Lisäksi lainauksesta tulee ilmi se, että vaikka Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu tieto, jonka mukaan D’Haran kansa tunnistaa Richardin heti johtajakseen, Zedd olettaa, ettei Richard itse huomaa heti asemaansa. Oletuksen taustalta voi huomata episteemisen maailman, jonka mukaan lordi Rahl ei tunne yhteyttä kansaansa samoin kuin kansa tuntee yhteyden lordi Rahliin. Lisäksi taustalta voi huomata oletuksen, jonka mukaan Richardilla ei ole tarpeeksi tietoa ja johtolankoja päätelmien tekemiseksi. Se, kuuluuko tämä oletus spekulatiiviseen laajentumaan vai episteemiseen maailmaan, ei ole selvää.

Samalla lainauksesta käy ilmi, että tässä vaiheessa Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu tieto, jonka mukaan Richardilla on velhouden lahja, eli magiaa. Tämä episteeminen maailma muotoutuu romaanin edetessä. Richard onnistuu huijaamaan Zeddiä kerran velhon ensimmäisen säännön avulla, ja silloin tämä episteeminen maailma syntyy:

“Bags, Richard! You have it! You have the gift, my boy! You can be a Wizard of the First Order, like me.”

Richard frowned. “I don’t want to be a wizard.”

Zedd ignored his words. “You have passed the first test.”

“You just said none of the other wizards was able to do it, so how could they be wizards if they couldn’t pass the test?”

Zedd gave him a one-sided smile. “They were wizards of the Third Order. One, Giller, is of the Second Order. None were able to pass the tests to be a wizard of the First Order. They didn’t have the gift. Only the calling.” (580.)

Lainauksesta selviää myös, että velhouden lahjaa ei Zeddin episteemisten maailmojen mukaan ole kovin monilla, eikä sitä ole Zeddin oppilaillakaan. Tämän takia Zeddin episteemisissä maailmoissa sanotaan, että Richardilla on mahdollisuus kehittyä velhoudessa korkeammalle tasolle kuin Zeddin oppilailla. Testejä ensimmäisen asteen velhoksi pääsemiseen Zedd sanoo olevan noin pari sataa (581.) Zeddin episteemisissä maailmoissa siis sanotaan vain, että Richardilla on velhouden lahja, ei, että Richard jo olisi velho. Aivan varauksettomasti innoissaan Zedd ei Richardin kyvystä ole, mikä tulee ilmi seuraavasta katkelmasta:

A shadow of worry passed across his eyes, as if he hadn’t expected it. “You must learn to control it, or...” His eyes lit up again. “I will teach you. You really could be a wizard of the First Order.” (581.)

Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu selvästi tietoa, jonka mukaan henkilölle, joka ei opi hallitsemaan velhouden lahjaansa, käy huonosti. Zedd myös tarjoutuu opettamaan

Richardia, mutta Richard toistaa, ettei hän halua olla velho (581). Richard myös väittää sitkeästi, että hän teki vain tempun, mutta Zedd väittää vastaan seuraavasti:

If done on a normal person, it would have been as you say. But I'm a wizard. I know how the Wizard's Rules work. You would not have been able to do this to me, except with magic of your own. I have taught many to be wizards. I have had to teach them to do what you have done. They could not do it without learning it first. (583.)

Zeddin episteeminen maailma, jonka mukaan Richardilla on omaa magiaa, siis perustuu hänen menneille kokemuksilleen ja niistä saaduille tiedoille. Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu esimerkiksi tieto, jonka mukaan velhon huijaaminen Velhon Säännöillä onnistuu vain joko magialla, tai niin, että opettelee sekä Säännöt että niiden käytön huijaamiseen. Zedd ei ole opettanut Richardia huijaamaan Säännöillä, joten hänen episteemisen maailmansa mukaan ainoa jäljellä oleva selitys siihen, että Richardin onnistui huijata häntä, on se, että Richardilla on magiaa.

Kun Richard myöhemmin lukee Laskettujen varjojen kirjaa Rahlille, Zedd miettii, että vain magiaa omaava henkilö pystyy pitämään kirjan sanat mielessään. Ilman magiaa tietyt avainsanat saisivat teoksen magian pyyhkimään kaikki sanat lukijan muistista. (799.) Zedd myös katuu, ettei ole opettanut Richardia hallitsemaan voimaansa, ja miettii muun muassa seuraavaa:

Zedd had deliberately chosen not to teach Richard, as a way of protecting him from those forces learning of him. Zedd had always feared, and hoped, that Richard had the gift, but had hoped he would grow before it manifested itself, and then Zedd might have the time to teach him when he was strong enough, when he was old enough. And before it could kill him. It had been a futile effort. It had come to no good end. Zedd guessed that he had always known Richard had the gift, was someone special. Everyone who knew Richard knew he was someone special. Rare. The mark of magic. (799–800.)

Aikaisemmin mainitsemani Zeddin episteeminen maailma, jonka mukaan Richardilla on velhouden lahja ja siis omaa magiaa, ei välttämättä ole mikään täysin uusi tai edes romaanin aikana muotoutuva diskurssimaailma. Toisen hyvän suojeleminen voidaan ymmärtää velvollisuudeksi (von Wright 2001/1963: 288). Zeddillä on ollut niin vahva Richardin suojelemista koskeva velvoitemaailma, ettei hän ole uskaltanut myöntää edes itselleen, että Richardilla on magiaa. Ajatus on kuulunut vain spekulatiivisiin laajentumiin, eikä Zedd ole uskaltanut toimia ajatuksen mukaisesti. Episteemiseksi maailmaksi spekulatiivinen laajentuma muuttuu Richardin onnistuessa Zeddin huijaamisessa. Kuunnellessaan Richardin lausuvan maagista Laskettujen varjojen kirjaa ulkoa, Zedd katuu päätöstään suojella Richardia

ja kokee, että suojeleminen on vain saanut Richardin pahempiin vaikeuksiin kuin mihin hän olisi ilman suojelua joutunut.

Etsijäksi Zedd on tunnistanut Richardin jo ennen romaanin alun kuvaamia tapahtumia, mutta tieto Richardista Etsijänä vakiintuu episteemisiin maailmoihin vasta, kun Richard selviää viimeisestä testistä. Zeddillä on myös pitkään ollut spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Richardilla on velhouden lahja. Episteemiseksi maailmaksi tämä spekulatiivinen laajentuma muuttuu, kun Richard tekee tempun, joka ei Zeddin muiden episteemisten maailmojen mukaan olisi mahdollinen ilman magiaa. Lisäksi Zeddillä on selvästi ollut Richardin suojelemista koskeva velvoitemaailma, joka on estänyt Zeddiä tajuamasta lopullisesti, että Richardilla on magiaa. Se on siis toisin sanoen estänyt spekulatiivista laajentumaa muuttumasta episteemiseksi maailmaksi.

Hänen episteemisissä maailmoissaan myös sanotaan, että hän on Richardin isoisä ja Darken Rahl on Richardin isä. Tähän liittyen hänellä on ollut intentiomaailma, jonka mukaan hän lykkää tämän totuuden kertomista tai ei kerro sitä lainkaan. Kun Richardista tulee uusi Rahl, salaisuuden paljastuminen näyttää väistämättömältä, ja tämä väistämättömyys muuttaa intentiomaailmaa. Nyt siinä sanotaan, että Zedd kertoo totuuden joskus myöhemmin. Heti hän ei uutisia kerro, koska ei tiedä, miten ne kertoisi Richardia järkyttämättä. Kaiken kaikkiaan diskurssimaailmojen syntyyn, muutoksiin ja häviämiseen vaikuttavat siis Zeddin halu suojella Richardia, ja hänen kokemustensa ja Richardin toimien episteemisiin maailmoihin tuomat ajatukset.

7.2. Richardin ja Darken Rahlin tiedot ja näkemykset Richardista

Tässä luvussa tarkastelen niitä diskurssimaailmoja, joita Darken Rahlilla ja Richardilla on Richardin henkilöllisyyteen ja taitoihin liittyen. Richardilla nousevat esiin hänen episteemiset maailmansa ja spekulatiiviset laajentumansa sekä yhdet intentio- ja fantasiamaailmat. Tarkasteluun nousee myös se, miten tottumus, uusi tieto ja tuska vaikuttavat Richardin diskurssimaailmoihin, ja miten fantasiamaailma vaikuttaa hänen muihin diskurssimaailmoihinsa. Rahlilla nousevat puolestaan esiin hänen episteemiset maailmansa ja spekulatiiviset laajentumansa sekä uuden tiedon vaikutus niihin.

Kuten edellä on tullut ilmi, Richard hyväksyy paikan Etsijänä, kun on ensin miettinyt asiaa (121.) Kun Richard on ensimmäisen kerran tappanut miekalla, hän kokee ensimmäisen kerran todella ymmärtävänsä, mitä on olla Etsijä:

For the first time, Richard truly understood the meaning of being Seeker, in a way no one else but a Seeker could. Bringer of death. He understood it now. Understood the magic, how he used it, how it used him, how they were now joined. For better or worse, he would never be the same again. (292.)

Vaikka Richard ei siis aluksi juuri tiedäkään mitään Etsijänä olosta, hänellä on episteemisissä maailmoissaan lopulta siitä syvällisempää tietoa kuin kellään muulla, aikaisempia Etsijöitä lukuun ottamatta. Hänen episteemisten maailmojen mukaan Etsijä on tappaja, joka käyttää apunaan magiaa, ja jota tämä sama magia käyttää. Magia ja Richard siis muodostavat Richardin episteemisten maailmojen mukaan kokonaisuuden.

Richardin kuva itsestään on kuitenkin muuten, lukijan tietojen kannalta katsottuna, melko lailla totuuden vastainen. Hänen ajatuksistaan nimittäin tulee esille, että hän ajattelee George Cypheria oikeana isänään, eikä edes spekuloi sillä, että Darken Rahl saattaisi olla hänen isänsä. Hän ei myöskään suostu ymmärtämään, että hänellä on magiaa. Mielenkiintoista onkin tarkastella, miksi näin on.

Richard tekee jo romaanin alussa jotakin, joka vaikuttaa kovasti magian käytöltä. Manala yrittää vetää Kahlanin sisuksiinsa, ja Kahlanin ollessa vähällä kuolla Richard kuvittelee mielessään valon. Hän toivoo Kahlanin näkevän valon ja pääsevän takaisin sitä seuraamalla. Kahlan virkoaa ja sanoo nähneensä valon, ja huomauttaa, että jokin Richardin teko toi hänet takaisin. (59–62.) Richard reagoi Kahlanin sanoihin sanomalla, että: ”Maybe just that you weren’t alone” (62). Hän siis keksii harmittoman syyn tapahtuneeseen, eikä tunnu ajattelevan toimillaan olleen vaikutusta Kahlanin selviämiseen. Oikeastaan hän rakentaakin itselleen spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan hänen toimissaan ei ollut mitään erikoista. Samalla hän rakentaa itsestään fantasiamaailmaa, jonka mukaan hän on tavallinen, eikä hänellä ole mitään yliluonnollisia taitoja.

Tähän fantasiamaailmaan Richard tukeutuu tekojensa selityksenä myöhemminkin. Kun hän onnistuu huijaamaan Zeddiä velhon ensimmäisellä säännöllä, ja Zedd sanoo hänellä olevan magiaa, Richard ei usko Zeddiä. Sen sijaan hän väittää kyseessä olleen pelkän tempun. (579–581.) Hän ei siis usko pystyvänsä käyttämään magiaa, vaan kieltäytyy ottamasta Zeddin ajatusta edes harkintaan. Selvimmin Richardin suhtautuminen Zeddin sanoihin näkyy ehkä seuraavasta kohdasta:

“You know, Zedd,” Richard said as he picked up the bowls, “I think you’re getting too obstinate in your ways. I think when this is over, you need someone. Someone to take care of you, help keep your perspectives straight. Put the light of day to your imagination. I think you need a wife.” (584.)

Richardin mielestä Zedd siis innostuu ilman todellista syytä. Lainauksesta käy ilmi, että joko Richardin spekulatiivisiin laajentumiin tai hänen episteemisiin maailmoihinsa on syntynyt tieto, jonka mukaan Zedd näkee asiat välillä väärin. Sitä mahdollisuutta Richard ei edes pohdi, että hänellä tosiaan saattaisi olla omaa magiaa.

Syykin tähän on oikeastaan melko selvä. Mark Turnerin (1996: 20) mukaan teon seurausten arviointi on teon viisauden arviointia. Richard sanoo suoraan, ettei hän halua olla velho, ja lisää vielä, että ”I don’t want anything to do with magic ever again when this is over” (581). Sanojaan hän selvästi tarkoittaa, koska tämä magian välttelemistä koskeva intentiomaailma ei ole uusi. Kun Kahlan selittää olevansa Confessor, Richard päättää Darken Rahlin kuoltua palata kotiinsa ja hankkiutua eroon kaikesta magiasta (523).

Izard (1977: 308) sanoo, että rakkaan menettäminen aiheuttaa tuskaa, ja että tuska myös yleensä pysyy vallitsevana tunteena. Kuten aiemmin on jo tullut ilmi, Richard kokee menettäneensä Kahlanin. Tämä aiheuttaa hänelle tuskaa. Izard selittää myös, että Tomkins on selvittänyt kolme tuskan psykologista funktiota. Yhdeksi funktioksi Izard sanoo sen, että tuska motivoi tekemään asioita, jotka vähentävät tuskaa. (Mts. 291–292.) Kahlanin menettämisestä aiheutuva tuska saa Richardin välttelemään kaikkea, mikä muistuttaisi häntä Kahlanista ja siitä, ettei hän voi olla Kahlanin kanssa yhdessä. Magia on tärkeä Kahlanista muistuttava asia, sillä juuri magiahan näyttäytyy Richardia ja Kahlania erossa pitävänä voimana. Tämä synnyttää magian välttelemistä koskevan intentiomaailman, ja koska Richard ei halua olla tekemisissä magian kanssa, hän pitää kiinni fantasiamaailmastaan, jonka mukaan hänellä ei ole magiaa. Hän siis välttelee totuutta itsestään, vaikkei teekään sitä kovin tietoisesti.

Hän käyttää magiaa myös myöhemmin, lukitessaan omanarvontuntonsa kuvitteellisen oven taakse (655–656). Kun Darken Rahl tajuaa, mitä Richard on tehnyt, hän kysyy, opetitko Zedd Richardille, miten jakaa mielensä. Richard väittää ensin, ettei hän ymmärrä, mistä Rahl puhuu. Kun Rahl on selittänyt, Richard ei puhu enää koko asiasta. (705–706.) Richard ei tämänkään jälkeen pidä omia tekojaan tarpeeksi hyvänä syynä muodostaa edes spekulatiivista laajentumaa, jossa sanottaisiin hänellä olevan magiaa.

Richard ei myöskään tunnista Zeddiä isoisäkseen eikä Darken Rahlia isäkseen. Suurin syy tähän on varmasti se, että kukaan ei kerro hänelle totuutta. Richardin tiedot sukulaisuussuhteistaan ovatkin romaanin alusta loppuun puutteelliset. Puhuessaan Kahlanille Richard sanoo George Cypherista ja Zeddistä seuraavaa:

Both my father and Zedd told me they used to live in the Midlands before the boundary. Before it went up, they came to Westland. They met here before I was born. (56.)

Richardin episteemisiin maailmoihin siis kuuluu tieto, jonka mukaan Zedd ja George Cypher asuivat Midlandsissa ja tapasivat Westlandissa. Lisäksi lainauksesta käy ilmi, että Richardin episteemisten maailmojen mukaan hänen isänsä on George Cypher. Useasta kohtaa romaania käy myös ilmi, että Richard pitää Zeddiä ystävänä, eikä aavista tätä isoisäkseen. Esimerkiksi tämä käy ilmi Richardin sanoessa Zeddille, että: ”I have always been honored to have you as my friend” (107).

Darken Rahl paljastaa Richardille, ettei George Cypher ole Richardin isä. Hän myös sanoo, että Richardin ympärillä on taika, joka piilottaa totuuden. (706–707.) Richard ei kuitenkaan ole vakuuttunut:

“If you are trying to convince me George Cypher is not my father, you have failed. If you are trying to convince me you are mad, you needn’t bother. That much I already know.”

“My dear boy,” Rahl laughed, “I couldn’t care less who you believe your father to be. Nonetheless, there is a wizard’s web hiding the truth from you.”

“Really? I’ll play along. Who’s my father, if it’s not George Cypher?”

“I wouldn’t know,” Rahl shrugged. “The web hides it. But from what I’ve seen, I have my suspicions.” (706–707.)

Richardilla on siis spekulatiivinen laajentuma tai episteeminen maailma, jonka mukaan Rahl on sekaisin. Keskustelun sävy on sellainen, että on mahdotonta sanoa, kuinka vakavissaan Richard uskoo tähän diskurssimaailmaan. On myös hieman epäselvää, onko diskurssimaailma olemassa jo ennen keskustelua, vai syntykö se keskustelun aikana.

Portch (1985: 6) sanoo kontekstin kommunikoivan. Edellä olevan lainauksen kontekstista selviääkin, että Richard tuntuu yrittävän lähinnä osoittaa, miten vähän hän Rahlin sanoihin uskoo. Tämän huomaa keskustelun nokittelevasta sävystä. Richard esimerkiksi kehottaa Rahlia useampaan otteeseen tappamaan hänet (706–708). Hän ei siis välttämättä ole täysin tosissaan väittäessään tietävänsä Rahlin olevan hullu. Rahlin selitys, jonka mukaan taika piilottaa totuuden Richardilta, saakin Richardin muodostamaan spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan George Cypher ei olekaan hänen oikea isänsä. Rahl ei osaa kui-

tenkaan kertoa, kuka Richardin oikea isä on, ja keskustelu siirtyy muihin aiheisiin. Spekulatiivinen laajentuma jää sen takia varsin heikoksi.

Kuten olen jo kertonut, Zedd poistaa lopulta Richardin sukulaisuussuhteet piilottavan taian (807). Tämäkään ei saa Richardia kuitenkaan tajuamaan, mitä on tekeillä. Seuraavassa lainauksessa hän antaa D'Haran sotilaille käskyjä, ja yksi sotilaista puhuttelee häntä mestari Rahliksi.

The D'Haran officer's eyes came up to Richard's. His fist was still over his heart. "By your command, Master Rahl."

Richard stared in surprise, then dismissed it. The man, he decided, must just be used to saying "Master Rahl." (815.)

Richard siis päättää, ettei puhuttelu merkitse mitään, ja muodostaa spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan puhuttelu aiheutuu tottumuksesta. Tämän spekulatiivisen laajentuman avulla hänen onnistuu jälleen pitää kiinni fantasiamaailmastaan, jonka mukaan hän on aivan tavallinen. Sen tunnustaminen, että Richard on Rahl, merkitsisi myös sen tunnustamista, että hänellä on magiaa. Nyt syynä siihen, että hän pitää fantasiamaailmastaan kiinni, ei kuitenkaan ole enää Kahlanin menettämisen tuska. Tässä vaiheessa hän on jo ehtinyt tajuta voivansa olla Kahlanin kanssa yhdessä, ja Kahlan on vapauttanut häneen voimansa ilman vaikutusta. Tässä vaiheessa Richard vaikuttaakin vain tottuneen niin vahvasti ajattelemaan itseään magiattomana, että fantasiamaailman muuttumiseen tarvitaan jotakin enemmän kuin vain se, että joku kutsuu Richardia mestari Rahliksi.

Richardin Etsijänä olemiseen liittyvät episteemiset maailmat muuttuvat Richardin saadessa uutta tietoa Zeddin opetuksia kuuntelemalla ja käyttämällä Totuuden miekkaa. Tietoa kerryttää siis sekä kokemus, että Zeddin episteemisten maailmojen muutos Richardin episteemisiksi maailmoiksi. Richardilla on fantasiamaailma, jonka mukaan hänellä ei ole magiaa. Tästä fantasiamaailmasta Richard pitää kiinni, ensin koska kokee sen menettämisen olevan liian tuskallista. Tehtyään jotakin fantasiamaailman olemassaolon vaarantavaa hän selittää toimensa spekulatiivisilla laajentumilla, joihin ei liity ajatusta hänellä olevasta magiasta. Kahlanin menettämisen aiheuttaman tuskan takia hän rakentaa intentiomaailman, jonka mukaan hän välttää magiaa. Kun tuska ei enää vaikuta, fantasiamaailma pysyy, koska mikään ei tarpeeksi voimakkaasti järkytä sitä. Tästä fantasiamaailmasta kiinni pitäminen estää puolestaan häntä muuttamasta sitä fantasiamaailmaa, jossa sanotaan hänen isänsä olevan George Cypher. Magian välttämistä koskevan intentiomaailman kohtalo ei ole teoksen lopussa aivan selvä, mutta koska Richard haluaa olla magiaa omaavan Kahlanin kans-

sa, maailman voi olettaa ainakin heikkenen, ellei kadonneen. Kaiken kaikkiaan Richardin diskurssimaailmoin vaikuttavat siis tuska, uusi tieto, fantasiamaailma ja tottumus.

Darken Rahl tietää Richardista varsin vähän, vaikka onkin hänen isänsä. Kuten edellä on jo käynyt ilmi, Rahl ei romaanin alussa edes osaa yhdistää Richardia ja Etsijää toisiinsa. Etsijän hän sanoo olevan ”Even less than an annoyance”, kun taas Richardin hän haluaa etsiä, sillä uskoo hänellä olevan Laskettujen varjojen kirjan (264). Kertoja ei missään vaiheessa valota, milloin ja mistä syystä tämä tietämättömyys muuttuu episteemiseksi maailmaksi, jonka mukaan Richard on Etsijä. Rahlin Richardille osoitetuista sanoista teoksen loppupuolella kuitenkin selviää, että tämä episteeminen maailma on syntynyt:

Rahl smiled warmly. “Very good, my boy. You know how to break a wizard’s web, at least a little one. But very good nonetheless. The Old One chooses his Seekers well.” (712.)

Romaania tutkimalla ei siis kuitenkaan saa selville, mikä saa tämän episteemisen maailman syntymään. Harshav (2007: 9) sanookin, että usein on mahdotonta päättää osittaisen ja ristiriitaisen todistusaineiston pohjalta, mitä todella romaanissa tapahtui tai mitkä romaanin henkilön motivaatiot olivat. Rahlin tapauksessa ainoa, minkä voi sanoa, on se, että hänelle syntyy episteeminen maailma, jonka mukaan Etsijä on Richard. Episteeminen maailma ei näytä syrjäyttävän mitään vanhaa episteemistä maailmaa, sillä mikään ei anna olettaa Rahlin yhdistäneen Etsijää johonkuhun tiettyyn henkilöön.

Rahlille syntyy episteeminen maailma, jonka mukaan Richardilla on magiaa, kun Richard kieltäytyy vastaamasta Rahlin kysymyksiin ja tappaa kaksi Rahlin vartijaa, vaikka hänen mielensä pitäisi olla murtunut. Rahl olettaa heti, että Richard jakoi mielensä, ja kysyy, opettiko ”the Old One” hänelle kyseisen tempun. (704–705.) Nämä tapahtumat ovat siis episteemisen maailman synnyn synä, ja maailman olemassaolon voi huomata siitä, että Rahl sanoo myöhemmin Richardille:

But you are more than a Seeker. You have the gift. (713.)

Episteemisen maailman saa siis syntymään se, että Richardin käytös antaa tarpeeksi todistusaineistoa maailman synnyttämiseen. Richardin ympärillä oleva taika, joka piilottaa Richardin sukulaisuussuhteet, on puolestaan Rahlille merkki siitä, että Richardin isä ei ole George Cypher. Tämä tulee esille hänen sanoistaan. Hän myös myöntää, ettei tiedä, kuka

Richardin isä oikeasti on, mutta sanoo, että hänellä on asiasta omat epäilyksensä. (706–707.) Tämän spekulatiivisen laajentuman sisältö selviää Rahlin puhuessa Zeddin kanssa:

“He is your son, isn’t he? I have at least been defeated by wizard blood. You are his father.”
Zedd shook his head slowly, a wistful smile coming to his lips. “He is my grandson.”
”You lie! Why put a web around him, hide his father’s identity, if it is not you!” (806.)

Spekulatiivisessa laajentumassa siis sanotaan Zeddin olevan Richardin isä. Kun Zedd kieltää tämän, Rahl ei ensin usko häntä. Kun Zedd selittää toimintaansa, Rahl alkaa kuitenkin luopua spekulatiivisesta laajentumastaan, jonka mukaan Zedd on Richardin isä. Tilalle alkaa muodostua spekulatiivinen laajentuma, jonka mukaan Rahl itse on Richardin isä. Suoraan Rahl ei episteemistä maailmaa asiasta muodosta, sillä kun Zedd on hieman motiivejaan valottanut ja myös paljastanut, että Rahl on Richardin isä, Rahl sanoo:

”I am his father?” Rahl whispered. (806.)

Sekä kuiskaaminen, että Rahlin sanat osoittavat hämmennystä. Tästä voi päätellä, että ajatus Rahlin isyydestä on muuttunut osaksi uutta spekulatiivista laajentumaa. Tämä spekulatiivinen laajentuma ehtii ennen Rahlin kuolemaa muuttua episteemiseksi maailmaksi, mikä voi päätellä Rahlin sanoista:

“To think, the Zorander and Rahl bloodlines, joined in one. Yet he is still my heir. In a way,” he managed, “I have won.” (807.)

Zeddin episteeminen maailma siis muuttuu Rahlin episteemiseksi maailmaksi, kun Zedd kertoo tietonsa. Aivan suora tämä muutos ei kuitenkaan ole. Rahlin episteeminen maailma ei synny tyhjästä, vaan hänen spekulatiivinen laajentumansa muuttuu Zeddin sanojen vaikutuksesta episteemiseksi maailmaksi.

Vanhan spekulatiivisen laajentuman, jonka mukaan Zedd olisi Richardin isä, voi varmuudella sanoa hävinneen viimeistään tässä vaiheessa, sillä sen olemassaolosta ei ole enää mitään merkkiä, ja se on ristiriidassa uuden episteemisen maailman kanssa. Danton mukaan uskomukset eivät selviä siitä, että niiden totuudellisuuteen aletaan suhtautua eri tavalla. Jos ei enää usko, että jokin on totta, niin sitten ei enää usko siihen. (Danto 1973: 23.) Episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat sisältävät uskomuksia. Ristiriita Rahlin uuden episteemisen maailman ja vanhan spekulatiivisen maailman välillä osoittaa, ettei

hän enää usko Zeddin olevan Richardin isä. Vanha spekulatiivinen laajentuma häviää, sillä Rahl lakkaa uskomasta siihen.

Doleželin (1998: 126) mukaan henkilön päätelmät määräytyvät suurelta osin sen mukaan, mitä hän tietää ja ei tiedä ja miten hän ajattelee asioiden maailmassa olevan. Kaiken kaikkiaan Rahlin Richardia koskevat diskurssimaailmat muuttuvatkin sen mukaan, kuinka paljon ja millaista tietoa hänellä Richardista on. Kun tieto lisääntyy, Rahlille syntyy uusia episteemisiä maailmoja ja spekulatiivisia laajentumia. Richardin isää koskeva spekulatiivinen laajentuma puolestaan häviää, kun tilalle alkaa muotoutua sen kanssa ristiriidassa oleva spekulatiivinen laajentuma, joka muuttuu episteemiseksi maailmaksi. Uutta tietoa Rahl saa ainakin niin, että hän tarkkailee Richardia, ja niin, että Zedd kertoo hänelle asioita.

8. YHTEENVETO

Richardilla hänen ja Kahlanin romanttiseen suhteeseen liittyen pitkäikäisimpiä ja eniten muutoksia kokevia diskurssimaailmoja ovat toive-, intentio ja fantasiamaailmat. Niiden kaikkien synnyn syynä on se, että Richard rakastaa Kahlania. Fantasiamaailma koostuu siitä, että Richard on rakastunut Kahlaniin, eikä tämä maailma muutu miksikään. Toivemaailma taas koostuu siitä toiveesta, että hän ja Kahlan voisivat olla yhdessä, ja se häviää, kun toive muuttuu Richardin mielessä mahdottomaksi. Mahdottomuuden takia katoaa myös intentiomaailma, jonka tarkoituksena on saattaa Richard ja Kahlan yhteen. Tämä intentiomaailma kuitenkin palaa, kun Richard tajuaa, että he voivat sittenkin olla yhdessä.

Romanttiseen suhteeseen liittyviä diskurssimaailmoja syntyy enimmäkseen siksi, että Richard rakastaa Kahlania, ja siksi, että hänellä on Kahlanin kanssa seurustelemiseen tähtäävä toivemaailma. Toissijaisesti diskurssimaailmat syntyvät ja häviävät, koska episteemisten maailmojen tai fantasiamaailmojen tiedot muuttuvat. Episteemiset maailmat ja fantasiamaailmat rajoittavat sitä, millaiset muut diskurssimaailmat ovat mahdollisia.

Shotan ennustuksiin liittyen Richardilla on enimmäkseen vain ennustuksen toteutumiseen ja toteutumistapaan liittyviä spekulatiivisia laajentumia, jotka aiheutuvat ennustusten kuulemisesta ja siitä, että välittäminen ja rakkaus estävät Shotan sanoja muodostamasta episteemistä maailmaa. Rakkaus Kahlaniin aiheuttaa myös Kahlanin suojelemiseen tähtäävän velvoitemaailman. Episteeminen maailma koostuu lähinnä ajatuksesta, ettei ennustuksia voi pitää tietona.

Ennustusten toteutumistapaan liittyvä spekulatiivinen laajentuma on osaltaan synnyttämässä toisia spekulatiivisia laajentumia. Nämä spekulatiiviset laajentumat ovat ristiriidassa sen suhteen oletetaanko niissä Kahlanin tai Zeddin pettäneen Richard, ja sen suhteen, kumman Richard ajattelee olevan petturi. Spekulatiiviset laajentumat syntyvät erilaisten tunteiden ja niiden ristiriidan, todisteiden pohdinnan ja sen takia, että Richard yhdistää Rahlin ilmoituksen petoksesta Shotan ennustuksiin. Ne spekulatiiviset laajentumat, joiden mukaan Zedd ja Kahlan ovat pettureita, katoavat Richardin tajutessa, ettei näin ole. Syynä ovat Richardin saamat todisteet. Samalla tietysti varmistuvat spekulatiiviset laajentumat, joiden mukaan Zedd ja Kahlan eivät ole pettureita, ja varmistumisen takia ne muuttuvat episteemiseksi maailmoiksi. Todisteet myös synnyttävät episteemisen maailman, jonka mukaan petturi on Michael.

Totuuden miekkaan liittyen Richardin tärkeimmät diskurssimaailmat ovat episteemisiä maailmoja ja velvoitemaailmoja. Episteemiset maailmat syntyvät ja muuttuvat, koska Zedd ja Shota antavat niihin uusia tietoja, ja koska episteemiset maailmat vaikuttavat toisiin episteemisiin maailmoihin. Lisäksi episteemiset maailmat ja niiden muutokset aiheuttavat velvoitemaailmojen syntyä ja muutoksia. Esimerkiksi episteeminen maailma, jonka mukaan Richardin isän murhaaja on Darken Rahl, saa aikaan raivoa ja raivo velvoitemaailman, jonka mukaan Richard aikoo tappaa Darken Rahlin. Tämän takia hän hyväksyy miekan, vaikka pelon takia hän ensin miltei hylkää sen. Rahlin kuollessa tämän tappamiseen liittyvä velvoitemaailma katoaa. Diskurssimaailmojen syntyyn, muutoksiin ja häviämiseen vaikuttavat Richardin tunteet, episteemiset maailmat ja niiden muutokset ja muistot.

Ordenin laatikoihin liittyen Richardin näkyvimpiä diskurssimaailmoja ovat hänen episteemiset maailmansa, spekulatiiviset laajentumansa ja velvoitemaailmansa. Richardilla on jo romaanin tapahtumien alkaessa paljon tietoa Ordenin laatikoista, eivätkä nämä episteemiset maailmat juuri muutu. Spekulatiivisia laajentumia Richardilla on muun muassa siitä, miksi Rahl jahtaa häntä, ja nämä spekulatiiviset maailmat syntyvät, muuttuvat ja häviävät uusien spekulatiivisten laajentumien tullessa tilalle. Lopulta kaikki ne tietysti häviävät Rahlin kuollessa. Richard muistaa ulkoa Laskettujen varjojen kirjan, ja tähän liittyen hänellä on useita velvoitemaailmoja, jotka tähtäävät muun muassa tiedon säilyttämiseen ja salassa pitämiseen.

Edellä mainitut velvoitemaailmat muuttuvat episteemisten maailmojen muuttuessa, ja lisäksi niitä synnyttävät halu pitää annetut lupaukset, halu välttää vaaraa ja halu saada tärkeitä asioita hoidetuksi. Lisäksi velvoitemaailma, jonka mukaan hänen on pidettävä teoksen tiedot salassa, katoaa vähäksi aikaa, kun sen paikan ottaa velvoitemaailma, jonka mukaan Richardin on autettava Rahlia. Osittain tämä velvoitemaailma palaa, kun Rahlin auttamista koskeva velvoitemaailma häviää. Lisäksi Richardilla on muita velvoitemaailmoja, jotka tähtäävät Rahlin tappamiseen tai hänen auttamiseensa tai jotka tähtäävät esimerkiksi ihmisten suojelemiseen. Yleisesti sanoen diskurssimaailmojen syntyyn, häviämiseen ja muutoksiin vaikuttavat edellä mainittujen halujen lisäksi erityisesti pelko ja rakkaus ja diskurssimaailmat ja niiden muutokset. Erityisen paljon vaikuttavat episteemiset maailmat. Velvoitemaailmat taas aiheuttavat erityisesti teeskenneltyjä maailmoja.

Henkilöllisyyteensä ja taitoihinsa liittyen Richardilla on lähinnä episteemisiä maailmoja, intentiomaailmoja ja spekulatiivisia laajentumia. Lisäksi hänellä on suuresti vaikuttava fantasiamaailma, jonka mukaan hänellä ei ole magiaa. Etsijäksi Richard hyväksyy itsensä

muodostaessaan Darken Rahlin tappamiseen tähtäävän velvoite- ja intentiomaailman. Tämän jälkeen tämä Etsijänä olemista koskeva episteeminen maailma kokee vain pieniä sisällöllisiä muutoksia, mutta ei katoa, vaan pysyy ytimeltään samana. Etsijyyden lisäksi Richardin episteemisissä maailmoissa kerrotaan, että Zedd on vain hänen ystävänsä, George Cypher on hänen isänsä ja että hänellä ei ole magiaa. Mikään näistä episteemisistä maailmoista ei missään vaiheessa pääse varsinaisesti katoamaan, sillä Richardilla ei ole tarpeeksi tietoa niiden kyseenalaistamiseen. Spekulatiivisia laajentumia Richard muodostaa voidakseen pitää kiinni fantasiamaailmastaan. Ensin hän pitää fantasiamaailmasta kiinni, koska välttelee tuskaa. Tuska aiheuttaa intentiomaailman, jonka avulla Richard välttelee tuskaa. Myöhemmin Richardin fantasiamaailma pysyy tottumuksen voimasta. Kaiken kaikkiaan diskurssimaailmoin vaikuttavat uusi tieto, tuska, totumus ja magiattomuutta koskeva fantasiamaailma.

Kaiken kaikkiaan Richardin episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat syntyvät, muuttuvat ja katoavat sen mukaan, miten paljon ja millaista tietoa ja arvauksia Richardilla niissä on. Tietojen ja arvelujen muuttuessa muuttuvat siis maailmatkin. Sekä omakohmainen kokemus, että muilta saadut tiedot ja arvelut vaikuttavat episteemisiin maailmoin ja muihin diskurssimaailmoin. Episteemiset maailmat myös toimivat välillä toisten episteemisten maailmojen synnyn, häviämisen ja muutosten syinä. Lisäksi näitä maailmoja säätelevät tunteet, erityisesti tuska, pelko ja rakkaus Kahlaniin. Toisaalta tunteet vaikuttavat niin maailmojen syntyyn kuin niiden kehitykseen ja häviämiseenkin, ja toisaalta erilaiset episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat taas synnyttävät tunteita, jotka taas puolestaan vaikuttavat diskurssimaailmoin. Spekulatiiviset laajentumat voivat myös estää toisten diskurssimaailmojen häviämistä.

Velvoite- ja intentiomaailmat puolestaan vaikuttavat muun muassa siihen, millaista tietoa Richard yrittää saada ja mihin hänen spekulatiiviset laajentumansa ja episteemiset maailmansa oikein keskittyvät. Toisaalta episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat taas muuttavat intentio- ja velvoitemaailmoja tilanteeseen sopivammiksi. Intentio- ja velvoitemaailmoja synnyttävät, muuttavat ja hävittävät episteemisten maailmojen synty, häviäminen ja muutokset, tunteet ja se, että maailman pitäminen muuttuu tarpeettomaksi tai mahdottomaksi. Teeskenneltyjä maailmoja Richard puolestaan käyttää lähinnä episteemisten maailmojensa ja spekulatiivisten laajentumiensa salaamiseen, ja niiden synnyn syynä onkin useimmiten halu pitää asioita salassa.

Toivemaailmoja Richardilla ei ole kovin monia, eivätkä ne vaikuta hänen toimintaansa tai muihin diskurssimaailmoihin kovinkaan paljon. Ne ainoastaan toimivat uusien spekulatiivisten laajentumien ja episteemisten maailmojen sekä velvoite- ja intentiomaailmojen innoittajina, mutta eivät yleensä suoraan vaikuta diskurssimaailmojen syntyyn, muutoksiin tai häviämiseen. Richard esimerkiksi toivoo, ettei hänen tarvitsisi auttaa Rahlia saamaan Ordenin laatikoiden avulla rajatonta valtaa, mutta toivemaailma ei yksinään riitä ratkaisun keksimiseen. Toivemaailmojen synnyn syynä ovat tunteet, yleensä rakkaus, ja niiden häviämisen yleisimpänä syynä ovat episteemisiin maailmoihin tulevat uudet tiedot.

Richardin fantasiamaailmat puolestaan muuttuvat vain hyvin vähän. Fantasiamaailmoja hänellä on erityisesti suhtautumisestaan Kahlaniin, sukulaissuhteistaan ja siitä, onko hänellä magiaa. Syynä fantasiamaailmojen muuttumattomuuteen ovat tunteet ja tottumus. Richard ei koskaan lopeta rakastamasta Kahlania, ja tämän rakkauden ja sen menettämisen aiheuttama tuskaa estää Richardia omimasta fantasiamaailmaansa Zeddin ajatusta, jonka mukaan Richardilla on magiaa. Tämän jälkeen fantasiamaailma pysyy, koska ei tapahdu mitään, mikä voimakkaasti horjuttaisi maailmaa. Tämä fantasiamaailma on luultavasti suurin syy siihen, että myöskään Richardin sukulaissuhteita koskeva fantasiamaailma ei muutu. Fantasiamaailmoja synnyttävät hänen päätöksensä ja tuskan välttely. Päätös esimerkiksi tekee Richardista Etsijän.

Kahlanilla puolestaan on itsensä ja Richardin romanttiseen suhteeseen liittyen useita diskurssimaailmoja, mutta useimpiin niistä vaikuttaa ainakin jollain tasolla hänen fantasiamaailmansa, jonka mukaan hän on Confessor. Tämä fantasiamaailma yhdessä tunteiden kanssa synnyttää muun muassa useita spekulatiivisia laajentumia. Nämä spekulatiiviset laajentumat koskevat muun muassa sitä, mitä Richardille tapahtuisi, jos häntä kosketettaisiin Confessorin voimalla. Lisäksi fantasiamaailma synnyttää useita erilaisia intentio- ja velvoitemaailmoja. Diskurssimaailmojen synnyn, muuttumisen ja häviämisen tärkeimpinä syinä ovat rakkaus, menettämisen pelko, episteemiset maailmat ja Confessoria koskeva fantasiamaailma. Tunteet ja diskurssimaailmat ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa, ja tunteet aiheuttavat diskurssimaailmojen syntyä, muuttumista ja häviämistä. Tunteet synnyttävät myös muutamia toivemaailmoja.

Shotan ennustuksiin liittyen Kahlanin näkyvimpiä diskurssimaailmoja ovat episteemiset maailmat, spekulatiiviset laajentumat ja velvoitemaailmat. Ensin sekä Shotan ennustuksista sinänsä että niiden toteutumistavasta syntyy episteeminen maailma. Nämä episteemiset maailmat vastaavat Shotan käsityksiä ennustuksista, ja ne syntyvät, koska Kahlan kuulee

ennustukset ja hänellä on jo episteeminen maailma, jonka mukaan ennustukset toteutuvat aina, ja niin kuin ne on annettu. Ennustusten toteutumistapaan liittyvä episteeminen maailma muuttuu kuitenkin spekulatiiviseksi laajentumaksi, kun Richard kertoo oman näkemyksensä ennustuksiin. Syynä tähän on ajatuksille tuleva mahdollisuus vaellella ja se, että samalla Kahlanin pelko Richardin puolesta vähenee.

Kahlanin ennustuksiin liittyvät velvoitemaailmat tähtäävät pääsääntöisesti Richardin suojelemiseen ja tämän hyvinvoinnin varmistamiseen. Mahdollisuus antaa ajatusten vaellella mahdollistaa velvoitemaailmojen sisällön muuttumisen, mutta rakkaus Richardia kohtaan ja halu suojella tätä ovat silti suurimmat varsinaiset syyt velvoitemaailmojen muotoutumiseen. Kun ennustukset ovat käyneet toteen, diskurssimaailmojen ylläpidolle ei löydy enää syytä. On kuitenkin mahdotonta päätellä, onko ennustuksiin liittyviä diskurssimaailmoja vielä jäljellä, sillä ennustuksiin ei enää viitata.

Totuuden miekkaan liittyen näkyvimpiä diskurssimaailmoja ovat Kahlanilla episteemiset maailmat ja intentio- ja velvoitemaailmat. Episteemiset maailmat muuttuvat, koska Zedd antaa lisää tietoja miekasta. Velvoitemaailmat tähtäävät Richardin suojelemiseen ja intentiomaailmat Richardin suojelemiseen ja tämän ystävyyden pitämiseen. Diskurssimaailmojen synnyn, häviämisen muutosten syinä ovat tiedon lisääntyminen, romanttinen rakkaus ja ystävyysuhde Kahlanin ja Richardin välillä. Myös Kahlanin fantasiamaailma, jonka mukaan hän on Confessor, vaikuttaa diskurssimaailmoihin hieman.

Ordenin laatikoihin liittyen Kahlanin näkyvimpiä diskurssimaailmoja ovat episteemiset maailmat ja velvoite- ja intentiomaailmat. Kahlanin episteemisissä maailmoissa on jo romaanin alussa melko runsaasti tietoa laatikoista, ja uutta tietoa tulee lähinnä silloin, kun Kahlan kuulee Richardin siteeraavan Laskettujen varjojen kirjaa. Episteemiset maailmat eivät siis häviä. Ordenin laatikoiden löytämisestä koskeva velvoitemaailma Kahlanilla on alusta lähtien, ja se häviää vasta laatikon löydyttyä. Muuten Kahlan enimmäkseen hyväksyy ystäviensä velvoite- ja intentiomaailmat myös omiksi velvoite- ja intentiomaailmoikseen. Diskurssimaailmojen synnyn, häviämisen ja muutosten syinä ovat tiedon lisääntyminen, tunteet, halu suojella muita ja taipumus hyväksyä toisten ajatukset ja suunnitelmat.

Richardin henkilöllisyyteen liittyen Kahlanilla on niin vähän diskurssimaailmoja, että ne rajoittuvat vain episteemisiin maailmoihin. Näissä episteemisissä maailmoissa taas ovat vain ne tiedot, jotka Richard hänelle antaa, eivätkä ne muutu miksikään.

Kaiken kaikkiaan Kahlanin episteemisiin maailmoihin ja spekulatiivisiin laajentumiin vaikuttavat hänen tunteensa, mutta lisäksi ne vaikuttavat hänen intentio- ja velvoitemail-

moihinsa suuremmin ja vahvemmin kuin mitä Richardin tunteet vaikuttavat hänen intentio- ja velvoitemaailmoihinsa. Tunteet sekä synnyttävät ja hävittävät diskurssimaailmoja, että erityisesti estävät niitä muuttumasta. Varsinaista intentio- ja velvoitemaailmojen sisällön muuttumista Kahlanin tunteet eivät näytä juuri aiheuttavan. Richardin tavoin Kahlanin tunteiden ja episteemisten maailmojen ja spekulatiivisten laajentumien vuorovaikutus on kaksisuuntaista, eli tunteiden muuttuessa muuttuvat nämä diskurssimaailmatkin, ja näiden diskurssimaailmojen muuttuessa muuttuvat myös niihin liittyneet tunteet. Tunteiden lisäksi velvoite- ja intentiomaailmoihin vaikuttavat Kahlanin fantasiamaailmat, halu suojella Richardia ja taipumus hyväksyä toisten diskurssimaailmoja omiksi.

Toisin kuin Richard, Kahlan pyrkii hyvin harvoin tietoisesti muuttamaan spekulatiivisia laajentumiaan ja episteemisiä maailmojaan. Tietoisen muuttamisen sijaan ne muuttuvat hyvin pitkälti sen mukaan, mitä muut kertovat hänelle. Toisten episteemiset maailmat ja spekulatiiviset laajentumat siis muuttavat Kahlanin vastaavia diskurssimaailmoja. Kahlanille myös varsin usein syntyy intentio- ja velvoitemaailmoja niin, että hän hyväksyy jonkun toisen intentio- tai velvoitemaailman omakseen. Esimerkiksi Ordenin laatikkoja etsittäessä Kahlan päättää toimia Richardin päätösten, eli tämän intentiomaailmojen, mukaan. Lisäksi episteemisiä maailmoja ja spekulatiivisia laajentumia muuttavat ja synnyttävät muut episteemiset maailmat ja niiden synty, häviäminen ja muutos, sekä Kahlanin fantasiamaailmat.

Kahlanilla on enemmän toivemaailmoja kuin Richardilla, ja ne ovat voimakkaampia, mutta ne vaikuttavat silti hänen toimintaansa ja muihin diskurssimaailmoihinsa varsin vähän. Toivemaailma, jossa unelmoidaan siitä, että Richard ja Kahlan voisivat olla ystäviä jatkossakin, vaikuttaa kuitenkin ainakin yhteen intentiomaailmaan. Tämä intentiomaailma koskee sitä, että Kahlan kertoisi Richardille olevansa Confessor. Toivemaailma lykkää intentiomaailman toimeenpanoa. Toinen toivemaailma, jossa toiveena on, että Richard ja Kahlan voisivat olla yhdessä, puolestaan saa Kahlanin yrittämään muuttaa episteemisten maailmojensa tietoja keräämällä lisää tietoa, ja lisäksi se synnyttää hyvin nopeasti häviävän intentiomaailman, jonka tarkoituksena on toivemaailman toteuttaminen. Kaiken kaikkiaan Kahlanin toivemaailmoilla on siis enemmän vaikutusta Kahlanin toimintaan ja diskurssimaailmoihin, kuin mitä Richardin toivemaailmoilla on Richardin toimintaan ja diskurssimaailmoihin. Toivemaailmojen yleisimpänä synnyn syynä on rakkaus, eikä mikään erityisesti näytä hävittävän toivemaailmoja.

Teeskenneltyjä maailmoja Kahlanilla ei näytä olevan käytännöllisesti katsoen lainkaan. Siitäkään, että Kahlan on Confessor, Kahlan ei koskaan varsinaisesti muodosta teeskenneltyä maailmaa pitääkseen asian salassa, vaan jopa Richard tietää, että Kahlanilla on salaisuus. Kahlanilla vain kestää jonkin aikaa, ennen kuin hän paljastaa tarkempia tietoja. Kahlanin Confessoriuutta koskeva fantasiamaailma sen sijaan vaikuttaa melkein kaikkeen, mitä Kahlan tekee. Osittain se vaikuttaa suoraan Kahlanin toimintaan ja diskurssimaailmoihin, ja osittain se aiheuttaa tunteita, jotka vaikuttavat toimintaan ja diskurssimaailmoihin. Tämä fantasiamaailma on syntynyt Kahlanin kokemusten ja elämän takia.

Zeddin näkyvimmit diskurssimaailmat Kahlanin ja Richardin romanttiseen suhteeseen liittyen ovat episteemisiä maailmoja ja velvoitemaailmoja, sekä toivemaailma. Episteemisissä maailmoissa kerrotaan muun muassa, miten Richard ja Kahlan voisivat olla yhdessä, ja toivemaailmassa toivotaan, että Richard ja Kahlan voisivat saada toisensa. Velvoitemaailmat taas keskittyvät yleisen hyvän edistämiseen ja suojelemiseen pitämällä salaisuutena sen, miten Confessoria voi rakastaa. Velvoitemaailmat syntyvät ja pysyvät yllä, koska Zedd tuntee pelkoa Richardin ja muiden puolesta ja huolehtivaa rakkautta heitä kohtaan. Toivemaailma syntyy, koska Zedd välittää Kahlanista ja Richardista.

Shotan ennustuksiin liittyen Zeddin näkyvimmit diskurssimaailmat ovat episteemisiä maailmoja, spekulatiivisia laajentumia ja velvoitemaailmoja. Velvoitemaailmat keskittyvät Richardin suojelemiseen ennustuksilta, ja katoavat, kun Shotan ennustukset siirtyvät spekulatiivisiin laajentumiin, ja Zedd päättää olla välittämättä ennustuksista. Spekulatiivisiin laajentumiin ennustukset päätyvät, koska Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu tietoa ennustuksista ja niiden tulkinnasta yleensä, ja koska Zedd päättää tämän tiedon takia jättää ennustukset omaan arvoonsa.

Totuuden miekkaan liittyen näkyvimmit Zeddin diskurssimaailmat ovat episteemisiä maailmoja ja velvoitemaailmoja, mutta hänellä on myös spekulatiivisia laajentumia ja yksi toivemaailma. Episteemisissä maailmoissa on melko runsaasti tietoa miekasta. Velvoitemaailmat puolestaan keskittyvät Richardin ja muiden ihmisten suojelemiseen, mutta yleisen hyvän suojelemiseen liittyvät velvoitemaailmat syrjäyttävät suuren osan Richardin suojelemiseen liittyvistä velvoitemaailmoista. Velvoitemaailmojen vaihtelu johtuu niiden tärkeysjärjestyksestä. Zeddillä on myös spekulatiivinen laajentuma, joka koskee niitä seuruuksia, joita on siitä, että Darken Rahl on näemmä oppinut muuttamaan Totuuden miekan valkoiseksi. Toivemaailmassa taas toivotaan, ettei Richard muutu Samuelin kaltaiseksi. Diskurssimaailmojen synnyn ja häviämisen syinä ovat Richardista ja muista ihmisistä vä-

littäminen, suojelunhalu, tiedon puute ja tietojen yhdistely sekä velvoitemaailmojen keskinäinen hierarkia.

Ordenin laatikoihin liittyen Zeddin näkyvimvät diskurssimaailmat ovat episteemisiä maailmoja ja intentio- ja velvoitemaailmoja. Episteemisiin maailmoihin kuuluu tietoa Ordenin laatikoista, ja nämä maailmat täydentyvät, kun Zedd kuulee Richardin lukevan Laskettujen varjojen kirjaa ulkoa. Intentio- ja velvoitemaailmat liittyvät Rahlin pysäyttämiseen, eli tarkemmin sanoen Laskettujen varjojen kirjan tuhoamiseen ja Ordenin laatikoiden löytämiseen ja niiden pitämiseen poissa Rahlin ulottuvilta. Osittain nämä intentio- ja velvoitemaailmat ovat samoja kuin Kahlanilla ja Richardilla. Ordenin laatikoihin liittyvät diskurssimaailmat syntyvät, muuttuvat ja häviävät, koska Zedd saa uusia tietoja, hänen episteemiset maailmansa muuttuvat ja hän haluaa suojella ihmisiä.

Richardin henkilöllisyyteen liittyen Zeddin näkyvimvät diskurssimaailmat puolestaan ovat episteemisiä maailmoja, spekulatiivisia laajentumia ja intentio- ja velvoitemaailmoja. Zeddin episteemisiin maailmoihin kuuluu tieto siitä, että hän on Richardin isoisä ja Darken Rahl on Richardin isä, ja että Richard on George Cypherin ottopoika. Spekulatiivisiin laajentumiin taas kuuluu muun muassa arvelu siitä, että Richardilla on magiaa, ja myöhemmin tämä spekulatiivinen laajentuma muuttuu episteemiseksi maailmaksi. Velvoitemaailma, jonka mukaan Zeddin on suojeltava Richardia, hidastaa tämän spekulatiivisen laajentuman muuttumista episteemiseksi maailmaksi. Spekulatiivisesta laajentumasta episteemiseksi maailmaksi muuttuu myös ajatus siitä, että Richard on Etsijä. Intentiomaailmoihin kuuluu suunnitelma, jonka mukaan jonakin päivänä Zedd kertoo Richardille tämän oikeat sukulaisuussuhteet ja opettaa hänet käyttämään magiaa. Diskurssimaailmojen synnyn ja muutosten syinä ovat Zeddin episteemisten maailmojen tiedot ja niiden muutos Richardin toimia tarkkaillessa ja Zeddin halu suojella Richardia.

Zeddillä on jo romaanin alussa paljon tietoa episteemisissä maailmoissaan, ja hän pyrkii jakamaan tietojaan myös muille. Lisäksi hän pyrkii selvittämään, ovatko hänen spekulatiiviset laajentumansa oikeassa. Samalla hän tietoisesti pyrkii vahvistamaan spekulatiivisia laajentumiaan niin, että ne muuttuisivat episteemiseksi maailmoiksi. Spekulatiiviset laajentumat ja episteemiset maailmat muuttuvat, koska ja kun Zedd saa uusia tietoja. Tunteet eivät näihin diskurssimaailmoihin näytä juuri vaikuttavan. Toivemaailmatkin pysyvät niin heikkoina, etteivät ne tunnu vahvistuvan edes spekulatiivisiksi laajentumiksi. Niiden synnyn suurimpana syynä on Kahlanista ja Richardista välittäminen.

Intentiomaailmat ja episteemiset maailmat ovat Zeddillä toisiinsa yhteydessä, sillä intentiomaailmat muuttuvat, kun episteemiset maailmat muuttuvat. Toisaalta osa Zeddin intentiomaailmoista sopeutuu vastaamaan Kahlanin ja Richardin intentiomaailmoja. Velvoitemaailmat säätelevät Zeddin käytöstä vähintään yhtä paljon kuin intentiomaailmat, ja näiden velvoitemaailmojen synnyn syynä on useimmiten välittävä ja huolehtiva rakkaus. Tämä huolehtiva rakkaus saa aikaan eritoten suojelemiseen liittyviä velvoitemaailmoja. Lisäksi intentio- ja velvoitemaailmojen syntyyn ja muutoksiin vaikuttaa suojelunhalu.

Teeskenneltyjä maailmoja Zeddillä näyttää olevan varsin vähän, ja niiden vaikutus hänen toimintaansa tai muihin diskurssimaailmoihinsa on hyvin marginaalinen. Fantasiamaailmoja Zeddillä puolestaan on varmasti paljonkin, mutta nekään eivät juuri vaikuta muihin diskurssimaailmoihin tai hänen toimintaansa. Hän ainoastaan pitää tietoisesti salassa sen, että on Richardin isoisä, mutta tämä salailu vaatii lähinnä vain sen, ettei Zedd mainitse asiaa. Se ei muuta muita diskurssimaailmoja, ja synnyttääkin niitä vain hyvin vähän.

Darken Rahlin diskurssimaailmoja tutkin vain Ordenin laatikoihin ja Richardin henkilöllisyyteen liittyen, sillä muihin tarkastelemini asioihin liittyen hänellä joko on diskurssimaailmoja varsin vähän, tai niitä ei teoksessa tuoda esiin. Ordenin laatikoihin liittyvät diskurssimaailmat ovat yhteydessä joko haluun saada käsiinsä viimeinen Ordenin laatikko, haluun saada Laskettujen varjojen kirjan tiedot tai haluun aukaista se Ordenin laatikko, jolla saa Ordenin laatikoiden voimat. Niitä ovat episteemiset maailmat, spekulatiiviset laajentumat ja intentio-, velvoite-, ja toivemaailmat, sekä teeskennellyt maailmat. Episteemisten maailmojen synnyn ja häviämisen syinä ovat uudet tiedot ja päättely, ja nämä episteemiset maailmat ovat yhtenä syynä sekä toisten episteemisten maailmojen että muiden diskurssimaailmojen syntyyn, häviämiseen ja muutoksiin. Intentiomaailmojen synnyn tärkeämpänä syynä on kuitenkin vallanjano. Muita syitä velvoitemaailmojen syntyyn ovat halu välttää itsen kannalta huonoja asioita ja halu toteuttaa intentiomaailmoja. Lisäksi halu toteuttaa intentiomaailmoja saa aikaan teeskenneltyjä maailmoja. Rahlin itsevarmuus taas vaikuttaa muun muassa niin, ettei hän epäile omia kykyjään eikä mieti, mikä voisi mennä pieleen.

Richardin henkilöllisyyteen liittyen Rahlilla on huomattavissa episteemisiä maailmoja ja spekulatiivisia laajentumia. Yksi spekulatiivinen laajentuma häviää, kun sen tilalle tulee uusi, sen kanssa ristiriidassa oleva spekulatiivinen laajentuma, joka vahvistuu episteemiseksi maailmaksi. Uuden tiedon saaminen on syy episteemisten maailmojen ja spekulatiivisten laajentumien synnylle ja spekulatiivisten laajentumien muuttumiselle episteemiseksi

maailmoiksi. Häviävää spekulatiivista laajentumaa lukuun ottamatta diskurssimaailmat eivät näytä katoavan, mikä suurelta osin varmasti johtuu siitä, etteivät uudet diskurssimaailmat varsinaisesti syrjäytä vanhoja diskurssimaailmoja. Ne vain ottavat sisäänsä uuden tiedon. Sekään episteeminen maailma, jossa sanotaan Richardin olevan Etsijä, ei varsinaisesti näytä korvaavan mitään muuta episteemistä maailmaa, sillä Rahlilla ei näytä olevan ennakolta ajatusta siitä, kuka Etsijä on.

Rahlin toimintaan vaikuttavat voimakkaimmin hänen toive- ja intentiomaailmansa, jotka muuttuvat, koska ja kun hänen episteemiset maailmansa muuttuvat. Intentiomaailmojen synnyn tärkeimpänä syynä on vallanjano. Episteemiset maailmat taas muuttuvat, kun niihin tulee lisää tietoa tai kun Rahl päättelee asioita tietojensa pohjalta. Tietoa tulee havainnoimalla tapahtumia, muilta tietoa saamalla ja aktiivisesti tietoa itse hankkimalla. Spekulatiivisia laajentumia Rahlilla näyttää olevan kohtuullisen vähän. Tämä näyttää johtuvan lähinnä siitä, että Rahl vaikuttaa luonteeltaan varsin itsevarmalta, eikä kyseenalaista tietojaan, ennen kuin tiedot kumoutuvat kokonaan. Itsevarmuus vaikuttaa myös siihen, millaisia toive- ja intentiomaailmoja Rahlilla on.

Rahlilla on myös velvoitemaailmoja, mutta niistä täysin aitoja näyttävät olevan vain ne, jotka tähtäävät hänen oman hyvinvointinsa takaamiseen ja parantamiseen. Muut vaikuttavat olevan ainakin osin teeskenneltyjä maailmoja. Teeskenneltyjen maailmojen synnyn tärkeimpänä syynä on halu toteuttaa intentiomaailmoja ja toissijaisena syynä halu salata oikeat aikomukset. Rahlin fantasiamaailmat taas eivät näytä vaikuttavan juuri mihinkään, ja niiden synnyn syynä ovat hänen elämänkokemuksensa ja tietojensa puute. Tiedon puute estää häntä pitkään tajuamasta olevansa Richardin isä.

Teoksen henkilöiden diskurssimaailmojen välillä on siis eroja, kuten on myös tavoissa, joilla nämä diskurssimaailmat syntyvät, muuttuvat ja häviävät. Yhtäläisyyksiäkin kuitenkin löytyy. Kaikkien henkilöiden diskurssimaailmoihin vaikuttavat ainakin jossain määrin heidän kokemuksensa ja tunteensa. Niin sanotut hellät tunteet, kuten välittäminen ja rakkaus saavat aikaan halun suojella itseä ja muita, ja muodostavat näin suojelemiseen tähtääviä intentio- ja velvoitemaailmoja. Raivo taas saa aikaan halun tappaa ja synnyttää siksi esimerkiksi tappamiseen tähtääviä intentio- ja velvoitemaailmoja, ja pelko muun muassa vaikeuttaa ajattelua ja aiheuttaa halun olla kertomatta asioita. Lisäksi diskurssimaailmat itse vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi episteemiset maailmat korvautuvat ajoittain toisilla episteemisillä maailmoilla, ja spekulatiiviset laajentumat voivat muuttua episteemiseksi maailmoiksi. Syynä tähän on yleisimmin tiedon lisääntyminen. Myös intentio- ja velvoitemail-

mat aiheuttavat muita maailmoja. Yleisimpänä syynä tähän muutokseen on halu toteuttaa intentio- tai velvoitemaailma. Kahlanilla ja Richardilla myös fantasiamaailmat vaikuttavat muihin diskurssimaailmoihin, mutta samanlaista vaikutusta ei näy muilla.

Lisäksi henkilöt muuttavat toistensa diskurssimaailmoja omikseen, kun saavat tietää niistä. Henkilöiden diskurssimaailmat vaikuttavat siis toisten henkilöiden diskurssimaailmihin silloin, kun henkilöt paljastavat omia diskurssimaailmojaan toisille. Aina henkilöt eivät kuitenkaan paljasta diskurssimaailmojaan toisille, ja silloin muiden diskurssimaailmat voivat jäädä aukkoisiksi tai erilaisiksi kuin tämän yhden henkilön diskurssimaailmat. Eri-tyisen selvää tämä on episteemisten maailmojen ja niiden salaamisen suhteen. Tietojen jakaminen ja sen kuuleminen, mitä aikomuksia muilla on, vaikuttaa myös päähenkilön, eli Richardin diskurssimaailmihin. Asioiden salaaminen häneltä estää hänen diskurssimaailmojaan muuttumasta, ja uusien tietojen saaminen puolestaan sekä synnyttää uusia diskurssimaailmoja että muuttaa vanhoja.

On myös selvää, etteivät kaikki diskurssimaailmat vaikuta toisiin diskurssimaailmihin yhtä paljon kuin toiset. Kaikkien henkilöiden diskurssimaailmihin, ja suurimpaan osaan kaikista diskurssimaailmoista, vaikuttavat joko suoraan tai välillisesti episteemiset maailmat ja niiden muutokset. Henkilöt perustavatkin toimintansa pitkälti tunteille ja heillä oleville tiedoille. Toiseksi eniten vaikutusta on spekulatiivisilla laajentumilla ja velvoite- ja intentiomaailmoilla. Spekulatiiviset laajentumat tarjoavat episteemisten maailmojen lisäksi pohjaa ajattelulle. Intentio- ja velvoitemaailmat taas antavat ohjenuoria sille, mitä tehdä ja miten käyttää episteemisten maailmojen tietoja ja spekulatiivisten maailmojen arvauksia. Fantasiamaailmat taas vaikuttavat vain Kahlanin ja Richardin diskurssimaailmihin ja toivemaailmatkin vaikuttavat vain heidän diskurssimaailmiinsa, mutta toivemaailmojen vaikutus on käytännössä mitätön. Teeskennellyt maailmat eivät synnytä, muuta tai hävitä yhtäkään diskurssimaailmaa, ja niitä on lähinnä Richardilla ja Darken Rahlilla. Niillä vain toteutetaan tai salataan muita diskurssimaailmoja.

Kuten jo aluksi sanoin, *Wizard's First Rule* kuuluu fantasiagenreen, ja äkkiseltään genren voisi kuvitella vaikuttavan tutkimuksen tekemiseen. Henkilöiden ajattelun eli heidän diskurssimaailmojensa tutkimista fantasiagenre pikemmin kuitenkin helpottaa kuin vaikeuttaa. Sanoinkin jo alussa Doleželin (1998: 19) ilmoittavan, ettei ole syytä kahdelle erilaiselle semantiikalle, joista toinen olisi realistisille teksteille ja toinen ei-realistisille. Peter Hunt (Hunt & Lenz 2001: 9) puolestaan sanoo, että fantasian on pakko ottaa huomioon asioiden luultavuus, tai teksti ei olisi ymmärrettävä. Lisäksi hän sanoo, että

There must be a 'realistic' focalizer: for example, in Oz, however wild the premises of physical laws, the story centres on Dorothy and her desire to get back to her familiar home; on the Discworld, however spectacular the invention, the psychology of the characters is recognizable; in Le Guin's books, the Dragons – and the women – are understandable and are able to be empathized with, precisely because they are in contrast to the conventionally realistic texts; in Philip Pullman's *His Dark Materials*, the worlds Lyra discovers are always in tension with the world she knows, and the world we know (Hunt & Lenz 2001: 9).

Myös teoksessa *Wizard's First Rule* henkilöiden psykologia on varsin ymmärrettävää. Tätä ymmärrettävyyttä helpottaa entisestään se, että yksi henkilöistä, Richard, on kotoisin paikasta, jossa ei ole magiaa. Hän esittää paljon magiaan, ihmisiin ja olentoihin sekä tapoihin liittyviä kysymyksiä, ja kun asioita selitetään Richardille, lukija saa samat tiedot. Teosta tutkiessa ei siis tarvitse miettiä esimerkiksi fiktiivisen todellisuuden ja sen kuvauksen eroja. Ainoat epäilyttävät fokalisoijat ovat Darken Rahl ja Demmin Nass, mutta heidänkin epäilyttävyytensä rajoittuu näkemyksiin Darken Rahlin luonteenlaadusta. Lisäksi teoksen ymmärtämistä helpottaa luonnollisesti sekin, että sillä on kertoja, joka pysyy tiukasti totuudessa, vaikka jättääkin joitain asioita kertomatta. Näin ollen ei tarvitse pelätä kertojan valehtelevan tai vääristelevän henkilöiden ajatuksia niitä kertoessaan.

Diskurssimaailmojen tutkiminen teoksessa on siis varsin helppoa, sillä genren vaikutukset niihin ovat varsin pienet. Ajatusten ulkopuolella olevan teoksen maailman ymmärrän mahdolliseksi maailmaksi, ja siinä on tietysti paljon genrelle ominaisia ominaisuuksia. Maailmassa on muun muassa taikuutta, velhoja, lohikäärmeitä ja ennustuksia. Tulkitsen teorian mahdollisista maailmoista niin, että teoksen *Wizard's First Rule* fiktiivinen maailma on kaikkine puutteineen ja epäselvyyksineenkin yksi mahdollisista maailmoista. En siis tulkitse mahdollisia maailmoja välttämättä tarkasti rajatuiksi. Narratologisesti teoksen genre ei juuri vaikuta, ellei oteta huomioon fokalisoijien realistisuutta. Teoksen maailmaa pitää kuitenkin kuvata tutkimuksen lukijalle tarpeeksi, että tutkimuksen ymmärtäminen mahdollistuu.

Diskurssimaailmat tarjoavat tavan jäsentää henkilöiden ajattelua ja jäljittää ajatusten syntyä, muutosta ja häviämistä, ja ne antavatkin hyödyllisen teoreettisen välineen tutkimukselle. Ajoittain diskurssimaailmoista voi myös miltei suoraan sanoa, mikä diskurssimaailman on muuttanut, synnyttänyt tai hävittänyt. Kieli- tai käännösongelmia diskurssimaailmojen tutkimuksessa ei ole, ellei halua tutkia esimerkiksi sitä, miten eri ihmiset tulkitsevat samaa, tieteellistä, vieraskielistä tekstiä. Putnamhan (1988: 89) kritisoi mahdollisuutta kääntää tekstiä sanomalla muun muassa, että emme useinkaan pysty kertomaan edes

omaa kieltämme puhuville näiden diskurssien sisältöä niin hyvin, että nämä ymmärtäisivät tarpeeksi hyvin selittääkseen saman asian toisille. Kääntäminen sinänsä on yleensä mahdollista, kuten Putnamkin myöntää (Putnam 1988: 89).

Täysin ongelmaton diskurssimaailmojen käsite ei kuitenkaan ole. Ensinnäkin pitää määritellä, mitä käsitteellä tarkoitetaan. Sama koskee mahdollisten maailmojen käsitettä, jonka yhdeksi muodoksi olen diskurssimaailmat määritellyt. Toiseksi diskurssimaailmoja on joskus vaikea tai suorastaan mahdoton erottaa toisistaan. Täysin aukoton tapa jäsenellä henkilöiden ajatuksia diskurssimaailmojen käyttö ei siis ole, mutta ei sen toisaalta tarvitsekaan olla. Se, että diskurssimaailmat paljastuvat olevan välillä hyvin lähellä toisiaan, pikemminkin kuvaa paremmin henkilöiden ajattelua kuin ongelma tutkimuksen teossa.

Lisäksi diskurssimaailmojen teoriaa pitää yhdistellä ja soveltaa useammalta henkilöltä, jos haluaa saada teoriaan enemmän selkeyttä ja diskurssimaailmojen listan kattavammaksi. Peter Stockwell esittää varsin laajan listan, mutta Marie-Laure Ryanin listalla ja teorialla tätä listaa on mahdollista ja valaisevaa laajentaa. Ryanin jaottelu ei kuitenkaan kohtaa Stockwellin jaottelua kaikin osin, joten tutkijan täytyy määritellä melko tarkasti omat lähtökohtansa ja se, mitä diskurssimaailmoilla kussakin tutkimuksessa tarkoitetaan.

Toiminnan teoria puolestaan on hyödyllinen erityisesti ajattelun syiden etsimisessä ja havaitsemisessa. Doležel (1998: 63) esimerkiksi mainitsee toiminnan syiksi muun muassa intention ja motivaation. Syihin vaikuttavat myös muut asiat. von Wright (1983: 48) esimerkiksi sanoo, että henkilön toimintaa rajoittavat muun muassa hänen kykynsä. Aina toiminnan teoria ei kuitenkaan näitä syitä tuo esiin, vaan niitä täytyy jäljittää muin keinoin. Syyt saattavat myös selvitä vasta, kun useita toiminnan teoriaan liittyviä ajatuksia tarkastellaan rinnakkain. Tiedon yhdisteleminen tuo toisaalta tietysti tutkimuksen tekemiseen lisää joustavuutta ja paljastaa asioita, jotka muuten jäisivät huomaamatta.

Narratologia taas toimii hyvin sekä tutkimuksen pohjan luomisessa että tutkimuksen rajaamisessa. Tietenkin narratologiaa voi hyödyntää myös muin tavoin, jotka eivät oman tutkimuksen puitteissa ole kuitenkaan olleet aiheellisia. Esimerkiksi narratologia tarjoaa välineitä kertojen tutkimiseen.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

GOODKIND, TERRY 2008/1994: *Wizard's First Rule*. Toinen massamarkkinapainos. New York: A Tom Doherty Associates Book.

Tutkimuskirjallisuus

- APO, SATU 1995: *The Narrative World of Finnish Fairy Tales: Structure, Agency, and Evaluation in Southwest Finnish Folktales*. FF COMMUNICATIONS No. 256. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia, Academia Scientiarum Fennica.
- BRADLEY, RAYMOND & SWARTZ, NORMAN 1979: *Possible Worlds: an Introduction to Logic and Its Philosophy*. Oxford: Basil Blackwell.
- CHATMAN, SEYMOUR 1983/1978: *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Toinen painos, Cornell Paperbacks. Ithaca & Lontoo: Cornell University Press.
- CHISHOLM, RODERICK M. 1982/1957: *Perceiving: A Philosophical Study*. Kahdeksas painos. Ithaca & Lontoo: Cornell University Press.
- COHN, DORRIT 2006/1999: *Fiktio mieli. (The Distinction of Fiction, 1999.)* Käänt. Paula Korhonen, Markku Lehtimäki, Kai Mikkonen & Sanna Palomäki. Helsinki: Gaudeamus.
- CRESSWELL, MAXWELL J. 1988: *Semantical essays: Possible Worlds and Their Rivals*. Toim. Gennaro Chierchia & Pauline Jacobson. Studies in Linguistics and Philosophy 36. Dordrecht & Boston & Lontoo: Kluwer Academic Publishers.
- CULLER, JONATHAN 1975: *Structuralist Poetics: Structuralism, Linguistics and the Study of Literature*. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.
- CURRIE, GREGORY 1990: *The nature of fiction*. Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne & Sydney: Cambridge University Press.
- DANTO, ARTHUR C. 1973: *Analytical Philosophy of Action*. Cambridge: The University Press.
- DOLEŽEL, LUBOMÍR 1998: *Heterocosmica: Fiction and Possible Worlds*. Baltimore & Lontoo: The Johns Hopkins University Press.
- ECO, UMBERTO 1987/1981: *The Role of the Reader: Explorations in the semiotics of texts*. Neljäs painos. Lontoo, Melbourne, Sydney, Auckland & Johannesburg: Hutchinson.
- FLUDERNIK, MONIKA 1993: *The Fictions of Language and the Languages of Fiction: The linguistic representation of speech and consciousness*. Lontoo & New York: Routledge.
- HARSHAV, BENJAMIN 2007: *Explorations in Poetics*. Stanford, California: Stanford University Press.
- HINTIKKA, JAAKKO 1989: Exploring Possible Worlds. Teoksessa *Possible Worlds in Humanities, Arts and Sciences: Proceedings of Nobel Symposium 65*. Toim. Sture Allén. Research in Text Theory 14. Berliini & New York: Walter de Gruyter. 52–73.

- HOLMSTRÖM-HINTIKKA, GHITA 1991: *Action, Purpose and Will: A Formal Theory*. Acta Philosophica Fennica 50. Helsinki: The Philosophical Society of Finland.
- HUNT, PETER & LENZ, MILLICENT 2001: *Alternative Worlds in Fantasy Fiction*. Toim. Morag Styles. Contemporary Classics of Children's Literature. Lontoo & New York: Continuum.
- HÄGG, SAMULI 2008: Lisää käyttöä mahdollisille maailmoille. *Kirjallisuuden aikakauslehti Avain*, 3 (2008: 3). Toim. Teemu Itkonen. Helsinki: Kirjallisuudentutkijain seura. 5–21.
- IZARD, CARROLL E. 1977: *Human Emotions*. Emotions, Personality, and Psychotherapy. New York & Lontoo: Plenum Press.
- JOHNSTON, JOSHUA J. & LAETZ, BRIAN 2008: What is Fantasy? *Philosophy and Literature*, 32, (2008: 1). Baltimore: The Johns Hopkins University Press. 161–172.
- KAJANNES, KATRIINA 2000b: Kognitiivinen kirjallisuudentutkimus. Teoksessa *Kirjallisuus, kieli ja kognitio: Kognitiivisesta kirjallisuuden- ja kielentutkimuksesta*. Toim. Katriina Kajannes & Leena Kirstinä. Helsinki: Helsinki University Press. 48–80.
- KAJANNES, KATRIINA 2000a: Ihminen, kieli ja kognitio. Teoksessa *Kirjallisuus, kieli ja kognitio: Kognitiivisesta kirjallisuuden- ja kielentutkimuksesta*. Toim. Katriina Kajannes & Leena Kirstinä. Helsinki: Helsinki University Press. 9–22.
- KAMPPINEN, MATTI 1995: *Kaaos & kosmos 2: Kognitiivisen kulttuurintutkimuksen metodiikka ja metodologia*. Sarja A: Oppimateriaalit 39. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja.
- KOISTINEN, OLLI 2001: *Action and Agent*. Acta Philosophica Fennica, 67. Helsinki: The Philosophical Society of Finland.
- KUHN, THOMAS S. 1989: Possible Worlds in History of Science. Teoksessa *Possible Worlds in Humanities, Arts and Sciences: Proceedings of Nobel Symposium 65*. Toim. Sture Allén. Research in Text Theory 14. Berliini & New York: Walter de Gruyter. 9–32.
- LUBBOCK, PERCY 1972/1921: *The Craft of Fiction*. Neljäs painos. Lontoo: Jonathan Cape.
- MCCORMICK, PETER J. 1988: *Fictions, Philosophies, and the Problems of Poetics*. Ithaca & Lontoo: Cornell University Press.
- MILLER, GEORGE A., GALANTER, EUGENE & PRIBRAM, KARL H. 1960: *Plans and the Structure of Behavior*. Holt, Rinehart and Winston, inc.
- PORTCH, STEPHEN R. 1985: *Literature's Silent Language: Nonverbal Communication*. American University Studies, Series IV, English Language and Literature 19. New York, Berne & Frankfurt am Main: Peter Lang.
- PUTNAM, HILARY 1988: *Representation and Reality*. Cambridge, Massachusetts & Lontoo, Englanti: A Bradford Book The MIT Press.
- RIMMON-KENAN, SHLOMITH 2002/1983: *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*. Lontoo & New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- RONEN, RUTH 1994: *Possible worlds in literary theory*. Toim. Richard Macksey & Michael Sprinker. Literature, Culture, Theory 7. Cambridge: Cambridge University Press.
- RYAN, MARIE-LAURE 1991: *Possible Worlds, Artificial Intelligence, and Narrative Theory*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

- SEMINO, ELENA 2003: Possible worlds and mental spaces in Hemingway's 'A very short story'. Teoksessa *Cognitive Poetics in Practice*. Toim. Joanna Gavins & Gerard Steen. Lontoo & New York: Routledge Taylor & Francis Group. 83–98.
- STOCKWELL, PETER 2002: *Cognitive Poetics: An introduction*. Lontoo & New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- TODOROV, TZVETAN 1975/1970: *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*. (*Introduction à la littérature fantastique*, 1970.) Käänt. Richard Howard. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Tor signs three book deal with Terry Goodkind. 19.4.2010. Luettu 30.12.2011. (<http://us.macmillan.com/NewsDetails.aspx?id=19885&publisher=torforge/>)
- TURNER, MARK 1998/1996: *The Literary Mind: The Origins of Thought and Language*. New York & Oxford: Oxford University Press.
- VAN DIJK, TEUN A. 1980: *Macrostructures: An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction, and Cognition*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- VON WRIGHT, GEORG HENRIK 2001/1963: *Hyvän muunnemat*. (*The Varieties of Goodness*, 1963.) Käänt. Vesa Oittinen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- VON WRIGHT, GEORG HENRIK 1983: *Practical Reason*. Philosophical Papers Volume I. Oxford, Englanti: Basil Blackwell.
- WERTH, PAUL 1999: *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. Textual Explorations. Harlow. Essex, Englanti: Longman & Pearson Education Limited.

LIITE 1

SELITYKSIÄ WIZARD'S FIRST RULE -ROMAANISSA ESIINTYVILLE ILMAISUILLE

Ensimmäisen, Toisen ja Kolmannen asteen velhot eroavat siinä, kuinka monta velhoksi tulemiseen liittyvää testiä he läpäisevät. Vain Ensimmäisen asteen velhoilla on magiaa: muilla on vain kutsumus ammattiin. Ensimmäisen asteen velho pystyy siis tekemään asioita, jotka ovat mahdottomia Toisen ja Kolmannen asteen velhoille. Toisen asteen velho puolestaan kykenee tekoihin, jotka ovat Kolmannen asteen velholle mahdottomia. Englanniksi nämä asteet ovat **First Order**, **Second Order** ja **Third Order**.

Additiivinen magia eli ”**Additive Magic**” ja **Subtraktiivinen magia** eli ”**Subtractive Magic**” ovat magian lajeja. Additiivinen magia voi muuttaa asioita tai lisätä niihin jotakin, ja se on peräisin elävien maailmasta. Subtraktiivinen magia taas on peräisin manalasta, ja se saa asioita katoamaan.

Con Dar eli toiselta nimeltään **Blood Rage** on voima, jonka Confessor herättää kostoksi. Voima herätetään liittämällä Confessorin additiiviseen rakkauden magiaan manalan subtraktiivinen vihan magia, ja yleensä jonkun täytyy opettaa sen käyttö, ennen kuin Confessor pystyy herättämään sen. Vain vahvimmat Confessorit kykenevät magian herättämiseen. Kahlan onnistuu romaanissa *Wizard's First Rule* herättämään magian ilman aikaisempaa opastusta. Con Daria Confessor ei pysty herättämään omaksi hyväkseen, vaan se herätetään aina jonkun toisen puolesta. Toisin kuin Confessorin tavallinen voima, Con Dar ei kulu käytössä, joten Confessorin ei tarvitse odottaa voiman uudelleenkasaantumista käytön jälkeen. Tämän lisäksi Confessorin ei myöskään tarvitse koskea henkilöä, johon hän voimansa käyttää.

Confessor on nainen, jonka maaginen voima periytyy aina tämän lapsille. Voimaa käytetään vapauttamalla ote siitä, ja Confessorin täytyy voima vapauttaakseen koskea henkilöön, jonka haluaa voimansa alaiseksi. Voima saa uhrin rakastumaan Confessoriin niin syvästi,

että hän on valmis tekemään mitä hyvänsä, mitä vain Confessor pyytää. Käytännössä henkilöstä, johon voima vapautuu, tulee siis tahdoton orja. Voimakkaimmat Confessorit voivat tappaa valtaansa ottamansa henkilön vain pyytämällä häntä kuolemaan. Voima kuluu käytössä, joten jokaisella Confessorilla kestää jonkin aikaa, ennen kuin voimaa voi käyttää uudestaan. Mitä vahvempi Confessor on, sitä lyhyempi on toipumisaika, joka vaaditaan voiman uudelleenkerääntymiseen.

Confessorin voiman vaikutuksia ei voi perua, mutta velho voi lievittää vaikutuksia muuttamalla uhrin eläimeksi. Voima toimii kaikkiin ihmisiin ja joihinkin harvoihin muihin elämänmuotoihin. Muihin kuin ihmisiin voima ei kuitenkaan vaikuta aivan samalla tavoin kuin ihmisiin. Kun Confessor valitsee miehen kumppanikseen, mies joutuu voiman alaiseksi. Confessorien miespuoliset jälkeläiset tapetaan vauvoina. Syynä tähän ovat menneet tapahtumat: kun miespuolisia Confessoreita aikoinaan oli, suurin osa heistä ei pystynyt hallitsemaan voimaansa, ja tämä aiheutti suuren kaaoksen ajan.

Velhot loivat Confessorit aikoinaan liittämällä joukkoon naisia Confessorin magian. Tämä magia periytyy sukupolvelta toiselle, ikuisesti. Tarkoituksena oli hillitä hallitsijoiden korruptiota. Confessorit käyttävät voimaansa saadakseen selville totuuden ja selvittääkseen muun muassa, onko kuolemaan tuomittu henkilö todella syyllinen. Yleensä Confessorilla on mukanaan velho, joka suojelee häntä, sillä Confessoreita pelätään ja vihataan. Confessorien johtaja on Mother Confessor, joka romaanin *Wizard's First Rule* tapahtumien aikaan on Kahlan Amnell. Kahlan on ainoa elossa oleva Confessor, sillä Darken Rahl on tapattanut muut. Confessorit ovat lakien yläpuolella, ja he voivat erottaa hallitsijan.

Etsijä eli ”**Seeker**” tai pidemmin sanottuna **Totuuden etsijä**, “**the Seeker of truth**”, on henkilö, joka etsii vastauksia. Se, mihin hän etsii vastauksia, on hänen itsensä päätettävissä. Tavalliset lait eivät koske Etsijää. Kerrallaan voi olla vain yksi Etsijä, ja Etsijä itse valitsee itsensä Etsijäksi. Velho suorittaa nimityksen virallistamisen, mutta ei voi valita Etsijää. Hän siis vain tunnistaa, kuka on todellinen Etsijä ja kuka ei. Vale-Etsijöitäkin on *Wizard's First Rule* -romaanin maailmassa ollut. Etsijä kantaa työkalunaan maagista Totuuden miekkaa.

Laskettujen varjojen kirja eli ”**the Book of Counted Shadows**” on kirja, joka romaanissa *Wizard's First Rule* esitetään Ordenin laatikoiden ohjekirjaksi. Sen oletetaan antavan ohjeet siihen, miten Ordenin laatikoiden voimat saa käyttöön. Vasta myöhemmin *The*

Sword of Truth -sarjassa selviää, että teos on huijausta, ja ettei se auta oikean Ordenin laatikon avaamisessa eikä siis Ordenin voimien saamisessa haltuun.

Mord-Sithit ovat naisia, jotka murtavat ja tappavat magiaa omaavia ihmisiä heitä kiduttamalla. He pystyvät ottamaan magiaa omaavan henkilön magian hallintaansa, jos tämä henkilö käyttää magiaansa heitä vastaan. Tätä magiaa he sitten käyttävät henkilöä vastaan ja sillä he hallitsevat häntä.

Kiduttamiseen Mord-Sith käyttää sauvaa nimeltä Agiel. Se aiheuttaa kipua, kun sillä kosketetaan, ja sen pitelemine aiheuttaa kipua sen omistavalle Mord-Sithille. Mord-Sithin kantama ja siis omistama Agiel on sama, jolla hänet itse murrettiin, kun häntä koulutettiin Mord-Sithiksi. Mord-Sith valitaan koulutukseen nuorena ja hänet murretaan kolme kertaa. Ensin murretaan hänen mielensä häntä kiduttamalla, ja toiseksi murretaan hänen empatiansa. Tämä tapahtuu niin, että tulevan Mord-Sithin pitää katsoa, miten hänen äitinsä murretaan ja kidutetaan kuoliaaksi. Kolmas murtaminen tapahtuu niin, että tulevan Mord-Sithin pitää itse murtaa oma isänsä ja kiduttaa hänet kuoliaaksi. Kolmannen murtamisen tarkoituksena on saada Mord-Sith nauttimaan toisten satuttamisesta. Mord-Sitheiksi pyritään valitsemaan vain lempeitä naisia, sillä lempeydestä uskotaan tulevan suurinta julmuutta.

Ordenin laatikoita on kolme, ja ne pitävät sisällään voimakasta magiaa, jolla on mahti yli kaiken, niin elävän kuin kuolleen. Voiman saa käyttöönsä, jos avaa oikean laatikon. Ordenin laatikot eivät kuitenkaan toimi yksittäin, vaan ne tarvitaan aina kaikki kolme, ennen kuin yhtään niistä voi avata. Laatikot pitää myös ennen avaamista pistää toimintaan, minkä voi tehdä yhdelläkin laatikolla. Kun laatikot on laitettu toimintaan, toimintaan laittajan on avattava yksi laatikoista vuoden sisällä, tai magia tappaa hänet. Yksi laatikoista antaa avaajalleen Ordenin kaikki voimat vapaaseen käyttöön, toinen tappaa avaajansa, ja kolmas laatikko tuhoaa kaiken elävän maan päältä, kasvit ja eläimet mukaan lukien. Englanniksi laatikot ovat nimeltään ”**the boxes of Orden**”.

Totuuden miekka eli ”**the Sword of Truth**” on maaginen, ja se kuuluu Etsijälle niin kauan, kun tämä on yhä Etsijä. Muulloin se kuuluu velhoille. Miekka tappaa tietyissä rajoissa kenet tahansa, jota Etsijä pitää vihollisena, mutta ei vahingoita ketään, jota Etsijä pitää syyttömänä. Tämä johtuu miekan magiasta, joka toimii Etsijän havaintojen, ei siis totuuden mukaan. Magia aiheuttaa myös sen, että miekan käyttäminen tappamiseen aiheuttaa sekä

fyysistä että henkistä kipua. Kun Etsijä tappaa miekalla jonkun, hän lisäksi näkee kaiken hyvän, mitä tapetussa henkilössä on, ja kaiken pahan, mitä hänessä itsessään on. Ensimmäisen tappamiskerta on erilainen, sillä silloin Etsijän täytyy saada magia hallintaansa, tai se tappaa hänet. Muulloin kuin ensimmäisellä kerralla Etsijää suojelee hänen oma raivonsa, joka vähentää kipua.

Miekan voi muuttaa myös valkoiseksi, ja tappaa miekan magian toisella puolella, eli rakkaudella. Raivo ei kuulu tähän magian puoleen, eikä tämän puolen käyttämisestä seuraa samanlaista rangaistusta kuin raivopuolen käyttämisestä. Tappaessa ei tunne vihaa tapettavaa kohtaan, vaan rakkautta. Tappaminen rakkaudella vaatii onnistuakseen sen, että miekan käyttäjä antaa kaiken anteeksi tapettavalle henkilölle.

Velhon ensimmäinen sääntö eli ”**Wizard’s First Rule**” on se, että ihmiset ovat typeriä. Sopivasti motivoituina he uskovat mitä tahansa. He voivat uskoa valheenkin vain koska haluavat sen olevan totta, tai pelkäävät sen olevan totta.

Yökivi eli ”**night stone**” on kivi, joka loistaa pimeässä valoa omistajalleen, jos kiven edellinen omistaja antaa kiven omasta vapaasta tahdostaan. Lisäksi kivi herättää kuolleet, eikä tätä sivuvaikutusta ilmeisesti voi torjua.